T... lucij aurelij facta est: mltiq3 martyrio coronati sunt: ipsa3
... multas late puincias deuastauit maxieq3 italiā adeo at
spiciebtore remanerent. ab armis deniq3 nulla vnq3 quies erat:
nignita feruebant. Terremotus quoq3 nō sine interitu ciuitatu3
sabba agros infestabant.
tum. ... nobil' cū trib9 filiab9 fide. spe:
lio dat... venit: & exēplo religiōis sue
corpa obiles femias ɔuertit ad xpm
in vrbi nūciatū fuisset: eas adduci ius
multiēnt & i diuinis scpturis erudite
miluit... martyrio vitā finiere p varia
sanctee corpa filiarū in decimooctauo
turq3 fuit & lacrimis diceret. filie mee
ginta... luti sopore depssa i pace qeuit.
M... cena vgo p hoc temp9 rome pro
...issa i obscurissimū locū duob9
omiss tradita: cū illesa pmansit: lāpa
obtp... su psidis fustib9 durissime cesa:
tus. est. quā sabina p eā cōuersa i suo
capt... quarto kal. augusti.
soluenia mulier: vxor quonda3 pcla
ti sunt herodis metallarij filia. quā se
lamiti ihu edocta: opib9 misericordie
ytali... apud romā i auentino mōte a p
ret. Illo noie helpidio cū nollet sacrifi
lareta... : martyrij palmam adepta est:
cherl. Ambarū aut corpa nūc rome in
nus quiescunt.
inop... esis eps & aplor discipulus vir
men hac tēpestate ecclia3 grādi terro
fulga... stria ɔgregās: etiā librū p xpia
sis n... cōposuit: plenum fidei & rōnis
nil ce... gnū: quo edito ad vltimu3 pro
... est. septimo kal. Iunij.
Q... un9 postea eps fact9: p id tēpus

Seraphia

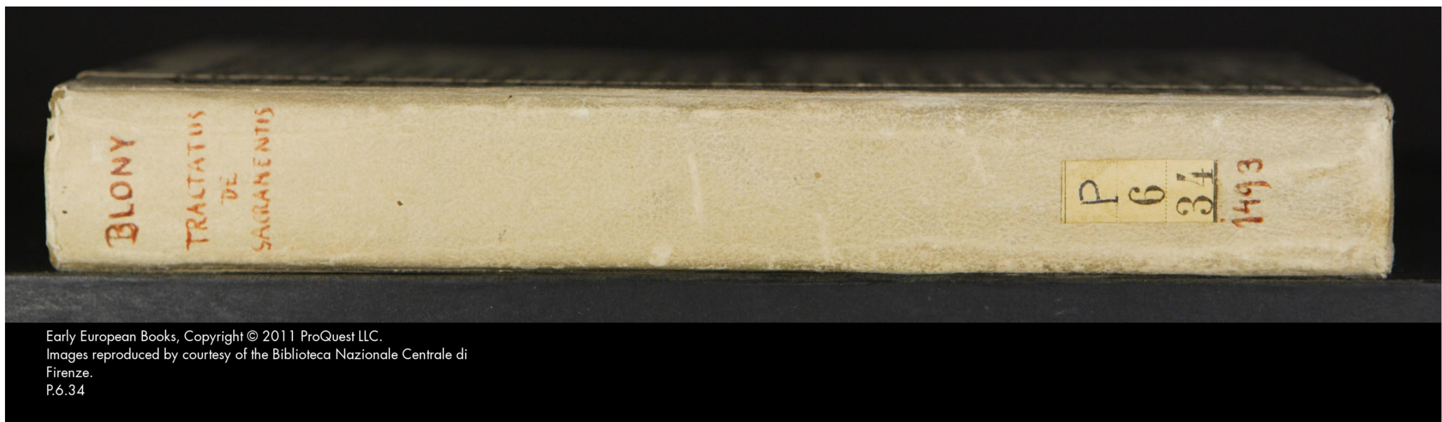

Quadratus

Achacius

BLONY
TRACTATUS DE SACRAMENTIS
P
6
34
1493

Quarta psecutio ecclesie sub marco anton...
Q tamē psecutionē secuta est lues magna:
triuit: vt passim ville ⁊ agri sine cultore ⁊ ha...
sed per omnē orientem: illiricū: italiā: galliā...
⁊ inundationes fluminū crebrescebant: ⁊ loc...

Sophia

Sophia matr...
⁊ caritate ad...
⁊ sobrietatis multa...
qđ cū adriano impa...
sit: q̄ cū pulcherrim...
post longā cōcerta...
tormēta. Mater de...
miliario ab vrbe se...
accipite me ad vos...

Seraphia anth...
xp̄o passa: qu...
lasciuis viris illudē...
dibus inflāmari: ⁊...
deinde gladio necat...
sepulchro poni feci...

Sabina

Sabina illustr...
rissimi valētu...
raphia p̄dicta i fide...
insistēs his tumult...
fecto vrbis rabidis...
care diis gladio pe...
quarto kal. septēbr...
ecclesia sancte sabin...

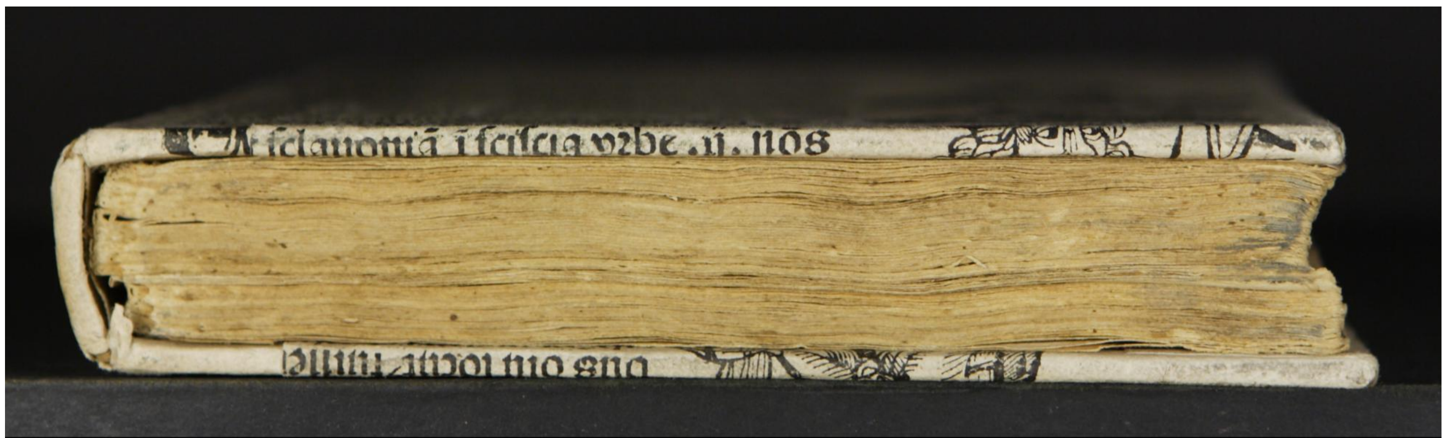
Quadrat⁹ athe...
vtiq3 doctissim...
re dispsam fide ⁊ in...
ne religiōis defensi...
atq3 ap̄lica doctrina...
ipsi⁹ defensione pass...

Quirinus

Quirin⁹ p̄mo tr...
apđ illiricū id...
Junij martyr xp̄i ob...
manū ei⁹ molari sax...

Carta ɔsecutis ecclesie tue marci anton

cū adrian⁹ τ antoni
eē sensissent lacrimā
tudinē clauoꝝ acuti
xx. stadia iusserūt vt
derent. angelus aūt
derent: tandem ad i
eoꝝ translate ad sup

Papias hieros
nō tm̄ historie
aristonis τ senioris
est. vñ apparet ex ip
re aplo͛ꝝ mētionē fe
locat. aliū seniorē ic
q̄ certe doctissim⁹ est habitus queq; etiā multi
nus: victorinus pictauiensis: lactancius: firm

Aristides aūt atheniēsis pb̄s sub pstino h
Atpe q̄ τ quadratus adriano pricipi obtuli
re existimās xp̄ianos indicta causa vbiq; occid
dum; nisi de accusatore τ crimine constaret.

Nicolas de Blony.
Hain 3256.

Strasbourg 1493

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
REPUBBLICA ITALIANA
FIRENZE

Prologus

Medice cura teipm. Luce. iiij. ca. Sicut ait Gregorius prima parte sui pastoralis. caplo scdo. Quis autem cogitatonu vulnera occultiora nesciat esse vulneribus viscerum. Nimirum videtur medicum spiritualem multo subtiliorem debere fore medico corporali. qui ut bene curet vicia: multa peritia opus habet. presertim ut vim pigmentorum spiritualium considerans prius quam ceteros curare desideret: circumquaque regulas medicine cognoscat. Alioquin si artis spiritualis imperitus et in seipso ignorantie confossus vulneribus alios mederi properet. audire non inmerito merebitur. medice cura teipsum Magna quippe stulticia est: ut idem ait Gregorius. si aliquis alios mederi properat qui et ipse in facie vulnus portat. Et maxima plane dementia est. ut inquit in pastorali. caplo. ij. dum hi qui nequaquam precepta spiritualia cognouerunt. cordis se medicos profiteri non metuunt. dum qui pigmentorum vim nesciunt. videri medici carnis erubescunt. Recte igitur cuilibet talium dicitur. medice cura teipsum. Quos igitur medicos cordium appellare ad presens me lius conuenit quam curatores animarum. ipsos videlicet rectores ecclesiarum quibus ille thesaurus est traditus pro quo non parcet deus pater qui proprio filio suo non pepercit. ut dicitur ad Romanos. viij. Quibus etiam ille vulneratus qui incidit in latrones curandus fouendusque a samaritano relictus est. Luce. x. Unicuique enim ipsorum dicitur. Curam illius habe. Et rursus deus per prophetam. Custodi virum istum qui si lapsus fuerit anima tua erit pro anima ipsius. Porro dominus per Ezechielem. iij. et. xxxiij. c. cominatur cuilibet curatori dicens. Sanguinem eius de manu tua requiram. quasi di. quia vita et mors subditorum posita est in manus prelatorum. Unde dicitur Judith. viij. Ex nobis pendet anima illorum. Hac itaque sententia commonitus quisque platorum et rectorum penset periculum sui regiminis. et artem doctrinamque discat spiritualis curationis. quatenus in se ignorantie curare possit vulnera. et in subditorum cordibus per sanam doctrinam et salubrem penitentiam

Prologus

ſciat ſanare ꝯtagia delictorū
Ne (quod abſit) dum ſanan
di regulas neſciat. ⁊ ad ſanā
dū ꝯmiſſos ſubditos feſtiet.
iuſte ſibi obijci audiat ꝺ eiſ
dē. Medice cura teipm̄. Re
cte nāq3 p̄lato ignorāti dicit.
vt ꝓus i ſe ſufficiētē artē curā
di ſpūalium morboꝝ habeat
q̄3 emplaſtꝝ ſanādis vulneri
b⁹ adhibeat. Nā vt ait Gre. i
regiſ. Verecūdū ē⁊ dicere pu
det ꝙ ſacerdotes ducatū arri
piūt q̄ exordiū religioſe vite
nō nouerūt. Lic3 in q̄buſdā
catholicis myſterijs ignoran
tia tolerāda foret. eo ꝙ in ple
riſq3 meliuſ eſt nephare q̄3 cu
rare. In q̄buſdam etiā iuxta
Auguſtinū in lib. de verbis
dn̄i meli⁹ ē fidelis ignorātia
q̄3 temerata ſcientia. In ec
cleſiaſticis tamen miniſterijs
ordinādiſ diſponēdiſq3 oīno
dānabil' ē. De q̄b ē illd ꝟbū
apl'i. i. ad Chor. xiiij. Si q̄s
aūt ignorat ignorabit. Ordiſ
nāq3 ignorātia. q̄ videlic3 or
dine q̄cq̄d agendū ē in eccl'ia
ꝯturbat negociorū naturam
formāq3 meritorū. Nam ſta
tut3 facere iniuriā vl' cōtraire
nō eſt intelligere ſ3 errare. vt
inquit Ambro. ſuꝑ Bti im
maculati. Hinc eſt ꝙ domi
nus requirit ſeruū prudentē
quem cōſtituit ſuꝑ familiā ſu
am. Matth. xxiiij. Prudētē
dixero. vt ſciat quo ordine. q̄
ſenſu. quo modo. quo fine q̄c
q̄d gerēdū ſit. Alioquin ſi ce
cus ceco ducatū p̄ſtet. nonne
ambo i foueā cadunt. Mat
thei. xv. Non eni cecus cecu3
ducere poteſt. ſic nec indiſcre
tus p̄lat⁹ ſubditū indiſcretū
poteſt ꝑ viam ducere ſalutis.
Et qm̄ his ꝑiculoſis temꝑi
bus in plurib eccleſijs ꝯtra
ſancta inſtituta i admīſtrādiſ
ſacramentis: q̄ ſunt inſtrumē
ta ſpūalis curatōis: pleroſq3
nō tā erraſſe q̄3 variaſſe circa
eadē cognouim⁹. adeo vt ve
ra ſit illa rabanēſis ſententia.
Cōmune eſt medicoꝝ ſꝑ cir
ca egritudines variari. Vnꝺ
ſi tres vl' q̄ttuor medici veni
unt ad infirmū nunq̄3 in aſſi
gnatōe vl' exhibitōe cure cō
ueniunt. Hec ille. Et hoc idē
q̄3 veꝝ ſit heu nr̄is tꝑib. res
fidelibus ſubiecta populis q̄
tidiana experientia clari⁹ ma
nifeſtat. Profecto ſiquidē cū
aliquod ſacramentoꝝ admi
niſtrandu3 ſit in eccleſia dei.
vix dyoceſis totius clerus in
ip̄o ritu et canonice tradēdo
cōcordat aut conuenit. Sed

nunc in hac eccl'ia hic addit. in alia ille minuit. Ille p̄pōit postponēda. ille postponit p̄ponēda. Ille b̄n̄dictiōes ꝑsuadet. ille nequaq̄ȝ asserit. Ille corrigit libꝝ tanq̄ȝ deuiuȝ et erroneuȝ. Ille corrigit corrigentē tanq̄ȝ ignaꝝ. Sic plati mutua discrepatōe collidētes. nō sine graui scādalo animos subditoꝝ in ꝯfusionis labyrinthū p̄cipitāt et demergunt. Porro nos stanislaus dei et apl'ice sedis gr̄a ep̄us posnoniensis paterna sollicitudine pastoral' officij excitati inter tot fluctiuagos excursus viā cupiētes ostēdere certiorē. p̄sentē tractatū de amministrādis rite eccl'iastic' sacramentis celebrādisq̄ȝ missarū solēnijs et censuris eccl'iastic' canonice obs̄uādis p venerabilē virū magistꝝ Nicolauȝ de ploue decretoꝝ doctoreȝ capellanū nostꝝ deuotū fideliter collectū et plena discussione masticatū de fratrū nr̄orum posnoniēsis capituli cōsilio et assensu preuia deliberatōne approbatū omnib' et singulis rectorib' ecclesiaruȝ parochialiū habendū ꝛ tenēdum ad vnguem p̄fecte p̄cipimus et mandamus. volentes s̄m ip̄m in admīstrādis sacramentis. celebrandis officijs. cēsurisq̄ȝ obs̄uādis oēs ꝛ singulos dirigi ꝛ gubnari. Statuētes ꝙ si (quod absit) quispiam p archidyaconū nostrū aut p testes nostros synodales tēpore visitatiōis reptus fuerit qui s̄m dicti tractatus formā modū et dispositioneȝ se nō gesserit i omnib' supradictis. aut qui eundē nō habuerit pre manib' penā synodalem irremissibiliter ꝑsoluēdam p prima vice se nouerit incursurū. pro alijs vero vicibus ad arbitriū nostꝝ de cetero puniendū. Nicolai de Plone lib de sacramentis eorum ad ministratione

De sacramentis in genere

Quoniam natura hūana p' lapsū ꝯsiderata sub alligatōe peccati maxime eget ḡtia dei. p quā ab illa infectiōe peccati purget. ꝛ ad statū originalis iusticie reducat. iuxta illd. Oēs peccauer̄t et egent gr̄a dei. ad Ro. iij. et. v. c Talis aūt gr̄a purgās infectōeȝ in tribus ꝯsistit. que vnicuiq̄ȝ sunt necessaria ad salutem. q̄ sunt fides. bona operatio. et fidei sacramenta. Hec auteȝ tria s̄m Hugonē d̄ sacramēt'

li.i.pte.x.ita sibi coherẽt vt salutis effectũ hr̃e non possint si sil' ñ fuerint.qꝛ fides nͨ habet meritũ si dũ pt opari negligit. Juxta illud Jaco.ij. Fides sine operibꝫ mortua ẽ Nec bonũ opus aliqͩd ẽ sine fide. sine q̃ ipossibile ẽ placere deo.ad Heb.xi. Et rursus fides operãs hominẽ sanctificare nõ sufficit si eã q̃ in sacramentis dei ꝯsistit sctĩficatõez cõtemnit. Hec Hugo. Hic est ꝙ virtus sacramentoꝝ ecclesiasticoꝝ ꝓ salutari ꝓfectu multũ est nobis necessaria.cũ ipa sint occasio et auxiliũ nostrũ a peccato resurgendi. et ĩ ipis tota medicina nr̃is vulneribus salutaris cõsistit.ƒm Tho.in ꝯpendio theologice veritatis.li.vi.c.i.nõ ꝙ in eis gratia subiectiualiter cõtineatur.vel causaliter ꝑ ea efficiatur.cũ in sola aĩa habeat collocari ⁊ a solo deo infundi.sequia in illis et ꝑ illa illam gr̃ciam curatõis a summo medico ihu christo optet haurire. eo ꝙ nõ alligauit suam potẽtiam deus sacramentꝭ qͩn etiam ꝑ aliaꝫ viã gr̃iã ꝯferre valeat.ƒ n mgr̃m sententiaꝝ.li.iij.di.i.ppt qd̃ de⁹ sanãs ⁊ iustificans pctõrẽ iustificat ipm autoritatiue.sacramẽta ꝟo effectiue ꝑ gr̃am in eis tanq̃ĩ vasis contentã

Quid sit sacr̃m ⁊ qͭ sint

Licꝫ autẽ sacr̃m mltis modis diffiniat̃.tñ ƒm doctoꝝ ꝯmunẽ ꝯcordiã sic diffinit̃ in li.de doct' christiana. Sacramentũ est inuisibil' gr̃tie visibil' forma.ita ꝙ ei⁹ silitudinẽ gerẽs et causa existat. Ex q̃ diffinitõe habent̃ differẽtie sacr̃oꝝ veterꝭ ⁊ noue legis. Jlla eni q̃ figurabãt nõ efficiebant.qꝛ gr̃aꝫ significabãt quã tñ nõ efficiebãt Sacramenta noue legis sũt septẽ Baptism⁹.ꝯfirmatio.eucharistia.extrema vnctio.penitẽtia.sacer ordo ⁊ mr̃imonium Jsta aũt sunt tanq̃ sufficientia ꝑ xp̃m ordinata ĩ remediũ eccl'ie militãtꝭ. Sed circa hoc ꝯsiderandũ ẽ. Primo ꝙ q̃dam data sunt in remediuꝫ vni⁹ ꝑsone.q̃dam in remediũ toti⁹ eccl'ie. Jlla q̃ data sunt in remediũ vni⁹ ꝑsone sunt triplicia. Quedã eni data sũt ĩ remediũ ad intrãdũ eccl'iaꝫ. scꝫ baptismus. Quedam ad egressum de ecclesia.vt est extrẽa vnctio. Quedã ad ꝓgres

sum in ea. ⁊ hoc dupl'r. Uno mō ad executōem virtut'. videlicȝ vt nō a mal' supemur. ⁊ q̄ntum ad h̄ est cōfirmatio. vl' vt bonis adheream⁹. ⁊ q̄ntuȝ ad h̄ est eucharistia. Alio modo in repatōeȝ ꝟtutis. qꝛ ipm̄ hoīem in pugna spūali aliq̄ mō ꝯtingit ledi. ⁊ sic ē penitentia. Si autē in remediū totius eccl'ie. h̄ pt̄ esse duobꝫ modis. aut ad remediū multiplicatōis spūalis. ⁊ sic est ordo. aut ad multiplicatōeȝ naturalē fideliū. ⁊ sic est m̄rimoniū. Quidā autē etiā recipiūt numeꝝ sacramentoꝝ ƒm adaptatōnem virtutuȝ. vt fidei correspondeat baptism⁹ q̄ est sacramentū fidei. Spei extrema vnctio p quaȝ p̄paramur qōāmodo ad futurā gloriam. Charitati eucharistia. Prudentie ordo. Justicie penitentia. Tpantie matrimonium. Et fortitudini confirmatio. Adaptant̄ etiam diuersis generibꝫ culpaꝝ vicioꝝ ⁊ penarū. vt baptismus sit ꝯ culpaȝ originalē. Penitētia ꝯ actualē ⁊ mortalē. Extrema vnctō ꝯ venialē. Ordo ꝯ ignorātiaȝ. Mrimoniū ꝯ ꝯcupiscētiam. Cōfirmatio ꝯ infirmitatem. Eucharistia ꝯ maliciā. qꝛ est sacramentū charitatis que ꝑse opponit̄ malicie. Hec sctūs Tho. sup. iiij. sniaꝝ. di. ij. q. ij.

Secūdo credendū ⁊ considerādū est q̄ sol⁹ de⁹ fuit institutor sacramentoꝝ. ⁊ q̄daȝ ante aduentū vt matrimoniū ⁊ penitentiā. sed hec duo confirmauit in nouo testamento dn̄s penitentiā p̄dicauit ⁊ nuptijs interfuit. Q. autē dicit̄ q̄ Jacobꝫ instituit penitentiam Jaco. v. Cōfitemī alterutrū peccata vr̄a. nō est verisimile. qꝛ p illa ꝟba nō intendebat aliq̄d sacramētū instituere sȝ ꝓmulgare. cū nō fuisset auctoritas instituēdi aliq̄d sacramētū apl̄o iacobū. Itē extrēa vnctō īstituta ē Mar. vi. vbi legit̄ q̄ apl'i vngebant egros m'ltos ⁊ sanabāt̄. Confirmat̄ aūt q̄ h̄ nō fecerīt virtute ꝓpa: sed autoritate iesu christi illam virtuosam vnctionem instituētis p illa verba Jaco. v. Infirmat̄ q̄s ex vobis īducat p̄sbiteros ⁊c̄. Simili modo ītelligēdū ē sic de pnia dictū est. s. q̄ p illa verba vnctōem ꝓmulgauit ⁊ docuit faciendā. nō autē instituit. Itē ordo institut⁹ est cū xp̄s dixit Matth. xxvi. hoc facite in meam cōmemorationeȝ.

Et Joh. xx. Quorum remiseri tis pctã. Hec eni duo ptinet ad ordinẽ sacerdotalẽ. s. ptãs dimittẽdi pctã rñspectu corpis christi mystici. et ptãs ↄsecrãdi respectu corpis christi veri. Hec Scot⁹. Itẽ ↄfirmatio instituta ẽ p h ꝙ christ⁹ iposuit manus puulis. Item baptism⁹ institut⁹ ẽ p christũ qñ ipe se baptizari fecit a iohãne. et aplis formã dedit dicẽs. Euntes in mũdũ vniuersũ pdicate euãgeliũ. baptizãtes eos i no. p. et fi. et s. s. Itẽ eucharistiã istituit i cena vltima in qua aplos ↄmũicauit. ¶ Tercio ↄsiderãdũ ẽ ꝙ fm sctm Tho. sup. iiij. snīaꝝ. di. i. q. iiij. ar. iij. efficacia sacroꝝ est ex trib⁹. s. ex institutõe diuina tãq̃ ex causa pncipali agẽte. et ex passiõe christi sicut ex causa primaria meritoria. et fide ecclie sicut ex ↄtinuatõe instrumenti pncipaliter agentis. et h est qd dicit glo. super illud ad Rom. v. In silitudinem puaricatõnis ade. Q, a latere xpi pfluxerũt sacra per q̃ saluata ẽ ecclia. ¶ Quarto ↄsiderãdũ ẽ ꝙ q̃dã sacra sũt necessaria. q̃dã volũtaria. i. q. i. c. remissionẽ. §. sed notãdũ. Nam sacramenta necessitatꝫ sunt ista. Baptism⁹. ↄfirmatio. penitẽtia. vltima vnctio. corpus christi. Et dicunt sacramenta necessitatis iõ. q2 sine istis hõ nõ pt saluari si ex ↄtẽptu obmittãt et hri possũt Sacrm vo baptismi i necessitate a q̃cũq3 pt recipi: dũmõ in forma ecclie ↄferat. d sum. tri. et fide catho. c. i. in fine. et de ↄse. dis. iiij. a quodam. Et etiam penitẽtia. nã confiteri possum cuicunq3 in necessitate. iuxta illd. Cõfitemi alteru trũ pctã vrã. non tñ heretico vl excõmunicato. Sacra vo voluntaria sunt illa que obmittere nõ est peccatũ. q̃ dicũtur sacra dignitats. i. q. i. §. sꝫ notandũ. vt sunt ordies qui a digniorib⁹ ↄferũt. i. ab epis. vel q2 nõ nisi digni ad ordies assumẽdi sũt. Itẽ mrimoniũ. sine hmõi sacris bñ possum⁹ saluari. xxij. q. iiij. § vltio ad finem. Hec omia habentur in glo. i. ca. veniens. de transactõnibus.

¶ De sacramẽto baptismi

Nisi quis renat⁹ fuerit ex aq̃ et spũ sctõ. nõ pt intrare regnũ dei. Joh. iij. Et de ↄse. dist. iiij. filius dei. Si

cut dicit Guido de bap. d cō
se. di. iij. placuit. post Augus.
Corpus nō fecit aīam pecca
tricē sed peccatrix aīa corru/
ptibilē carnē fecit. Peccauit
q̃dem aīa p̄mi hoīs. et ꝑ pec/
catū corrupit carnē. postea ve
ro caro cū nō possꝫ se vindica
re ex toto in ista aīa voluit vi
dictā sumere de q̄libꝫ aīa ꝯsi
mili. scꝫ vt q̄ꝫ cito sibi infūde/
retur aīa. ex ipa. i. ex ei⁹ corru
ptiōe innascit̃ peccatū in ipsa
anima. hoc aūt est pctm̄ origi
nale. qd̾ q̃dem aīe imputatur
cum quadā digna retributōe
innascat̃ anime. Quoniā igit̃
ab hoc peccato nō potuimus
ꝑfecte liberari nisi per baptis
mū. in quo aīa nr̄a quodāmō
renascit̃ spūaliter. ⁊ que natu
ra fuit filia ire dei fit filia ad/
optōis. Ideo saluator veniēs
in mundū ꝓclamans necessi/
tatē hui⁹ sacramēti baptismi
dixit. Nisi quis renatus fue
rit ex aqua. Glo. scꝫ exterius
abluendo corpus. et interius
spūsancto mundādo animā.
nō potest intrare ⁊c̄. Ex q̃ pa
tet necessitas hui⁹ sacramēti.
Et quia baptism⁹ est ianua
omniū sacramentoꝝ. ideo de
ipo primo videndū ē. Erit au
tē triplex ꝯsideratō circa istd̾
sacramētū. Primo videbit̃ d̾
ipi⁹ substantialib⁹. Secūdo
de ipi⁹ accidentalib⁹. Tercio
de ipius cautelis. Quā tripli
cem cōsideratiōem circa q̄dli
bet sacramentū in p̄senti tra/
ctatu seruabimus.

Baptism⁹ quō diffiniat̃

Diffinitur autē sic. Baptismus
est ablutio corpis ex/
terius facta sub forma verbo
rum prescripta. Quinqꝫ ve/
ro sunt de substantia baptis/
mi. Primū est intentio. et suf
ficit generalis. s. q̄ baptizans
intēdat illd̾ facere quod facit
ecclesia. melius tamen est si fi
at specialis intentio. scꝫ vt ba
ptizans intendat q̄ baptizan
dus mundet̃ in anima a pec/
cato. Similiter requiritur ī
tētio illius qui baptizatur si
est adultus. quia inuitus nō
reciperet sacramentū. vt dici/
tur in ca. maiores. de baptis/
mo et eius effectu. circa finē
Secundū est fides ipius ba/
ptizandi. quia in adultis re/
quiritur fides ꝓpria. sed ī par
uulis aliena. quia paruuli ba
ptizant̃ in fide ecclesie. Ter/
cium est expssio vocalis for/
me a christo institute. que est

hec. Ego te baptizo in nomine patris et filij et spiritussancti. Circa cuius prolationem videat baptizans ne aliquam dictionum omittat nec etiam addat aliquam vltra. vel ne transponat dictiones. vel commutet aliqualiter nomina personarum. Unde si diceretur. in nomine genitoris et geniti et procedentis ab vtroque non esset baptismus. Item non debet omitti illud pronomen in principio positum. scilicet ego. quia licet non sit de forma quantum ad necessitatem sacramenti sed ex constitutione ecclesie. peccaret tamen omittens. quamuis ibi esset baptismus. Ita notatur de baptismo et eius effectu. c. i. vbi etiam dicitur. immergens puerum et dicens. In no. p. et f. et s. s. et pretermittens. ego te baptizo. non est baptismus. Greci autem et ruteni dicunt quod expressio ministri. scilicet ego non sit de necessitate forme. quia ex eo baptismus efficaciam non habet. Sed persona recipiens est de necessitate forme. quia actus ad recipientem terminatur. Ideo differunt a nobis in forma quantum ad tria. Primo quia personam ministri non exprimunt ad remouendum dubium primitiue ecclesie que efficaciam attribuebat baptizanti. vt patet. i. Chor. iij. Secundo quia significant actum sub tercia persona cum optatiuo modo vel coniunctiuo. vt baptizetur seruus christi. Tercio personam baptizati in nominatiuo exprimunt vt dictum est. Utrum ipsi hic mutent de substantia forme ita vt oporteat rebaptizare non est determinatum. sed certum est quod nostra forma est melior. Nec sanctus Tho. di. iij. q. ij. ar. i. Et licet in primitiua ecclesia ex speciali consilio spiritussancti baptizauerint in nomine christi et propter modum significandi. quia quodammodo secundum Amb. tota trinitas in hoc nomine intelligitur. et propter reuerentiam significati vt illud nomen celebre et virtuosum redderetur. Cessante tamen hac causa iam non licet sic baptizare secundum theologos. Si quis tamen esset baptizatus in nomine christi faciendum esset cum eo sicut in alijs dubijs. ex quo non esset simpliciter determinatum per ecclesiam talem baptismum non valere. ita quod talis baptizaretur his verbis. Si baptizatus es ego te non baptizo. si nondum baptizatus es ego te bap. in n. p. et f. et s. s. Et idem fiat quando baptizantur ruteni et greci. quia non constat illorum formam simpliciter non valere. presertim cum ecclesia scit et tolerat eam. nec expresse reprobat. Quartum quod requiritur ad substantiam baptismi est materia debita. scilicet ablutio per elementum aque in toto corpore vel in parte

digniori. Quintū q̄ illa ablutio fiat ab vno et eodē tp̄e q̄ñ forma v̄boꝝ exp̄mitur. ita q̄ vnus v̄ba p̄ferat et eo tp̄e puerū īmergat. Ista aūt imersio debꝫ fieri trina vice. nisi necessitas magna suadeat aliud facere. vel si baptizand⁹ esset adultus q̄ p sacerdotē ter immergi nō potest. tūc enim sufficit trina aspersio aque. quod ecclesia ī pl'ib⁹ locis seruat. Et in paruulis p̄pter picula q̄ accidere possūt circa totalē immersionem paruuli. Unū grauiter peccaret q̄ semel tm̄ īmergeret. q2 ꝯ eccl'ie ꝯsuetudineꝫ faceret. Sciēdū aūt ē q̄ s̄m Johēꝫ parisiēsem sup. iiij. di. iij. c. iiij. aquā baptismi n̄ oportet de necessitate esse sctificatā. q2 dn̄s ꝯtactu sue mūdissime carnis vim regeneratiuaꝫ aquis ꝯtulit. Sed tñ aq̄ debet esse simplex sic q̄ nō mutetur species aque q̄ntūcūq̄ fiat cōmixtio. Unde p̄t fieri baptismus in lixiuio vl' aq̄ maris vel sulphurea vel in aq̄ exp̄ssa munde de luto. Et dico munde exp̄ssa. i. liq̄de et apparenter. sic q̄ ibi appareat vera aq̄. q2 aq̄ ibibita spisso luto nō pōt fieri ꝯuenīēs materia hui⁹ sacramēti. Et huius ratio s̄m doctorē subtilē vbi supra ē. q2 lotio ē materia p̄xima vl' q̄si p se fundamētū vel ꝑs fundamēti isti⁹ sctificatōnis. Aq̄ aūt ē materia r̄mota. vñ aq̄ ibibita spongie vl' spisso luto etiā si tāgit carnē tñ n̄ est cōueniēs materia ad baptismū. q2 tal' ꝯtact⁹ nō ē lotio Et sil'r in glacie nō est lotio et in niue. eo q̄ nō est aq̄ fluida lotōi cōueniēs. Sil'r aqua roseacea vl' aq̄ exp̄ssa de floribus vl' brodiū nimis spissuꝫ in quo pl⁹ est de pinguedine q̄ꝫ d aqua. nec aqua mixta cū luto multo. Similiter vinuꝫ et salina aut etiā homis vrina nō sunt conueniens materia baptismi. eo q̄ aqua ibi mutata ē in aliā speciē. Ubi tñ n̄ tāta trāsmutatio esset aque sicut in brodio: medone: ceruisia. et sic de alijs liquorib⁹. dubitant q̄dam doctores nō esse materiam isti⁹ sacramenti. Ego tamen om̄ino reprobo in istis liq̄rib⁹ fieri sacramentum p̄pter defectū significationis. Aqua ei baptismi significat illam aquā que fluxit a latere christi in cruce. que fuit vera aq̄ elemētaris et nō miraculosa p̄pter significatōnem baptismi. sic etiam et sanguis

verus sibi profluxit. Rō aūt in/stitutōis in isto elemēto est ex pte ↄueniētie. q2 ē frigida. flui da. lucida. necessaria ꝛ ↄmūis Et he omnes ppetates ↄue/niunt hmōi aque in qua de/bet fieri baptismus. q̄ est ad repmendū feruorē cōcupiscē/tie. ad flectēdū rigorē inobe/diētie. ad illustrādū charita/tē fidei. ad introducēdū viam salutꝭ. Itē alia rō. q2 p baptis mū ab hijs malꝭ liberamur. sc3 ab īmūdicia. ignorātia ꝛ ↄcu piscētia. vt pt3 ex ppetatibus aque. s. puritate. p quā mūda mur. pspicuitate: p quā illu/minamur. ꝛ frigiditate: p quā ab estu ↄcupiscentie tempera mur. Fit etiā baptismus ī aq̄ ne quē inopia alteri⁹ liq̄ris ex cusaret. et ne ppt defectu3 pi culū salutꝭ hoīes incurrerēt Et vt inueniat apd oēs cōmu nis materia baptismi.

Q2 triplex est baptism⁹.

Preterea sciendū q triplex ē baptism⁹. s. flumi nis qui fit in aqua cōmunit. Et talꝭ liberat a pena ꝛ a cul/pa ꝛ grā3 infūdit ī habitu. et caracterē imprimit. Ali⁹ ē fla/mis. q̄ tūc fit qn̄ q̄s desiderat baptizari s3 nō hab3 p quē ba ptizet. Talꝭ in fide saluabit p ut determinatū est ī decretali Aplicā. de psbitero nō bapti zato. Et idē pat3 p Aug. viij. li. de ciui. dei. et li. iij. d vnico baptismo. et p btm̄ Ambro. d obitu valentiniani. Et hic delet culpam et grām hab3 ī vsu in quo meritu3 consistit. Tercius est baptism⁹ sangui nis q̄ fit in martyrio p christi nomine susceptus. vt pat3 d innocentibus. Et q̄dā dicūt etiā de latrone dextro. Sed nō videt esse verū. cū ille ñ pos sit dici martyr ex pena crucꝭ. eo q nō p veritate aut iusticia aut fide christi. sed p suis sce/lerib9 passus ē. sic sol⁹ ↄfitet dicens. Nos q̄dē digna factꝭ recipim⁹ ꝛc. Videt ḡ poti⁹ q baptizat⁹ ē baptismo flamis ppt ↄfessiōe3 fidei quā habu it ad christū credēs eū deu3 ꝛ hominē eē. Et iste baptismus ab om̄i tēptatōe liberat ꝛ cō/fert statim pmiū. q2 martyres statim euolāt in celū sine rtar datōne. sic pt3 d sctō stephāo dicēte. Video celos apertos. Act. vij. Itē in hoc sacra/mento quoddā est sacramētū tm̄. vt est ablutio exterior in corpore. Quoddā res tm̄. vt

gr̃a interior. Quoddã res et sacramentũ. vt caracter ĩ aĩa. Et sic qui ficte baptizatur cum proposito peccãdi mortaliter. nec attritus. vel q̃ errat in articulis fidei. vel q̃ dicit sacra nõ vale re tm̃ recipit sacrm̃ et ñ salua tur. Qui vero desiderat bapti zari ⁊ nõ h3 p que. recipit re3 tm̃ ⁊ saluabitur. Qui vero recipi unt rem et sacramentũ vt p uuli exteri⁹ ⁊ interi⁹ mũdan tur. quia recipiũt exteriorem ablutõem in corpe. ⁊ impssio nem caracteris in aĩa. Est ãt caracter distictio a caractere eterno impssus anĩe rõnali sm imaginẽ ↄfigurãs trinitate3 creatã. i. hoĩem : trinitati creã ti. i. deo. et distiguẽs a nõ ↄsi gnatis sm statũ fidei. Et h̃ ẽ tãtũ dicere q caracter ẽ q̃da3 q̃litas seu signũ ↄsignatiuu3 xpo distinctiuũ ab ĩfidelibus ⁊ assimilatiuũ fidelib⁊ dispo sitiuũ ad gr̃a3. Et talis caract ẽ indelibilis potẽtie cognitiue intellectiue in qua pncipaliter ↄsistit imago ex q̃ etiã hõ ha bet q sit hõ. sicut ex appetiti ua habet q sit bonus vel ma lus. Et rõ sm Tho. dist. iiij. q. iij. ar. iiij. quia impssio cara cteris est p q̃ndã aĩe rõnalis sctificatõ3. put sctificatio di

citur ↄputatio alicui⁹ ad aliq̃d sacr̃. Ad hãc autẽ sctificatõ3 nõ magis actiue opatur aĩa scti ficãda q̃3 aq̃ sctificãda vel ole um vel chrysma ad sui sctifica tõem. nisi q hõ se subijcit tali sctificatõi p ↄsensum. Res ãt pdicte subijciũtur. q2 libero ar bitrio carẽt. Et iõ q̃litercũq3 aĩa variatur p ppas opatões nũ q̃3 caracterem amittit. sic nec chrysma nec oleũ nec panis ↄsecrat⁹ vnq̃3 sctificatõne3 p dũt q̃litercũ q3 trãsmutetur dũ modo nõ corrũpãtur. Nullus aũt põt bis baptizari. q2 dñs ↄstituit baptismũ irreiterabi lẽ. ⁊ h̃ ppter plenã remissionem tã pene q̃3 culpe q̃ fit ĩ baptis mo. al's daretur occasio sepius delinq̃ndi. Hec Scot⁹ sup iiij. sniar̃. di. iiij. q. v.

De baptismi accidentib⁊.

Consequẽter de accidentib⁊ ba ptismi restat videre. Sũt autẽ octo de solẽnitate baptismi q̃ nõ sunt de substã tia. s. Sal oleũ chrysma cere us chrysmale saliua. Flatus vtutẽ baptismatis ista figurãt Hec cũ patrinis non mutãt s3 bñ ornãt. Jnungitur aũt ba ptizãd⁹ in q̃ttuor locis. sc3 in

fronte vt fidē publice pdicet Et hoc fit in ɔfirmatōne per epm in vertice. vt agēda facilius cognoscat. Inter scap las vt iugū christi suauiter portet. In pectore vt deū dulcius diligat. Sed de istis oībꝫ melius videbit infra ī practica huius sacramenti.

De cautelis circa hoc sacramentū seruādis.

Hinc de cautel circa istd sacramtū adhibēdis est vidēdū. Primo caueat sacerdos ne in puatis domibꝫ baptizet infantē vl adultum. nisi esset puer regis vl pncipis qbꝫ in h deferi. Et h intellige pter casum necessitatis. alioqn in necessitate pt baptizare vbiqꝫ. vt si puer esset in mortis articulo. aut deferentes haberēt inimicicias capitales. Prout hoc totū notat in clementina vnica de baptismo et eius effectu. Secūda cautela. caueat ne quem coacte baptizet. vt iudeū vl paganum. Et hoc si reclamat aut ptestat aliquo signo exteriori suum dissensuꝫ. nā talis non recipit sacramentū. nec cogit legem christianā tenere. Si autē metu mortis vult baptizari ne cremet vel suspendat p suis excessibꝫ. talis si nō reclamat: qꝛuis intus dissentit vt sacramentū recipiat. tamē tenet legē christianā seruare. Tercio caueat ne baptizet amentē vl fatuū seu furiosuꝫ. verūtamē vt dicit san. Tho. Amentes a natiuitate recipiunt sacramētū sicut et pueri. Et illi q incurrūt amentiam ex īfirmitate postqꝫ habuerit vsum rōis et lucida īterualla ꝛ habuerūt tunc ppositū recipiendi baptisma: tūc suscipiunt sacramentū et rē. etiam si actu cōtradicāt quādo baptizent in amentia. als non. Et sic intelligēdū est qd dic Augustin. iiij. cōfessionū. d amico suo. q dū desperaret baptizatus est nesciens. Quarto caueat ne iudeū vl paganū statim baptizet. nisi pus de fide instruat. de cōse. di. iiij. iudei. Et hoc ne ecclia in talibꝫ decipiat. Et h est verū nisi necessitas aliq eis immineret Quinto caueat qn simul plures baptizet ne dicat. Ego baptizo vos. quia grauiter peccaret sm Tho. et tamē essent baptizati Et ideo cum plures baptizat ad quemlibet seorsum dicat.

Ego te baptizo ⁊c. hec sctũs
Tho. Si tñ maxima necessi/
tas instaret. vt si portarentur
duo vl' tres pueri sil' debiles
⁊ infirmi q̃si agonizantes. et
tunc videt mihi q possit dici
Ego vos baptizo ⁊c. ne pro/
pter dilatõnem vlteriorẽ pu
eri morerent. ¶ Sexto caue/
at ne variet formã p aliquã i/
terpositiõem magnã p quam
discõtinuaret actũ. hoc enim
multũ noceret s'm Petr̃ de
tharãtasia sup. iiij. sententiarũ
di. iij. q. ij. Modica tñ iterpo
sitio vl' interruptio nõ nocet.
vt si dicat. In nomie pris. ⁊
tũc forte aliqd impedimẽtuz
sacerdoti occurreret. vt si ma
didaret sibi manica suppelli/
cij vl' sil'e. ita q diceret mini/
stro. vide ne madidet suppel
liciũ vl' sil'e. ⁊ tũc vlteri⁹ pseq̃
ret. ⁊ filij ⁊ s. s. nõ viciaret bap
tismũ. Silr d tusse si accide
ret tpe platõnis dicẽdũ ẽ. aut
etiã de silẽtio lõgo int' v'ba lõ
ga idẽ intelligẽdũ ẽ s'm Tho
mã sup. iiij. dist. iij. q. iij. ar. i.
Septimo caueat sacerdos ne
in peccato mortali existẽs ba
ptizet cũ solẽnitate more soli/
to puer. qr peccaret mortalit'
s'm sctm̃ Tho. ⁊ Pe. d tha.
sup. iiij. di. v. q. ij. q̃uis puer
baptizet in h casu. Et baptis
mus confert tã p malũ q̃ per
bonũ mistr̃. qr bonitas mini
stri nõ ẽ de necessitate baptis
mi s3 d cõgruẽtia. Nec peccat
suscipiẽs baptismũ a malo sa
cerdote tolerato ab ecclesia.
Sec⁹ ẽ d pciso ab eccl'ia. vt
ab heretico scismatico excõi/
cato. a qb⁹ nullo mõ recipiẽ
dus ẽ baptism⁹ nisi in casu ne
cessitatis. tũc eni etiã a nõ ba
ptizato vt a iudeo vl' pagano
posst̃ rcipi q̃tũcũq̃ malo dũ
modo in forma ecclesie redde
ret cum intentõne videlic3 fa
ciẽdo illd qd facit eccl'ia. Ve
runtñ lic3 baptism⁹ a malo sa
cerdote tolerato ab eccl'ia nõ
viciat q̃tũ ad sacramentales
effectus. tñ a bono sacerdote
meli⁹ recipit si hri pt. qr s'm
btm̃ Tho. cũ effectu pncipa
li pt aliqd addi pl⁹ ex merito
baptizãtis. Ex h pt3 q̃ dam
nabile ⁊ piculosum sacerdoti
est morari in pctõ mortali ad
vnã horã. cũ sp debeat eẽ pa
rat⁹ ad mistrãdũ sacramenta
¶ S3 circa h nota q lic3 i ca
su necessitatis iude⁹ vel paga
nus possit baptizare: non ta
men possit leuare d fonte. s'm
Tho. Ratio quia in primo
casu baptizãdo potest tenere

vices dei. cũ ſit eius creatura
ſꝫ in ſcđo nõ. qꝛ nõ ẽ mẽbꝝ ec
cleſie. nec etiã aliquã cognati
onẽ ſpũalem ꝯtrahit cũ ſit ex
pers ſpũalis grẽ. Nec Tho.
ſup. iiij. di. vi. q. iij. ar. ij. Octa
uo attẽdat vt habeat circa ba
ptizandũ actualẽ intentiõem
baptizãdi. et maxime cũ dicit
verba eſſẽtialia. Tamẽ ſi tũc
nõ haberet eã. ⁊ tamẽ ꝓus ha
buit eundo ad baptizandum
ſufficit. Ex ꝙ ptꝫ ꝙ furioſus
aut ebrioſus nõ p̃t baptizare
Et dico đ ebrioſo carẽte vſu
ratõis ꝗ talem intentõeꝫ nõ
habet nec actualẽ nec habitu
alẽ q̃ eſt neceſſaria. iuxta illđ
Accedit verbũ ad elementuꝫ
⁊ fit ſacramentũ. Nã ſm Bo
nauenturã in. iiij. di. iiij. q. i.
ar. i. in fi. principalis. ad ħ ꝙ
verba ordinent̃ ad effectũ aſ/
ſignatũ neceſſariũ eſt interue
nire intẽtõem miniſtri ꝗ intẽ
dit in illo actu et verbo dare
talem effectũ. vl' ſaltem qđ ec
cleſia facere ordiauit. vl' ſaltẽꝫ
qđ chriſtus inſtituit diſpẽſa/
re. alioq̃n verba ⁊ elementuꝫ
vt ſic diſtincta nõ faciũt ſacra
mentũ. Hoc aũt ꝓ regula ha
bendũ eſt ꝙ ad omnẽ ſacram̃
toꝝ diſpenſatõem neceſſariũ
eſt habere intentõem actu vl'
habitu. explicite vl' implicite
ſm Tho. in. iiij. di. vi. q. ij. ar.
i. Nono caueat ꝗlibꝫ ne pue
rũ añq̃ꝫ naſcat̃ đ vtero matrꝭ
baptizet. Et hoc ſi puer ad
omnes ꝑtes eius eſt in vtero
matris integer ⁊ totaliter. qꝛ
ſic nõ poteſt aqua eũ attinge
re immediate. nec poteſt laua
ri ibi exiſtens. Si autẽ appa
reret principalis pars. puta
caput tũc ſimpl'r baptizari p̃t
quia iam poteſt aqua aſpergi
Si autẽ appareret pars mi
nꝰ ꝑncipalis ſicut manus vl'
pes. illa etiã eſſet baptizãda.
quia in illa parte eſt tota ani/
ma licꝫ non om̃es ſenſus vt ĩ
capite. ⁊ poſtmodũ p̃t bapti/
zari ſi naſcatur viuus ſub cõ
ditõe. Tal'r tñ puer ſi naſcere
tur mortuus ſepeliret̃ in cimi
terio ſm doctorẽ ſubtilẽ. di.
iiij. q. i. ar. ij. Et idẽ tenet Jo
hannes pariſienſis diſtic. iij.
Similiter dicendũ eſt de il/
lo circa quem diminuta ẽ for
ma eccleſie neceſſaria ex neceſ
ſitate inſtanti. Talis enim ſẽ
peliretur in cimiterio. qꝛ pie
creditur ꝙ ſummꝰ ſacerdos
ſuppleret ſm Petrũ de tha/
ran. diſt. iij. q. ij. ar. i. Decimo
caueat ne matrem infirmam
vel morientẽꝫ diuidat in qua

puer viuit. q2 sic homicidiuz
ↄmitteret quisq3 hoc facer3.
nō sunt ei faciēda mala vt ve
niāt bona. ad Ro. iij. Jō cau
tius dimittat pire infantē cū
ea q3 ipa peat. fm dnm petr
vbi supra. Si tn mr mortua
esset iam pfecte. tūc pt 7 deb3
eam facere diuidere. 7 puerū
inde extractū baptizare. al's
nō. Undecimo caueat ne mō
strū nō bene pri9 diiudicatū
an sit vnus homo vl' duo. vl'
an habeat vna3 animā vl' du
as baptizare festinet Nam si
sint duo capita. duo colla et
duo pectora. et p consequens
erūt duo corda. 7 ita baptizā
di sunt duo 7 q̄lib3 seorsum.
Si autē non est certū q sint
due aīe tunc prio baptizād9
ē vn9 7 postea alter sub ↄditō
ne: dicendo. Si tu es bapti-
zatus nō te rebaptizo. sed si n̄
es baptizatus ego te baptizo
i noīe patris et filij 7 spūssan
cti. Et tale monstrū dicit fuis
se in francia: duo capita ha-
bens. quorū vnum expssit vel
le de eo d quo alter expressit
nolle. vnū eni voluit ↄtinere
7 sobrie viuere. et aliud lasci-
uire et epulari. 7 cum vnu3 p
os suū excederet. aliud se gra
uari clamabat. ita refert do-
ctor subtilis. di. vi. q. i. ar. iiij.
Duodeciō caueat ne chrisma
te antiq̄ baptizet. quia puni
sacerdos hoc faciens. de ↄse.
di. iiij. si quis de alio. Et de
sen. excō. in ca. quoniā. li. vi.
Ubi dicit glo. final' dādo ra
tionē. quia vetus chrysma n̄
debet inesse vsui. nec de illo
debet quis chrysmari. Et de
ponitur sacerdos q̄ d illo an
tiquo chrysmate vngit bapti
zatū nisi in mortis articulo.
Un̄ omni anno nouū chrys
ma debet confici et antiquū
cremari. de ↄsecra. di. iij. lrīs.
Sit aūt diligens sacerdos i
ter oīa ne puer decedat sine
baptismo. vt si iā icipit cano
nem misse 7 viderit puer mo
rientē sine baptismo pt eū ba
ptizare. de ↄse. di. i. null9 eps.
in glo. penul.

¶ De cathecismo et
exorcismo

Restat nūc
ponere practicā ma-
nualē circa hui9 sacra
menti dispensationē. Est au
tē pmo sciendū q cathecism9
7 exorcismus debēt pcedere
baptismū qn̄ solēniter cōfert
Exorcismus vero dicitur il-
la sonatio orationū p quā ex

pellit diabolus. et adiurat vt recedat a puero. de quo dicit Tho. q valde conueniens sit ipsum pmitti ante baptismum. vnde hec signant ea que ponuntur in baptismo. Recede ab eo sathana rc. Ipse etiam exorcismus debilitat ptatem demonis ne tantum possit in hoie sicut ante. ne baptismum z alia bona i ipso impediat. Sz ptas predicta totaliter tollit i baptismo sicut etiam Pharao prius e flagellatus pp lo nodum de egypto egresso. z postea totaliter in mari rubro. qd est figura baptismi submersus. Et sic bene dicitur q exorcismi sunt instituti ppter energuminos. id e intus laborantes per infectoz fomitis. vicz ptra diabolum in eis potestatem habentem. Hec tho. dist. vi. q. iij. ar. i. z. ij. Est aut cathecismus sm tho. instructio ante baptismum in illis que sunt communia. Et dicunt fidei rudimenta. ad que credenda oes explicite tenent. sic est fides trinitatis. incarnationis et passionis dni. iudicij: z puidentie dei de factis hominuz. de alijs aut debz instrui post baptismum. Unde etiam sm Thomam in adulto requirit vt pse cathecizet z christianam religione psiteatur. Cathecizat autem ad hoc adultus que ad fidez vocatur. vt ad quam vocat proprio moueat volutatis arbitrio. Hinc est q cum baptizat rutenus vl pagan9 adultus no patrini sed ipsemet p se ad interrogata rndeat sacerdoti Hui9 cotrarium seruat i mazonia. in polonia. z satis male.

De mo baptizandi

Postquaz igit puer deat baptizari sacerdos no pmittat nisi vnum vl vnam feia in patrinos. put detmiatum est de cognatoe spuali. que vis. li. vi. de cse. di. iiij. no plures. Alicubi tn csuetudo obtinet q si puer mascul9 debeat baptizari. tuc duo viri z vna mulier in patrinos admittatur. Si vero femina tuc due mulieres z vnus vir i patrinos admittatur. Et illa est sat3 tolerabilis. cum honestate qndaz z vrbanitate contineat. Deinde aut ante fores ecclie sacerdos statuat patrinos. vt si puer est mascul9 teneat euz vir. si vero femina teneat eu3 mulier. Et isti duo stat iuxta se. Alij vero pnt stare in ecclia vel iuxta qui puerum condu

ꝑerũt. nec ꝑ ipo r̃ndeãt. ſ3 poſ
ſunt oĩa attẽdere dũmõ ñ tã
gant pueꝝ. Statuat aũt ſa/
cerdos pueꝝ ad occaſu3 ſol.
ſol⁹ aũt ſtet ad orientẽ. Quo
facto ſufflet in faciẽ ei⁹. ꝛ di/
cat illũ exorciſmũ Exi imũ/
de ſpũs. ꝛ da honorẽ deo vi/
uo et vero ꝛc̃. q̃ ꝯtinẽt i agen
da. Iteꝝ ſtatim dicat. Rece/
de ab eo diabole ꝛc̃. Flatus
aũt ille ſiue exufflatio d3 fieri
ad occidentẽ. vt pt3 ſm tho.
Et ſignificat ſpũs maligni
expulſionẽ ꝛ boni ĩtroductõ
nẽ. P⁹ h faciet crucẽ i frõte
ei⁹ dicẽs. Signũ ſaluatoris
dñi nr̃i ihu xpi in frontẽ tuã
pono. ſimiliter in pectore ali
am faciet crucem dicens. Si
gnum ſaluatoris domini no
ſtri ihu xpi in pectus tuũ po
no. Et demũ cõiunctim ſub
vna ꝑlatõne faciet vnã crucẽ
in frõte ꝛ aliã i pectore dicẽs
Accipe ſignaculũ ſctẽ crucis
tã in frõte q̃3 in corde ꝛc̃. Et
q̃d iſta ſignatio ſignificet ſta
tim in ꝑdicta oñdit orõe cu3
dicit. Sume celeſtiũ ꝑcepto
rũ fidẽ ꝛc̃. ꝑ qd̃ dnotat q᷑ ad
h i pectore ſignat q᷑ i ꝑceptiſ
dei ſuſcipiẽdis accept⁹ effici
atur. Et in frõte vt leta facie
dei culture exiſtat apt⁹. De/
mũ ſeq̃t orõ. Preces nr̃aſ ꝛc̃.
i q̃ tũc dicit. Et hũc electũ tu
um cruc ſ dñice cui⁹ impſſiõe
eũ ſignam⁹ in ṽtute cuſtodi.
Et fiat cruc ſ ſignatio ſuꝑ to
tũ pueꝝ. Inde ſeq̃tur oratio
Oĩpotẽs ſempiterne de⁹ ꝛc̃.
Circa quã q̃rat prius ſacer/
dos de noĩe infantis dicẽdo.
Quis deb3 vocari. Et poſtq̃3
illi dixerũt. N. ille ſtatim ꝓſe
q̃tur incipiẽdo orõne3 dicẽs.
Oĩpotens ſempiterne deus
pr̃ dñi noſtri ieſu chriſti. r̃ſpi
ce dignare ſuꝑ hũc famulu3
tuũ ꝛc̃. Nõ ẽ autẽ opus cum
venerit ad locũ ꝓprij noĩs in
aliq̃ orõe q᷑ req̃rat patrinos
dicẽs. quõ vocat. ꝛ h ꝓpter ĩ
cõgruitatẽ q̃ ibi cõtingeret ꝛ
improꝑetatẽ locutõis. Nam
orõ q̃nq̃3 requirit dici ꝓpriũ
nomẽ in accuſatiuo caſu. et
patrini r̃ndent in nomĩatiuo
quod eſt magna abſurditas.
ſicut patet cũ dicitur. reſpice
re dignare ſuper hunc famu
lum tuũ N. ꝛ ſi patrini reſpõ
derent in nomĩatiuo dicen/
do N. magna eſſet incõgrui
tas. dicat aũt ſacerdos ſolus
variãdo nomẽ vſq̃3 ad fontẽ
ſm exigentiã orationũ prout
viderit expedire. nec totiens
quotiens occurrit nominis

noīatio reqrat patrinos. sed sol⁹ noīet in latino ꝓpter absurditatē ꝑdictā. Orōēs autē iste fiūt ꝓ puero. vt grā ꝑueniat et subsequat̄ q̄ vires ꝑbeat libero arbitrio. ꝛ ꝙ ꝓcul fiat vniuersā maligni spūs illusio. Signat̄ puer in frōte. ī pectore. in ocul̄. in naribꝫ. in ore signo crucis. cui⁹ virtute victus est diabol⁹ et exaltat⁹ est christus. Vn̄ Abacuc. iij. Cornua ī māibꝫ ei⁹ sunt. ibi abscōdita est fortitudo eius. Hoc siḡ muniūt̄ toti⁹ corpis sensus. cui⁹ ꝟtute ꝛ oīa sacra ꝯplēt̄. ꝛ oīa diaboli figmēta frustrāt̄. Sic eni cū ꝑmogenita deleret̄ egipti pplꝰs hebreoꝝ signatis postibꝫ domorū suaꝝ sanguīe agni pascal̄ in typo dn̄ice passiōis saluatus ē. ppl̄s ꝟo egiptioꝝ q̄ h̄ caruit signo ī suis ꝑmogenitis ꝑuiter ꝑcussus est. sic apd̄ Ezechielē hierl'm ab iminente clade liberāda esse ꝓmittit̄ si thau q̄ figurā cruc̄ exꝑmit in frōtibꝫ gemētiū atqꝫ dolentiū signaret̄. Deinde an̄qꝫ sal ponit ī os pueri recepto sale simplici et mūdo bn̄dicat ipꝫ spēal̄r ꝑ illā orōēꝫ. Exorcizo te creatura salis ī noīe dei patris oīpotētis. ꝛ in charitate dn̄i nostri iesu christi. ꝛ ī ꝟtute spūssctī ꝛc̄. faciendo signa crucis ad inuocatōem cuiuslibet ꝑsone sctē trinitatis. et ꝯpleat vsqꝫ ad finēꝫ. Nec credat q̄s posse sufficere sal illō ad exorcizandū pueꝝ. qd̄ bn̄dicit̄ die dn̄ico ad bn̄dicēdū aquā. cū illud speciale officiū habeat ꝛ distinctum ab isto. Et iō caueat sacerdos ne cū illo sale cū q̄ die dn̄ico aquā exorcizat ad baptismū vadat sꝫ ipō die dn̄ico in alio cipho bn̄dicat sal ꝓ bn̄dicēda aqua ꝛ ī alio ꝓ exorcizandis infantibus an̄ baptismū. Cū autē cōpleuerit orōneꝫ dictā. ꝛ sal bn̄dixerit. r̄cipiat sal ꝛ ponat ad os pueri dicēs. Accipe salē sapīe ꝛ sit tibi dn̄s ꝓpici⁹ ī vitā et̄nā. amē. Ponat t̄n sal in os pueri pulcre ꝛ modeste nō cū vehemētia sicut q̄dam solēt ponere. ita ꝙ puer cogit̄ flere ꝓp̄t durā impssiōnē sal̄. qd̄ ē abomīabile. Seruāda est nanqꝫ maxima vrbanitas ꝛ honestas in sacramētorum collatōe ꝓpter deuotōem populi excitādā ꝛ r̄uerētiā sacrorū a ppl̄o īpēdēdā et exhibēdā. siḡt ei sal̄ imissio grāꝫ ꝛ sapiētiā. ꝛ a pctōꝝ putredīe ꝑseruatōeꝫ. Cōseq̄nt̄ ꝑseq̄ntur

orões solite q̄ habent in agenda. Et puideat sacerdos eas correcte dicere. Et q2 spēales sunt orões sup femias. z speciales sup viros. iõ singul' sin las adaptet. Que aūt sunt super vtrosqз illas pferat super vtrosqз indifferēter. Deīde se q̄tur euāgeliū ſm mattheum Oblati sunt iesu paruuli zc. qd sacerdos dictur⁹ ɔ̄ponat mitrā. sil' z patrinos ɔ̄ponere faciat. In legēdo aūt īponat manus infanti. vt pcludat diabolo expulso viā ne redeat. Et h̄ idez signant bn̄dictões z crucis signatões supius p̄misse. legat aūt ptermittendo dn̄s vobiscū. Quo facto faciat orare P̄r noster et Credo ipos patrinos. demū dicat illā orõem. Nec te lateat sathana zc. Quo facto r̄cipiat mū dos pulueres terre et miscēs sputo faciat ide lutū ī manu sinistra. recepto eo duob9 digitis. s. pollice z indice dextre manus tangat aurē pueri dicēs. Effeta qd est adaperire Et cū subiūxerit. i odorē suauitatis. tunc tāgat nares. Caueat aūt ne faciat lutū grossū z astātib9 abomiabile. sicꝫ q̄dā facere ɔsueuerūt. emittētes p sputo q̄nqз flegma spumosū et ore inducētes horrorē astātib9. Designat aūt sputi z saliue imissio sensus tact⁹ auditus z aliox sensuū spūalium aptõz. vl' sigt ipedimēti remotõez ipius demonis respectu fidei docēdo vel discēdo

Post hoc

sacerdos itroducat puex i eccl'iam dicens. Dn̄s custodiat itroitū zc. dās ei p hoc ptātē intrādi eccl'iam z annumerādo eū cõsortio fideliū. q̄ ad h̄ vicз vt possit orare cū fidelib9 i ecclesia si est adultus Etiā i missa dū tamē talis sit exorcizat⁹. etiā si nō esset vlteri⁹ secuз p cessuз. nō tn̄ posset audire totā missam. sз nisi vsqз ad sursum corda. sic̄ z cathecumin⁹ Tūc sacerdos accedēs ad fõtem querata patrinis nominando puex dicens. N. abrenūcias sathane. Et illi r̄ndēt abrenūcio. z itex dicit. Et oībus pompis eius. Illi respõdent. abrenūcio. Hoc aūt fit ideo vt prius abrenūciet errorem. z sic approximet ad veritatē. iuxta illud apl'i. Deponite veterē hoīeз ſm ɔuersationē pristinā abnegātes omnē īpietatē z secl'aria desideria.

deinde q̃rat iterũ. Credis ĩ de
um prẽm om̃ipotentẽ ⁊c̃. Et
ter rñdent patrini. credo. Et
sic de singulis articulis fidei
specificãdo distĩcte ⁊ interro
gando. Et licꝫ duodecim sũt
articuli fidei in symbolo ꝺ q̃
bus omnibꝫ deberet querere
⁊ interrogare singillatim. suf
ficit tñ si plres articlos sil' cõ/
iungat ⁊ ꝺ ipis sil' q̃rat. ⁊ ita
sufficit si totũ symbolũ sex vi
cibꝫ vel octo ꝑcurret ĩterrogã
do. Interrogatio aũt ista de
bet esse in vulgari ⁊ nõ in la
tino. quia tũc patrini laici fi
dem ꝓfitent̃ ꝓ baptizãdo pu
ero Est autẽ sciẽdũ ꝙ si adul
tus baptizat̃. licꝫ patrini ipꝫ
teneant. tñ ipe solus debet re
spõdere ⁊ nõ patrini ad ĩter/
rogatõem fidei et abrenũcia/
tionẽ supradictã cũ habeat
vsum liberi arbitrij. Hoc au
tem symbolũ tradit̃ baptizã/
dis tanq̃ʒ noue vite auditori
bus. ꝑ quã ꝓfessionẽ incipit ĩ
eis mori vetus hõ. ⁊ ꝑ fidem
nouus viuere q̃ ſm deũ crea
tꝰ est ĩ iusticia ⁊ sctĩtate ꝟita/
tis. Tandẽ sacerdos accepto
oleo sancto ad hoc disposito
qꝺ vocat̃ oleũ cathecumino/
rũ. referens puerũ ex velamĩc
suo. et denudans eũ vngat eũ
prius in pectore. deinde ĩ sca
pul' dicẽs. Ego te linio oleo
salutis in christo iesu dño no
stro. Et tandẽ subiũgat Pax
tecũ. Et clericus assistens re/
spondeat. Et cũ spiritu tuo.
Ista aũt inunctio olei signi/
ficat hoĩs expeditõem quam
suscepit aduersus diabolũ in
pugna. fit enĩ in signũ pugne
ꝯtra inimicũ. sicut athlete in
ungunt̃ ſm Thomã. Vl' ſm
Petrũ ꝺ tharã. signat legꝫ di
amorẽ ꝑ h̃ ꝙ fit ĩ pectore vbi
est locus cordis. Per h̃ autẽ
ꝙ fit inter scapulas designat
deuotã subiectõnem. Vngit̃
autẽ in pectore ne hostis ei ĩ/
munda ꝑsuadeat desideria.
Inter scapulas vbi est vigor
portãdi onus. ꝙ fortitudinẽ
accipiat ad portandũ põdus
diei ⁊ estus. Vngit̃ etiã in pe
ctore vt vigeat in eo sapiẽtia.
Vngitur etiã in humero de
xtro. ꝙ exercitijs bonorũ ope
rũ indeficiẽs seruet̃ patiẽtia.
Neq̃ʒ enĩ nouerit sinistra q̃d
fecerit dextra vr̃a. Mat. vi.
Sed qꝛ ĩ humeris vigor cõ/
stat portãdi onera huiꝰ partꝫ
vnctõe christi athlete dedicã
tur. vt sciant se esse ad certa/
men vocatos ꝑ totũ vite sue
cursum cõtra antiquũ hostẽ.

publicis ac priuatis ꝯgressi bus pugnaturos. Uel ſm ra banū in libro de institutōne clericorum. Pectus vngitur ꝙ nulle reliq̄e latentis hostis in eo resideant. sed in fide tri nitatis mēs eius cōfortetur. Item inter scapulas. vt vn/ diq̄ muniat. ⁊ ad bona ope/ ra facienda per dei gratiā ro boretur. Deinde omnib; his rite peractis querat sacerdos a patrinis infantē tenentib;. ⁊ si fuerit adultus tunc ab ip somet adulto querat dicens. Quis vocaris. Et ille respon deat .N. Tandē sacerdos q̄/ rat. Uis baptizari. Et ille re spōdeat. volo. Hoc autem fa ciat ter ꝑpter hoc vt ꝯstet de ipsius volūtario ꝓposito ba/ ptizandi. ⁊ ne coactus bapti zari videatur. Et tunc sacer/ dos recepto puero ad manū sinistrā: denudato eo toto si est in estate. si vero in hyeme denudetur tm̄ ipiꝰ caput pa tenter et manifeste vsq̄ ad ip sius scapulas. tenendo eum supra fontem si est infans. si vero adultus: tunc solū incli nato capite in fontem ter di cat distincte et expresse habē do intentionē ipsum baptizā di. Et ego te baptizo in no/ mine patris. Et tunc faciat manu dextera primā aque ī capite pueri perfusionē Sta timq̄ prosequatur dicens. ⁊ filij: faciendo secundā perfu sionē in capite pueri sicut pri us. Et deinde subiungat. et spiritussancti. faciendo simili ter terciam perfusionē seu ab lutōnem. Quam quidem im mersionem recipiens homo a sordibus vetustatis ipsius exutus. et alium nouū homi nem indutus triduane chri/ sti sepulture cōsepelitur. Un de ait apostolus. Quicunq̄ baptizati sumus ⁊c. Ambro sius autem in libro de sacra/ mentis dicit. ꝙ trina interro gatio ante baptismū et trina immersio in baptismo signi/ ficat triplicem lapsum pecca ti qui ibi abluitur. sc; cogita/ tionis: locutōnis et operis. iō etia; fit trina confessio. Ista etiā forma obseruāda est a ve tulis in necessitate baptizan tibus. et per curatores sepiꝰ predicanda. Nam comperi ⁊ inueni in parochia mea quā/ doq̄ multa supstitio sa et va/ na his verbis addi ⁊ ea mira biliter variari. Quida; enim proferunt solum ista verba si ne aspersiōe aque: credentes

sufficere solā platōem vborū Quidā aūt solo sale puer cū his vbis tangūt. Quidā vo formā vbor mutāt dicentes N. ego te baptizo in noīe dei amen. Quidaꝫ autē dicunt. in nomine omnipotentis dei amē. que omnes forme enormes sunt. nec aliqd operant Sed hic queritur. cuiꝰ sūt ista vba cū dicūt patrini interrogati. abrenūcias sathane. rndēdo. abrenūcio. vl' credis in deū. ⁊ illi respōdēt. credo. videt ei cuiuscūqꝫ sint ꝙ mentiri videat ille q respōdꝫ Si ei sunt ex psona patrini mentit. quia nō habꝫ in ꝯsciencia ꝙ ipse baptizet. Si aūt ꝓ puero dicunt nihilominus mentitur patrinus. cum puer sit nullius voluntatis cōpos. vt patet ex eo ꝙ dū immergitur recalcitrat. Ad qđ dicendū est ꝙ patrinus in psona sui loquit. Q, autem respondet credo ⁊c. tantū est ac si diceret. talē fidem habeo p quā hic saluari potest. Cum simpliciter respōdet. volo baptizari. sensus est. in fide mea quā ego teneo baptizet Seruant tamē verba ipsius pueri ex idētitate vbor patrini vt idētitas verbor ad puer no

tetur. Unde dicit bonauētura ꝙ quādo respondet in psona paruuli. Credo. non est falsus sermo vel incōsuetus. quia ſm Augustinū freqnter signū accipit pro re. sicut dicimus. Cras erit resurrectio domini. Et videns fumū dicit se videre ignem. Uñ sensus est. credo. id ē sacramentum fidei recipio: vel recipere paratus sum. id ē ad credēdum me obligo. Dicit etiam iste doctor: ꝙ patrini postea tenentur puer docere in his que sunt de fide vl' de bonis moribꝫ si non habꝫ alios doctores vel parētes. nūc autez exquo habēt parētes catholicos ⁊ visitāt ecclias ibi potiꝰ doceāt. ⁊ sic patrini excusant. Notandū etiā ꝙ qui vult esse verꝰ patrinꝰ. nō solū debꝫ rndere vba solita. sꝫ etiam tāgere puer. vnde respōsio nō est de necessitate seu essentia compaternitatis spiritualis sed tentio seu leuatio. Potest etiā ꝯpaternitas contrahi p ꝓcuratorē qntum ad amiciciā. sed nō qꝫtū ad cōpaternitatis spiritualis vinculum. vnde solus procurator est verus compater et non cōstituēs ꝓcuratorē. vt habetur

de pcuratoribus. ca. fi. li. vi. Deide sacerdos accepto sancto chrysmate vngit puerum in vertice. id est in summitate capitis. dicens orationem que sequitur scz. Deus omnipotens pater domini nostri iesu christi qui te regenerauit ex aqua et spiritusancto etc. Circa hoc tamen cauendum est sacerdoti ne puerum vngat in fronte sicut iam plures fecisse cognoui. et eos de cetero facere prohibui et interdixi. Nam solus episcopus habet vngere in fronte in confirmatione. Unde prohibitum est inferioribus sacerdotibus vt nunquam tangant frontem hominis aliqua vnctione. quoniam eis non competit. De hoc expresse habetur in glo. ij. c. quoniam in baptismo. de sen. exco. lib. vi. vbi dicitur manifeste quod post baptismum sacerdos inungat in vertice chrysmate non autem in fronte. quia hoc est solius epi. vt notatur de consuetudine. c. quanto. Prohibitio autem ne sacerdotes inferiores inungant in fronte habetur in pluribus iuribus. vt patet de conse. di. v. ca. nouissime. Erroris autem causam illorum sic errantium comperi. quia libros viaticosque suos ipsos sic grauiter decipe vidi. Nam fere omnes agende et libelli baptismales in hoc loco sic habent Hic faciat sacerdos crucem in fronte. Corrigant igitur de cetero libros suos erroneos. ne a domino corrigantur. et agant penitentiam de errore preterito. Adeant autem autoritatem ordinariam. per quam cum eis super huiusmodi errore commisso dispensetur. Et fit etiam ista vnctio in capite. vt charitas que per spiritumsanctum datur abundet semper in cordibus nostris. secundum illud sapientis Oleum de capite tuo nunquam deficiat. Unde et apostolus. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritumsanctum qui datus est nobis. Uel fit ideo in vertice vt cognoscat se promotum esse in regale genus et sacerdotale. vt a christi consortio vocetur christianus. et eterni regni sit coheres. Et etiam statim tegitur veste vel mitra. vt intelligat se diadema te regni et sacerdotalis sicut dictum est potiri. ¶ Sed dubitatur. Nonne iam spiritussanctus datus est baptizato in ipsa aqua baptismi. Respondeo quod sic. sed differenter hic et ibi. Nam ibi datur ad peccatorum preteritorum remissionem. quia per ipsam aspersionem aque in baptismo omnia preterita

peccata purgata sunt. Sed hic dař in ista vnctiōe ad edificandū in corde nr̄o dei et ꝓximi dilectōem. Consequenter dař baptizato vestis cādida. que debet ita disponi vt cooperiat totuꝫ caput ⁊ oīa loca vnctionū. scꝫ scapulas et pectus ꝫm Hugonē. que cādore suo figurā ꝓfert accepte nouitatis. et restitutōem innocentie. et spem future immortalitatis. Hec est enī vestis ī qua ad nuptias regꝭ intrare quēlibet ē necesse. Vn̄ sacerdos imponēdo eā dicit. Accipe vestē cādidā sctām ⁊ īmaculatā. i. vite īnocētiā. q̄ tunc restituiř ei. quā ꝑferas ad tribunal christi vt habeas vitā eternā amē. Pōt tn̄ iste pāniculꝰ etiā ꝫuari ꝓ alijs pueris baptizādis in eccl'ia. vt dꝛ d ꝯse. di. iiij. c. si q̄s. vbi dꝛ. Si q̄s voluerit chrysmate iteruꝫ pannū linire. ⁊ sup aliū baptizādū mittere. nō ē absurdū. Et vltio sacerdos tradit puero ī manꝰ lāpadē seu cereum incēsum. qđ significat fidei ⁊ amoris lōgitudinē. Lumen enim significat fidē. sed incensum significat fidē iformataꝫ charitatis feruore. In manibus autē acceptuꝫ significat bonoꝝ opeꝝ exhibitōēꝫ. ⁊ cū tali christo oēs occurrere debemꝰ ad iudiciū veniēte. Et ideo dicit sacerdos. Accipe lāpadē ardētē ⁊ irreꝑhēsibilē et custodi baptismū tuū. vt cuꝫ dn̄s ad nuptias venerit possis ei occurrere vna cū sctis ⁊ electis dei in aula celesti vt habeas vitā eternā. ⁊ viuas ī secula seculoꝝ amen.

De sacramento cō firmationis

Confirma ħ deꝰ qđ operatꝰ es in nobis. Psal. lxvij. Post sacramentuꝫ baptismi sequiř aliđ qđ maiꝰ ē q̄ꝫtū ad ministroꝝ dignitatē. Hoc eī a summis pōtificibꝫ. id ē episcopis vl' suffraganeis tm̄mō tradiř. sicut ⁊ a solis apl'is tradebař. vt diciř de cōse. dis. v. Manꝰ. Priꝰ enī vnctio. postea sequiř cōfirmatio. ibi peccatū dimittitur. hic gratie dona daně. Datur autē hic illa gratia qua ꝯtra singula vicia et si non semꝑ q̄n̄qꜫ tamē pugnař. Est aūt gr̄a q̄si armatura q̄dam: qua in hoc deserto post trāsitum marꝭ baptismi contra vicia pugnamus. Sicut enim submersis egyptijs

a tergo sequentibꝫ filios isra el. filios isrl' olim hostes op pugnauerunt ꝑ desertum. sic submerso diabolo in baptismo: qui primũ nos insequebatur. multa nobis per hui⁹ vite desertũ vicia constituit. cõtra que vicia gratia in hoc sacramẽto est data. qua quasi armatura quadã et municione quadã muniamur. Unde post baptismi susceptõem in quo est gratia collata quãtum ad innocẽtie ⁊ noue vite restitutõem. ↄgrue petit ecclesia sibi dari sacramentũ a do per qḋ in illa gratia cõfirmet dicens verba premissa. Confirma hoc deus. s. ꝑ sacramẽtũ cõfirmatõnis. quod operatus est in nobis. s. ꝑ grãm baptismal' renouatõis. Ista duo sacramenta ita sunt ↄiũcta ꝙ abinuicẽ nisi morte ꝑueniẽte nullaten⁹ possunt segregari. et vnum sine altero rite perfici non potest. Ita dicit melchiades papa scribẽs hyspaniarũ episcopis. cuius verba ponũtur de conse. dis. v. De his vero. Diffinitur autem istud sacramentũ ẜm doctorẽ subtilẽ super. iiij. sententiaꝝ. dist. vij. q. i. sic. Confirmatio est vnctio hoĩs viatoris aliqualiter cõsentientis: vl' libero arbitrio nõnunꝗ̃ vsi facta ĩ frõte figura crucis cũ chrysmate sanctificato. ⁊ a ministro idoneo simul cum intentõne debita inungente: et verba debite ꝓferente. signans efficaciã ex institutõne diuina vnctõem anĩe per grãm roborans ad confitendũ cũ cõstantia fidẽ christi. Et ẜm beatũ Thomã super quarto sentẽtiaꝝ. Confirmatio in re est ipsa linitio chrysmatis sub forma verborũ ꝑscripta.

Que sint de substantia huius sacramenti.

Circa qḋ sciendũ est ẜm Petrũ de tharã. super iiij. di. xvij. ⁊ Archid. ḋ cõse. di. v. nouissime. Quicꝗ dicũtur de substãtia huius sacramenti. duo ex ꝑte sacramẽti ĩ se. s. materia chrysmatis. id ẽ oleum cũ balsamo ab episcopo sanctificatũ. vt habet ḋ cõsecra. dist. iiij. Presbyter. nec ꝑt sine tali oleo conferri hoc sacramẽtũ. eo ꝙ ẜm Tho. super. iiij. dis. vij. q. ij. ar. ij. illa sacramẽta que sibi ministrũ determinant etiam materiaꝫ

sanctificatã reqrũt et exigunt Sed sacrm qđ nõ determinat sibi ministrũ nisi q̃tũ ad solẽ nitatẽ: nõ habꝫ materiã sctifi catã q̃tũ ad necessitatẽ sꝫ q̃n/ tũ ad solẽnitatẽ. vt baptismꝰ. Et quia hoc sacramentũ de/ termiat sibi ministꝝ. ideo eti am reqrit materiã sctificataꝫ ab eo qui ẽ mĩster huiꝰ sacra menti. s. ab episcopo. Quare autẽ materia est chrysma. ostẽ dit arti. ij. dicẽs. ꝙ hoc sacra/ mentũ sumpsit initiũ ab ad/ uentu spũssancti ĩ discipulos q̃ apparuit in linguis igneis. sed igni nihil cõuenientiꝰ ac/ cipi potest loco eius ꝓ mate/ ria in cõfirmatiõe q̃ꝫ oleũ. qꝛ lucet et nutrit ignẽ. Figuraꝫ autẽ lingue cõuenienter acci pit balsamus ꝓpter odorem. quia ꝓpter confessionẽ lĩgue odor bone noticie dei diffũ/ ditur in omni loco. Ideo sicͭ visibilis apparitõ spũssancti fuit in igne figurata in figu/ ra lingue. ita materia confir/ matõis est in oleo balsamato vt oleum pertineat ad ꝯscien tiã quã opꝫ habere nitidam eos q̃ cõfessores diuine fidei ꝯstituunt. Et balsamꝰ ad bo nã famaꝫ ꝑtinet quã oportet diffundere et verbis ⁊ factꝭ ĩ

ꝯfessiõe fidei. Hec san. Tho. Et licꝫ christꝰ circa institutõ nem huiꝰ sacramenti nõ fuit vsus tali materia. nec aplĩ pꝰ eũ. tamen ideo hodie ecclia ñ vtitur incõgrue tali materia. eo ꝙ christus nõ alligauit po tentiã suã sacramentis. potu it enim sine tali materia ꝯfer/ re ꝑ aliũ modũ grãm huiꝰ sa cramenti. Similiter ꝭm do ctorẽ subtilẽ potuit cuꝫ disci pulis dispensare in ꝑmitiua ecclesia vt ꝑ aliũ modũ ꝯfer/ rẽt hoc sacramentũ. maxime cum tunc erant aliqua signa sensibilia. vtputa descẽsus sã cti spiritus desuꝑ. ⁊ donũ lin guarum. que omnia accipie/ bant confirmati ꝑ apostolos Unde nõ fuit necessaria eis materia huiꝰ sacramẽti in sig tam occulto. ex q̃ ĩ magis visi bili ⁊ euidẽtiori illđ ꝯferebãt Credit tñ ideꝫ doctor ꝙ hec matia ab aplĩs sit ĩstituta. li cet nõ legat. Scđm qđ est de suba huiꝰ sacramẽti ẽ forma ꝟborꝝ. q̃ ẽ hec. Cõsigno te si/ gno sancte crucꝭ. ⁊ ꝯfirmo te chrysmate salutis. ĩ no. pa. et f. et. s. s. amen. Refert tñ archi dyaconus de ꝯse. distin. v. c. nouissime. et ꝭm Hugonem ibidem tenuisse. ꝙ nec forma

p̄dicta nec alia ē necessaria et de substantia hui⁹ sacri. imo credit q sacrm olei ⁊ sacramē tū chrysmatꝭ pt ɔferri sine ṽ bo. dūmō fiat vnctio de oleo vl' ō balsamo ɔsecrato. Idē etiā notat. xcv. di. ca. puenit. Illō tñ ibi dixit sub dubio. Ego tñ istō dictū mi⁹ rcipio necadmitto. eo q n° iure nec rõne ɔsistit. ⁊ oib theologie magistris aduersat. Terciū qō ē de suba hui⁹ sacri qō re q̄rit ex pte ministri est dignitas pontificalis seu episcopalis ⁊ intentio debita Intantum enī requirit ministeriū ponti ficis in collatõe hui⁹ sacramē ti: vt si p aliū simplicē sacer dotē fieret etiā de cõmissione nõ valeret. licz sm q̄sdam pa pa p̄t simplici sacerdoti ɔmit tere vt possz hoc sacramentū ɔferre. Et hoc tenet glo. c. iiij de ɔsuetudie. Hoc etiā tenet ibi Hosti. Hoc etiā tenz Ar chid. xcv. di. puenit. Hoc etiā idem approbat sctūs Tho. sup. iiij. di. vij. q. vi. ar. iij. vbi assignat rõnē dicēs q papa p hoc q est epoꝶ summ⁹ non dicit hre pleītudinē ptātis p relatõem ad corp⁹ dñi verū. sꝫ p relatõꝫ ad corp⁹ mysticū Et q̄ gr̄a sacral' descendit ī corp⁹ mysticū a capite. ideo oīs opatio in corp⁹ mysticū sacramētal' p quā gr̄a dat de pendet ab opatõe sacramēta li sup corp⁹ dñi veꝶ. Et idō solus sacerdos p̄t absoluere ī foro penitētiali. et baptizare ex officio. Et iō dicēdū q p mouere ad illas pfectões que nõ respiciūt corp⁹ dñi veruꝫ sed soluꝫ corp⁹ mysticū p̄t a papa q̄ habꝫ plenitudinē põ tificalis ptātis ɔmitti sacer doti q̄ hꝫ actū sūmū sup cor p⁹ dñi veꝶ. nõ aūt dyacono vel alicuiinferiori q̄ nõ habꝫ pficere corp⁹ dñi veꝶ. sic nec absoluere ī foro penitentiali. Non aūt p̄t simplici sacerdo ti cõmittere pmouere ad pfe ctõem q̄ respicit aliq̄ mõ cor p⁹ dñi veꝶ. Et ideo simplex sacerdos ex mādato pape nõ põt ɔferre ordinem sacerdo tij. q̄ ordies sacri habēt actū sup̄ corpus dñi veꝶ vl' supra materiā ei⁹. Põt tñ cõcedere sacerdoti q ɔfirmet. q̄ cõfir matio pficit eū ī actu corpis christi mystici. non aūt hꝫ ali quā relatõnem ad corp⁹ dñi veꝶ. Et h̄ dictū approbat in toto petr⁹ ō tharan. sup. iiij. sniaꝶ. dis. iiij. scdo pncipali. q. i. ar. ij. Hoc idē approbat

Scotus. Et licz Bonauentura videat pmissis 9dicere. tñ assistēdū est maiori pti doctorū pdictoꝝ. q cū determiati one ecclie ꝑ approbātes cōsentiūt i toto ꝛ 9cordāt Quartū qd ē de suba hui⁹ sacri est ex pte suscipiētis .s.loc⁹ suscipiēs q est frons. Unctio eniz fit ad 9significādū id qd cōfert in sacro. Unde i 9firmatōne 9fert audacia 9fessiōis. cui⁹ oppositū.s.timor ꝛ erubescētia principali⁹ et euidētius in fronte manifestant. iō fit vnctio frontis. Hec est rō Archid.de 9sc.di.v. Nouissime. Alia aūt rō ꝑm Petꝝ su p.iiij.di.vij.q.iiij.quia etiam robur in fronte signat. iuxta illud Eze.iij. Ecce dedi frontē tuā duriorē frontibꝫ coꝝ. Uñ in tribꝫ sacris fit triplex vnctio sancti chrysmatis.sed tñ diuersificant ex fine. qꝛ in baptismo vt dictū est fit i ꝟtice.ad significādū fidei suscептōem. qꝛ vertex est loc⁹ rōnalis. In 9firmatōe in frōte fit vnctio ad significandā audaciā 9fessiōis. cui⁹ ipedimētū scz timor vl ꝟecundia i pallore vl rubore frōtis oñdit ex ppinqtate cellule memoratiue ꝛ imaginatiue. In ordine ꝟo in manibꝫ fit vnctio ad significādū ptātē 9secrādi corpus dñicū. Hec Petr⁹. Aliā rōem ponit canō dicēs. Spiritusscтūs i baptismo tribuit plenitudinē ad innocentiā. i 9firmatōe augmētū ad grām pstat. In baptismo regeneramur ad vitā. p⁹ baptismū cōfirmamur ad pugnā. In baptismo abluimur. post baptismū roboramur. Regeneratō per se saluat. confirmatio armat ꝛ instruit ad agones huius mūdi ex plia. de 9se.di.v. spūsscтūs. His omnibꝫ consonās Raban⁹ de institutōe cle.li.i.c.xxx.dic. Signat in baptismo baptizat⁹ cū chrysmate i capitis sūmitate.id ē i vertice p sacerdotē simplicē. p pontificē ꝟo in fronte.vt i priori vnctōe. s.i summitate capitis in baptismo significet sup ipm spūsscтi descēsio ad inhabitatiōez deo 9secrādā.i scda qz .s.i 9firmatōe vt eiusdem spūsscтi septiformis grīa cū omi pleītudie scītat scie ꝟtutis et veritatis venire in hoīem declaret. Habent ista ꝟba de cōse.di.v .nouissime. Dat aūt hec grā ñ solū 9muniter sicut in aliis sacramentis.sz etiā spēaliter.p quā qs

deputat̄ ad effectū sanctitatꝭ ⁊ idoneꝰ efficit̄ ad christū cō fitendū. Et hec ē maxima vti litas. Unū h̄ debēt pēsare ho/ mines ⁊ istō sacramētū non obmittere. nā obmissio ipius augmentū ḡtie subtrahit

De accidentibꝫ circa sacra mentū cōfirmatōis.

Onsequē ter videndū est ð ac cidētibꝫ huiꝰ sacramē ti. q̄ sunt quattuor. Prio ꝙ istō sacr̄m est ꝯferendū a ieiu no epo. vt dicit canon de con secra. dist. v. vt episcopi. Hoc autē est ꝓpter venerabilitatē huiꝰ sacramenti. quia venera biliꝰ est vt a ieiuno cōferatur In necessitate tn̄ ꝯfert̄ pꝰ p̄n diū. p̄sertim qn̄ est m̄ltitudo ꝯfirmandoꝝ. que ante pran/ diū cōmode expediri nō pōt. Uel quādo aliq̄ veniūt ð lō ginquo. non volentes expe/ ctare in crastinū. Uel quan/ do episcopus non potest ex/ pectare i crastinū Unde meli us est vt tunc confirment̄ q̄ʒ si episcopo recedēte sic dimit terentur. Secundo ꝙ istud sacramentū sit a ieiunis ho/ minibus sumenduꝫ propter reuerentiā et honestatē huius sacramenti. vt dicitur in ca. vt ieiuni. de consecra. dist. v. Tamen vt dictū est in neces/ sitate etiam post prandiū po test suscipi. Tercio ꝙ ī susce/ ptiōe huiꝰ sacramenti debet alter confirmatus tenere cō/ firmandū. eo ꝙ ille qui acce/ dit ad illud sacramentū non habet robur per se standi. nec presumit per se stare nisi adiu tus ab alio. Licet autē de ra tione huius sacramenti con firmatus debeat esse qui il/ lum debet tenere. tamē si nō est confirmatus propter hoc non est minutū hoc sacramē tum. licet grauiter peccet. de consecra. distin. v. nouissime. Quarto requirit̄ ꝙ locus vn ctiōis ligetur panno quous q̄ʒ siccetur. ⁊ postmodū etiaꝫ s̄m Hugoneꝫ debꝫ homo es se sub quadā disciplina ī cu/ stodiendo chrysma. scꝫ ne ca/ put lauet vsq̄ʒ ad septem di/ es. propter septem dona spi ritussancti que tunc recipit. Hoc tamen hodie non bene seruatur. Bonum tamē esset seruare propter reuerentiam sacramenti ⁊ significationeꝫ predictam. Consuetudo aūt nostra est ꝙ ligatura illa por/ tetur vsq̄ʒ ad tercium diem.

& tūc tercia die ꝯburet̄ panniculus. & locus frōtis bene cū sale et aq̄ lauet̄. & aq̄ in focum vel in fornacē fundatur.

Cautele huius sacramenti

Primo caueat sacerdos ne aliquē ꝑus ꝯfirmatū ꝯfirmet. quia hoc sacramentū ē irreiterabile. cū imꝑmet caracterē indelibilē sicut & baptismus. Et etiā q2 magnā iniuriā faceret sacramēto q̄ istō reiteraret. cū ꝑ hoc ꝑma ꝯfirmatio iudicat̄ nihil esse. Secūdo caueat ꝯfirmandus ne bis ꝓcurare scienter se faciat Nā tal' ꝑ pnīa deb3 ingredi monasteriū. & ibi sub habitu regulari deo famulari. vt dicitur de ꝯse. di. v. dictū ē nobis Tercio caueat ne vxor teneat in ꝯfirmatōe virū vl' maritū suū. vl' ecōuerso ꝑpt' ꝯtrahēdā cognatōem spiritualē: q̄ impedit mr̄imoniū ꝯtrahēdū et ꝯiugalē actū. Nā tales debēt abstinere abinuicē vsq3 ad mortē ipoꝝ. et sic separi debēt a thoro. lic3 nō absoluant̄ a vinculo mr̄imonij vsq3 ad mortē. Sil'r caueat ne q̄s filiū ꝓpriū teneat. quia etiā ꝯbit̄ ꝯgnatō spūal' inter ꝯiuges. nō tñ mr̄imoniū dirimēs. s3 tñ ḡuiter puniunt̄ ꝯiuges. Sil'r caueat ne sororē frēm vl' ecōuerso teneat. q2 sufficit inter tales vinculū cognatōis carnalis. Si tñ fieret nihil impedit. sed tñ honesti⁹ est abstinere. Nā turpe est audire si frater vocaret sororē in hoc casu ꝯmatrē vl' ecōuerso. Alij tñ cognati vt patrueles fratrueles auunculi patrini &c. bñ pñt tenere cōfirmādos nepotes et alios. Quarto caueat ꝯfirmādus vt nō accedat istud sacramentū nisi ꝯfessus si est ꝯsci⁹ alicui⁹ mortal' peccati ne ponat obicē gr̄e quā susceptur⁹ est in h̄ sacramento. Quantū tñ est ex vi sacramēti suscipit ipsum sacramentū: nō tñ esse sacramenti. s. gratiā

De sacramento eucharistie

Accipite et comedite. Mat. xxvi et de ꝯse. di. ij. panis Quia suscitati a peccatis per baptismū. et ꝯfirmati in gr̄a ꝑ ꝯfirmatiōem. ne laborātes in via pñtis vite ī certamine spūali deficiāt. op⁹ enī habēt refici cibo spirituali. alioq̄n

saluatore testante. Si dimisi si ieiuni fuerint deficiet i via. Mat. xv. Ideo post duo sacramenta seqr terciu. s. venerabilis eucharistia: quod e cibus animarum nostrarum. iuxta illud Joh. vi. Nisi manducaueritis carne etc. Ne igit omittatur sed freqnti' sumat a fidelibus. hortat saluator i vbis pmissis dices. Accipite et comedite. Et rect' ordo e vt p' baptismu et post confirmationem sumat h venerabile sacramentu ab adultis. Legim' siquidem q submersis egiptiis i mari rubro. transitoq mari pdicto filii isrl nouu pasca in azymo pane fecert in deserto. sic nos submersis demonib in baptismo cu peccatis nris in deserto hui' mudi pasca nouu i azymis sinceritatis et veritatis hui' sanctissimi panis facere debem'. Circa vero hoc sacrametu excelletissimu tria sunt cosideranda. Primo quide substantia ipi'. Scdo crededa ipi'. Tercio cautele.

De pmo sciedu est circa h sacramentu q qttuor sunt de substatia sui necessaria. Primu e ordo sacerdotalis. Nullus eni potest hoc sacrametu conficere nisi sacerdos. vnd nec laicus nec angelus bon' potest hoc coficere. Quia no habet qs ptatem sup actu consecratonis hui' sacramenti nisi ordinat' i sacerdote. no enim meritis sctitatis. s3 autoritate officii et misterii sacerdotalis h sacrm conficit. Juxta illd Non i meritis consecratis sed i verbis coficit sacerdos. Ex q patet error illor qui dicut q si laic' pferret verba canonis sup pane triticeu conficeret sacrm. qd omnino est falsum Nec deb3 quem mouere illa hystoria q refert d quibusda pastorib laicis. q addiscetes verba canois et cosecratonis i eccl'ia a sacerdote tpe consecratois plata. ipi etia venientes ad greges suos sup pane ptulerut eadem vba. et statim apparuit puer pulcerrim'. Ibi eni no fuit caro christi sic est i h sacrameto a sacerdote confecto. s3 ibi fuit miraculose ex pmissioe diuia qdam figura et species carnis diuit' formata. nec ille puer erat ver' xps de' et ho habes aia3 sic est in sacro isto p sacerdote cofecto vbi realiter est christ' cu diuinitate et huanitate et aia sua sicut nuc e in celo. Nec etia illa caro illi' pueri adorada fu

it sicut christꝰ, nec sumēda ꝓ
corꝑe christi sꝫ ꝑ q̈dā miracu
loso corꝑe et oꝑe diuio vene-
randa sicut alia miracula di-
uina. Sic etiā dicimꝰ de san
guine illo q̇ dicit̃ exiuisse de
imagine lignea passiōis xp̄i.
quā cū q̇dam iudei ī cellario
ꝯfodissent ī ꝯtūeliā xp̄i subi-
to emanauit q̇dā humor san
guineꝰ ī maxia q̄ntitate. quo
viso iudei illi fuer̃t ꝯuersi. Il
le enī humor nō fuit sanguis
xp̄i verꝰ sic̄ ē in h̄ sacr̄o. nᶜ di
gnꝰ tali adoratōe sic̄ q̇ ē in ca
lice. sꝫ mō suo veneradꝰ tāq̄
miraclosuꝫ opꝰ dei. Et de ta
li humore sanguineo collecto
ī loco p̄dicti cellarij fuit ꝑ di-
uersas ꝑtes mūdi distributū
Et q̈ ꝓuenerat error fideliuꝫ
q̇ putātes verꝫ christi sangui
nē esse adorabāt eū adoratōe
latrie. ⁊ sic idolatrabant. imo
dato ꝙ fuisset verus sanguis
xp̄i sub cruce xp̄i collectꝰ. ad
huc minꝰ essꝫ adoradꝰ q̄ iste
q̇ est in calice ꝑ sacerdotē con
secratꝰ. Rō hꝰ est. qꝛ ille diui
sus ē a diuinitate q̄ cito ꝯflu-
xit ad terrā d̄ xp̄o. nec potuit
dici filiꝰ dei ampliꝰ nisi chri-
sto reunitus et reintegratus
Iste aūt q̇ ē ī calice ꝯiunctꝰ ē
diuinitati. qꝛ d̄ ip̄o sanguīe ve
rū est dicere. Hic est verꝰ filiꝰ
dei. Cū ibi rōe ꝯcomitātie sit
etiā vera caro xp̄i ⁊ aīa eiꝰ et
diuitas. Archid. de ꝯse. di. ij.
q̇ māducāt. tenet ꝙ nō remā
sit aliq̇s sāguis sub cruce do
mini. nec etiā d̄ carne p̄pucij
sic̄ rome mōstrat̃ ⁊ in hildes-
heym. sꝫ erronee. qꝛ tūc habu
isset duo p̄pucia. qd̄ tn̄ ē falsū
⁊ n̄ tenēdū. Magne itaqꝫ di
gnitatis sunt sacerdotes q̇ h̄
pn̄t qd̄ nullꝰ citra deū facere
pōt. Sed ꝓh dolor dignita
tē suā mīme attendūt. nulliꝰ
pene reputantes estimatōis.

Scdm qd̄ est de substan
tia huiꝰ sacramenti est mate-
ria debita. s. panis triticeꝰ. Et
h̄ ideo. qꝛ dn̄s se grano triti-
ci cōparauit. Joh. xij. Tū eti
am qꝛ xp̄s credit̃ sic ꝯsecrasse
Uinū vitis est materia debi
ta ⁊ necessaria. qꝛ christꝰ se vi
ti ꝯꝑauit. Joh. xv. Ista autē
duo. s. panis et vinū ita sunt
ꝯiuncta in ꝯsecratiōe vt neq̄-
q̄ vnū sine alio debet cōsecra
ri aut a celebrāte suscipi. Iu
xta illud Gelasij. Sacerdos
corpus christi sine eiꝰ sangui
ne nunq̄ debꝫ suscipe. aut ei
integre sumat. aut ab integris
abstineat. qꝛ vniꝰ eiusdemqꝫ
mysterij diuisio sine grādi sa-

crilegio non pōt pūenire. de ꝯse. di. ij. Comperim⁹. Non putet tñ ꝗs ex h̄ ꝙ sacerdos ꝗ̄ꝫtum est de ratiōe sacramēti nō posset ꝯsecrare hostiā ꝑ se sine calicis cōsecratiōe. qꝛ forma consecratōis panis et calicis nō se expectant. qꝛ altera sine altera totum effectū opatur ꝗ̄ꝫcito ꝓfert. Sꝫ tñ dico ꝙ hoc sacerdos nō pt facere sine graui peccato. Addenda est etiaꝫ vino modica aq̄ que significat cōiunctiōem populi ad christū in hoc sacramēto. Et licꝫ sine aqua ī solo vino potest confici. nō tamē sine graui peccato Econuerso vero sine vino in sola aq̄ nihil conficit. et h̄ tunc grauius est peccatū ꝗ̄ꝫ p̄mū ꝓpter idolatriā quā ꝯmittit ppl's tpe celebratōis et eleuatōis, quoꝝ omniū est re⁹ celebrās. Terciū qđ est de substātia hui⁹ sacramenti ē debita forma verboꝝ que est hec sup hostiam Hoc est enī corpus meuꝫ Et sup sanguinē. Hic est enī calix sanguis mei noui et eterni testamenti. mysteriū fidei. q̄ ꝓ vobis et ꝓ multis effundet in remissionē peccatorū. Circa qđ sciēdū est ꝙ licꝫ illa ꝯiunctio enim posita ī ambab⁹ formis nō sit de substātia forme simpliciter necessaria debꝫ tñ apponi ſm vsum ecclesie. qui vsus a beato petro initiū sumpsit. et grauiter peccant omittentes eā. Q꞉ autē ꝑmittit. accipite et manducate ex hoc oēs. ptinet ad vsum sacramenti. et non est de substantia forme. Sed si queritur. quomodo ista locutio est vera cum sacerdos dicit. Hoc est enim corpus meum Hoc enī videt falsum si ex ꝑsona sacerdotis illa verba dicant. cum sacerdos nō intendat ꝯficere ibi suū ꝓpriū corpus sed christi. Ad hoc rn̄detur breuit ꝙ ista verba sacerdos nō ꝓfert ex ꝑsona sua sꝫ xpi. Demōstrat aūt illđ ꝓnomen hoc verum corpus christi in ordine ad totā compositōnem huius forme. Hoc ē enim corpus meū. Non ꝙ ꝓlato isto solū pronomine hoc statim sit corpus christi. sꝫ ꝓlata tota forma a christo instituta. qꝛ in vltima ꝓlatiōe istorum verboꝝ fit trāssubstātiatio ad quā ordinant p̄cedētia. Et pro isto vlterius sciēdum est ꝙ ſm btm̄ Tho. sup quarto di. viij. q. v. ar. ij. Forma hui⁹ sacramenti differt a

formis alioꝝ sacramentoꝝ ĩ duobꝫ. Primo qꝛ forma alioꝝ̃ ĩportat vsum materie. forma aũt isti⁹ importat ꝯsecratõem tm̃. que ꝯsistit ĩ trãssubstantiatõe materie. Vñ minister vl' sacerdos in ꝯficiẽdo h̃ sacramẽtũ nõ habꝫ aliũ actũ nisi ꝓlatõꝫ ꝟboꝝ ex persona christi. Secũdo quia alioꝝ̃ sacramentoꝝ forme ex ꝑsona ministri ꝓferunt̃. forma autẽ istius sacr̃i a ministro in persona profert̃ christi. Ad ĩtelligendũ aũt quodlibet verbuꝫ positum in hac forma est sciẽdum ꝙ hec forma ẽ sufficiẽtissima. Pr̃io q̃ꝫtũ ad oꝑatiuaꝫ potẽtiã. qꝛ cũ factõ habeat suam ꝯpletõeꝫ. iõ ꝯueniẽter ponit̃ istꝰ ꝓnomẽ h̃ demõstrãs panẽ qui ẽ transsubstãtiatus in panem christi. ꝛ ẽ idem cũ corpore christi. Scd̃o ẽ sufficiẽs q̃ꝫtũ ad modũ operandi qꝛ hic termin⁹ ad quem est sine om̃i immutatõe ex ꝑte sui Iõ bñ ponit̃ ly est designans ꝑmanentiã. ꝛ nõ ponit̃ ꝟbuꝫ fiendi. s. erit designãs mutationem. Tercio ẽ sufficiens ex ꝑte oꝑis. qꝛ hic corp⁹ xp̃i verũ desig̃t corpus christi mysticũ qd̃ habꝫ diuersas ꝑtes ꝛ forte diuersaꝝ rõnũ propt̃ differentẽ gr̃am gratis datã. Ideo meli⁹ dicit̃ corp⁹ q̃ꝫ caro. Quarto ẽ sufficiẽs ex parte oꝑant̃. Vñ qꝛ corp⁹ xp̃i ñ tm̃ signat corp⁹ xp̃i veꝝ. sed etiã significat corp⁹ xp̃i mysticũ. ꝛ cũ h̃ nõ possit facere ꝑ̃m se sꝫ inq̃ꝫtũ ẽ vnũ vl' vnitũ cũ diuinitate. iõ ꝯgrue ponit̃ ibi ly meũ. Quĩto est sufficiẽs ex ꝑte effect⁹ ꝓncipij. vñ qꝛ iste effectus. s. corp⁹ xp̃i ẽ tãte nobilitatis ꝙ nõ fit in sacramẽto nisi a deo ĩmediate. nec mĩster hꝫ aliquẽ actũ specialẽ in isto sacramento sicut ĩ alijs. iõ ꝯueniẽter factũ est ꝙ ista forma nõ ꝓfert̃ in ꝑsona alicui⁹ sed dei absolute. sicut vox hominis ꝑ tubam. ita dei ꝑ hominẽ. Quartũ qd̃ ẽ de substantia hui⁹ sacramẽti est intentio cõsecrantis. s. vt in speciali vl' ĩ generali h̃ facere velit qd̃ facit eccl'ia. vl' qd̃ fecit christus et statuit facienduꝫ. Licet tamẽ intentio semꝑ ẽ necessaria de substantia. non tamen attentio. vnde si mens rapitur ad alia ex infirmitate vel negligẽtia vel incuria: nõ ideo est minus consecratũ q̃ꝫ si affuisset attẽtio. Peccat tamen ille qui consecrat et non intelligit: et se non recolligit̃

quãto attẽtius potest ad con secratõem. Nam debet attẽt⁹ esse ad h vt ↄsideret q̃d facit. ⁊ tũc maxime qñ plures ho/ stias cõsecrat ꝓ cõmunicãti bus. vnde debet habere respe ctũ specialẽ ad alias hostias omnes que sunt corã eo. al's enĩ si haberet generalẽ intẽtõ nẽ ad oĩes hostias q̃ sunt ĩ al tari. staret qñq ꝙ etiã illas q̃ sunt ĩ pixide residue cõsecra/ ret ꝯm quosdã. Mihi aũt nõ apparet hoc. q2 exquo nõ in/ tẽdit ↄsecrare alias nisi q̃ sũt corã ipõ de ꝓpinquo cumula te ad vnũ locũ q̃ntũcunq ge neraliter intendat sup eas nõ ↄsecrabit nisi illas. Similit dico ꝙ si hostia aliqua iace/ ret sub palla nõ cõsecrata. ab sconsa in tpe cõsecratõis for/ te p obliuionẽ clerici dimissa exquo sacerdos de ea nõ intẽ dit nõ est consecrata. Secus dico si habet intẽtõem ad oẽs que sunt ante eũ. tunc et illaꝫ hostiã absconsam cõsecrabit Tamen dicit Johãnes caldi nensis in supplicatõnib⁹ suis de officõ ordinarij. Si sacer dos. ꝙ si sacerdos credẽs po nere. xvi. hostias ponit. x. si ĩ intentõne sua est tantũ conse crare quãtũ habet ante se oẽs sunt consecrate. Et ideo dicẽ dũ est ꝙ sufficit sacerdoti ha bere intentõꝫ determinatã fa ciendi vt facit ecclesia sup to tam materiam preordinatã si ne specificatõe nũeri ꝯm ma/ gistrũ Franciscũ de braga in quadam questiõe disputata. Idem dico de vino perfuso super altari per negligentiaꝫ perfusionis tẽpore ĩ calicem. quia illud nõ consecrat dum sacerdos nõ intẽdat sup illd Et ideo dixi ꝙ maxime req̃/ ritur intentio sup illa q̃ sunt coram sacerdote posita in ta/ li loco tm̃ et non ĩ alio. Ex il lo soluit dubiũ an scismatic⁹ vel hereticus conficiat hoc sa cramentũ. Patꝫ enĩ ꝙ sic cuꝫ talis potest habere intentõeꝫ ecclesie in conficiendo. ⁊ hoc maxime vniuersalem. scꝫ intẽ dendo facere quod christ⁹ fe cit ⁊ instituit faciendũ. ⁊ qd eccl'ia facit licet etiã nõ inten dat in speciali. quia exquo est in heresi vl' in scismate ipe cer tus est et credit nil valere vl' facere propter peccatũ ĩ quo est. nec obstat capl'm scisma. xxiiij. q. i. vbi dicit ꝙ scismati cus execrare põt. non autem consecrare. quod intelligitur q̃tũ ad efficaciã sacramẽti.

q2 nõ opat effectũ salutis i il lo sic ꝯsecrãte illã vl' ꝯficien te ꝑpter scisma vl' heresim. sꝫ tñ est verꝫ corp⁹ xpi. Silr eti am illõ intelligit. s. vbi dicit. Nõ ẽ corp⁹ xpi qd scismati/ c⁹ ꝯficit. id ẽ ꝙ nõ ẽ verꝫ cor pus xpi q̃ꝫtũ ad ꝯficiẽtẽ i scis mate vl' heresi. q2 sibi ñ ꝑfic sꝫ officit. i. nocet. Nihilomi⁹ tñ q̃ꝫtũ est ad ṽitatẽ sacramẽ ti est verꝫ corp⁹ xpi. Silr in c. audiuim⁹. vbi dicit ꝙ scis/ matic⁹ execrare pt nõ autem ꝯsecrare itelligit vt dictũ est. Unde ptꝫ illos indiscrete fa cere q̃ sacrm per rutenos aut grecos ꝯfectũ i forma eccl'ie blasphemãt et deridẽt cũ ibi sit verꝫ corp⁹ xpi. Consultius tñ isti facerent vt illuc nõ itra rent nec inspicerẽt in ipoꝝ ec clesias q̃ꝫ vt veniẽtes illuc de rideãt. Concludẽdo ḡ dico ꝙ ad h sacramẽtũ ꝯficiẽdũ suf/ ficit triplex ꝯditio ex pte ꝯfi ciẽtis. Primo ꝙ sit sacerdos rite ordinatus. Scdo ꝙ pos sit verba proferre ꝯsecratõis Tercio ꝙ possit habere debi tam intentiõem faciẽdi quod facit ecclesia. Propter ꝺfectũ prime conditõnis nullus lai cus quantũcũqꝫ sanctus nec sacerdos gentilis vt tartaro rũ ꝯficiunt. q2 non sunt rite i forma eccl'ie ordinati. Pro/ pter defectũ secũde conditõis mutus nõ pt cõficere. quia ñ potest verba ꝯsecratõis ꝑfer re. Propter defectũ tercie cõ ditõis carẽs vsu ratõis ꝛ eb/ osus nondũ digestus nõ pos sunt ꝯficere. cũ nõ habeãt in/ tentionẽ debitã. Sed prima ꝯditio est ꝓpria. q2 sol⁹ sacer dos et quilibꝫ pt cui possunt ꝯpetere iste cõditõnes. s. ꝑla/ tio et intentio. Nec obstat si instatur de degradato ꝙ nõ sit sacerdos. qd tamen nõ est verꝫ. quia characterẽ sacerdo talẽ sibi semel in ordinib⁹ su/ sceptis collatũ nullus potest delere. Quãuis taliter degra datus ꝑdat priuilegiũ cleri/ cale. ꝛ tradit curie seculari. ta men si celebraret cõficeret. q2 autoritas substantifica nõ est sibi ablata q̃ꝫtum ad veritatẽ sacramenti. sed tm̃ q̃ꝫtũ ad ex ecutõeꝫ legitimã qua caret q̃ ad se et ad alios et quo ad to tam ecclesiam. Quãdo auteꝫ dicit ꝙ scismatic⁹ excõmuni catus heretic⁹ et degradat⁹ nõ conficiãt. intelligendũ est ꝙ nõ conficiũt rite et ordina/ te nec legitime q̃ꝫtum ad effi caciam sacramenti. vt scilicet.

sit vtilis illa confectio ad salutem eis. sed tamē conficiūt quantū ad veritatē sacramēti. Et hoc catholice sentiēdū est de isto sacramēto omissis opinionibꝫ multorum. Et si quis cōtra predicta obijciat magistrū sententiarū. lib. iiij. di. viij. vbi dicit tales nō posse conficere. Salua pace magistri dico ꝙ in hoc nō teneꝰ Tamen propter sui reuerentiā vt eius dictū potius valeat ꝙ̄ pereat. intelligendum est ꝙ tales nō possunt ꝯficere de iure et sine pctō seu ordinate. sed de facto bene possunt. Nec moueat aliquē ratio magistri ibi posita ꝑ quā dicit ideo nō posse predictos ꝯficere. quia nemo in ista consecratōe dicit Offero. sed offerimꝰ hoc sacrificiū. Nemo igitur nisi fuerit membrū ecclesie potest dicere cum alijs offerimus quasi esset vna de personis ecclesie. Unde cum heretici et scismatici non sint membra ecclesie non possunt dicere offerimus. ergo nec cōficere. Ad qđ dicimus ꝙ oblatio nō pertinet ad ratōnem consecratōis. vnde non necessario requiritur vt offeratur. Ita soluit doctor subtilis super. iiij. dist. viij. q. ij. ⁊ Thomas eadem distin. q. i. ar. i. iij ⁊. iiij.

De credēdis circa hoc sacramentum.

Ante oia a credendū est ꝙ in hꝫ sacramēto idem christꝰ q̄ de virgine natus est ⁊ pro nobis passus est ꝯtinetur. Et sicut ibi verꝰ est xp̄s ita etiam est ibi sub vna q̄ntitate sed nō quantificatiue. hꝫ est tm̄ dicere ꝙ nō vtitur illa quantitate occupando locū. Sic etiam nō vtitur claritate sua illuminando aerem.

Secūdo credendū ē ꝙ corpus christi potest esse in pluribꝫ locis quātūcūqꝫ plures panes trāssubstantianꝰ i ipm Unde in celo est localiter. in verbo diuio ꝑsonaliter. in altari sacramētaliter Scđꝫ naturale eiꝰ esse est in celo i vno tm̄ loco. ꝺm esse sacramentale eius pōt esse in diuersꝭ locꝭ Est ergo hic ꝺm ꝙ multa in ipꝫ trāsmutari possunt. Sꝫ ꝺm esse personale non est in loco Unde dicit Petrus de tharanthasia. scđm ꝙ vnum est et indiuiduum in se: non potest esse nisi in vno loco: sicut

nec angel⁹ nec aliud corp⁹ sꝫ
ꝯm ꝙ in ipm mlta trāsmuta/
ri pñt indiuidua. sic pt esse in
diuersis locis. di. x. q. iij. ar. ij
sup. iiij. snia ꝝ. Tercio cre/
dendū est ꝯm Thomā ꝙ cuꝫ
corpus christi apparet in spe
cie carnis vł pueri. vtruꝫ ibi
appareat verꝝ corpus christi.
vel an ille species sint ꝓpe cor
pis christi nō oīno dētmina
tū est a doctoribꝫ. Tamē se/
cure dicit ꝙ ille dimensiones
panis manēt. ꝛ in eis alia ac
cidentia sensibilia supducūt
diuina ꝟtute que speciē car/
nis ptendant sicut accidētia
que ꝑus erant prendebāt spe
ciē panis. Quādo tn̄ appare
ret sub forma carnis vł pue/
ri nō dꝫ sumi sꝫ ꝓ reliquijs ꝯ/
uari. Quarto credenduꝫ ē
ꝙ illa accidētia manēt sine sb
iecto post ꝯsecratōem virtu/
te diuīa. retinēt tn̄ ibi modū
agendi vel patiēdi in corpo/
re christi quē ꝑus habuerūt
Quīto credenduꝫ ē ꝙ facta
consecratōe vlteri⁹ nō manet
ī hostia ꝯsecrata substātia pa
nis. nec ī vino substātia vini.
sed statim corpus xpi fit ī ho
stia. ꝛ sanguis christi ī calice
Et rō ꝯm btm̄ tho. est. qꝛ op
positū hui⁹ dicere repugnat
ꝟbis christi. nō enī esset verū
dicere. Hoc est enī corp⁹ me
um. sꝫ hic ē corp⁹ meū Iteꝫ
si remaneret substātia panis
tolleret reuerētia xpo debita
vt cōtinet in hostia. Nā xpo
vt ꝯtinet in hostia debet cul
t⁹ latrie. sꝫ si ibi maneret sub
stātia panis nō deberet talis
cult⁹ latrie exhiberi ꝓpt ido
latriā adorādo creaturaꝫ. Et
licꝫ mlti doctores huic ꝯtra/
dicāt snīe. iam tn̄ ꝓ catholica
cōclusa est sub alexādro quar
to papa ꝛ martino quinto.
Sexto credēdū ē ꝙ fractio
q̄ fit in hostia nō fit in corpe
christi sꝫ tm̄ ī speciebꝫ hostie.
vnde ibi accidētia manentia
sine subiecto dicunt frangi.
ꝯm Pe. di. xij. ar. pricipali. q.
i. qꝛ alś fractio est quedā di/
uisio. diuisio vero est passio
quanti vt quantū. In sacra/
mento ꝟo aliq̄d est quantuꝫ
ꝑ modū q̄nti vt spēs. aliq̄d ē
q̄ntū sꝫ nō ꝑ modum q̄nti. vt
corpus christi. Ideo dicēdū
est ꝙ fractio vel diuisio fit in
speciebꝫ et nō in corpe christi
Septio credēdū ē ꝙ cor/
p⁹ xpi ī hoc sacro ꝓpe nō vi
det nec sanguis corpał. Ra/
tio gre. qꝛ tunc ibi nō essꝫ ali
ud visum ꝛ aliō creditū. Itē

alia ratio naturalr. qꝛ nulluꝫ corp⁹ videri pt nisi habeat accidētia i essentia. vl' nisi sit coloratū formalir. vt ptꝫ de pariete. sꝫ coloꝛ alb⁹ n̄ ē i hostia formalr. g̃ nō pt videri ꝑprie. Nec tn̄ errant laici q̄ dicūt se videre corpus xpi. sicut illi n̄ errauerūt q̄ dicebāt se videre angelos in assūpto corpe q̄s tamē nō viderūt inquātū fuerunt spūs. Et sil'e est ꝺ hoīe armato quē dicis te videre. cū tamē nec faciē nec mēbruꝫ aliqꝺ nudū eius videas. imo vt dic̄ Uarro di. x. q. ix. Nulla creatura naturali cognitōne nec angel⁹ p̄t cogscere ibi esse corpus xpi. Licꝫ tn̄ visione gl'iosa ⁊ intellectuali pōt cognosci. oculus tn̄ gl'ificat⁹ illud videre nō p̄t corporalir ꝭm Tho. Unde gl'ificati vident corpus christi in sacramento visione intellectuali ⁊ nō corpali. Octauo credendum est ꝙ in hostia sunt q̄ttuor. ⁊ quattuoꝛ veraciter in calice credēda continēr. Primo enī in hostia virtute ꝟborū est corp⁹ christi. Rō quia illud veraciter cōtinēr in hostia de quo verba faciūt mentionē. sed hoc solū est de corpore christi. quia ibi dicitur. Hoc est enī corpus meū. vbi nihil dicir de aīa nec de deitate nec de sanguie. Scd̄o ibi est sanguis christi nō principaliter sed ex cōcomitātia q̄dam necessaria. qꝛ corpus verum et viuū nō ē sine sanguine. Unde dicir anima esse in sanguine. Tercio ibi est anīa christi ex cōcomitātia mediata. quia impossibile ē animā informare et ꝑficere corp⁹ nisi corpus sit dispositū. sed sine sanguine nō est ibi corpus bene dispositū nec etiā organizatum Ibi ex consequenti etiam est anima. cū ibi sit corpus dispositum per sanguinem. et hoc est dicere mediāte sanguine. Quarto est ibi deitas ex quadā concomitātia remota. quia corpus ⁊ deitas sunt disparia. tamen ex q̄ christus natus fuit ex maria virgine verus homo ⁊ deus ideo etiam hic est verus hō ⁊ deus. Similiter dicitur de calice ꝙ ibi primo ē sanguis. quia de illo verba faciūt mētionem. Secundo ex concomitantia īmediata ibi est corpus christi. Tercio ex cōcomitantia mediata ibi est anima christi. Quarto ex concomitātia quadam remota ibi ē

deitas. Nono credendū ē q in hoc sacramēto aliquod est sacramentū z nō res sacramenti. sicut species sensibilis panis z vini. z ille species sūt creature. Unde adorator vi/dens hostiā nō debet ferre in tentōnem principaliter ad id quod videt. sz ad id qd credit ibi esse. s. christū. Secūdo inuenit ibi sacramentū z res sacramenti. z hoc est verū cor/pus christi et sanguis eius. Ista autē dicunt sacramētū z res sacramenti per respectū ad ministrū vl sacerdotē sub debita forma ꝯficiētē. Unde dicit sacramentū q̄si sacre rei signū. quia significat spūalez refectōez aīe. Et dr res. quia hoc ipm facit p grām qd cōtinet. Tercio est ibi aliqd qd ē res sacramenti et nō sacramē tū. sicut est grā data digne suscipiēti. z hec grā ē res significata. nihil tamē significati. Quartū ibi est qd nec est res sacramenti nec sacramentuz. vt sunt illa oīa que sunt cō comitantia hoc sacramentū. siue sint accidētia ꝓpria siue cōmunia. Et illa dicunt potius forme accidentales siue species. Decimo credēduz q licz sacerdos debeat sub vtraqꝫ specie sumere hoc sacramentū cū celebrat. tamen populo sufficit sumere sub spe/cie panis tm̄. Et ratio est. qz ſm Archidyaconū de conse. dist. ij. Comperim⁹. in hoc sacramento nō solū attenditur efficacia: sed etiā significātia. Significatur enim per istas duas species. scz corporis et sanguinis seorsum sumptas per sacerdotē tēpore celebra/tōnis q sanguis christi ī cruce fuit diuisus a corpore suo. vt dicit Glosa sup Matthe um. Cum autē sacerdos tm̄ et non populus habz huius facti significatōnem et ordīe suo exprimere. tm̄ ipe et non populus tūc sub vtraqꝫ spe/cie debet sumere. eo q ipe tūc gerit vices christi. popul⁹ autem non. Et ideo populo nō est opus de significātia sed d efficacia. Et quia efficacia ē equalis sub vtraqꝫ specie. iō populo tradit sub altera spe/cie in qua tradi potest cum reuerentia et cautela. A pres/byteris autē tm̄ sumitur sub vtraqꝫ specie. Et ꝓ isto sciendum ſm Thomā in tercia parte. q. lxxxij. ar. vij. et vlti/mo. q circa vsum hui⁹ sacramenti possunt duo cōsidera/

ri.vii uim ex pte ipi⁹ sacramē-ti. ⁊ aliud ex parte ipoꝝ sumē-tiū. Ex pte ipius sacramenti ꝯuenit q̄ vtrūq̄ sumat̄.s.corpus ⁊ sanguis. quia i vtroq̄ ꝯsistit pfectio sacramēti. ⁊ iō quia ad sacerdotē ptinet hoc sacramentū ꝯsiderare et con-secrare et pficere. nullo mō de bet recipe corpus christi sine sanguie. Ex pte aūt sumētiū req̄rit̄ sūma reuerētia ⁊ cau-tela. ne aliq̄d accidat qd̄ ver-gat i iniuriā tāti mysterij. qd̄ pcipue posset accidere i sāgui nis sumptōe. q̄ q̄dem si icau-te sumeret̄ d̄ facili possꝫ effū-di. Et q̄ crescēte multitudie populi christiani in qua ꝯti-nent̄ senes ⁊ iuuenes. q̄ꝝ q̄dā nō sūt tāte discretiōis vt cau telā debitā circa vsū hui⁹ sa-cramenti adhiberēt. iō ꝓuide ordiatū ēvt pplo sub alt̄a tm̄ specie det̄. Hoc idē tenꝫ tho. sup illd̄ Joh. vi. Nisi man-ducaueritis. dicēs. Nō est de necessitate salutis pceptō san guis sicut corpis xpi. cū xps totus sub altera specie tm̄ su mit̄. In h̄ ipm seq̄t̄ lyra ibid̄ dicēs. Nō est intelligendū q̄ sub vtraq̄ specie sit fidelibus exhibendū. sꝫ tm̄ sacerdotibꝰ sumendum.

De cautelis seruādis cir-ca hoc sacramētū ex parte su mentium.

Tu q̄ du plex stat⁹ vtit̄ h̄ sa cramento ad salu-tē.s.secl̄aris et spūal̄. ideo q̄li bet hꝫ suas cautelas. Unas igit̄ oēs tā spēalis cuilibꝫ eo rū q̄ cōmūis vtrisq̄ sit̄. Et p̄ mo cauēdum ē oibꝰ ne i pctō mortali sumāt h̄ sacr̄m. Nāꝫ sic peccarēt ḡuiter. Juxta il-lud. i. ad Chor. xi. Qui autē mādu cat indigne iudiciū si-bi mādu cat ⁊c̄. Sūt aūt q̄dā q̄ sufficiēter se p̄pant s̄m veri tatē. s.q̄ expellūt diabolū de corde suo p verā examinatōꝫ ꝯscientie et per contritōem si ne iudiciū penitētie. ⁊ hi ꝯse quunt̄ gratiā et manducant digne. Alij sunt qui p̄parant se sufficiēter. nō tamē s̄m ve-ritatem sed s̄m ꝓbabilitateꝫ. ita q̄ estimāt se carere pecca-to. q̄ tm̄ si facerēt maiorē ꝯscie inq̄sitōꝫ īuenirēt se reos. sꝫ tm̄ sunt pati. q̄ si scirēt pctm̄ in se vellēt ꝯfiteri. n̄ tm̄ apponūt ad hoc omnimodā diligenti am. Et hi q̄uis gratiā nō p-cipiant. nō tamen incurrunt offensaꝫ. q̄ nec sumūt digne.

nec indigne q̄uis sint idigni Tercij sunt q̄ neutro mō se ꝑparant. imo ꝯtēnūt. ꝛ hi peccant mortal'r ꝛ sumūt idigne

Uñ idigne accedūt tripli ces hoīes. Primi q̄ cū ꝯscia mortalis pcti et sine ꝓposito penitēdi accedūt. Scdi q̄ aliter q̄ ecclia statuit accedunt. vl' extra ecclīam. vt scismatici vl' heretici. Tercij q̄ sine reuerentia accedūt. sicut faciūt multi q̄ ꝑmunt se ad altare. ꝛ vnus in aliū q̄nq̄ ꝓuocatur Ul' vt q̄dā sacerdotes ꝑpantes se ad celebrādū distracti accedūt ꝛ festināt. ita ꝙ q̄nq̄ obliuiscūt̄ q̄d faciūt. Et licz q̄s nō possit habere certitudinē an sit imunis a pctis. pōt tñ h̄ ꝑpēdere ꝑ q̄ttuor signa. Primū est. cū q̄s verba dei deuote audit. Joh. viij. Qui ex deo est v̄ba dei audit. Secūdū cū q̄s ad bñ opandum ꝓmptū se īuenerit. Quia ꝓbatio dilectōis ē exhibitio opis s̄m Gregoriū. Terciū cū q̄s ꝓpositū abstinendi a pctis in futurū habz. Quartū ē cū q̄s de p̄teritꝭ cōmissis dolz. Uñ si q̄s ꝑ hmōi signa facta diligenti discussiōe sue ꝯscientie q̄uis forte nō sufficiēti ad sacrā ꝯmūniōnē accedat. aliquo peccato mortali in eo remanente. quod eiꝰ cognitōz subterfugiat nō peccat. imo magis ex vi sacramenti peccatorꝫ remissionē conseq̄tur. qꝛ istud sacramentū venialia delet et mortalia oblita. Secūda cautela est oībꝰ cōmūnis ne q̄s pollutus i corpe accedat eodē die Et nō solū req̄ritur mūdicia mentis ꝙ scz sit sine pctō sz etiā corpis. Pro q̄ sciendū ꝙ pollutio p̄t ꝯtigi ex sola dispositōe nature. ꝛ ñ ex p̄cedēti cogitatōe. ꝛ tūc nō est signū alicuiꝰ pctī sz p̄t ebetudinē mētis īducere si simul cū imaginatōe cōtingat. immundiciā tñ corpis hz. Et iō si necessitas īmineat ꝛ deuotio exposcat nō impedit. pcipue q̄ñ sine imaginatōe accidit. Tamen si ꝓpter reuerētiam tunc abstineat laudādꝰ ē maxime quādo talis dispositio nature nō est ꝑpetua siue diuturna. Scdo mō p̄t contingere ex p̄cedenti cogitatōe tunc si nō fuit ꝯsensus ad cogitatōem. ꝛ necessitas vrgeat potest accedere et celebrare. si aūt nō vrgeat necessitas accedendo nō peccat mortalit̄ sz venialiter. maxime q̄ñ cogitatio est cū delectatōne. licz sine

ɔsensu. Dicit tñ btūs Tho. q pōt contingere q in ipa cogitatōe pollutio oriat. que si placet ꝓpter delectatiōem ex surreptōe ē peccatum veniale. Si aūt deliberāte cōsensu ꝛ pcipue cū cōplacētia futura est peccatū mortale. Ista aūt ɔplacentia nō facit dictā pollutōem esse peccatū. qꝛ nō est eius causa sed i se est peccatū Si aūt placeat vt alleuiatio nature peccatū esse nō credit. Tercio cōtingit ex cibo ꝛ potu. tūc idē est iudiciū sicut de illa pollutiōe que cōtingit cū imaginatōe turpi. vt dicit canon. vi. di. testamētū. vbi dicit. Cū appetitus gule vltra modū in sumēdis alimēt̄ rapitur. atqꝫ idcirco humoꝝ receptacula. i. virilia mēbra grauant. habet exinde animꝰ aliquem reatū. i. veniale pctm̄. Et hoc nō ꝓhibet ab eucharistie sumptōe sed a ɔfectōne nisi sit necessitas. Uñ ibidēꝫ sequitur. nō tñ vsqꝫ ad ꝓhibitionē sacri mysterij ꝑcipiēdi. vl̄ missaꝝ solēnia celebrandi. cū fortasse aut dies festus exigit. aut exhibere mysteriū ꝓ eo q aliꝰ sacerdos deest ipa necessitas cōpellit. Hec ibidēꝫ. Et nota ƒm Archid. in canone. testamētū. di. vi. q licet pollutio ex crapula i summo est veniale. tamē ipa crapula ꝓcedēs est mortale. Ex q̄ ptꝫ q licet pollutio ex crapula q̄ est vēiale peccatū ꝓhibeat nihilominus ꝓter casum necessitatis a ɔfectōne. tamē laicū a sumptōe nō ꝓhibet. qd plꝰ est. qꝛ maioꝛ mūdicia reqrit i sacrificio qꝫ i sumptiōe. Uñ Archid. vbi supra elicit efficax argumētū q minꝰ ē audire diuina qꝫ celebrare. eo q ƒm Thomā pctoꝛ in mortali pctō existens vidēdo corpꝰ christi in missa nō peccat. licꝫ tūc debeat hūiliari. Quarto cōtingit pollutio ex illusione diabolica. de qua dicit Johannes parisiēsis super. iiij. sententiaꝝ. dist. x. q. ij. q talis illusio habet quandoqꝫ causam intrinsecā. sicut quando dormiēs nō fecit qd debuit. scꝫ se nō signando vl̄ aliquid aliud. ꝛ sic est peccatū. Aliqn do non est peccatū. s. qñ habꝫ causam extrinsecā. sicut narratur in vitaspatrū de quodā sancto viro. qui quotiēs celebrare volebat ꝓcurabat ei diabolus pollutōnes. quod patres ꝑcipientes dederūt ei cōsilium q audacter celebraret.

Quocunq₃ tñ modo accidat ex quadã cõgruẽtia sp impedit sumptõem sacramẽti propter duo. Primo q₂ ibi semp accidit feditas corpalis cum q̃ null⁹ ppter reuerẽtiã sacramẽti d₃ accedere. vñ accedentes lauãt man⁹ ₇c̃. nisi forte talis esset immũdicia q̃ ess₃ pp petua et diuturna. vt si ess₃ lepra vl' flux⁹ sanguis vl' seminis. Scd̃o q₂ ibi seq̇t pollutio in euagatiõe mẽtis p̃cipue ex turpi cogitatiõe. que etia₃ nõ sine culpa cõtingit. Tenẽdum tñ est ₛm Tho. q̧ in oĩbus istis propter necessitate₃ vl' solẽnitatẽ diei. vl' vbi vn⁹ est sacerdos tm̃. postponẽda est tal' ɔgruentia. et ɔmittendo se deo cũ dolore et cordis compunctiõe p̄missa cõfessione si haberi potest. al's cũ bono pposito confitẽdi accedat in nomĩe dñi. Dicit etiã doctor parisiẽsis vbi supra ₇ cõcordat cũ sancto Thoma de menstruo et alijs immũdicijs q̧ q̃diu durãt exquo sunt tẽporales immũdicie et nõ ppetue in talibus est abstinẽdu₃ ppter reuerentiã sacramenti. Si tamen mlier hab₃ deuotõnem. vel forte postea nõ habebit tpus cõpetens ad h̄ ad mittatur. ne ₛm Gregorium pena corporalis ei mutet̃ in culpam. Dicit tñ Gregori⁹ q̧ si mulier eo tẽpore accedat ñ est iudicãda. quia passio sua nõ est culpa. Si aũt abstineat laudãda est. v. di. ad ei⁹ vero. Ualde igit̃ essent arguendi sacerdotes idiote grauantes tales psonas grauib₉ penitentijs. eo q̧ ad ecclesiã tẽpore menstrui ingrediũt̃. aut ad sacramentum altaris accedunt. Et audiui de quodã q̧ pro vna leui pollutõne cuidã pie femĩe et multũ deuote dedit multa psalteria p penitẽtia comparãda. puto tñ q̧ puiderat in hac parte de symonia sibijpi p eandẽ facienda. sed tamẽ mentita est iniq̇tas sibi. Illa enĩ statim discretiorem accessit qui cum ea meli⁹ ₇ minus egit. ₇ ita ille paup fuit frustratus. ₇ in sua spe symoniaca cõfusus. Tercia cautela q̧ nullus die illo in q̃ cõmunicet debitũ petat a cõiuge. vl' econuerso vxor a marito. ₛm Tho. in. iij. parte. q. lxxx. n^c etiã nocte seq̄nti aut p̃cedenti. qd̃ si fiat causa plis generãde. vl' cã reddẽdi debitũ. iudicãdũ est sic̃ de pollutione nocturnali q̃ accidit nõ

sine pctō ꝓpter immūdiciam corporalem ⁊ mentis distractō nē. Vñ in ꝯcilio libertino ꝺ ꝯse. di.ij.c.oīs hō.dicit᷑. Oīs hō añ ꝯmunionē sacrā a ꝓpa vxore abstinere debꝫ tribus aut q̄ttuor aut q̄nqꝫ aut sep/ tē diebꝫ. Glo.abstinere debet q̄ꝫtū in se est vt nō exigat. ex/ actus tñ reddere debꝫ q̄libet tp̄e. vt ꝑꝫ.xxxiij.q.v. Si di/ cat. Dicit tñ glo. ꝙ h̄ nō est p̄ ceptū. ꝑ illo notat᷑. xxxiij.q. iiij. Uir cū ꝓpa. Johēs etiā ī nouella sua de ꝯse. eccl̄ie vl̄ alta.c.i.li.vi.sup glo.in ꝟ. se/ minis. in fine dicit.ꝙ qñ ma ritus accepit eucharistiā non debꝫ exigere.tenet᷑ aūt redde re.de h̄.lxxxij.di.ꝓposuisti.⁊ xxxiij.q.iiij.christiano. In ta li ḡ casu vt dicit Gre.sunt ho mies suo arbitrio seu iudicō relinq̄ndi.⁊ eoꝝ ꝯsciā ē req̄rē da cū veniūt ad ꝯfessiōꝫ. Vñ si q̄s voluptate dn̄ante ꝯiu/ gi miscet᷑ ꝓhiberi dꝫ ab h̄ sa/ cramēto.xxxiij. q.iiij.vir cuꝫ ꝓpa. Albert⁹ aūt dicit ꝙ etiā post sacrā ꝯmūionē nō licꝫ il lo die debitū exigere. nec exa ctū reddere nisi cū difficulta/ te. Puto tñ ꝙ reddēs illo die debitū nō peccat mortal̄r sꝫ venialiter. Sꝫ diceres. tñ Hieronym⁹ in q̄daꝫ s̄mone sil̄r ꝓhibet dicēs. Quicūqꝫ vx ori reddit debitū ñ p̄t carnes agni edere.xxxiij.q.iiij.sciat᷑ Dico s̄m doctorē subtileꝫ ꝙ nō p̄t oīno cū tāta reuerētia. ⁊ ideo ꝯsiliū est vt tūc abstine at.licꝫ nō sit p̄ceptū necessita tis. q2 nō video quō ꝓpter h̄ solū peccaret mortaliter.q2 p̄ cipit corpus christi Vñ glo. sup dicto c.sciatis.dicit. ꝙ ta lis nō debꝫ edere de carnibꝫ agni.i.corp̄e xp̄i ꝓpter reuerē tiam sacri cū causa libidinis ꝯmiscet᷑ vxori.al's ꝟo tenet᷑ ꝺ bitū reddere. vt dicit᷑. xxxiij. q.v.c.i. Non video q̄re puni etur.cū tm̄ ꝑ mortali abstinē dū ē a corp̄e christi.ꝺ ꝯse.di.ij Quotidie. Ex q̄bꝫ infero. ꝙ dogma beghardoꝝ docēs ho mineꝫ ꝑ omī tp̄e q̄ idone⁹ est mādūcare sp̄ūaliter eē idone um ad mādūcādū sacramēta liter: totaliter ē pestiferꝫ ⁊ scri pturis sctīs ꝯriū.ꝑꝫ h̄ ex su pradictꝭ. Nā multi sunt sine mortali peccato q̄ sūt idonei ad mādūcādū sp̄ūaliter cum sint in grā.et tñ ꝓpt̄ reuerēti am sacri nō sūt idonei ad mā ducandū sacramentaliter.si/ cut patet de cōiugibus actu aliter ꝯmiscentibꝫ: vt dictū ē.

Item apparet ex his quãtus
error ẽ dicere ꝙ hõ ex reuerẽ/
tia nõ debꝫ moueri ad absti/
nentiã.imo magꝭ ad sacramẽ
taliter ꝑcipiẽdũ. Silr dicere
ꝙ virgĩes et vidue deuote ne
gocia seculi abdicãtes si se in
defectibꝫ ⁊ in imꝑfectõibꝫ spũ
alibꝫ inueniãt pericl'ose ab h
sacramẽto abstineant Unde
eis ꝯsulendũ est ꝙ q̃tidie al's
freq̃nter.al's aliq̃tiẽs ĩ septĩa
na h venerabile ꝑcipiãt sacra
mentũ.q̃ oĩa errorẽ sapiunt ⁊
vulpinã calliditatẽ. Unde di
co ſm doctorẽ subtilẽ. ꝙ exi
stens in gr̃a actualiter inde/
uot⁹:laudabilit' abstineat ab
hoc sacramẽto. Nec ẽ ꝯsiliũꝫ
eccl'ie ⁊ sctõꝝ patrũ ꝑ sumpti
onẽ sacramẽti excitare actua
lẽ deuotõẽꝫ.sꝫ ꝑ ieiuniũ.elẽo/
sinas:orões et meditatõẽs de
uotas primũ in se deuotõneꝫ
excitare auxilio dei. ⁊ demuꝫ
ex sumptõe eucharistie feruo
rẽ et gr̃e expectare fidelit' cõ/
plementũ Quarta cautela
ne quis q̃ntũcũqꝫ cõtritus d
suis peccatis sine cõfessione
facta sacerdoti accedat ad cõ
munionẽ. Nam sic accedens
peccat grauiter ex h q̃n habꝫ
copiã sacerdotũ. Sacerdos
tamẽ volens celebrare:nõ se/
cum habẽs copiã sacerdotuꝫ
si imminet scandalũ populi ⁊
iã incepit canonẽ.vel forte q2
infirm⁹ amisit loquelã. ⁊ ipe
ꝑ eo ꝯmunicãdo vult ꝯfice/
re eucharistiã et celebrare mis
sam.si talis est in ꝓposito ꝯfi
tendi q̃nto citi⁹ poterit ñ pec
cat ꝯmũicãdo. Licꝫ aũt ĩ pec
cato existẽs ñ debeat sine cõ/
fessiõe cõmunicare. tamẽ põt
videre corpus xp̃i sine pecca
to. Si tñ abstineat ꝓpt' hũi/
litatẽ meli⁹ facit ſm Tho. in
iiij.di.ix. Dicit tamẽ Alber/
tus ꝙ pctõr potest videre cor
pus christi sed nõ mlt'o aspe/
ctu.sed eo viso debet ꝑcutere
pectus suũ quasi ñ sit dign⁹
aspectu. Quita cautela ẽ ne
quis nõ ieiunus accedat ad
ꝯmunionẽ ꝓpter reuerentiã
sacramenti.vij.q.i.nihil.⁊ de
ꝯse.di.ij.liq̃do. Et h ꝓpt' ho
norẽ tanti sacramẽti.vt dicit
Aug⁹.ĩ libro responsionũ ad
Januariũ. Nõ te moueat ꝙ
dñs post cenaꝫ cõmunicauit
ap'los. q2 hoc fecit ꝓpter im
ꝑssionẽ memorie ap'loꝝ meli
orẽ. Si tamen ĩminet necessi
tas mortis tũc potest cõmũi
care etiã post cibũ vel potuꝫ.
Sicut si quis vulneratus ĩ
taberna hora vesꝑtina tendit

ad mortem. talis pt expediri
statim ne recedat sine viatico
Unde nō licz aliquā medici/
nā ante ꝯmunionē r̄cipe nec
etiā potare Si tn̄ lauādo os
aliquid aque. vel si reliq̄s ci
bi inter dētes remanētes trāſ
glutiret nō impedit cōmūica
re. quia nō sumpsit illud per
modū cibi vel potus sed per
modum saliue que vitari nō
potest. Si quis etiā post me/
diam noctis aliq̄d p modū ci
bi vel potus recipit impedit
a ꝯmūione illo die. Si autē
ante mediā noctē siue dormi
at siue non. q̄ntum ad ratōez
p̄cepti nō videt impedire. ta/
men sine causa necessaria me
li9 est differre ꝯmunionē. et h
ppter turbatōem mentis. q̄ p
uēit ex indigestiōe ꝛ insomni
tate fm quā hō redditur ieptus
ad ꝯmunionē. Ita dic Tho
mas in. iij. pte. q. xxx. Se
xta cautela est vt omnes chri
stiani habentes annos discre
tōnis. s. a decē fm tamē sub ꝛ
supra annis. semel in anno in
pasca nō omittāt cōmunica/
re nisi de cōsilio sui sacerdo/
tis. ꝛ ppter aliquā rōnabilez
causaz ad tempus abstineāt.
vt dicitur de penitētia et re/
miss. Omnis vtriusqz sexus.

Si tamē sepi9 possint ꝯmu/
nicare cōmēdabiles sunt. Et
maxime ad festa christi ap̄lo
rum et patronorū eccl'ie. in q̄
bus maior deuotio excitat p
pter festum diē. Unde antiq̄
ꝯsuetudo iure approbata ha
bet q̄ seculares in natali dn̄i
pasca et penthecostes de cō/
silio debent cōmunicare. d cō
se. di. ij. c. et si nō frequētius.
Seculares tamē psone con/
tēplatiue ꝛ femine deuote sin
gulis mensibus possunt cō/
municare. Unde fm Augu/
stinū in libro de eccl'iasticis do
gmatib9 Singulis dieb9 do
minicis si nō sint in pposito
peccādi amplius. Singulis
autē dieb9 nō laudat neqz vi
tuperat cōmunicantes. Non
laudat. quia difficile est secu/
laribus se pparare ad hoc sin
gulis diebus: saltem digne.
Circa hoc tamē sciendum
fm Thomā super. iiij. di. xij.
q̄ si quis experimentalit co/
gnoscit ex q̄tidiana sumptio
ne feruorem amoris ad deuz
augeri. et sacramenti reueren
tiā nō minui. talis posset quo
tidie sumere siue ꝯmunicare
Si autem sentiat reuerentiā
minui et feruorē non augeri
multū debet interdum absti/

nere. vt cū maiori reuerētia ꝛ deuotiōe postmodū accedat. Unde ꝙ̄tum ad hoc vnusq̄sq̄ relinq̄ndus est suo iudicō. vt dicit Aug. libro primo ad Januariū. Nec te moueat in contrariū illud dictum Ambrosij libro p̄mo de sacramētis. quod etiā ponit̄ d̄ conse. di. ij. Si quotiēscūq̄ .quod etiam allegant hussite heretici dantes p̄sumptōem cōmunicandi secularib⁹ q̄tidie. vbi dicit̄. Qui semꝑ pecco semꝑ debeo accipe medicinā. Hoc tamē est intelligendū ꝙ̄tū ad p̄parationem animi ꝛ ꝯscientie. Unde dicit ibidez glosa. debeo semꝑ accipe. id ē. d̄beo semꝑ me p̄stare seu preparare habilē et dignū ad accipiēdum. Sic etiā intelligenduz est illud Ambrosij: quod ponitur de conse. dist. ij. nō iste. vbi dicit̄. Accipe quotidie tibi illud quod quotidie tibi ꝓsit. ꝛ sic viue vt q̄tidie merearis accipe. vbi glo. exponit. Accipe q̄tidie. i. p̄pa te quotidie habilē ad recipiendū. Et ex his patz ꝙ christian⁹ semꝑ habilē se p̄stās ad recipiendū hoc sacramentū dicit̄ semꝑ ꝯmunicare. ꝛ si nō sacramētaliter tñ sp̄ualiter. s. ꝑ fidem deuotōnem et charitatē. Juxta illud Aug. Ut quid paras dentē et ventrē: ꝛ nō mentē. crede et manducasti. de cōse. di. ij. Ut quid. Patz etiam secūdo ex hoc ꝙ periculose errāt illi q̄ dicūt. sufficit ꝙ ego ante cōmunionē pascalē quadragita dieb⁹ quadragesime me reddā habilē ad ꝯmunionem. nō curādo totū tps anni inutiliter expendere. imo credentes se dignos tunc ad cōmunionē currūt intrepidi. q̄bus tūc meli⁹ esset si quotidie digni existentes accipent sp̄ualiter siue mētaliter et vtiliter. ꝙ̄ semel ī anno sacramētaliter et dānabiliter. Unde Chriso. super epistola ad hebreos. sermōe. xvij. circa mediū omnes p̄dictos tāgit dicens. Quos magis acceptamus. id ē approbam⁹. an eos q̄ semel in anno. an eos q̄ sepius. an illos q̄ raro accipiunt? Et respōdet. Nec illos q̄ semel. nec illos qui sepi⁹. nec illos q̄ raro. sed eos qui cū mūda ꝯscientia: et q̄ cum mūdo corde. qui cū vita irreꝓhensibili isti semꝑ accedūt. Qui vero tales nō sunt nec semel accedāt. q2 iudiciū sibi accipiūt et dānatōez. et sup-

plicium. hec Chris. Ad hoc sonat illud de consecratione di. ii. Accipe quotidie. vbi dicitur. Qui non meretur quotidie accipere non meretur post annum accipere. Et est dictum Aug. tractans illud Mat. vi. Panem nostrum quotidianum etc. Septimo caueat communicandus ne post communionem cibis lubricis aut potibus qui possunt vomitum prouocare vtatur. sicut fieri solet in pasca. vbi tunc vtuntur lardo cocto infrigidato. ouis infrigidatis: et aliis cibis ex quibus frequenter sequitur vomitus. Tales autem qui ex huiusmodi causis die sacre communionis habent vomitum. ex ipsorum culpa qualicunque: penitentia dura sunt puniendi. Et ne sacerdos talem qualem voluerit penitentiam pro tali peccato iniungat audiat penitentiam districtam diu per sanctos taxatam et a iure approbatam. Sicut enim dicit Beda in suo penitentionali. et ponuntur verba in decreto. de consecratione di. ii. vbi dicitur. Si quis per ebrietatem vel voracitatem eucharistiam euomuerit. xl. dies peniteat. Clerici vel monachi. lxx. diebus. Episcopi. xc. Si vero pro infirmitatis causam euomuerit septem diebus peniteat. Et hoc quod dicitur de infirmo cui iniungitur penitentia pro vomitu. intelligendum est quod hoc fit ad cautelam. quia cum esset infirmus non debuit sumere. et ita fuit in culpa. Unde et sacerdos sit circa hoc cautus quod si viderit infirmum talem ad vomitum pronum siue promptum: tamen ostendat sibi corpus christi. et suadeat sibi pie credendum et sentiendum de ipso. et sufficit sibi pro communione sacramentali. Quia nihilominus communicat ipse spiritualiter et si non sacramentaliter si est sine peccato mortali.

De cautelis seruandis ex parte sacerdotis hoc sacramentum conferentis vel conficientis.

Primo sacerdos caueat ne communicet alienum parochianum absque licentia sui plebani. quia grauiter peccaret mittendo falcem in messem alienam. Religiosus tamen hoc faciens est excommunicatus de facto. et per solum papam est absoluendus. vt dicitur in ca. Religiosi. de priuilegiis. in clementina.

Et nota quod plebanus communicans alienum parochianum non incurrit hanc penam excommunicationis. vt dicit Johannes andree in glo. dicti c. Et Stephanus polonus hoc idem sentit

Si tamen religiosus p̄fectus
eccl'ie parochiali hoc faceret:
dubitat ibidē Jo h̄es andree
an incideret illā penā3. videt
tn̄ dicere q͏̄ sic in ca. p̄mo de
decimis. in p̄ma glo. i clemē-
tina. et in c. i. de reb9 eccl'ie nō
alienādis. in glo. v. in fi. pe-
nam ꝯsilem non extendit ad
religiosum q̄ p̄est eccl'ie secla-
ri vt cleric9 seculari3 Secū
da cautela, caueat sacerdos
ne peccatorē occultū ab h̄ sa-
cramento publice petentē cō
munionem abijciat vl' p̄hibe
at. sicut q̄dam indiscreti fecis
se inuēti sunt. Unde dic̄ Au-
gustinus. Nō p̄hibeat dispē
sator. i. sacerdos pingues ter
re. i. peccatores mensa3 domi
ni mādūcare. s3 exactorē mo
neat timere. de cōse. dis. ij. nō
p̄hibeat. Pro quo sciendū
q͏̄ s̄m Thomā in. iiij. sentēti
arum di. ix. q. v. Si peccatū
est occultū p confessorē solu3
scitū. ꝛ ille in occulto petit de
bet ei denegare. ꝛ monere eu3
in occulto ne petat ī publico
Si autē nihilomin9 petit in
manifesto deb3 ei dare. exem
plo x̄pi q̄ iude traditori ꝯdit
corpus suū. i. q. i. Christ9. de
cōse. di. ij. Sicut iudas. Si
vero peccatū est manifestum
tūc siue in occulto siue in ma
nifesto petat d3 ei denegari.
Quare aūt pctōri in occulto
nō est deneganda eucharistia
Guido de bas. ī rosario de-
cretoꝝ ī dicto c. Nō p̄hibeat
dicit. q͏̄ hoc est iō ne p̄dat pec
catorē suspectū esse ꝯ crimīe.
qꝯ faceret si eum p̄hiberet.
Sed diceres. videt in h̄ sa-
cerdos esse reus dānatōis sic
ꝯmūicantis. quia dat medici
nam p quā moritur egrotus
ꝛ dat gladiū furioso q̄ se trās-
uerberat. imo videt tal' sacer
dos p̄ijcere ī lutū pessimū cō
scientie immūde illi9 peccato
ris corpus christi. Respōdeo
q͏̄ hec oīa nō ꝯbēt aliquē mo
uere in contrariū. q2 nihil cō
cludūt. Iste autē sacerdos n̄
dat medicinā mortifera3 illi
pctōri. sed ille peccator solus
rapit violēter a quo non po-
test p̄hiberi de iure per sacer-
dotem. Nec dat ei gladiu3 sa
cerdos. sed ip̄e solus violen-
ter rapit cui sacerdos resiste-
re non potest. ex quo sibi ius
prohibuit. Nec proijcit cor-
pus christi in hoc casu in lu-
tum. sed ille peccator hoc fa-
cit. Sacerdos autem inui-
tus hoc facit: et cum dolore
maximo. quia monet eum in

secreto deū timere. qđ cū fece
rit nō hab; ampli⁹ qđ faciat
Sicut de btō gregorio legit
q cum fratri petenti peccato
ri occulto eucharistia; dedit
publice dixit. Judicet de⁹ in
ter me ⁊ te. Eligat ḡ pctōr oc
cultus ẜm cōsiliū guidōis su
pradicti. vt potius se ꝑdat su
spectū đ peccato abstinēdo a
ꝯmūione q̄ꝫ ī peccato sumat
indigne. Tercia cautela ē
ne sacerdos det alicui hostiā
non cōsecratā loco consecra
te. quia ẜm Thomā in sacra
mento veritatis non deb; es
se fictio aliqua. Et hoc iō. q²
manducās hostiā adorat eā.
⁊ sic cōmitteret idolatria. qđ
crimen in sacerdotē retorq̄re
tur qui daret actus et causa;
idolatrādi. ẜm Tho. i suo qđ
libeto. li. vi. q. vi. Nec etiā so
lus sumat in missa propt̄ qđ
cunq; peccatū sibi occurrens
hostiam nō consecratā. Sic
de quodam intellexi. qui sen
tiens se grauib⁹ peccatis for
nicationū irretitū p̄sertim cū
nocte illa habuisset cōcubinā
timens offendere diuinā ma
iestatem. in missa eodem die
ꝑ ipm celebrata. ad quam nō
ꝯfessus pudore sociorū alioꝝ
ne de eo illud sciret cōfusus
accessit. et hostiā nō consecra
tam eleuauit populo adoran
dā. quā solus postea sumpsit.
quod se sepissime facere asse
ruit corā ꝯcubina p̄dicta. cū
ꝑ eam ipa retēta irreuerētior
sicuti ad qđ ita indignus ac
cederet fuiss; rephēsus. Hoc
autē ē maximū peccatū ⁊ ma
ius illo q̄ q̄s in pctō mortali
cōmunicat. Sicut dicit de
cretalis de celebratōe missaꝝ.
de homine. vbi dicit. q talis
illudit deo ⁊ populo. quia fa
cit populū idolatrare. Faci
at autē; talis sacerdos iuxta
consiliū iuris. l. dist. De his.
in fine vltime glose. vbi dicit.
q talis dūmodo sit contrit⁹
q̄ꝫuis nō cōfessus: necessita
te vrgente p̄t licite celebrare.
⁊ in tali casu nō fingat se cele
brare. sed veraciter in nomine
domini consecret. et hoc ē di
gnum. Quarta cautela. ca
ueat sacerdos ne det corpus
christi histrionib⁹ et aliis qui
homines prouocāt ad luxuri
am vel lasciuiam et dissolutō
nem. quia hoc nec diuine ma
iestati nec euangelice discipli
ne competit. de consecra. dis.
ij. pro dilectōe. Et hoc intel
lige de istis histrionibus qui
vtuntur verbis impudicis vl'

factis illicitis vel adhibēt lu dum negocijs. sicut illi q̄ induunt laruas ⁊ fingūt se ceruos vl' eq̄s induētes saccos. ⁊ q̄ h̄ faciūt tp̄ibꝫ indebitꝭ. sic diebꝫ festiuis distrahētes populū a deuotōne. Al's aūt ill' potest dari cōmunio q̄ licite ⁊ ornate interdū corā hominibus faciunt iocosam collationem verbis honestis et n̄ scādalosis. Nā ioculatores audire causa recreatōis nō ē peccatū mortale. lxxxvi. di. donare. in prima glo. Nam et talibus p̄t dari aliq̄d p̄ mercede s̄m Tho. scd̄a scd̄e. q. lxviij. ar. iij. Similiter amentibꝫ et fatuis naturalit' nō debꝫ dari. Si aūt omino nō sunt debiles in mēte. sed aliq̄ modo sunt dociles. et habēt reuerētiā ad sacramentū: nō dꝫ eis denegari. Sil'r pueris q̄ non habent discretōem nō debet hoc sacramentum porrigi

Quinta cautela. caueat sacerdos ne habeat euaporatā aut corruptam hostiā. Unde notāt doctores q̄ vltra vnaꝫ septimanā seu hebdomadaꝫ sacerdos nō debꝫ seruare hostiā ne putrescat. vt habet' de consē. excō. vt p̄mittimus. sup̄ glo. p̄ma. Similiter ne sit vinū acetosum. quia in talibꝫ nihil cōficeret. Si tamen hostia nondū totaliter essꝫ euaporata sed tenderet ad corruptōnem si vinum etiā inciperet acetescere. p̄t q̄dem cōficere: sed peccat cōficiens mortalit' p̄pter reuerentiā sacramenti. Similiter ne ꝯficiat in vino agresto. s. nondū maturo. q̄ nondū est vinū sed in via generatōis. In musto tamē ꝯficitur bene. quia habꝫ plenam ratōem vini. tamē nō est ꝯficiendū d' multū recenti musto p̄pter impuritateꝫ ip̄ius. s̄m Tho. in. iiij. di. xi. q. iij. ar. i. ij et. iij. Uideat etiaꝫ sacerdos q̄ apponat tantū de aqua q̄ totaliter potest ꝯuerti ī vinū

Sexta cautela. caueat sacerdos ne cū est debil' ita q̄ n̄ potest p̄ficere missam audeat celebrare. sicut cōtingit patiētibus tercianā febrē et quartanam. vl' q̄s interdū dimisit febris q̄ vt sepius deficiūt in celebrādo'. ita q̄ vix ab altari domū languentes deportāt'. Uerūtamē licꝫ sic debil' non potest celebrare. pōt tn̄ seip̄m cōmunicare si nō habet aliuꝫ sacerdoteꝫ q̄ ip̄m ꝯmūicaret. sed tūc dꝫ habere stolā. xxiij. dist. Eccl'iastica. in glo. p̄ma.

In hoc tñ casu si sacerdos i-
cipiẽs missam debilitat intã-
tũ q nõ possit eam pficere si ẽ
ante consecratõnem corporis
christi. vl ante cõsecratõnem
sanguinis. vl etiã sanguĩe cõ
secrato deb3 reliqua pars mis
se suppleri p alium. vt pt3. vij
q. i. nihil. Et h idẽ tenet tho.
in. iij. pte. q. lxxiij. Si aũt sa-
cerdos post consecratõe3 cor
pis christi ante tñ consecratõ
ne3 sanguis pcipiat vinũ aut
aquã deesse ĩ calice. tũc deb3
statim apponere et cõsecrare.
Si vo post oĩa consecratõis
vba pcipit q aq̃ dsit deb3 ni
hilominus pcedere. q2 appo
sitio aque nõ est de necessita-
te sacramẽti. Allo aũt mõ aq̃
debet vino iã 9secrato misce-
ri. Si aũt post ipam cõsecra-
tione3 sanguinis pcipit q vi
nũ nõ fuit appositũ ĩ calicẽ s3
solũ aq̃ si h pcipit añ sumptõ
nem corpis xpi. deb3 deposi-
ta aq̃ si ibi fuerit aquã cu3 vi
no ponere et resumere a vbis
9secratõis sanguis. Si vero
hoc pcipit post sumptõe3 cor
poris xpi debet apponere ali
am hostiã cum sanguine cõse
crandã. 7 ĩ fine sumere hostiã
ite3 cõsecratã et sanguinẽ. nõ
obstãte si p9 etiã sũpsit aquã
q̃ erat in calice. q2 pceptũ de
pfectõe sacramẽti maioris est
põderis q3 pceptũ q h sacra-
mentum a ieiunis sumat fm
Thomã. Alijs tñ videt q so
lũ deb3 apponere vinũ in ca
licẽ et aquã sine noua hostia.
7 repetere verba cõsecratõnis
calicis tm̃ ab illo loco Simi
li modo. Et si timet plonga-
tõem misse sufficit dicere ver
ba essentialia 9secratõis cali
cis Nec ẽ necesse repetere orõ
nes seq̃ntes. Et h totũ intel-
ligũt ipi. si gustauit tm̃ et nõ
trãsglutiuit Quid aũt faci-
at si habeat aquã ĩ ore. 7 ve sẽ
tit q ẽ aq̃ tm̃. dicit Innocẽ. q
nõ d3 eã emittere. q2 ppt cor
pus xpi qd ẽ in ea cauẽdũ est
ne vilit tractaret. Et q2 ẽ ti-
mẽdũ ne generaret scãdalum
his q̃ videret. dicit etiam ipe
Inno. Si eã trãsglutit nõ ẽ
ieiun9. nec deb3 postea 9fice
re. vij. q. i. nihil. Hostiẽ. vero
dic q d3 eã suare et ponere ĩ
sacrario. 7 fm h d3 se fingere
eã trãsglutire. 7 h iõ. q2 als tã
q3 nõ ieiunus nõ deb3 9fice-
re. Ego tñ teneo cũ thoma q
post cõsecratõ3 isti9 aque pos
let in hoc casu 9secrari corp9
christi et sumi. ne sacrificium
maneat ipfectũ. qd est gnius

peccatū. Itē si pcipit hostiā corruptā post sumptōem debet aliā accipere iterū ꝯsecrare ꝛ sumere. ſm Tho. in. iiij. pte q. lxxxiij. ar. vi. Similit si recordaret se omisisse aliqua ꝟba que sunt de necessitate forme. resumat formā iterū ꝑ ordinem. Si autē essent verba nō de necessitate forme procedat ne turbet ordinem officij diuini. ſm Tho. in. iij. pte. q. lxxxiij. ar. vi. Septīa cautela. caueat sacerdos ne aliq̄d de corpe xp̄i vl' sanguīe ī terram vel ī vestē ornat⁹ sui cadere vl' stillare ꝑmittat. q2 grauit puniret. Nam si ceciderit aliq̄d sup tabulā ligneā. lingua lambat et tabula radat. Si autē nō est tabula loc⁹ radatur et ꝯburat. ꝛ cinis in sacrario recondat. ꝛ sacerdos quadraginta dieb⁹ peniteat. Si vero sup lapidē altaris ceciderit. sorbeat sacerdos stillā: et tribus diebus peniteat. Si vero super lintheū altaris vl' sup casulā sacerdotis ceciderit si peruenerit stilla ad aliud lintheū quattuor dieb⁹ peniteat. Si ꝟo ꝑuenerit ad tercium nouē dieb⁹ peniteat. Si vsq3 ad q̄rtū. xx. dieb⁹ peniteat. et lauet lintheamīa tribus vicib⁹ que stilla tetigerit supposito calice. et aqua ablutionis iuxta altare condat. ď cō se. di. ij. Si per negligentiā. Posset etiam sumi a sacerdote nisi timeretur abominatio Cautius tamē est illā ptē lintheaminis vl' corporal' eccidere et ꝯburere. cinerē autem ponere in sacrario. ſm Thomā in. iiij. di. xiij. et in. iij. pte q. lxxxiij. ar. vi. Habent hec omia ď ꝯse. di. ij. Si ꝑ negligentiā. Octaua cautela caueat sacerdos ne aliq̄d cadat in calicē. ꝛ maxiē ī estate. vt ē ꝟmis. aranea. musca. fimus passeris. puluis et silia. Quod si añ ꝯsecratōem calicis ꝯtigerit. calix deb3 ablui ꝛ ď nouo vinū infūdi cū aqua. Si vero post consecratōnem debet caute capi ꝛ diligēter lauari ꝛ cōburi. et ablutio in sacrario mitti. Et si venenū ibi esse dep̄hēderit nll'o mō sumere d3. nec alteri dare. ne calix vite in mortē ꝟtatur. sed debet diligenter seruari in vasculo. Et ne sacramentū maneat imꝑfectū d3 īde deponi. ꝛ sacerdos denuo incipe ꝯsecratōe3 calicis vt sacramentū perficiat. Nihil enī abomīabile debet sumi occasione huius sacra-

meti. fm glosam finalē. c. si p negligentiā. de ꝯse. di. ij. Hᶜ Hugo. Nono caueat ne corpus xpi ponat icaute. ita ꝙ a muribꝯ ꝯmedaẜ. Quia ꝺ hoc q̄dragīnta diebꝫ debꝫ penitere. de cōse. dis. ij. q̄ nō bn̄.

Sed di. tn̄ ibi mus nō comedit corpus christi. quare ḡ sacerdos sic tunc puniẜ. Respondeo. licꝫ multi doctores nō concedant ibi rodi corpus xpi sed solū spēm sacramenti eo ꝙ vt dicunt q̄ꝫ cito sumiẜ a mure vel ab alio animali ꝺ sinit esse sacramentū. nō est tamen incōueniens si dicaẜ ꝙ mus sumat corpꝰ xpi. cū scelleratissimi hoīes illꝺ sumāt. fm glo. de conse. dist. ij. Qui non bene. Potest tamē dici. ꝙ licꝫ homo malus sumat sacramentū istud sacremtentali ter ⁊ nō spiritualiter. mus tamen vel brutū animal nec spiritualiter nec sacramētaliter recipit. quia nō vtiẜ eo vt sacramento. eo ꝙ nō credit ibi esse deū et hominē. sed sumit per modū alterius cuiuscunqꝫ cibi. ⁊ ita sumit bn̄ accidētia et species sacramētales sꝫ nō sacramentū. imo dicūt doctores vt notatur i glo. dicti capituli. Non isti. de cōse. di. ij. ꝙ etiā i bono homie q̄ꝫ diu sentiunẜ species. tādiu est ibi corpus christi. et q̄ꝫ cito ꝺglutitur statim desinit esse sacramentū. et corpus christi desinit esse in sumēte. Ita sentit Hugo cardinalis. Sꝫ Hugo de sctō victore vt recitat archiꝺ. in ca. pdicto. Nō isti. dicit. ꝙ q̄ꝫ diu ibi manent species sub illis est xps integer. vnde si intrāt stomachū sub illis manet q̄ꝫ diu sint ibi sic sub ipa specie est i pixide. Et veꝝ est fm Petꝝ de tharā. ꝙ nō vadit in corpꝰ nostꝝ vt illud nutriat sicut ceteri cibi. itrat tn̄ et est ibi sub specie sacramtali q̄ꝫ diu illa durat fm Petꝝ. ⁊ h̄ etiā tenent theolobi. Dicit etiā glo. ꝺ conse. di. ij. Tanta. sup ꝟbo cōmisceri. ꝙ species ille nec cibis alijs ꝯmiscentur. nec in stomachū descēdūt. et ꝑpter h̄ neqꝫ per secessum emittunẜ. Et licꝫ aliquis ex ipis reficiaẜ. nō tamē incorporanẜ. nec i stomachū descendūt. nec p secessuꝫ emittūẜ. Intꝺū tn̄ etiā hō odore recreaẜ. q̄ tn̄ nᶜ p secessuꝫ nec in stomachum dirigiẜ Tamē Bartholomeus brixienẜ ibidem dicit. ꝙ bene dicere pōt ꝙ in stomachum descendant

nā al's quō euomerent. Vñ ḡ dicit Aug⁹. Nō iste ē panis q̄ trāsit in ventrē. exponit ar chi. in ca. Si q̄s p ebrietatē. de ↄsc. di. ij. q: h̄ p tanto dicit q: nō est iste panis q̄ vadit in corp⁹ sicut cibꝰ naturalis. sic q: nutriat. s; est ibi sub specie sacramentali. Et p tāto puni tur sacerdos. q: pmisit irreue renter a muribꝰ ↄtractari sa cramentū tā venerabile.

De sacramēto penitētie

Penitentiā agite: appropinqua bit enī regnū celorū. Matth. iij. ꝛ. iiij. Et de peni. di. i. ex his. Quia restituta in baptismo innocētia hō fragi lis illesam ꝛ incōtamiatā ↄti nue suare nō pt vitā q̄n sepi⁹ cadat. iō diuia maiestas ↄ̄ ca sum hmōi p r̄stauratōe inno centie p̄dicte de sacramento penitentie puidit. p quā hō a deo p pctm̄ elōgat⁹ ad ipsu; appropinquat. Hinc ē q: sal uator veniēs in mundū qua si bonus medicus egrotis cō sulens dicit. Penitētiā agite. Agite inq̄ s̄m Horrā super Mat. tāq̄ medicinā ad sanā dū morbū. q̄si armaturā ad in cendū bellū. q̄si clauē ad rese rādū celū. Tria eiꝰ sequūt pn̄ie actor. s. sanatōe; vulner cor dis. armatōe; insidiar hostꝰ. ꝛ aptiōem regni celestis. Vñ dicit. appropinq̄bit ei vob re gnum celor. Diffinit aūt sic s̄m mgr̄m sniar. li. iiij. disti. xiiij. Penitētia ē virt⁹ q̄ ↄmis sa mala plāgimus cū emēda tōis pposito. Amb. aūt sic dif finit penitētiā. Penitētia est vtus cordis amaritudo aīe p malis q̄ q̄s ↄmisit. Alibi eti am idē Amb. dicit Peniten tia ē mala pterita plangere. et plāgenda iter nō ↄmittere.

Circa qd̄ sciēdū q: duplex est penitētia. s. interior im. et est dolor p pctō. Et h̄ ē de iu re nature. Alia exterior q̄ fit arbitrio hoīs. s. imposita p sa cerdotē. Pria nō ē sacr̄m pro p̄e sed s̄cda. sc; p ministros ec clesie imposita. Est aūt mate ria hui⁹ sacramenti act⁹ mini stri. s. sacerdotis quē exercet circa peccatorē absoluēdo ip sum. Forma autē isti⁹ sacra menti lic; a xpo ñ sit istituta certa. tñ s̄m doctores ē hec q: pmo pmittatur oratio. s. illa Dominus te absoluat. vl' mi sereat tui omipotens de⁹. et dimittat tibi oīa pctā tua. et pducat te i vitā eternam. Et

tũc sequat̃ forma essential̃.s.
Et ego auctoritate q̃ fungor
absoluo te a pctis tuis. In
noie pr̃is et filij et sp̃ũssancti
Ita ponit Albtus in scripto
q̃rti sniaꝝ.di.xvij. Dicit aũt
Tho.in.iij.pte.q.lxxxiiij.ar.
iij.ꝙ de substantia forme est.
Ego te absoluo.sed h̃ qd̃ pre
mittit̃.s.oratio nõ est de suba
forme.sed tm̃ ne sacramẽti ef
fectus impediat̃ ex parte pe-
nitentis. Fit autẽ manus im
positio sup̱ caput ꝯfitẽtis.qd̃
nõ est de essentia ſm Tho.qꝛ
hoc sacramentũ nõ ordiatur
ad aliquã excellentiã gr̃e ꝯse
q̃ndam sꝫ ad remissiõꝫ pctõꝝ
Vñ magis in h̃ sacramẽto cõ
peteret signũ crucis q̃ȝ manꝰ
impositio.ĩ signũ ꝙ p̱ sangui
nẽ christi remittunt̃ pctã.nõ
tñ est de necessitate sacramẽti
Hoc tñ qd̃ dicit sacerdos.
Ego te absoluo valet tãtum
id ẽ sacramentũ absolutõnis
tibi cõmitto. Sic cuꝫ q̃ritur
ab aliquo baptizãdo. credis
ĩ deũ.rñdet.credo.qd̃ valꝫ tã
tũ sicut sacramẽtũ fidei ꝯmit
tere volo. ſm doctorẽ parisiẽ
sem.di.xiiij.q.iij. Pl̃es tamẽ
docti sic absoluũt Auctorita
te dñi nr̃i ihu xp̃i.et auctori
tate btõꝝ petri ꝛ pauli. ꝛ au-
toritate mihi ĩ hac pte ꝯcessa
ab oibꝫ pctis tuis.p̱ te deo et
mihi cõfessis ego te absoluo.
In noie pr̃is ꝛ filij et sp̃ũsscti
Et ista forma mihi magis pla
cet. Tñ ex q̃ certa forma nõ ẽ
ab eccl̃ia p̃scripta in h̃ sacra-
mento eligat sibi quis quam
vult ex istis. Unde ex h̃ põt
patere ꝙ cũ istud sacramẽtuꝫ
nõ habꝫ certã formã a xp̃o in
stitutã vel p̱ eccl̃iam p̃scp̃taꝫ.
videt̃ ꝯsonũ ꝙ illi q̇ absolue-
bant p̱ virtutem passiõis dñi
nr̃i ihu xp̃i. vel aliter:nõ sint
damnãdi tanq̃ȝ erronei. imo
videt̃ ꝙ p̃dicta forma absolu
tõis p̱ doctores inuenta ꝛ ap
probata sit sustinẽda.nec opꝰ
fuit repetere ꝯfessiões talibus
factas.qꝛ i nullo ꝯ determina-
tõem eccl̃ie venerũt predicti.
nec causa inducẽdi errorẽ p̱ il
lã formã. sꝫ tãq̃ȝ pie ſuatã ea
dẽ vsi sunt. Ulteriꝰ sciẽdũ
ꝙ tres sunt sp̃ẽs pñie. q̃dã ẽ
solẽnis.q̃dã publica.q̃dã pri-
uata seu secreta. Solẽnis pe
nitẽtia ẽ q̃ ĩponit̃ ab ep̃o ĩ ca
pite ieiunij p crimĩe publico
ꝛ manifesto.sicꝫ p homicidio:
ĩcẽdio ꝛ sacrilegio ꝛc̃. Et tal̃
ñ p̃t reiterari ne vilescat.nec ĩ
ponit̃ clerico nisi d̃posito Et
agẽs talẽ pñiaꝫ de cetero nõ

potest ꝓmoueri ad sacros or
dines. Forma autē imponē/
di eā ponit̄.l.di.in capite .vbi
dicit̄ ꝙ oēs penitētes q̄ talez
penitentiā publicā suscipiūt
p̄sentēt se episcopo in capite
quadragesime an̄ fores eccle
sie nudis pedibꝫ: vultibꝫ ī ter
ram demissis ⁊c̄. Ibi debent
adesse decani: archip̄sbyteri:
parochiani: ⁊ p̄sbyteri penitē
tiū q̄ debēt iniūgere talibꝫ pe
nitētias. Post h̄ eos ī eccl'iaz
introducāt. et cū omni clero
septē psalmos penitētionales
ipis in terrā ꝓstrat̄ cū lachry
mis pro eorū absolutōne de/
cantent. postea surgēs ab ora
tōe manꝰ eis imponat. aquā
bn̄dictā sup eos asꝑgat. cine/
rē tamē priꝰ īmittat. Deinde
cilicio capita eorū cooperiat.
Post hoc per mistros ecclesie
d̄ ecclesia eos expellat cū respō
sorio. In sudore vultus tui.
Iste tamē modus nō seruat̄
apud nos. sed trāslatus est in
cenam domini. et ibi expedit̄.

Sciendum tamē s̄m wil
helmū ꝙ ingressus ecclesie q̄
iniungit̄ solēniter penitenti/
bus pendet ex arbitrio sacer
dotis. tamen postq̄ꝫ introdu
cuntur tales in ecclesiā ꝑ epi/
scopum feria quinta magna
solum intrabūt eccl'iam vsqꝫ
ad octauā pasce. et postea exi
būt ꝑ totū annū. vt dic̄ glo.l.
dist. In capite. Et erūt extra
eccl'iam vsqꝫ ad eādē feriā se/
q̄ntis anni. nec ꝯmūicabunt
aliq̄n vsqꝫ ad mortē. Quādo
qꝫ tn̄ minus s̄m arbitriū epi
scopi. xij. q. ij. d̄ viro. xxxiij. q.
ij. admonere. xxvi. q. vi. Si
q̄s de corꝑe. et de penitentia
di. v. Si q̄ vo. Si tamē pe/
nitet potest ei secūdo vl' tercō
anno reddi ingressus eccl'ie.
vt patet. xij. q. ij. de viro.

Penitentia publica ē que
fit in publico. non tamē cum
predicta solēnitate. vt cuz in
iungitur alicui peregrinatio
per mundū cum baculo cubi
tali et cum scapulari: et cum
huiusmodi. Et hanc potest
imponere quilibet suo paro/
chiano. Et fit publice ideo:
vt publicum peccatū publi/
cam habeat medicinam. Si
cut si quis in fornicatōne es/
set deprehensus publice. vn
de quia talis est magna con/
fusione dignus: propter ali/
orum scandaluz. Et vt sit a/
lijs in terrorem et in exem/
plum penitendi: et non de/
sperandi publice agat peni/
tentiam. Non oportet autez

p quolibꝫ manifesto peccato manifestam agere penitētiaꝫ. ſm Albertū. ſꝫ ſolū qñ ſcādalizauit alios. Et h̄ eſt ꝯ multos q̄ iniūgunt ſuis parochianis publicā penitētiā añ fores eccl'ie. vel i circūitu cimiterij ambulare ante pceſſiōꝫ in die feſtiuo. vl' iacere ad faciem infra oſtiū eccl'ie p leui pctō. ſic p vna potatōne vl' p alio pctō. qđ tñ nō ſcādalizauit totā eccl'iam. Et iſti pcludūt viā penitēdi ſeu ꝯfitendi alijs ſil'ibꝫ pctīs inuolutꝭ ne ſimilit' ꝯfundant'. Penitētia autē puata ſeu ſecreta ē quaꝫ q̄s imponit p pctō occulto. Ut aūt ordiate pcedam⁹ circa hmōi penitētias tā publicas q̄ꝫ puatas tria ꝯſiderari optꝫ circa iſtđ ſacr'm. Habet enī penitētia tres ptes. ſ. ꝯtritōem ꝯfeſſiōeꝫ ꝛ ſatiſfactōeꝫ.

De contritiōe que eſt pria pars penitentie.

Contritō eſt dolor p peccatꝭ volūtarie aſſūpt⁹ cū ꝓpoſito cōfitendi et ſatiſfaciendi. Circa qđ ſciendū ꝙ dolor ē duplex. vn⁹ eſt voluntatis q̄ nō eſt aliđ niſi peccati diſplicentia. ꝛ iſte ē de neceſſitate et eſſentia cōtritōnis Ali⁹ eſt dolor ſenſibil' qui apparet i lachrimis ꝛ ſuſpirijs. ꝛ iſte nō ē đ eſſentia ꝯtritōis. ſed de pfectōe. qr nō ē in nr̄a ptāte eā habere qñ volumus Poteſt aūt fieri tanta ꝯtritio ꝙ ñ ſolū culpa ſꝫ etiā tota pena dimittat'. pōt enī tantū incendi charitas in ꝯtrito. ꝛ tātus eſſe dolor ſenſibil' ꝙ ꝯtritio inde pcedens merebit' ſolutōem ab oīm pena. Sciēdū tamen eſt ꝙ aliq̄ putāt ſatis indiſcrete tūc eē ꝯtritōem qñ habent quādā diſplicētiā de peccatis. vl' qñ habēt ꝓpoſitū dolendi de eis. ꝛ tales paupes decipiūt'. h̄ enī nō eſt ꝯtritio ſed attritio. Sꝫ quando hō hꝫ pfectā diſplicentiaꝫ ꝛ hꝫ nō ſolū dolēdi ꝓpoſituꝫ ſꝫ etiā verū cordis doloreꝫ p ipis. tūc hꝫ ꝯtritōꝫ ſm Tho. in. iiij. di. xvij. q. vi. ar. iij. Debet aūt pctōr de oī pctō mortali dolere et ꝯtritōeꝫ hr̄e. ꝛ đ q̄libet ſpēal'r. De oblitꝭ tamē ſufficit ꝯtritio generalis cuꝫ conatur ad recordandū et ad dolendū. Et dꝫ dolere đ obliuiōe peccatoꝝ q̄ ex negligentia ſua pceſſit Nō intellige ꝙ q̄s neceſſario debꝫ hr̄e dolorem ſpēalem de quolibꝫ pctō

mortali. talē videlicz dolorez q̄ est gr̄a informat⁹. sz liq̄t q᷑ debz h̄ h̄re circa p̄ncipiū confessiōis. cū q̄s recogitat pctā ⁊ dolet Et bn̄ faceret pctōr q̄ p maiori pctō pl⁹ doleret. qr magis p h̄ deū offendit ⁊ maiorē penā p̄meruit Nec debz ↄtritio saltē i habitu cessare i pctōre etiā post ↄfessiōem sed semp manere. vt dicit Tho. i iiij. dist. xvij.

De confessiōe nūc seq̄tur.

Confessio

autē fm Aug. sic diffinit. est p quā morbus latēs spe venie aperitur. Uel fm Ray. Confessio ē legitima corā deo et sacerdote pctōꝝ declaratō. Tenent̄ autē habētes annos discretiōis ad eā faciēdā semel i anno. vt patz ꝺ pe. ⁊ re. c. oīs vtriusq̄. imo q̄liscūq̄ essz ↄtritio si q̄s ↄtēneret ↄfiteri dānaret̄. vnde falsum est et hereticū dicere. sufficit soli deo ↄfiteri. Nā dic̄ canon de pe. di. i. taciturnitas. Ubi ē taciturnitas cōfessiōis nō ē sperāda vēia criminis. Ptz h̄ exēplo xp̄i q̄ lazaꝝ suscitauit. sz tn̄ discipulis tradidit absoluendū. Joh. xi Et. xi. q. iij. tūc pa. Itē decz leprosos ad sacerdotes misit q̄ in via eūdo fuerūt mūdati. vt dr̄ Lu. xvij. p qd̄ significatur q᷑ pctōr licz in via eūdo ad ↄfessiōez rōe ↄtritōis quā habet ↄseq̄t̄ veniā ⁊ remissionē pctōꝝ. tn̄ tenet̄ venire ⁊ cōfiteri sacerdoti. Sz di. q̄re pctōr dz ire ad ↄfessionē vl̄ sacerdotē ex q̄ remissa sūt ei peccata p ↄtritōez. Rn̄sio fm hostien. in summa de pe. et re. c. Tu dic. q᷑ pctōr duplici vinculo ad satisfaciendū astrigitur. vno q̄ ligatur ad deū. ⁊ illud in ↄtritōe dimittit̄. Alio q̄ ligat̄ ad eccl'iaz. ⁊ h̄ p ↄfessionē et satisfactiōz dimittit̄. et p absolutōz sacerdotꝭ relaxatur. Ad h̄ facit de sen. excō. a nobis. c. i. de pn̄ia di. i. multiplex. et c. quem penitet. i fine. et di. v. Consideret. Licz igitur peccatū dimittat̄ quo ad reatū per contritiōem. manet tn̄ obligatio ad penā t̄palem p sacerdotē infligendā. Et p bat Archi. de pe. di. iij. Productior. Quia sic oēs creature ostendūt et ↄfitent̄ defect⁹ suos t̄pales et naturales hoībus eo mō q̄ pn̄t vt dicit glosa sup illo v̄su. Cōfessio ⁊ magnificētia opus ei⁹ ⁊c. ita hō debz oñdere defect⁹ suos vo

lūtarios ⁊ ꝯfiteri ꝟbo vocali in q̄ abūdat. Et etiā dꝫ ꝯfite ri hoī. eo ꝙ ꝟbū diuinū hūili atū est ꝓ pctīs nrīs delēdis. qđ ꝟbū vnitum humanitati obligat nos ꝙ humiliemꝰ ꝟ bum nrm̄ loq̄ndo nō solū ho mini sꝫ etiā deo. ⁊ nō solū đo sed etiā homini. qđ fit ī ꝯfessi one vocali. Preterea cuꝫ ho/ die peccamꝰ corā deo ⁊ hoīe debemꝰ ꝯfiteri nō solū coraꝫ deo sicut ī veteri testamento fuit. sꝫ hoī loco dei ꝯstituto. Nec ꝑpt̄ h̄ ꝙ in ꝯtritiōe hoī dimittit̄ reatꝰ culpe supflua esset ꝯfessio vocal̄. q̄ ſm̄ Hu gonem cardinalē ad h̄ neces/ saria est. ad hūilitatē ⁊ iustici am exercēdā. Itē ad h̄ ꝙ ec/ clesie satisfaciat q̄ lesa ē ex pec cato. Valꝫ etiā ſm̄ Joh̄. an. ꝑpt̄ fidē quā pctōr hꝫ credēs autoritatē clauiū ī ecclīa Si milit̄ valꝫ ꝑpt̄ obediētiā quā exhibꝫ mīstris ecclīe vl̄ deo. đ pe. di. i. multiplex. ⁊ c. non nulli. Qñ ḡ legis ī scptur̄ sā ctis ꝙ sola ꝯtritio sufficit ad remissiōeꝫ pctōꝝ. itelligas in necessitate qñ ꝯfessio nō pōt haberi. Nā tūc nō ē pceptū. Juxta illđ. Cōfitemī alteru/ trū ⁊c̄. Quia necessitas legeꝫ nō hꝫ. Nam tūc volūtas p̄ro facto reputatur. sufficit enim tunc soli deo ꝯfiteri in corde Si tñ ibi esset aliq̄s laicꝰ bo num esset sibi ꝯfiteri ꝑpter h̄ vt postea ecclīaꝫ informaret q̄bꝫ remedijs ꝓ anīa sua esset subueniēdū. Doctor tñ subti lis dicit. ex q̄ accusatio in cō/ fessiōe nō fit ad aliđ nisi vt cō sequat̄ sentētia. et laicꝰ ñ hꝫ autoritatē sentētiandi in isto foro. sequit̄ ꝙ nullū pceptū ē ad accusandū se coram laico. Forte autē meliꝰ essꝫ hoc di mittere si pctōr posset aliq̄leꝫ verecundiā corā se habere re/ cogitādo eadē. ⁊ sic eque pu/ niri. Etiā licꝫ simplicibꝫ laicis sit vtilis tal̄ ꝯfessio corā lai/ co in necessitate. nō tñ viris discretis qui sciunt ad quid instituta est cōfessio. Hinc ē ꝙ dicit Johēs andree in ca. Si episcopꝰ. de pe. et remis. li. vi. in vltima glo. ꝙ licꝫ lai/ co in necessitate possumꝰ cō fiteri. tamē ipe nō pt̄ absolue re. quia non habet claues. de peni. di. i. Quem penitet. Et notatur de officio cure pasto ralis. vbi Hugo dicit. ꝙ licꝫ in necessitate audit nō tamē ad hoc vt sit vera absolutio. sed quo ad signa penitentie declaranda. Sed Raymūdꝰ

ↄtradicit. Itē archi. xxv. dis.
audire. dicit quosdā dixisse
ꝙ nullus etiā in necessitate te
netur cōfiteri rustico vł laico
p̄sbitero absente .maxie pctā
mortalia .Et dicit ꝙ illd Ja
cobi. Cōfitemi alterutrū pec
cata vrā. tm̄ ð venialib⁹ intel
ligit̃ que possunt talib⁹ laicis
cōfiteri in necessitate. vł loq̃/
tur de ↄfessione in generali q̄
fit in eccłia .vel loquit̃ tm̄ de
sacerdotib⁹. Hugo vero dic
ꝙ laico tenet̃ q̄s cōfiteri pec
cata sua cum nō potest habe/
re sacerdotē. Necvidet̃ ꝙ pe
nitens qui in articulo mort
peccata sua non ↄfitet̃ cuicū
ꝗ p̄t si sacerdotē habere non
potest. ꝗuis laicus nō habet
autoritatē absoluendi. Dicit
autē glo. xxx. q. ij. omnes. ꝙ si
laic⁹ in necessitate audiat pec
cata mulieris nō potest cū ea
postea cōtrahere .si tamen cō
trahat forte tenet mrīmoniū
Uidetur tamē hoc tātūmo/
do sacerdoti ꝓhiberi. cuꝫ tm̄
ei⁹ officiū est audire peccata.
Tu dic secure ꝙ talis potest
cū tali muliere ↄtrahere quā
audiuit in necessitate .quia ꝑ
hoc sacramētū nulla cōpater
nitas contrahitur. vt dicitur
in canone ꝗuis ⁊c. de cogna
tōne spūali. lib. vi Itez scię
dum ꝙ cōfessio sedecim cōdi
tiones habere debet: que ha/
bent̃ in his versib⁹. Sit sim/
plex humilis confessio pura
fidelis. Atꝗ freq̄ns nuda di
screta libens verecūda. Integ̃
secreta lachrymabił accelera/
ta. Fortꝫ et accusans ⁊ sit pa
rere parata. Quātūcūꝗ autē
nota sint sacerdoti pctā: ad/
huc tamē debent narrari i cō
fessione. quia nō sufficit ꝙ ea
ↄgnoscit sacerdos vt hō tm̄.
scꝫ in publico. sed etiā vt de⁹
scꝫ in secreto cordis. ð pe. di.
i. Impfecta. in glo. ꝑma. Te
net̃ etiā pctōꝛ nō solū morta/
lia sed etiā venialia ↄfiteri. li
cet nō ita necessitate absoluta
teneat̃ ad cōfessionē venialiū
sicut mortaliū. Tamē ex quo
nō possumus vitā eternā cō/
sequi sine remissione veniali
um: tenemur ad eorum con/
fessionem .vt dicit Thomas
in. iiij. dist. xvi.

De modo audiendi confessiones

T quia ex
e perientia docēte mul/
tos vidim⁹ in practi/
ca huius sacramenti errare.
iō vtile videt̃ ponere moduꝫ

et formā circa audiēdas ꝯfes
siones. Circa qđ videndū est
de pluribꝫ. ꝛ p̄mo de disposi-
tōne ꝑsone. Scđo quō sacer-
dos debeat inq̄rere a ꝯfiten-
te. Tercio qui sint casus in q̄
bus potest absoluere De p̄
mo itaqꝫ sciendū q̄ ꝯfessiōes
audiēs sacerdos debꝫ sedere
in loco omni suspitōe carente
vbi ab oībꝫ videri possꝫ a nul
lo vero audiri. nō sic q̄dam in
cameris ante lectū ꝓpriū au-
diunt. vel in sacristia. q̄ comꝑ
ti sunt multa mala cū spūali
bus filiabꝫ cōmisisse. Non dꝫ
etiam sacerdos vl' confessor
inspicere vultū cōfitentis. ne
ductus terrore sacerdoti mi-
nus audeat cōfiteri. vl' ne q̄d
occultet vel alleuiet. Maxie
tamē a mlierib͛ caueat. quia
ꝫm sapientē. Facies mlieris
sicut vent⁹ vrens. Nec debet
sedere ex opposito sed ad lat⁹
Nec etiā debet ꝓferre ꝟba io
cosa. ne alter ipoꝝ ad risuꝫ ꝓ
uocet. sicut etiā comꝑtū ē de
aliq̄bꝫ. sed ꝟbis blādis ꝛ be-
nignis cōfessor vtat. nō sicut
quidam faciūt maledicentes
cōfitenti. dicētes. diabolus te
mibi miserat cū his peccatis.
eos vl' eas diabolo ꝯmēdātes
vt q̄dā idiote faciūt. Nec de-
bet sacerdos mouere caput:
vel sputū sepi⁹ ꝓijcere. ne vi
deat a circūstātibꝫ ꝑdere pec-
cata cōfitentis. Ubi ḡ sunt il
li q̄ pede trudūt ꝯfitētes. vel
faciūt q̄sdam vociferatōes su
spiciosas. vel suspiria suspici-
osa. ex q̄bꝫ ꝑdit ꝯfessio pctōris
Cū ḡ incipit ꝯfiteri attendat
ꝟba sua ꝯfessor vsqꝫ ad fineꝫ.
nec iterrūpat. nisi cū fuerit cō
fessorꝑ ꝯfitentē de aliq̄ ex q̄si
tus. vel nisi ꝯfessor habuerit
necesse inq̄rere d' aliqua circū
stantia peccati. Si ꝟo ꝯfites
coram sacerdote p̄ timore eru
bescēs obmutescit. tūc sacer-
dos eū dulciter alloquens in
formet. et det sibi cor et auda
ciam his ꝟbis: vt dicit Hu-
go. Fili charissime ex abūdā
tia gr̄e diuie habem⁹ magnū
donū hoc ꝛ salutis remediuꝫ
q̄ꝑ nr̄aꝫ verā ꝯfessiōeꝫ possu
mus ꝯseq̄ indulgentiā pctōꝝ
Nō aūt verearis ꝑ ania tua di
cere veꝝ corā me q̄ sum pctōr
sicut et tu. Nō aūt te audio vt
hō sꝫ vt de⁹. Quo si forte confi
tens nescit modū ꝯfitendi cō
fessor dicat ei modum dicēs.
Charissime fili ita debes ꝯfi
teri. Cōfiteor oīpotēti đo ꝛ ti
bi patri q̄ ego pctōr peccaui
in mltiplicibꝫ pctis. Et p̄mo

in mortalib⁹ pctīs trāsgrediē
do diuia pcepta. nō diligēdo
deū nec primū. Et tūc vide-
at ɔfitens dicere pctā. ⁊ pmo
de mortalib⁹ pctīs. fm ꝙ dis
posuit in mente sua. Si autē
ignorat q̄ sunt pctā mortalia
dicat sibi. Ecce fili mi ista sūt
pctā mortalia. Supbia. aua
ricia. luxuria. ira. gula. inuidia
⁊ accidia. Recordare si ɔmis
sti aliqđ istoꝝ. Qui cū de eis
expeditus fuerit: descēdat ad
opa pietatis si ea neglexit ad
implere. silr de alienis peccatꝭ
vt statim patebit. Scđo vi
dendū est q̄liter sacerdos de-
bet q̄rere a ɔfitente. Pro quo
sciendū ꝙ si ē discret⁹ ɔfitens
nō debꝫ ab eo aliq̄d q̄ri. sꝫ si ē
rudis tūc q̄rat ab eo sacerdos
⁊ pmo de mortalib⁹ pctīs in
genere. nunq̄ꝫ tñ in specie. v-
bi grā sic dicēs. Ecce fili nō-
ne peccasti istis pctīs. s. super
bia auaricia ⁊c̄. Si ḡ ɔtigit
te aliqñ supbisse de vestib⁹. đ
pulcritudie corpis. de sapiā
de diuitijs. h̄ recogites ⁊ hoc
doleas. Itē si aliqñ excessisti
modū ɔmedēdi vl' bibendi.
vl' habuisti diuturnū odiū ꝯ
primū tuū. vl' appetitū vltōis
iniuste ꝯ primū. vl' inuidisti
sibi bona spūalia vel tēpalia.

aut etiā fuisti accidiosus ⁊ pi-
ger in diuīo officio vl' fmōe.
q̄ forte ñ diligēter attēdebas
in missa. sed dormitabas vl' f
mōes inutiles miscuisti. Istꝭ
modis ⁊ ɔsilib⁹ ɔfessor dicat
in genere. Et vt melius coḡ-
scas modū ī genere querendi
sic queras. Fili charissime fe
cisti furtū Si dicat. sic. dicas.
vbi. qñ. q̄ tpe. q̄ duct⁹ necessi
tate. a q̄. q̄ties. Non aūt q̄rat.
fecisti hoī tali. ī tali loco. hoc
eni esset suspectū negocium.
Silr de luxuria q̄rat. vtꝝ fu
it aliqñ pollut⁹ in corpe. si di
cat. sic. q̄ras an nocte vel die
Si dicat in nocte vl' in som
no. nō q̄ras vltra. Si dicat.
nō in somno. q̄ras p quēmo
dum. cū q̄ vl' quō. et expectes
ei⁹ rñsionē. Nec determies ali
q̄d sic̄ q̄dā idiscreti faciūt di-
cēdo. fecisti cū boue vl' cū pe
core vl' eq̄ descēdēdo ad sodo
mitica pctā đ q̄b⁹ forte ɔfitēs
ignorat. Et in h̄ gūissime pec
cat confessor. Nec dicat fm
Guil'. Audio ꝙ tu habitas
cū tali mlīere. Hoc est enī se
ponere testē vl' iudicez. qđ nō
debet fieri in ɔfessione. sed ea
pacta debꝫ iudicare ⁊c̄. Ve-
rūtñ si sacerdos forte pbauit
ꝙ ille forte oblit⁹ est aliquod

pctm̄ qd ↄfessori ↄstat eũ cõ/misisse. pōt sibi in memoriaꝫ reducere dicēs. Accidit ne tibi aliqñ inebriari vl' fornicari in isto anno. Et si dixerit. sic. q̄rat primo de p̄sona cũ qua peccauit. an ne sibi attinebat. et in quo g̃du cõsanguitatis vl' affinitatꝭ. nec ē h̄ ꝑdere aliam p̄sonā. vel aliũ accusare ſꝫ se liberare ⁊ mũdare ꝑaciter. cum alio mō expedire non p̄t sine exp̄ssione illi⁹ circũstātie Multũ tñ caute circa h̄ peccatũ luxurie est ꝓcedendũ ne q̄d curiose inq̄raꝭ de ipo ↄfitente. Unde ↄsulo vt ↄfessor circa h̄ dicat sibi. Fili mi charissime ego q̄dem ꝟecũdor et erubesco de talibꝫ materijs i/pudicis inq̄rere. nec putes ꝙ ista ex curiositate faciā cuꝫ de eis fuissem libentius suppor tatus. oportet tamē ꝙ de necessitate ꝓcedam more ⁊ officio medici debētis curare occultũ morbum infirmi. Iteꝫ aduertat cõfessor et diligēter consideret p̄sone cõfitentis q̄litatem. cui⁹ status et conditõnis existat. Nam si est princeps. baro. miles. nobilis vl' quicunq; dñs tp̄alis q̄rat ab eo vtrũ oppressit paupes subditos et aggrauauit eos laboribus. vl' iusticiā facere neglexit. vel aliquas impensiões i iustas imposuit. Si vero est p̄latus sp̄ũalis nõ est op⁹ q̄rere de negligentia animaꝝ subditorũ. quia p̄sumitur si hoc faceret solus diceret eo ꝙ habet sufficientē cognitõnem ⁊ scientiā ꝙ̄tuꝫ ad hoc. Si autem non cõfiteꝭ de officio in quo est dicat ⁊ horteꝭ eũ proprio motu dicens. Pater venerabilis et fili. in hac p̄te velitis attendere dignitatē offici vestri in quo estis. ⁊ in r̄me diũ peccatoꝝ vestroꝝ vobis iniungo vt habeatis diligentiā de animab⁹ vobis cõmissis. Si autē est mechanic⁹ q̄rat ab eo vtrũ in suo ope debitũ equitatis moduꝫ seruet. aut si est mercator an aliqueꝫ defraudet in pondere vl' mensura. an rē viliorē chari⁹ vēdidit. vl' ad vsuras pecũias mutuauit. l' ad p̄stitā chari⁹ vēdidit. vl' cāꝫ rei vēdite nõ dixit emptori. sicͨ circa equũ d̄fectũ aliquē. vl' ipaꝫ rē sic viciatā ĩ remissiori p̄cio vēdidit. Aut diebꝫ festiuis ⁊ dñicis res suas venales exponit. Iurauit tantũ valere cũ tantũ non valuisset. vel iurauit solus emisse ꝑ tanto. Si est tabernator

querat ab eo vtrū aliq̄n bra-
siū miscuit diuersis granis.
Sicut apponēdo aliq̄t cho
ros tritici. aliq̄t saligis. aliq̄t
ordei. et vēdēs nihilominus
ceruisiā ꝑ totali triticea. vl' si
dieb⁹ festiuis circa eā labora
uit cū h' ante vl' post bn̄ possꝫ
expediri. Ul' mensurā mīorē
dedit in domo q̄ꝫ extra do-
mū bibentib⁹ ꝯmiserat. Sic
etiā q̄rat d' vino et alijs liq̄ri-
bus. Itē a iudicib⁹ q̄rat ꝛ cō
sulib⁹ vtꝝ aliq̄n ex grā: odio:
timore: amore: vl' ꝓuato mō
iusticiā ꝑuerterūt vl' sentētiā
tulerūt. ex q̄ q̄s dānificat⁹ est
in reb⁹ vl' in corꝑe. Uel si ad
penaꝫ fuerūt nimis proni cō
tra simplices sentētiādo pe-
nā statim ꝑ vno leui v̄bo ī iu
dicio. Itē a patribusfamilias
q̄rat q̄ habēt seruos vl' filios
vtꝝ angariauerūt familiā die
bus festiuis. vl' eoꝝ detinent
mercedē. aut eoꝝ mala dissi-
mulauerūt. Similiter q̄rat a
seruis an fideliter seruierunt
ꝛ nō subtraxerūt bona dn̄oꝝ
suoꝝ. Itē si ē v̄go q̄rat ab ea
de custodia v̄ginitatis. de pu-
dicicia v̄boꝝ. ꝛ honestate cō-
uersatiōis. quō et cū q̄b⁹ solet
ꝯuersari. Si est vidua q̄rat
de deuotōe ipi⁹ et opib⁹ pie-
tatis. an libēter seruiuit pau-
perib⁹. vl' eos visitauit. vl' tē-
ꝑalia ꝑ suo posse impēdit et
exhibet. ꝛ an dissolute viuit
seu delicate. Et isti sunt mor
bi viduaꝝ s'm ap'l'm. Itē si ē
ꝯiugata q̄rat ab ea an seruet
cum viro castitatē dieb⁹ festi-
uis ieiunij et aliaꝝ vigiliarū.
ꝛ tp̄e impḡnatōis vl' etiā par
t⁹. Silr̄ an a marito exigat
debitū dieb⁹ festiuis. aut tp̄e
mēstrui vl' impḡnatōis. vl' tē
pore part⁹. an etiā alit' q̄ꝫ mo
dus nature ē vir eā cognouit
Et s'm hoc ꝑcedat cū q̄libet.
Circa tn̄ viciū luxurie cauti⁹
q̄ꝫ circa q̄dlibet aliō se regat
q̄ circūstātias necessarias n̄
inutiles et curiosas inquirat
De q̄b⁹ sciēdū ē hic s'm tho.
Circūstantiaꝝ q̄dā sunt tra-
hentes in aliō genus pcti. vt
coire cū coniugata ꝛc̄. et has
hō tenet' confiteri. Quedā ve
ro aggrauātes sunt in eadeꝫ
specie. ꝛ eaꝝ q̄daꝫ sunt nō ag
grauantes mortalit'. sic̄ scia ꝛ
hmōi. ꝛ has nō tenet' ꝯfiteri.
q2 sunt q̄si venialia. Quedaꝫ
v̄o sunt aggrauātes mortali
ter. ꝛ has optꝫ ꝯfiteri. vt fura
ri in sacro loco. fornicari ī die
festo. Un̄ v̄sus. Aggūat or-
do loc⁹ peccata sciētia tēpus

Lucta pusilla met⁹ culpe genus et status altus. Cōditō numer⁹ etas ⁊ scādala sexus. Itē q̄rat sacerdos a ꝯfitente ꝺ alienis pctīs q̄ sunt nouez. ℣. Jussio ꝯsiliū ꝯsensus palpo recursus. Participās mutus nō obstās nō manifestās. Jussio .i. si pcipit facere ma/lū: licz sol⁹ nō ītereſt. vł ꝯsuluit alteri sine cui⁹ ꝯsilio nō fe/cisset tale factū. vł ꝯsensit facientibꝫ malū. vł ipis adulatus est laudādo eoꝝ factū. Uł q꞉ malefactores habuerūt ad cuz recursuz. vł ipis participauit in maleficio. vł tacuit nō īcrepando eos. vel non deferēdo superiori. vel nō resistebat cū posset. vł tenet ex officio. vel nō manifestauit cum debuit manifestare.

De casibus ad papam ptinentibus

Onendi sunt etiā hic casus ad solū papā pertinentes. Primus est de eo q̄ verberat clericū ordinatū si ē lesio enormis cū effusiōe sanguinis atroci. xvij. q. iiij. Si q̄s suadente diabolo Scd̄s ē de eo q̄ incēdit vł frāgit ec/clesiā. ⁊ tal' añq̄ꝫ denūciat pt absolui ab ep̄o. sꝫ post denū/ciatiōem p solū papā. de sen. exco. c. ꝯq̄sti. Et idē de q̄libet incēdiario postq̄ꝫ publice excōmūicat⁹ ē. de sen. excō. ca. tua. Terci⁹ qn̄ papa sol⁹ ali/quē noīat vł noīati excōīcat. tūc sol⁹ papa absoluit eū. de sen. excō. c. significasti. Quar/tus. falsari⁹ lraꝝ pape. vł eis vtens sciēter. vt patꝫ de falsariis. c. dura. Quintus. q̄ inse/q̄tur cardinalē. de penis. c. fe/licis. li. vi. Sextus. q̄ grauat iudicē spūalē ī psona vł ī bonis. vel dat licentiā grauādi ꝓpter hoc q̄ sententiā excōicatōnis tulit. de sen. excō. q̄cunq̄ꝫ. lib. vi. Septimus. si quis corp⁹ defuncti scinderet vel coque/ret p ossibꝫ trāsferendis. De h̄ habetur in quadam extrauagāti Bonifacij pape octaui: que incipit Detest[a]nte. Octauus. si q̄s inquisitor hereticorū odio vł gr̄a amore vł lucro ꝯtra iusticiā vel ꝯsciētiā omisit ꝯtra quēpiā ꝓcedere. vt de hereticis. multoꝝ. in fine. in cle. Nonus. si religiosus absq̄ꝫ licentia sui ꝓprij sacerdo/tis solēnizaret matrimoniuz. aut ministraret eucharistie et vnctōis sacramenta. Similiter etiā excōmunicati sunt re

ligiosi q̃ excõicatos a canõe absoluũt in casib9 nõ ɔcessis vel ɔtra statuta ꝓuicialia vel synodalia vel a pena ⁊ a culpa. Decim9 si q̃s insequit̃ episcopũ. ꝺ penis. Si q̃s. li. vi. Undecim9. si q̃ religiosi inducunt aliquē ad vouēdũ iurandũ vl' ꝓmittēdũ apꝺ eos eligere sepulturã. vl' vt iã electã vlteri9 ñ imutet. de penis. cupientes. in cle. Duodecimus de his q̃ sacerdotē cogũt celebrare in loco int'dicto. vel ad audiendũ excõmũicatos vocant vel interdictos. vl' prohibent ne moniti exeãt. de sen. excõ. Grauis. in c. e. Tredecimus. q̃ saracenis arma ad expugnandũ christianos deferũt. vl' ɔsiliũ vl' auxiliũ dant i dispendiũ terre sancte. de iudeis. Ita quorundã

Casus episcopales nunc sequuntur.

CAsus de ro epi qui notant' p Jo. an. in. iij. glo. si eps. de pe. et re. li. vi. sunt isti Prim9 absoluere excõicatos maiori excõicatõe. vt de sent. excõ. nup. Scꝺus imponere penitētias blasphemãtib9 nomen dei et sctõꝝ eius. de clericis maledicis. c. ij. Terci9 absoluere sacrilegos. de sacrilegijs. c. ij. Quartus ɔmutatio quorũlibet votoꝝ. ꝺ voto et voti redēptiõe. c. i. Excipitur tamē votũ terre sancte. Quintus depositio male ablatorũ incertoꝝ vl' etiã certoꝝ qñ nõ existũt isti q̃b9 faciēda ē restitutio. de iudeis. cum sit. Sextus penitētiã imponere illis q̃ mrĩmoniũ clãdestine ɔtrahũt vel contra interdictũ ecclesie. vt de matrimonio cõtra iterdictũ eccl'ie ɔtracto. in cle. c. i. et vlti. Solent etiã reseruari epĩs penitētie oĩm publicanorũ ⁊ oppssoꝝ pueroꝝ ex ꝓposito vl' casu. Itē homicidium vl' falsum testimoniũ falsarij instrumentoꝝ. Itē ꝑiur9. icestus. corruptor monialiũ. vel coeũtes cũ brutis. et his silia Et breuit' itelligas ꝙ q̃ttuor sunt casus ꝺ iure epãles ꝓut determinat Bñdictus. xi. Primus ē occisor clerici ꝓpt' q ꝺ i currit irregularitatē. Uñ eps pt absoluere clericũ ab homicidio sꝫ non ab irregl'aritate. Ul' pt absoluere clericũ a peccato q2 celebrauit i eccl'ia iterdicta sꝫ ñ pt absoluere ab irregularitate ide ɔcta. Scꝺs ꝺ incēdiarijs. qꝺ tñ itellige añ

ꝙꝫ ſũt publicati. Terci⁹ vbi ē
idicēda ſolēnis pnĩa Quart⁹
vbi ꝗſ icurrit maiorē excõica
tõnez. Idē aũt papa ꝺclarat
ꝗ nec ꝫ caſuſ eē ep̃aleſ ꝺ ꝯſuetu
die approbatos. Prim⁹ ē ho
micidiȷ̃ volũtariȷ̃. Scꝺs fal/
ſariȷ̃. Terci⁹ violatorꝫ eccl'ia/
ſtice libꝛtatꝫ. Quart⁹ violato/
rꝫ eccl'iaſtice emunitatꝫ. Qui
t⁹ ſortilegi ⁊ diuĩatoꝝ. vt. xx
vi. q. i. c. i. Et icipit ſua bulla
i q̃ p̃dicta ꝺclarãꝛ Intꝛ cũctaſ
⁊ renouata ē iteꝝ ꝑ ꝯcil'. vien
nēſe. i cle. dudũ. de ſepulturꝫ
Ultra aũt hoſ caſus pñt ep̃i
reꝛuare ſibi alios ꝓut videbi
tur eis expedire. Sꝫ vt om̃iſ
tollaꝛ ambiguitas ponã caſ⁹
tã de iure ꝙꝫ de ꝯſuetudie ad
ep̃m ꝑtinētes. vt ſunt iſti. ho
micidiũ. ſacrilegiũ. inceſt⁹. fi/
lioꝛũ opp̃ſſio. coitus cũ moni
ali. Itē ml'ier coiens cũ reli/
gioſo vel ſacerdote. Itē vul/
rans p̃rem vl' m̃rem. Itē de/
floꝛans virginē vi oppꝛeſſaz.
Itē baptizãs ꝓpꝛiam filiã ſine
neceſſitate. vl' tenēs eã ad cõ/
firmatõnez. Itē fractoꝛ voti
ſimplicꝫ Itē ꝯhens votũ ſim
plex caſtitatis. Itē intrãs re/
ligionem inuita vxoꝛe p⁹ co
pulã carnis. Itē hereticã p̃ui
tatē tenēs ꝗ ad peccatuz tm̃.

Sil'r ſymoniacus ꝗ ad pec/
catũ tm̃. qꝛ irregularitas hu/
iuſmodi ꝑtinet ad papã. Itē
celebꝛãs coꝛã excõicatꝫ ſolēni
ter i eccl'ia ꝗ ad pctm̃ tm̃. ſꝫ ꝗ
ad irregularitatē ꝑtinꝫ ad pa
pã. Itē ꝓmot⁹ ꝑ ſaltũ ad ſa/
cros oꝛdies. Itē oꝛdiat⁹ ab
alieno ep̃o ſine licentia ꝓpꝛiȷ̃.
Itē luxuriãſ i eccl'ia ꝯſecrata
Itē coiēs cũ iudea l' pagana.
Itē ꝯcipiēs a ñ viro ſuo quē
vir credēdo filiũ ſuũ ꝯſtituit
eũ i heredē in p̃iudiciũ alioꝝ.
Itē ꝓcurãs aboꝛſũ l' ſterilita
tē i ſe vl' i alio. Itē ꝯhēs ſpõ
ſalia p̃ter m̃rimoniuz cũ aliꝗ
marito intꝛpoſito ꝯcto. Itez
ſciēter celebꝛãs in eccl'ia inter
dicta ꝗ ad abſolutõez pcti. ſꝫ
ꝗ ad irregularitatē ad papã.
Itē ſoꝛtileg⁹: icãtatoꝛ: necro
mãtic⁹: expimentatoꝛ. Item
ſciēter excõicatos et manife/
ſtos interdictos vl' etiã vſu/
rarios ſepeliens. Itē clãdeſti
ne m̃rimoniũ ꝯhēs. Itez bla
ſphem⁹ dei et ſctõꝛũ. Itē icē
diari⁹. Itē piurus. ſodomita
adulter. Itē foꝛnicãs cũ filia
quã baptizauit vl' ad ꝯfirma
tõem tenuit vl' audiuit ꝯfeſſi
onē ei⁹. Itē celebꝛãs in alta/
ri non conſecrato. Item cele
bꝛãs ſine ſacriſ indumētꝫ. vel

omittens aliquod indumen toꝝ. vt stolã vł manipulum. Item celebrãs nõ ieiun⁹ Do rũ autẽ penitẽtie ponũẽ taxa te iferi⁹ particulatim. Alij ve ro casus p̃ter istos sunt de au toritate plebanoꝝ.

De satisfactiõe que ẽ tercia pars penitentie.

Est autẽ satisfactio ẜm btm̃ tho. sup. iiij. di. xv. q. i. ar. iij. iniurie illate recom pensatio ẜm iusticie equalita tẽ vł quantitatẽ. Et intellige equalitate ꝓportiõis et nõ q̃n titatis. Silr̃ An s. i lib. Cur deus hõ. diffinit satisfactõem dicens. Satisfactio ẽ deo de bitũ ꝓut ẽ honorẽ impẽdere. scȝ rõe culpe cõmisse. Et iste diffinitões sunt satisfactõnis ꝓut ẽ medicina p̃teritoꝝ pec catorũ et p̃seruatio futuroꝝ. sed ꝓut est p̃seruatio a culpa diffinit sic ẜm Augustinum. Satisfactio est causas absci dere peccatoꝝ. et eoꝝ sugge stionib aditũ nõ indulgere. Circa qđ sciendũ ꝙ licȝ ẜm Bonauen. vbi sup̃ sine chari tate non possȝ sebõ ꝑpare ad habẽdũ charitatẽ et faciẽdaȝ satisfactiõeȝ. ex q̃ ipossibile est sine ea deo placere et opa ei⁹ acceptari a deo. iõ nec satisfa ctio sine tali gr̃a est possibilis Itẽ ↄsulenduȝ est penitẽtib ꝙ eoꝝ penitentiã ipis iniũctã sine mortali pctõ ↄpleant. qꝛ al's de⁹ ab eis exigit penam. Nam satisfactio facta ĩ pctõ mortali ⁊ si soluit penã debi tam nõ tamẽ mereẽ gratiam. vt dic̃ doctor subtilis vbi su pra. q. i. secũdo principali. ar. iiij. Sed si q̃ras vtꝝ hõ ꝑ agẽs pniaȝ ĩ pctõ mortali ite rũ facta ↄfessiõe de illo pecca to mortali dȝ ꝑagere đ nouo vł denuo istã pniaȝ iã ꝑactã. vł an reuiuiscat ⁊ valere inci piat illa pnĩa sic ꝑacta in pec cato mortali ex q̃ iã post ↄfes sionẽ scđam erit in charitate ⁊ gtĩa. In h sunt doctores di uersi. Nam sctũs Tho. p̃ma facie dicit ꝙ nõ viuificanẽ n᷑ valent ad satisfactõem illorũ peccatoꝝ p q̃b aguntẽ. nec eti am ad meritũ vite etne. Dic tũ ꝙ satisfactõnes ille q̃ relin quũt p⁹ se effectũ postq̃ȝ act⁹ trãsit nõ opȝ ꝙ reiterãẽ. vt ie iuniũ dimittit p⁹ se debilita tõem corpis. Elemosina reli quit post se diminutõeȝ sub stantie. Ille vero q̃ non relin quũt post se effectum oportet

vt reiterent. vt est oro. Ex his
pt3 q̄ q̄ ieiunāt p pctis existē
tes i mortali pctō nō debent
vltra ieiunare vl' elemosynaz
dare. si q̄ orant in pctō existē-
tes tenent repetere horas et
supplere eas. ꝛ istā opiniōez
approbāt doctores. Doctor
tñ subtilis fauorizat pctōrib
dicens. q̄ q̄ ve penitet et reci
pit satisfactōem cōdignā sibi
ab ecclesia impositā claue nō
errante q̄ntūcunq3 peccet po
stea et recidiuet nunq3 tenebi
tur nisi ad illā vnicā satisfacti
onem adimplēdā. Et si eā im
pleat in charitate meli9 ē. qz
nō tm̄ soluit penā sed etiā me
ret grām. Sed si ipleat peni-
tentiā volūtarie extra charita
tem: soluit q̄dē penā sed non
meret grām. qz nō est satisfa-
ctio reconcilians neq3 placās
Unde subdit q̄ si hō magnā
partē satisfactōis adimpleuit
in mortali pctō. et postea ite
rū peniteat de peccato nouo.
nō ē iterato imponēda peni-
tentia p pctō primo d̄ q̄ satis
fecit: licz extra charitatem. s3
tm̄ de nouis pctis q̄ fuerunt
cā q̄ ista satisfactio fuit mor-
tua. Et hanc determinatiōez
sequit Johānes parisieñ ibi-
dem. q. v. dicens et dās hui9
dicti ratōnem satis pulcram
Quia ex quo extra charitatez
sufficit satisfactio inuolunta-
ria ad pēitētiā pcti. mlto ma
gis satisfactio volūtaria deb3
sufficere. Exēplificat ipe. Si
alicui offendenti regē offense
regis correspōdeat pcise fm
legē manus abscisio. si isti in-
uito abscinderet manus satis
patit. et intātū sufficit regi q̄
fm iusticiā nō debet vlteriorē
penā exigere. et tamē nō reci-
pit eum in grām vl' amiciciā
Multo aūt magis sufficeret
p punitōne culpe si aliq̄s sibi
debitā penā infligeret. licz nō
esset in grā vl' amicicia illi9 iu
dicis offensi. Ex quo seq̄tur
q̄ si talis ppter nouū3 pecca-
tū damnaret anteq3 comple-
uisset totā penitentiā sibi im
positā puniret in inferno tpa
liter pena sibi correspondēte
que nō fuit hic soluta. ꝛ p9 tē
pus aliquod nō puniret am-
plius tali pena. sicut dicimus
de veniali. qz moriens in ve-
niali simul cum mortali non
puniretur eternaliter p veni-
ali sed temporaliter. pro mor
tali vero eternaliter. Hec do-
ctor subtilis. Sunt autē tria
opera satisfactoria. sc3 elemo
syna: ieiunium et oratio. Per

ieiuniũ intelligunt oĩa carnem affligentia. vt sunt maceratões: afflictões: flagellatões et pegrinatões. Per elemosynam oĩa opera misericordie corpalia. Per orõem oĩa opa spũalia misericordie. Per ieiunia homo reuocat a ɔcupiscentia carnis. p elẽosynam a ɔcupiscentia oculoꝝ. et p oratõnem a supbia vite. Per ieiuniũ ordinat hõ ad seipm. p elemosynã ad ꝓximũ. et p oratõnem ad deũ. Per ieiuniũ fit satisfactio de bonis corpalibus. p elemosynã de bonis tpalibꝰ. et p orõem de spũalibus. Licz aũt singula istorũ cũ singul peccatis approꝑentur ꝑpt ɔueniẽtiã. tñ qđlibet illoꝝ p q̄libꝫ pctõ satisfacere pt fm Tho. Dicit enĩ doctor subtilis. q. i. scdo principali. ar. xxx. ꝙ talis corespõdẽtia nec est de cõgruo nec de necessitate in singulis casibꝰ. sicut patet in paupibꝰ. Nec paupi est congruũ nec necessariũ iniũgere aliqđ istoꝝ si est insufficiens ad ea. vt si est paup q̄ nutritur labore. et qua die ñ laborat caret victu. et si ieiunaret ĩpotens redderet ad laborẽ. Nec oratõi vacare põt labore lassatus. vel a fortiori nec elemosynis. isti iniũgẽdum est vt istũ laborem subeat in remissionẽ peccatorũ: itendens illũ ad hunc finẽ referre. saltez quousqꝫ occurrat sibi oportunitas aliquã aliaz satisfactõem soluẽdi. Ex hoc dicto habes ꝙ hõ pctõr libẽter sustinens defectus tpales ⁊ labores a deo in eũ pmissos vel tribulatiões satisfacit per illa p peccatis exquo eis consentit ⁊ alit satisfacere vl penitere nõ potest. Ita dic tho. vbi sup̄. di. xv. q. iiij. ar. ij. Et h̄ etiã sepiꝰ esset p̄dicandum pauperibꝰ et defectuo. ne deficerẽt et desperarẽt de pctis videntes se impotẽtes ad pagendũ penitẽtiã eis iniũctã. Silr diues q̄ lapsus est peccato carnis si adeo delicatꝰ ẽ ꝙ nõ velit ieiunare. nec maceratõem carnis subire. vel presumptio est ꝙ si sibi imponeret abiiceret eã. ⁊ ita iam nouo peccato peccaret: iudicandus est ad orõnem vel elẽosynam. et imponẽdũ est ei qđ libenter accipit. ⁊ quod credit ꝑseuerantius adimplere. imo si nullã vellet accipe penitentiã et haberet displicentiã de peccato. et firmum proposítum non peccandi vel absti/

nendi.nō est remittēdus va/
cu⁹ ꝛ absoluēd⁹ ne cadat in
despatōem.sed intimāda ē pe
nitētia ei q̄ ē ꝓ pctis ill' iponē
da.et ꝙ eā in se vl' in equalen
te studeat adimplere. alioq̄n
soluet ad plenū i purgatorio.
Hec sentētia satis consonat
dicto christi Mat.xij.ꝛ Isa.
xlij.vbi dicit. Arūdinē q̄ssatā
ñ ꝯfringet. ꝛ linū fumigans
nō extinguet. Arūdo quassa/
ta est peccator quassat⁹ tēpta
tionib⁹ et peccatis. et linū fu/
migans est linū nimis humi
dū:tamē habens aliq̄d de ig
ne charitatis. hoc extinguit
ꝑ duriciā sacerdotis.sed cum
ad aliquod min⁹ difficile ob
ligatur tūc nō extiguit. Sed
dicat sibi ꝙ oportet eū hic vl'
ibi penā ꝑsoluere.et ꝙ faciat
tantā penitentiā quātam hic
deb3 ꝓ peccatis reddere. al's
acrior alibi ab eo exiget. hec
Scotus. Dicit Pe.de tha.
di.xv.ꝛ Tho.ibidē.q.iij.ꝙ al
ter ꝓ altero pt satisfacere si est
in charitate quādo ille cui in
iūcta est penitētia eā explere
ꝯmode nō pt. et hoc q̄ctū ad
absolutōem debiti:sed q̄ctu3
ad excisionē causarū peccato
rū p̄cedentiū:et inquantū pe
nitentia ē medicina ꝓ peccat

vnus nō pt satisfacere ꝓ alte/
ro. Dicit tamen Thomas ꝙ
null⁹ deb3 ꝑmittere satisface
re ꝑ aliū:nisi appareat d̄fect⁹
corꝑalis vl' spūalis.ꝑ quē nō
sit ꝓmptus ad portādū on⁹
penitētie. Dicendu3 est q̄ hic
qui satisfactōnem per se alijs
imponūt.ꝙ si ambo negligē/
tes fuerint ambo punientur.
vnus pro peccato ꝓprio. al/
ter ꝓ obmissa satisfactōne ad
quā se obligauit.

De penitentijs iniūgendis
s̄m canones.

Restat nūc

de penitentijs iniun
gendis s̄m canōes ta
xatis. Circa qđ p̄cipaliter ē
videndū ꝙ lic3 penitentie sint
arbitrarie vt dicetur infra.ta
men in publicis peccatis ser
uande sunt taxate ꝑ canones
lic3 debeat haberi respect⁹ ad
circumstātias criminis.et ad
quātitatē et qualitatē ꝑsone:
dignitatē:officiū:pauꝑtatem
debilitatem ꝛc̄. Ut tamē non
ignoremus penitentias taxa
tas cum tꝑus incurrerit im/
ponendas:notande sunt ali
que regule que canōes peni/
tētiales ab alijs appellantur
Primus canon ꝙ ꝓ quolib3

mortali pctō. pnia septē āno/
rum est iniūgenda. vt.xxxiij.
q.ij.hocipm.et.c.seqnti.z.xx
ij.q.i.c.pdicādū.i glo. z.lxxx
ij.di.psbyter. Et rō ē.qr sicē p
peccatū mortale septiformē g
tiā spūsscti amisim⁹.sic etiaz
eas p septē annos reqramus
Hoc tamē vex est p publico
z gui peccato pēsatis circum
stantijs. Scōus si psbit fue
rit public⁹ fornicator decem
ānis peniteat inclusus sacco
indutus.trib mensib ptinu
is a vespera ad vesperā pane
z aqua vtat: exceptis diebus
dñicis et festiuis. qb annis
expletis pt eū epus ad pstinū
reuocare statū. de q multum
habet.lxxxij.di.c.psbyter.qd
nō scripsi ppter tediū eporuz
q in h sunt remissi et potius
ad penā pni Terci⁹.sacerdos
cognoscens filiā spūalem.scz
quā baptizauit vl cōfessiōez
audiuit:duodecim annis pe
niteat.epus vo.xv.annis pe
niteat. Mlier vero si est solu
ta tradenda ē religioni rebus
suis pauperib erogatis.xxx
q.i. Si quis sacerdos. Et sic
ptz vt dicit glosa in capitulo
pdicto q magis peccat sacer
dos cognoscēs filiam spiritu
alē qz alteri⁹ vxorē. quia per
hoc imponit penitentia .xij.
annox. Quartus. si quis cō
tra naturā peccat.si cleric⁹ est
deponit vel ad religionez re/
duditur.si laicus excōmuni/
cat donec peniteat. Peniten/
tia autē sua ē septē annorum
Et idē ē p incestu.xxxiij.q.ij
hocipm.et.c.seqnti. Quītus.
sacerdos q iterest clādestinis
nuptijs siue bannis trib an
nis suspendit.de clādestina
despōsatiōe. Cum inhibitio.
c.i. Sext⁹. Si qs votū sim/
plex violauerit scz quia pmi/
sit in secreto vxorē nō ducere
vel coram aliquib socijs. et
postea duxit: trib annis pe
niteat.xxvij.di.si vir. Septi
mus.si quis excōmunicatus
celebrat tribus annis feria se
cunda quarta et sexta a potu
als vino et a carnib deb ab
stinere.xi.q.iij.de illis. Octa
uus. Qui aliū iniuste accusat
ad mortē septem annis peni
teat si vitā pdiderit. Si vero
membrum per tres annos pe
niteat. vt de accusatōnibus.
ca.accusasti. Nonus. Qui fi/
liam suam spiritualē vel com
matrē cognoscit: per septem
annos peniteat.xxx.q.iij .nō
oportet. Decimus. Si quis
desponsatā alij duxerit. eam

dimittat. et. xl. dieb9 i pane et aq ieiunet. et peniteat p. vij. sequentes annos. de spon. duoz. accepisti. Undecimus. Qui cognoscit duas cõmatres vel sorores septem annis peniteat. xxx. q. iiij. Si pater. Duodecim9. Homicida volũtari9 sine spe restitutõis deponatur et septẽ annis peniteat. l. dist. miror. Si ẽ casualis p quinq annos peniteat. l. di. c. si q et c. si qs. et c. eos. Et hec oĩa ĩtelligas si potuit euadere homicidiũ et nõ euasit. Nam q se et suas res liberãdo fures q capi nõ poterãt occiderit: penitẽtiã agere nõ tenet nisi voluerit. Si tamẽ hoc facit in necessitate euitabili: duos annos peniteat. di. l. de his. licet si essz ineuitabil in nllo ei imputaret. l. dis. Quia te. qd tñ est vez quo ad peccatũ. sz quo ad cautelã et innocentiã suã ecclesie ostendendã bonũ est penitere. de homicidio. c. ij. §. fi. xxxiiij. q. ij. In lectuz. xxxiij. q. iij. excõmunicatoz. Si qs tñ in stulticia vl' infirmitate vl' furiositate occidit: nõ imputat ei. iij. q. ix. Indicas. xv. q. i. aliquos. et. c. illa. et ca. si qs. Si aũt cã discipline sicut mgr scholariũ incaute occidit imputat ei. et deponit si est sacerdos. de homicidio pñbyteroz. xv. q. v. si quis nõ iratus. Sed et quis ligatum latronez interficit deponitur. de homicidio. suscepimus. Tredecimus. Matrez occidens decẽ annos peniteat sm formã satis asperã que ponitur. xxxiij. q. ij. latorem. vbi dicit q pmo ãno eccliaz nõ intret sed añ fores ecclesie oret. Post annũ vo ĩtret ecclesiã stãs inter audiẽtes. et non cõmũicet nisi cõpleto termio. oblatõnes eius nõ volũtarie accipiant nisi post septẽ ãnos Et per hos decem annos ñ cõmedat carnes. nec potũ: al's vinũ bibat. exceptis dieb9 dominicis et festiuis dieb9 a festo pasce vsq ad festũ pentecostes. Et non vadet alicubi nisi pedester. feria secũda qrta et sexta ieiunet. sed tñ non separat ab vxore. pp ter piculum adulterij. Decimusqrt9. Uxoricida oĩb9 dieb9 qb9 penitet non debet vti carnibus nec potu. al's vino. nisi in pasca et natali domini. in pane et aqua et sale. vigilijs orõib9 et elemosinis penitẽtiã agat. arma non sumat. vxorem nõ ducat. balneo non vtatur. cõ

uiuiũ letantiũ nõ intret. in ecclesia post ostiũ stet. nõ cõmunicet in vita sed in morte tm̃. vt patz. xxxiij. q. ij. admonere Et intellige ꝙ maior penitẽtia est vxoricide q̃z matricide nõ qꝛ maiꝰ est peccatũ vxorẽ occidere q̃z matrẽ. sed qꝛ proniores sunt hoĩes ad occidẽdum vxores q̃z matres. et iõ vt retrahant̃ grauior eis pena iniungit̃. ar. xxxiij. q. i. nõ afferamus. Decimusq̈ntus. Jugulans volũtarie puerũ suũ dic̃ Ray. ꝙ talis debet in monasteriũ induci si nõ habz alios pueros ꝛ vxorẽ grauior ei debet imponi penitẽtia. s. septez annorũ. Cum aũt ex negligẽtia iugulãt eũ parẽtes: ita ꝙ ponũt eũ in lectũ suũ sanum. ꝛ postea inueniũt eũ mortuũ tribus annis peniteãt. q̃rum vnus annus est in pane ꝛ aq̃ omnibꝫ ferijs quartis sext̃ ꝛ sabbatis. alij duo ieiunãdo feriã quartã et sabbatuz. sed sextam in pane et aqua. de his q̃ occidũt filios. c. i. et. ij. Decimussextꝰ. Periurꝰ. xl. dies ieiunãdo ĩ pane et aq̃ ꝑ septẽ annos peniteat. vi. q. i. q̃ cũq̃ꝫ Decimusseptimꝰ. falsam mẽsurã habẽs. xxx. diebꝫ peniteat in pane et aqua. de emptõe ꝛ venditõe. vt mensure. Decimusoctauꝰ q̃ deuotã vl' monialẽ cognouit. x. annis peniteat. ꝛ ipa sil'r. xxvij. q. i. ca. de filia. ꝛ ca. duotã. Decimusnonus. Presbyter cantãs missã ꝛ nõ cõmũicãs anno vno penitere debet. ꝛ interim a celebratõe misse cessabit. de cõse. di. ij. relatũ. Uigesimꝰ. Sacerdos qui laicũ mortuũ cuz palla altaris inuoluit decem annis et quinq̃ꝫ mensibꝫ peniteat. dyaconꝰ vero triẽnio ꝛ dimidio sine sex mensibꝫ peniteat. de cõse. di. i. nemo. Uigesimusp̄mus. Sacrilegꝰ violans eccl'iam septem annis peniteat. xij. q. ij. de viro. Et p̄mo anno ante cimiteriũ q̃d violauit ꝯsistat. Scd̃o anno ante fores eccl'ie. Tercio ãno in eccl'ia. Et ꝑ hos tres ãnos carnes nõ ꝯmedat. et potuz: al's vinũ nõ bibat nisi ĩ pasca ꝛ ĩ natali dñi. nec ꝯmũionem accipiat. In q̃rto anno ꝯmũicabit. et tũc q̈nto et sexto vsq̃ꝫ ad septimũ ãnũ feria scd̃a q̃rta et sexta a carnibus ꝛ a potu abstineat. Uigesimussecũdꝰ. Parẽtes frãgẽtes spõsalia filiorꝫ ꝑ triẽniũ separent̃ a cõiõe. ꝛ filij sil'r si ĩ cl'pa sũt. xxxi. q. iij si q̃ parentes. Uigesimustercíꝰ.

Qui ducit illã ad mrimoniũ quã pus polluit per adulteriũ qnqȝ annis pẽiteat. xxxi. q. i. Si q̃ vidua. Uicesimus quart⁹. Blasphemãs dȝ ꝑ septẽ hebdomadas agere penitentiã ꝺm formã q̃ tradit̃ de maledic. c. statuim⁹. Uigesimusq̃nt⁹. sacerdos denudãs ꝯfessionẽ alicui⁹ verbo vel facto vel signo ꝛc̃. de quo infra dicet̃. et habet̃ de pe. di. vi. sacerdos. Uigesimussext⁹. Periurus si liber est. xl. dieb⁹ per septẽ ãnos i pane et aqua peniteat. Si seru⁹ trib⁹ annis. xxij. q. v. qui cõpulsus. Uigesimusseptim⁹. Qui piurat in manus episcopi ꝑ tres annos peniteat. Qui ꝯo in manu cõsecrata vno anno peniteat. Qui vero coacte nesciẽs esse tam graue peccatũ trib⁹ quadragesimis peniteat. ħ ẽ trib⁹ annis quolibet anno q̃drag̃ita dies. xxij. q. v. q̃ cõpulsus. Sed q̃ scienter iurat vel aliũ iurare ꝑmittit quadragita dies peniteat in pane et aq̃. ꝛ septẽ seq̃ntes annos ꝛ similiter cõsocij sui. xxij. q. v. Si q̃s ꝑiurauerit. et. c. si quis ꝯuict⁹. Uigesimusoctau⁹ Discrepãs a cõsuetudine metropolitane eccl'ie in horis canonicis se ptem mensib⁹ cõmunione ꝓuetur si ex cõtẽptu hoc faciat. dist. xij. ca. de his Uicesimus nonus. Sortileg⁹ q̃dragita dieb⁹ pẽiteat. de sortilegijs c. i. et. c. ex tuaꝝ. Qui autẽ aspicit astrolabiũ vno peniteat anno. ibidem. Tricesim⁹. Interfector p̃sbyteri duodecim annis peniteat. vt. c. ij. de pe. ꝛ re. Tricesimusp̃mus. Incẽdens domũ totũ damnũ restituat. et trib⁹ annis peniteat. eodẽ ti. c. ij. et de iniurijs ꝛ dãno dato. c. si q̃s domũ. Tricesimussecũdus. Cõmunicans hereticũ nesciẽter annũ peniteat. sciẽter q̃nqȝ annis. Permittens autẽ hereticũ cantare nescienter missam: q̃dragita dieb⁹. Si autẽ in subuersionem fidei tanq̃ȝ hereticus damnat̃ nisi decẽ annis peniteat. Si quis recesserit ab ecclesia ad hereticos fugiẽs. xij. annis peniteat ꝺm formã. xxiiij. q. i. Si q̃s dederit. Tricesimustercı⁹. Qui nesciẽter cognoscit duas sorores. vl' matrẽ et filiam. vl' amicã ꝛ neptẽ septẽ annis peniteat. Si sciẽter perpetuo carebit cõiugio. xxxiiij. q. vnica. si q̃s. Trigesimusq̃rtus. cũ bruto coiens pl⁹q̃ȝ septẽ annis peniteat. et

idē ꝓ incestu.xxxiij.q.ij. hoc
ipm.et. c.seqnti. Trigesimus
qntus. Patronus res eccl'ie
dilapidans vno anno penite
at.xvi.q.vij.fili⁹ Trigesimus
sext⁹.Qui iurat pacē nō face
re cū ꝓximo vno āno penite/
at ⁊ ad pacē redeat.xxij.q.iiij
q̄ sacro. Trigesimusseptim⁹.
Bis baptizat⁹ vl' bis ꝯfirma
t⁹ septē annis peniteat.q̄rtaȝ
⁊ sextā feriā in pane ⁊ aq̄.⁊ co
gek fieri regularis.de ꝯse.di.
iiij.q̄ bis.⁊ ca.dictū ē.Sunt
pl'es alij casus q̄ apō nos nō
currūt.⁊ iō de illis nihil po/
sui. Hi aūt intelligēdi sūt de
penitētia publica ⁊ pro pctō
publico. Circa qō sciendū
ꝙ licȝ illa pnia sit taxata a ca
nonibꝫ ꝓ manifestis peccatꝭ.
ita ꝙ nullo mō licet aliā īpo/
nere vl' variare.tn̄ eps de his
dispēsare pt ex cā rōnabili in
spectis circūstantijs ꝑsonaꝝ.
vt dicit Leo papa. Penitudi
nis tpa ꝯstituēda sunt tuo iu
dicio ſm ꝙ ꝑspexerꝭ aios cō
fitentiū esse deuotos.xxvi.q.
vij.Tpa.⁊ c.ħ sit. Ideȝ dicit
Hiero.de pe.di.i.mensuram
Et iō dico de occultis pctis
q̄ ꝑtinēt ad simplices sacer/
dotes ꝙ vbicūqꝫ inueniāt ta/
xatā penitētiā ꝑ canōes non
mutent eā sine cā.ita tn̄ ꝙ nō
ꝓdant ꝑ eā pctōrē.ſm ħ itelli
ge illō qō ꝯmūit dicik.sȝ ma
le intelligik ꝙ penitētie sūt ar
bitrarie.ō pe.et re.de⁹ q̄.⁊ de
sortilegijs.c.ij.glo.ij.vbi ōr.
ꝙ penitētie tps arbitrariū ē.
qō itelligit glo.vltra illō qō
iaȝ ius taxat. ⁊ si ius taxauit
vnū annū pnie ⁊ delictuȝ exi
git pl⁹.hoc est ad sacerdotꝭ ar
bitriū ꝯcessū. Idē dicik ō cle.
excō.latores.Et dixi notāter
ꝙ sine causa nō debȝ ꝑ quem
cunqꝫ sacerdotē mutari pnia
taxata.qꝛ ex cā pt bn̄ modera
ri ꝑ simplicē sacerdotē q̄ dis/
pēsare pt ꝯ canōes taxātes ta
lē penitētiā.vt ō indicijs. At
si clerici.in glosa sup ꝟbo.de
adulterijs.vt ibidē notāt do/
ctores. Pro isto tn̄ sciēdū
ꝙ hodie mlti sumpsert occasi
onē erroris ex isto dicto quo
dicik.penitētie sūt arbitrarie
⁊ ſm arbitriū sacerdotꝭ impo
nēde.Et iō ꝓ meliori isti⁹ di/
cti intelligētia aduertēdū ē ꝙ
sic dicit sctūs Tho.sup. iiij.
di.xix.q.ij.ar.iiij. Si qs p̄/
ter motū pncipal' agētis vti
sua ptāte ꝑsumpserit. nō con
sequitur effectum ſm Dyoni
siū. ⁊ propterea talis ab ordi
ne ⁊ officō diuino auerterek.

ꝛ culpā incurreret. Ubi gr̃a. si minister medici aliter adhiberet medicinā egroto ꝙ̄ precepit medic⁹: ꝑiter talis offenderet medicū ꝛ etiā egrotum. Et quia penitētie satisfactorie sunt medicine ꝓ pctis īfligende. vnde sicut medicine ī arte determinate nō omnib⁹ ꝯpetūt. sꝫ variāde sunt ẜm arbitriū medici: nō ꝓpaꝫ volūtatē seq̄ntis sꝫ artem medicine. ita pene satisfactorie detmiate ī canōe nō ꝯpetūt oīb⁹ sꝫ variāde sunt ẜm arbitriuꝫ sacerdotis diuio instinctu regulatū. Hec Tho. Uide ergo q̄cunqꝫ iudicas ẜm caput tuū iniūgendo penitētias nō taxatis debitis circūstātijs: qꝛ ī magno ꝑiculo es. decipiens te ꝛ ꝯfitentē. si arbitrar̃ aliter pniam ꝙ̄ spūssanctus eā dictauit illi ꝯfitenti imponendā. Uñ dicit sctūs Tho. di. xx. q. ij. ar. ij. ꝙ q̄litercūqꝫ habeat se sacerdos: vel diuertat se in officio sacramētoꝝ nihilomin⁹ pctōꝛ ꝑmanet re⁹ ad quantitatē eiusdem pene. ꝛ ideo si eā hic nō explet exiget ab eo in purgatorio. Sacerdos tñ discretus: vt dicit idē: penam imponēs minorē etiā ex industria plus prodest ꝯfitēti ꝙ̄ nocet. qꝛ forte a magnitudine pene posset a penitētia agēda impediri. qꝛ diuin⁹ amoꝛ q̄ in eo incipit ꝛ paulatim ꝯfortat̃ excitabit eū postea sponte ꝛ ꝓpria volūtate ad plura opa misericoꝛdie ꝙ̄ sacerdos imposuit. Sꝫ circa hoc sit sacerdos caut⁹. vt tūc hoc faciat qñ ꝑ̄sumit de confitente vt hoc faciat. Uideat ergo sacerdos ꝛ caute ꝓspiciat ꝙ vbicūqꝫ pena a iure exp̄ssa est nō obmittat eā imponere: nisi necessitas vel alia causa ratōnabilis aliđ suaderet. vbi aūt nō ē pena a iure imposita ꝛ expressa ibi arbitrio suo eam statuat ẜm ꝙ viderit expedire. nā ex cā ꝑt eā aggrauare vl' mitigare. vt dic̄ glosa de pe. di. i. mēsurā. Ad idem facit Archi. l. di. de his. Sꝫ forte q̄reres. q̄d si nunq̄ arbitrat⁹ ē. ꝛ minorē penā imponat ꝙ̄ debeat. nunq̄d ille ꝯfitēs secur⁹ ē. vl' an residuū exiget ab eo in purgatorio. Ad qđ rñdeo ẜm glosaꝫ. iij. đ peni. di. i. mēsuram. ꝙ si est eius oꝛdinarius iudex siue sacerdos parochial': ꝛ facit h̃ anio dispēsandi: sufficit illa penitētia modica ad delenduꝫ peccatum. Si autem per errorē

est imposita. ꝛ tñ ab illo peni
tēte credebatᷣ ꝑit⁹ sufficit illa
minoꝛ pnīa ad pctm̄ delēdū
dūmō penitēs q̇ eā r̄cipit ma
ioꝛē suscipe ē ꝑat⁹ si sibi impo
neretᷣ. ꝺ pe. di. i. Quē penitet.
℣. Sed q̇. Si autē credebat
eū īperitū: ī culpa est penitēs
aut confitēs. quia ꝑitioꝛē nō
req̇siuit. Et hoc ē ꝯ illos qui
impetrāt licētiā ꝯfitendi alibi
a suis plebanis. et cōfitentur
imperitis sacerdotib⁹ vl̓ mo-
nachis ad hoc nō electis nec
approbatis. ꝛ tales se decipi
unt. Nam dicit Aug⁹. de pe
nitētia. Qui vult ꝯfiteri pctā
sua vt īueniat gr̄az q̄rat sacer
dotem sciētē ligare ꝛ soluere.
ne cū negligens circa se sit ne
gligatᷣ ab illo q̇ eū mĩsicoꝛdi
ter monet et petit ne ambo in
foueā cadant. qm̄ stultus er-
rare voluit. Et subdit. Qui g̊
ꝯfiteri vult oīno ꝯfiteatᷣ sacer
doti melioꝛi quē īuenire pōt.
Audiat aūt vnusq̇sq꜅ ꝯfessoꝛ
taliᷣ qualiᷣ sibi placuerit pe-
nitētiā īponēs q̇d sibi dicatᷣ ꝑ
btm̄ Hiero. ꝛ ponūtᷣ hec ver
ba. xxiiij. q. i. ñ afferam⁹. vbi
dicitᷣ. Nō afferamus stateras
dolosas vbi appēdam⁹ quod
volum⁹ dicētes. h̄ graue ē. h̄ le-
ue ē. s꜡ afferam⁹ diuinā štate
rā ex scꝑturis sctis tanq꜅ de
thesaurꝭ dn̄icis. ꝛ ī illa q̇d sit
g̃ui⁹ attēdam⁹. Hec Hiero.
Ex q̇b⁹ ꝟbis vides ꝙ ille pe
nitētie q̄ imponūtᷣ erronee ꝛ
aliᷣ q꜅ sint īposite ī iure dicū
tur dolose ꝛ temerarie. h̄ ē qꝺ
dicit Greg. de pe. di. v. falsas
pnīas. vbi dicit. Falsas peni
tētias esse dicim⁹ q̄ nō ſm au
toꝛitatē sctōꝝ patrū ꝓ q̄litate
criminū imponuntᷣ. Un̄ dicit
glo. ꝙ si certa pena statuitᷣ. et
tamē minoꝛ imponitᷣ: falsa est
penitētia nisi ex causa tēpere
tur. vt dicitᷣ. xxvi. q. vij. Tem
poꝛa. vbi dicit Leo papa. ꝙ
tēpoꝛa penitētie habita mo-
deratōe cōstituenda sunt iudi
cio sacerdotis ꝓut cōfessoꝛes
penitentiū animos ꝓspexerit
esse deuotos. Hoc est qꝺ cō-
cludunt doctoꝛes finaliter ꝙ
tunc tm̄ ex causa. s. necessaria
penitētie eodē modo quo di
ctum est arbitrarie possūt di
ci. s. cōsideratis circūstantijs
ꝑsonaꝝ: tempoꝝ: locoꝝ: eta-
tū: qualitatū criminis. ꝛ alio
rum. ꝓut dicitᷣ de pe. disti. v.
Cōsideret. Circūstātie autē
ille notantᷣ in illo ꝟsu. Quis
quid. vbi. quibus auxilijs.
cur. quō. quando. Hoc ē di-
cere. ꝙ lic꜡ pro aliquo crimīe

a iure taxatur pnia septenis. si tñ sacerdos videt psonã pau perẽ debilẽ vel nimis senẽ vel nimis iuuenẽ vel multũ nobi lẽ. vel locũ in quo moratur sicut castrũ vel curiã pncipis nõ es se aptum ad penitẽtiã agẽdã sic a iure expssam. vel vidz tẽ pus nõ esse ꝯuenĩẽs ppt ni mios labores tunc instãtes. in his casibꝰ põt ꝯfessor mo derare penitẽtiã in toto vel ĩ parte. put notatur in glo. xx iiij. q. iiij. Si is. Et hoc intel lige quãdo cõtritũ sufficiẽter viderit peccatorẽ. Sz di ceres. tñ Gregoriꝰ in omel. dicit. et ponitur ĩ ca. pdicto Si is q̃ platus est dominico de bitori culpas impune dimit tit. nõ mediocriter pfecto of fendit q̃ debita celestis regis ⁊ dñi sua psumptõe resoluit. Sitz. i. glosa. xxvi. q. vij. h̃ sit positum. dicit. ꝙ nõ potest sa cerdos totũ dimittere sine ali qua penitẽtia. Et idez de pe. di. i. c. mẽsurã. ⁊. c. si peccatũ. ⁊. xxvi. q. vij. Tẽpa. et. xv. q. vij. hi qui. Tu dic ꝙ oĩa illa loquuntur de illo q̃ nõ ẽ ꝯtritꝰ sufficiẽter. vel de illo qui põt agere penitẽtiã ꝯmode. Tali bus enĩ sacerdos ex toto nõ pt dimittere. ⁊ grauiter pecca rer remittens. qꝛ sic se onera ret peccatis alienis.

De restitutõne ablatoꝝ in satisfactõne.

Tquia vt dicit sctũs Thomas rstitutõ male ablato rũ licz nõ sit satisfactio nᶜ ps eius. est tamẽ pambulũ ad sa tisfactõem. quia nõ est aliđ ni si cessare ab offẽsa. ideo de ip sa aliqua subiũgam Sciẽ dum autẽ ꝙ homo nec deo sa tisfacere nec recõciliari põt q̃ rem detinet alienam. Jõ an te omnia qui alienũ recepit ⁊ detinet si vult digne penitere primo debet omnia illa resti tuere si potest. Si autẽ non potest sufficit voluntas resti tuendi cũ tãta restitutõe q̃nta possibilis est ƒm conditõnez vtriusqꝫ ad arbitriũ bonorũ.

Unde nota ꝙ si q̃s aufert alicui famã intentõe infamã di eũ tenetur ad restitutõem fa me. dicẽdo se falsum dixisse si falsum dixit. Si vero veruz dixit ⁊ ñ ƒuauit modũ fratne correctõis: dicat ꝙ h̃ dixit ñ intẽdẽs eiꝰ bonũ. Jtẽ ablati onẽ virginitatis restituat ad arbitrium bonoruz. vel si est pena statuta in ciuitate: illaz

soluat. Similiter ad ablatõ/
nẽ mẽbri vl' priuatõꝝ vite ali
cui fiet restitutio ꝑm cõsuetu
dinem vl' statutũ cõmunitatꝭ
vel terre. Tenet etiã satisface
re pueris et vxori iterfecti. qꝛ
abstulit pueris prẽm et vxori
maritũ q̃ eos nutriebat. Vñ
illõ damnũ inde ꝓueniẽs de
bet eis tũc restituere ꝑm statu
tũ. Et qꝛ vt dicit doctor sub/
tilis. xv. di. q. iij. Ex q̃ oĩa illa
vix aliq̃s pt recõpẽsare cõdi/
gne expediret sꝫ anĩe cuius/
libet homicide vt solueret ꝑ
passionẽ volũtariã. vt. s. occi/
deret ꝓ homicidio. Unde di
cit ꝙ oportune ꝓuisum est in
multis cõmunitatibꝫ vbi est
statutũ lex talionis in causa
homicidij nec seruatur vt lex
mosayca sed vt euangelica. de
qua Matth. xxvi. Oẽs q̃ ac
ceperint gladiũ gladio peri/
bunt. Itẽ si aliq̃s aliũ impe/
dit de ꝑbenda ꝯseq̃nda. si fa/
cit animo ledendi ipm tenet
ad restitutõem. nõ quantum
valebat ꝑbenda: qꝛ nondũ eã
dem fuit cõsecutus. sꝫ pensatꝭ
ꝯditõibus vtriusqꝫ ad arbi/
triũ bonoꝝ. Nam si fecit qꝛ
indignus erat ille quẽ impe/
diebat. vl' vt de meliori ꝓui/
deret iuste fecit nec tenet resti
tuere Non solũ autẽ qui acci
pit sed etiã q̃ fauet accipienti
tenet ad restitutõem. vt illi q̃
nouem pctis alienis ꝯsentiũt
Nam q̃ iuuat facere tenet ad
restitutõem totius. Simili/
ter qui cõsulit facere. ita ꝙ si
ne eius ꝯsilio nõ fuissꝫ factũ
totum restituat. alꝭ restituat
quantũ nocuit ꝑ se. Similit
adulator laudãs raptorẽ qua
re ipe rapit alꝭ nõ raptur' te
net i solidũ. id ẽ in toto sic pn
cipalis. Silr participans in
crimine furti vel rapine tene
tur in solidũ sicut principal'.
Similiter participans in re
furata vel rapta tenet restitu
ere eã. ꝛ etiã q̃ eã sciẽter emit
vl' rcipit. Silr q̃ videt furtũ
fieri ꝛ tacet. cũ ex officio tene
atur reuelare tenet ad restitu
tõem. alꝭ nõ. Silr q̃ nõ phi
bet cum tñ teneat ex officio.
Similiter q̃ scit rem vbi ia
cet ꝛ nõ vult reuelare. si tamẽ
principalis satisfecit alij non
tenet ꝑm Ray. ꝛ ꝑm Tho. ij.
ij. q. lxij. ar. v. Cum aũt spoli
ati ignorant tunc distribuen
tur res in pios vsus pro pau
peribus illius loci vbi rapi/
na est facta. vel pro ecclesijs
eiusdem loci. ꝛ hoc si non ap
paret heres suus. quia si ap/

paret. illi fiet restitutio. Si etiā sit absens cui fieri debet restitutio debꝫ ei trāsmitti si ꝯmode fieri potest. alioq̄n in loco tuto debet reponi et cō/seruari ꝓ eo. ſm Thomā vbi supra.

Cautele ex parte cōfitētis seruande.

Primo caueat cōfitens ne diuidat ꝯfessionē. vt puta dicēdo vna partē pctōꝝ corā vno sacerdote. et aliā coram alio. sed integliter ꝯfiteatur oīa vni. ꝺ pe. di. v. c. i. Nā al's cōfessio esset falsa et ficta. et in ea nihil dimittit. Juxta illꝺ. Larga dei pietas veniā nō dimidiabit. Aut totū aut nihil ꝓpiciādo dabit. Si tn̄ ꝯfitens q̄s corā vno sacerdote nō recordabat aliq̄ pctā q̄ postea reducēs mēorie vadit et ꝯfitet corā alio: nō ē diuisio ꝯfessiōis. nec oportet vt reiteret cōfessionem pri⁹ factā. sꝫ dicat in generali ꝙ cum alia multa sit cōfessus hoc fuit oblitus. Ita dicit sctūs Tho. in. iiij. dist. xvij. q. iiij. ar. iij. Multi āt idiscrete arguūt alios ꝙ tūc nec isti nec illi ꝯfitētur. qꝺ fieri oīno n̄ debꝫ. Nā sic corā pluribꝫ confitentes si faciāt eo ꝓposito vt multiplicent eis intercessores et oratores ad deum. aut vt sic coraꝫ pluribus ꝯfitentes eadē peccata maiorē ruborē habeant cōmendabiles sunt. Utile nā ꝗ est taliter cōfiteri pluribus ꝓpter maiorē verecundiā habendā q̄ est maxima ps satisfactōis. Et pōt esse tā freq̄ns confessio ꝙ etiā tota pena tollerer. Nam dicit sctūs Tho. di. xviij. q. iij. ar. iij. ꝙ ꝑ absolutōnem sacerdotis non solū culpa dimittit. sed etiā de illa pena que ī purgatorio deberetur aliquid dimittit vt minus in purgatorio puniatur absolutus decedens ante satisfactōnem ꝗ si ante absolutionē decederet. et sic virtute passiōis christi sine p̄iudicio diuīe iusticie de penis singulorum ꝓporcionabiliter aliq̄d dimittit. Et subdit. Non est inconueniēs si per frequētem confessionē etiā tota pena tollatur vt peccatū omnino maneat impunitū ꝓ quo pena xpi satisfecit. Hec sanctus Tho. vbi supra. ar. iiij. Utile est etiā sic cōfiteri pluribus. quia quilibet cōfessor tenetur orare pro suis ꝯfessis

⁊ eoꝝ memoriā ī missa facere
saltē generalē. Uerūtñ repre
bēdēdi sunt confitentes: qui
nūc isti ista peccata. postea al/
teri de nouo iteꝝ ꝯmissa ꝯfi/
tent̄ ꝟecūdantes priorē ꝯfes/
sorē ꝑ eo ꝙ iteꝝ eadem prius
ꝯfessa postea cōmiserint. Un̄
inducendi sunt ne hoc faciāt
quia confessor nouit eoꝝ fra
gilitatem: vnde nō debꝫ im/
putare. Secūdo caueat cō
fitēs ne mentiat̄. ne scꝫ pl⁹ di
cat ꝙ̄ res se habet: vel min⁹.
quia ſm̄ sanctū Augustinuꝫ
⁊ sanctū Thomā. si nō est pec
cator mentiēdo fit peccator.
xxij. q. ij. Cum humilitatis
causa Et hoc multū arguit il
los qui causa humilitatis de
se plus fingunt: vel causa hy
pocrisis minus dicūt Ter/
cio caueat confitens ne aliq̄d
obmittat. licꝫ dubitet illud es
se peccatuꝫ mortale. sed dicat
confessori totuꝫ querendo an
sit peccatū mortale. al's pecca
ret mortaliter obmittēdo ī ta
li dubitatōne ꝯfiteri. Quar
to caueat ne obmittat itera/
re confessionē si confessus fu
it sacerdoti qui eum absolue/
re nō potuit. vel si potuit ne
sciuit discernere. vel si confes/
sio non fuit integra. vt quia

tacuit aliq̄d peccatū morta/
le. vl' neglexit aut oblitus est
satisfactōnem iniunctā in pe/
nitentia. Similiter si cōfes/
sus est sine ꝯtritōne. puto ha
bendo ꝓpositū ī idē peccatū
reuertēdi. In his enī casib⁹
tenet̄ reiterare cōfessionē ſm
Petrū. Sed an recidiuans
tenet̄ confiteri peccata ꝑ͗ora.
Tho. in. iiij. di. xxij. q. iiij. di/
cit ꝙ directe nō tenet̄ nec ī ge
nerali nec in speciali: sꝫ bñ in/
directe. s. tanꝙ̄ illd̄ sine q̄ sci/
ri nō potest debit⁹ modus sa
tisfactiōis vnde tenet̄ ꝯfiteri
et notificare peccata dimissa
ꝙ̄tū sufficit. vt sciat̄ q̄ satisfa
ctio sit ei imponēda. vt si ipse
frequenter lapsuꝫ carnis pas
sus est et aliq̄ occasione. ita ꝙ
occasio ꝑ satisfactiōꝫ ꝓ̄scinda
tur. ⁊ similit̄ de alijs peccatis.
Quito caueat ꝯfitens ne cō
fiteatur aliēo sacerdoti. h̄ est
nō ꝓprio. q2 alien⁹ nō p̄t euꝫ
absoluere vl' ligare. de pe. et
re. Omnis. Et de pe. dist. vi.
Placuit. Licꝫ enī omnes sa
cerdotes claues ligandi atq̄
soluendi accipiāt ī ordīatiōe
sua. nō tñ eq̄lit̄ laxata est illa
ptās ad quoslibꝫ sacerdotes.
Et illa ptās ita ꝯcessa eis est
ligata quantum ad exercitiū

sta q nō pñt eam exercere. ni si detur eis ptās iurisditōnis ordinaria vel delegata ab epi scopo vl' a sede aplica ꝫm Jo hā.an.in ca.Ois. Potest aūt ꝓpri⁹ sacerdos q̄druplicit' ac cipi. Uno mō ꝑ eo q̄ p̄est pa rochie.vt pleban⁹ q̄ hz ptātē. sz mō inferiori. Alio mō q̄ p̄ est mō supiori. ⁊ sic eps ē pro pri⁹ sacerdos omni homi sue dyocef.et īmediatus.vt i ca. cū eps.de of.or.li.vi.et in.c. vlti.de of.archi.ꝫm Host.Ul' q̄ p̄est modo p̄ncipalissimo. vt papa. Nam papa est ꝓpri us sacerdos omniū christia norꝝ.et habet plenitudinē po testatis.de auct.et vsu pal.ad honorē.⁊ de fo.ꝯpe.c.vl.⁊.ix. q.iij.Cuncta ꝑ mundū. Ter cio ꝓprius sacerdos dicit' ha bēs iurisditōz delegatā ab ali q̄ p̄dictoꝝ vl' a legato pape.d of.lega.c.i.Quarto hn̄s iuris ditōz a cōi ꝯcessiōe vl' ꝑmissi one iuris. Et sic ꝓprij sunt il li q̄s epi ⁊ abbates exēpti eli gūt i ꝯfessores.vt de pe.et re. Ne ꝑ dilatōe. Sic etiā i arti c'lo mortis q̄lib; ē ꝓpri⁹ sa cerdos illi quē audit si ꝓpriū habere nō pt. xxvi.q.vi. Si p̄sbiter.⁊.c.seq̄nti. Hoc etiaz modo vagabūdoꝝ hominū est q̄lib; ꝓprius sacerdos ad quem deueniūt.similiter ꝓp⁹ sacerdos ꝑegrinoꝝ est ad quē cunq; deueniūt. Concordāt Joh.an. Inno. Hosti. frat' iohānes henric⁹.Johānes d lignano.de pe.⁊ re. Omnis.

Sciendū tn̄ circa p̄dicta q epus pt cōmittere audien tiā cōfessiōis fratrib⁹ p̄dicato rib⁹ vl' minorib⁹ ꝑ ipm electis et probatis .sed illi nō habēt autoritatez totalē sicut pleba ni nisi eis specialiter ꝯmitta tur.vt notatur de sepulturis Dudum.in cle. Nec ꝯfessus talib⁹ tenet' iterꝝ ꝯfiteri ꝓprio sacerdoti vt q̄daz erronee pu tant. quorꝝ autor fuit Johā nes de pollicratis quē repro bauit Johānes vicesimusse cundus in quadā extrauagā ti.que incipit. Uas electōis.

Sciendū etiā circa p̄dicta q q̄s pt ꝯfiteri alteri q̄; ꝓprio sacerdoti in pluribus casib⁹. Prio si subdit⁹ scit ꝓprium plebanū hereticū aut solicita torem ad malū.aut fragilē ad peccatū.aut ad r̄uelādū ꝓnū. ⁊ generalit' vbicunq; ꝯfitens ꝓbabil'r timet sibi vl' sacerdo ti ꝑiculū.tūc enī dz ꝯcurrere ad supiorē. ⁊ petere licentiaz alteri confitendi. Hec Tho.

in.iiij.dist.xvij. Hostië. etiaz enumerat octo casus. Prim⁹ ē qñ ppri⁹ sacerdos ē oīno idiscret⁹. de pe.di.vi.c .iij.placuit. Sed in hoc subdit⁹ debet petere licentiā a sacerdote pprio. quā si nō vult dare petat ab ep̄o Scd̄s qñ parochian⁹ trāstulit domicilium ad aliā parochiā. Terci⁹ qñ q̄s est vagabūd⁹. Quart⁹ qñ q̄s q̄rit domiciliū q̄ se pferat. nec dū q̄etatus ē aut limitat⁹ ad vnū locū. Quitus cū q̄s deliquit in aliena parochia ⁊ cōmisit rapinā. tūc enī ibi punitur. ð rap.c.i. Et h̄ si est publicū. ita q̄ p eo esset excōicat⁹ a p̄lato ipi⁹ loci. al's si esset occultū p̄t absolui a ppo sacerdote vbicunq; furtū vel rapinam accepit. Sextus rōe studij. vt cū clerici accedūt de licentia prelatorū ad studium Septim⁹ tēpore necessitat̄s. vt quia infirmat̄ ad mortez. vel debz intrare bellū vl' mare. Octauus si nō ponat spez i peritiā pprij sacerdot̄s. Sz h̄ vltimū cōmūiter non tenet̄. In talib⁹ enī casib⁹ vbi quis confitet̄ alieno debz ei iniūgi vt se p̄sentet pprio sacerdoti. nec ppri⁹ sacerdos debz ei credere ne diceret se esse absolutū ab aliq̄ excōmūicatōne. q̄r tūc nō tenet̄ credere sine l̄ris absolutōis. Ego tñ consulo s̄m Rich. in. iiij. di. xvij. q.i. ar. iij. q̄ sine causa ml'tū necessaria vel legitima nō q̄rat q̄s aliū sacerdotē p̄ter ppriū. sicut multi psueuerūt facere dubitātes temere de vita ppriorū sacerdotū. ⁊ dicētes q̄ nō pfitent̄ illi inebriato. s; q̄rūt alienum p statutu; eccl'ie. Sz si alter discretior nō p̄t haberi. vel p̄latus nō vult dare licentiā subdito cōfitendi p̄ter se. q̄d erit agendū. dicit Richard⁹. q̄ in tali casu ppt̄ bonum obediētie facit magis subditus vtilitatē aīe sue pfitendo pprio sacerdoti minus bono dū tñ sit sufficiēs q̄z pfitēdo alteri meliori. Et dico ð minus bono: nō ð min⁹ discreto q̄r al's sp̄ q̄rēd⁹ ess; min⁹ discret⁹. q̄d nō ē vez. s; sp̄ q̄rendus ē magis discretus si pōt haberi. Nec excusat̄ subditus idiscreto plebano pfitēs si est male iudicat. quia nō tenetur cecus cecū ducere ne ambo i foueam cadant Et nota q̄ in casu quo quis veniens de aliena parochia caueat imperitiam pprij sacerdotis petēs audiri confessionē suam p̱ ali

enum plebanū: dicens se habere licentiā a pprio sacerdote. nunquid tenet ei credere ille quē petit pro audiēda cōfessione. Rñdeo q sic put notauit Joh.an. in glo. iiij. ca. i. d priuilegijs. in clemētina. pro quo allegauit de peni. di. vi. Placuit. quia nō ē immemor psumend⁹ sue salutis. i. q. vij Scimus. et de homicidio. significasti. Potest autē hanc licentiā parochialis dare. etiam si nondū habet ordinē sacerdotij. aut eius vicari⁹ vices suas gerens. vt dicit Jo. an. in qnta glo. ibidem.

De cautel' seruādis ex parte confessoris.

PRimo caueat ɔfessor ne suum parochianū habētē casum epi nondū expeditū i quo ipe nō pt dispensare aliq mō audeat absoluere ad cautelam. sicut stulti qdam cōsueuerūt facere. qui nō ɔfessores sed deceptores poti⁹ appellādi sunt et cōfusores. qui cum nō possunt absoluere ī casib⁹ episcopi dicunt parochiano. Ecce ego te absoluo ab isto peccato ad cautelaz vt possis istis diebus cōmunicare. ne de te scandalū oriatur si ñ cōmūicares isto festo pasce. Tu autem post ista festa accedens autoritatē episcopi cōfiteberis de isto peccato. O non sic impie ñ sic. ne decipias te ⁊ ipm Sic enī facias et dicas. O bone fili ego nō habeo in isto casu autoritatē. ergo accedas statim ad episcopū vel ei⁹ autoritatē habentē. nec te prius procures sacramētō euchari stie nisi fueris absolutus. Si enim nō posses accedere episcopū ante ista festa nllo modo accedas. Et si aliqui d te suspicabunt dicentes. Iste ñ gratis nō cōmunicauit istis festis. vel si a te querat vicin⁹ tuus. quare nō es cōmunicatus in isto festo. dicas q hoc feci de cōsilio sacerdotis mei. vel cōfessoris. vel quia habeo graues inimicicias cū hostibus quibusdā quos nōdum euasi. Et verū dicit. qr habet inimicicias cū diabolo. ⁊ ei⁹ laqueos disrūpe et ipm expugnare de corde suo. nec ī hoc mentitur. Non tamē dicat. in hoc habeo inimicicias cuz qbusdam hominib⁹. sed cū qbusdam hostib⁹. nisi etiaz haberet inimicicias cū hominibus. Sacerdos autem hoc

casu quādo subdit⁹ ꝯfitetur sibi totaliter inueniēs casum episcopi inter alios audacter absoluat ab illis et iniungat penitentiā ꝑ illis que sunt ꝺ autoritate sua. casum vero reseruatū remittat ad episcopū Non sicut q̄dam faciūt: qui postq̄ꝫ audiūt in confessione casuꝫ epi statim dicūt ꝯfitēti Uade nō habeo tecū quicq̄ꝫ disponere nisi accedas ad episcopū. Et tales exponūt ꝑsonas hmōi magno ꝑiculo. qꝛ sepe contingit ꝙ tales obliti fuerunt de peccatis prius cōfessis. Uerūtamē si sacerdos inuenit confitentē excōmunicatū a iure vel ab hoīe. Uel si forte dicat ꝯfitens. Bone pater ego semel ꝑcussi clericū ordinatū ex ira. vel sum in excōmunicatōe maiori: tūc statim sacerdos nō audiat eius ꝯfessionē. nec absoluat euꝫ abˀ aliquo etiā minimo peccato donec fuerit ꝑ supiorem a sentētia excōicatiōis absolut⁹. ꝛ se docuerit ꝑ lr̄as absolutū. ꝭm Tho. in. iiij. di. xviij. Secundo caueat sacerdos ne aliq̄ modo reuelet vl̄ ꝑdat ꝯfessionē signo nutu vl̄ facto. sꝫ oīno debꝫ celare exterius sic deus tegit interi⁹. Per h̄ enī vt dicit Tho. in. iiij. dist. xxi. hoīes mag̃ attrahūt ꝛ simplici⁹ ꝯfitent̄. Si aūt ꝑiculū immineret. ꝛ h̄ solū sciret ꝑ ꝯfessiōeꝫ. vt qꝛ scit aliquē hereticū. sil'r scit incēdiariū. nō ꝓpt̄ h̄ dꝫ reuelare eos sed potius monere dꝫ tales vt desistāt. ꝛ p̄lato dicere ꝙ vigilet suꝑ gregem sine oīni reuelatōe ꝯfessionis. Si etiā sacerdos cōpelleret̄ ad dicendū ꝑ episcopū: talis bn̄ pt̄ dicere. Reuerende pater ego nihil scio: intelligendo vt hō. qꝛ scit vt deus. Nō solū aūt caueat reuelare illa que cadūt sub ꝯfessione sacra mētali vt pctā. sꝫ etiam alia gesta ꝛ facta ꝑ q̄ possꝫ q̄s dep̄hēdi pctōr. īmo etiā illa q̄ oīno nō ꝑtinēt ad ꝯfessionē. Et idē dico si aliq̄ dicūt̄ alicui nō ꝑ modū ꝯfessionis. qꝛ forte nō fit absolutō nᶜ penitētie iniūctio: sꝫ tn̄ fit sub specie cōfessiōis. Nā in tali casu licꝫ nō claudat̄ tale dictuꝫ sigillo cōfessiōis ꝭm Tho. in ꝯpendio. tamē talia oīno sūt seruāda ex honestate ac si i cōfessione suscepta fuissent. ꝭm Tho. in. iiij. di. xxi. Si aūt sacerdos scit peccatum preter cōfessionē: potest illud dicere sed non debet dicere ꝙ sciat

hoc ex ↄfessiõe. et nihilominꝰ debꝫ abstinere ab hoc q̃ntuꝫ pt ꝓpt' ꝑnitatis ↄsuetudinẽ. Nã sacerdos pctã reuelãs q̄ scit extra confessionẽ. ⁊ sepius h̄ faciens assuescit ex hoc postea etiã reuelare ea q̄ sunt in ↄfessiõe sibi dicta. ideo habeat linguã refrenatã dentibus ꝓpter penã depositiõis et retrusiõis ĩ artũ monasteriũ ad agẽdã pniam. đ pe. et re. Dis. et đ pe. di. vi. Sacerdos. Qñ ğ vis securꝰ esse cũ opꝰ habes de aliquo pctõ tibi ↄfesso req̄rere doctiorẽ aliquẽ sup cõsilio dãdo. nõ dicas sic. Ecce q̄dã ꝑsona est mihi ↄfessa de ciuitate vel villa de hoc. q̄d cõsulitis cũ ea facere. sed potiꝰ dimittas vt ipa sola ↄsulat l' querat autoritatẽ. Q, si forte vereṫ. dicas sic. Ecce q̄dã casus accidit sub hac forma. vl' ꝑuenit ad me casus talis. q̄d ↄsulitis sup eo. Et licꝫ essꝫ đ licentia cõfitentis ꝙ possit reuelari vt dicit Tho. vbi sup. hoc tamẽ fiat sine scandalo ⁊ abstineat ab h̄ sacerdos q̃to magis potest vbi scandaluꝫ timeṫ. Ille etiã cui reuelatur de licentia ↄfitẽtis teneṫ illđ seruare et celare sicut ↄfessor principalis. nisi dareṫ sibi licentia a cõfitente ꝙ ille absolute ac libere faciat ac si esset publice factũ. Caueat aũt cõfessor ne sic reuelãdo de licentia ↄfitẽtis dicat narrãdo. dictũ est mihi in cõfessiõe h̄. qꝛ in nullo casu debꝫ nec pt hoc facere q̃ꝫ tũcũqꝫ haberet licentiã a ↄfitente. qꝛ ista sola ṽba includũt pctm̃ mortale. qꝛ includunt reuelatõem huiꝰ vt cogniti eo mõ q̄ nõ licet reuelare ꝓm Scotũ. Dicit tñ subtilis doctor in .iiij. di. xxi. q. ij. ꝙ ad celatõem pcti ĩ ↄfessione detecti teneṫ hõ de lege nature. Iuxta illđ. Non facias aliis ⁊c. Matt. vij. Quia quisqꝫ teneṫ ↄseruare famam alterius sicut ꝓpriam. silr' fidelitatem debꝫ seruare quaꝫ pene vult sibi seruari. Itẽ de lege positiua que est. De ↄfessione aliq̄ nullꝰ te tradere dꝫ Tal' etiã dat occasioneꝫ ficte cõfitẽdi. Tercio caueat sacerdos ne audiat ml'ierẽ illaꝫ cũ q̄ peccauit. scꝫ ↄcubinã vel adulterã suã. Nã licꝫ ꝓm dñꝫ archi. xxx. q. i. in. c. oẽs. super glo. ij. talis sacerdos põt tali mulieri iniũgere pniam cum sit parochiana eiꝰ ꝓm Hugonẽ q̄ h̄ notat. iij. q. vij. ca. vlti. Quicq̄d tñ ẽ de h̄. ego video

aliõ.s.q clerici nõ debẽt suis
ꝯcubinis pniam iniũgere.sz
magis eas inducãt vt ab aliis
pniam accipiãt.vt ĩ glo.xxx.
iii.q.ii.Placuit Et h totũ est
ꝑpter honestatẽ ẽm Bartho
lomeũ brixiẽ.ꝛ ꝑpter ordinez
ẽm Hugo.Quãtũ tñ est ꝺ iu
ris rigore si pſbirer dat peni/
tentiã ꝯcubine sue ꝑ delicto
ꝯmisso valebit penitẽtia:ẽm
archi.q ita notat.xxxiii.q.ii.
vbi h idẽ sentit Laurentius
polonus dicẽs cũ glo.xxx.q.
i.oẽs.q pſbiter oriẽtal' siẽ ru
ten⁹ vl' grec⁹ nõ audit pecca/
ta sue vxoris.quia nec ipa li/
bere ꝯfitet si adulteriũ ꝯmi/
sit.Ergo in omib istis meli⁹
ẽ psonas hmõi remittere ad
supiores.ꝛ ĝ miror de tãtis in
hoc magnã difficultatẽ faciẽ
tib an pſbit possz audire sue
ꝯcubine ꝯfessiõem.Ego aũt
video q iste casus est epal' vt
dictũ est supra de casib epi/
scopalib. Quarto caueat
sacerdos ne existẽs in crimĩe
audiat ꝯfessiões alioꝝ.nã tal'
ĝuit peccat.nã sacerdos bene
docẽdo populũ ꝛ male viuẽ/
do instruit deũ quõ eũ ꝺbeat
ꝯdẽnare.xl.di.ca.multi.ꝛ de
pe.di.vi.quivult.ꝟ.sacerdos.
vbi dicit.Aug.Sacerdos cui
omnis offert peccator.añ quẽ
statuit omnis lãguor:in nul
lo eorũ sit iudicãdus que in
alio est iudicare ꝑmpt⁹.Ubi
dicit glo.q peccat sacerdos ĩ
crimine iniungẽs penitentiã.
ꝛ verũ est.vt.iii.q.vii.Itez in
euãgelio.vbi dicit glo.q si in
necessitate suus parochianus
petat ab eo penitentiã cõtera
tur ipe sacerdos et statim in/
iungere potest.vt dicit glo.
Quãdo ergo tu simplex siẽ ꝛ
ego legis autoritates q non
soli sancti existentes soluunt
peccatores:sed etiã mali qñ/
q iudicabant alioꝝ excessus
ꝛ peccata.sicut saul cũ a dño
esset reprobat⁹ ppl'm dei iu/
dicabat:ꝛ ei⁹ iudiciũ vniuer
sus popul⁹ expectabat.Itez
dauid cũ esset adulter et ho/
micida itrogat⁹ a ꝑpha sen
tẽtiã in diuitez dedit q ouem
paupis rapuit dicẽs.Filius
mortis ẽ vir q fecit h.ii.Regũ
xii.Itẽ salomõ cũ amore mu
liercularũ deos gentilium co
leret:tamẽ vniuersa plebs is/
raelitica ad ei⁹ iudiciũ ꝯflue/
bat.Sic ꝛ achab cũ iuis cole
ret baal.tñ decẽ trib⁹ iudica/
bat.iii.Regũ.xxii.Non te de
cipias q ſq ista legens.q: ni/
hilominus grauiter peccas.

liçȝ absolutio quam facis in subditos teneat apud deum q̄ntum ex officio non ex iuris merito. quia vtiq̄ melius faceres si exvtroq̄ absolueres. q̄ȝ ⁊ tibi meriti grām mereretis. et confitēti veniā adaugeres. Quinto caueat sacerdos ne audiat sacerdotē sine licentia speciali vel generali epi sui. nisi epus sciret vel approbaret tacite vel expresse. Et hoc est contra multos plebanos quoꝝ vnusquisq̄ audit aliū. et presertim ī casibus fornicatōnū q̄ sunt casus episcopales vt m̄ltotiens clamaui ⁊ adhuc clamo more lupi ī celū ⁊ terrā ꝙ isti decipiūt se.

Sexto caueat ꝯfessor ne ꝯfitentē q̄ nō vult vl̄ non pōt sufferre onꝰ pnīe remittat a se vacuū. Caueat etiā ne exigat iuramentū a ꝯfitente de pctō illo d̄ q̄ ꝯfessus ē amplius nō faciēdi neq̄ ꝯmittēdi. ħ eī reprobat̄. xi. q. iij. vbi glosa. ij. dicit ꝙ ab hereticis reuertentibꝫ. et ab incēdiarijs vl̄ ī horrēdis criminibꝫ sil̄ibꝫ tm̄ iuramentū exiget̄ vt iuret cōfitens de cetero se nunq̄ simile cōmissurū. Et exp̄sse ꝓhibȝ glo. ibideȝ ħ nō fieri in q̄libȝ pctō mortali. Ego tn̄ cōperi q̄sdam sciolos apud se a mulieribꝫ cōiugatis extorsisse iuramenta sup̱ fornicatōem de cetero nō faciendā. quantum piclī sit q̄libet aduertere pōt. Qn̄ g̊ vēit ad te hō q̄ nō vult subire onus pnīe: dicas sibi iuxta tenore ca. ꝙ q̄ dē. de pe. ⁊ re. Q, si ꝯfitet̄ sed se dic̄ abstinere nō posse nihilominus eius ꝯfessionē audias. et dicas ei ꝙ nō est vera pnīa talis sed ꝙ disponat se q̄nto citius pt ad ꝓpositū abstinēdi a peccatis hmōi. Cū aūt hȝ ꝓpositū abstinēdi a pctīs sȝ n̄ vult subire onꝰ pnīe tā magnū sic̄ sua pctā req̄rūt: dicēdū est ei. Charissime fili tu debuisti ꝓ istis peccatis penitētiā agere tantā vel tantā. sȝ ex q̄ nō vis sufferre eā scias ꝙ exiget̄ a te in purgatorio. ⁊ nihilominꝰ ex q̄ habes contritōem ego te absoluā. In ħ enī casu meliꝰ est de mīĩcordia facere rōeȝ q̄ȝ d̄ iusticia. si tn̄ essȝ suspectꝰ aliq̄s de q̄ p̄sumit̄ ꝙ nō faciat qd̄ ei p̄cipit dicēdū ē ei. ꝙ si n̄ facias ħ puto ꝙ n̄ restituat talē rē de q̄ cōfitet̄ ꝙ carebit fructu ꝯfessiōis. Et iste ē modus optimus et securꝰ.

De penitentijs infirmoꝝ ⁊ decedentiū de hac vita.

[h]Abitis cau
telis modis ꝛ disposi
tõnibus penitentiũ in
bona sanitate. Uidẽdũ est de
penitẽtijs infirmoꝝ ꝛ decedẽ
tiũ de hac vita. Est igitur
sciendũ ꝙ sacerdos circa quẽ
libet morituꝝ ꝑmo ad eũ ve
niẽs ita q̃rat ẜm ꝯsilium An
selmi dicens. Charissime fili
habes ne forte intẽtõez absti
nẽdi a pctĩs si supuixers ꝛ de
eis satisfaciendi. Et ille dicat
ꝙ sic. Itẽ letars ꝙ ĩ fide chri
stiana decedis. ꝛ ille rñdeat.
Etiã. Itẽ faters te ñ ita bñ vi
xisse sic̃ debuisses. rñdeat. fa
teor. Itẽ credis ꝙ ꝓpt̃ te est
mortu⁹ fili⁹ dei viui ihs xp̃s
Rñdeat. etiã. Itẽ credis r̃sur
rectõem mortuoꝝ. rñdeat. eti
am. Tũc hortare ĩfirmũ di
cẽs. Age ꝗ pniãz dũ ẽ aĩa ĩ te
habẽdo verã ꝯtritõez. ꝛ ĩ mor
te xp̃i verã fiduciã ꝯstitue. hu
ic morti te totũ cõmitte. hac
morte te totũ ꝯtege et ĩuolue
Et cum dñs deus tuus vo
luerit te iudicare. i. iuxta pec
cata tua. dic. dñe mortez dñi
nr̃i ihu xp̃i obijcio inter me
ꝛ iudiciũ tuũ. aliter tecũ non
ꝯtẽdo. Si dixerit de⁹ ꝙ me
reris damnatõez. dic. attẽdo
crucem dñi nostri ihu xp̃i et
nulla merita mea. ipiusq̃ me
ritũ offero ꝓ merito meo. mõ
qd̃ ego habere debuissem nõ
habeo. Istis sic habitis au
diat eũ ꝯfessionẽ. q̇ cũ ꝯfessus
fuerit nõ ẽ ei imponẽda quã
titas penitẽtie sꝫ ĩnotescẽda.
xxvi. q. vij. Ab ĩfirmis. q̇ post
q̃ꝫ ꝯualuerit illã pniãz ẜuare
d̃bebit. Dicat ꝗ ei confessor.
Bone fili. ecce tu ꝓ ists pctĩs
tãtũ d̃beres pati si supuiueres
vñ exq̇ iã ñ potes satisfacere
ꝓ eis ĩ pñti vita doleas saltẽ
q̃ntũ potes. roga tñ amicos
ad faciendũ ꝓ te oꝛões ꝛ elẽo
synas. si autẽ ꝯualueris acce
das iteꝝ ad me et ego iniun
gam tibi penitẽtiã salutarem
Quare autẽ innotescẽda ẽ pe
nitẽtia talit̃ decedẽti Archi. ĩ
dicto c. Ab ĩfirmis. dic̃ ꝙ ꝓ
pt̃ duo. scꝫ vt sciãt amici quã
recõpensatõez facere debeãt.
ꝛ vt iste sciat qualiter penite
re d̃beat si supuixerit. Et idẽ
ponit ṽba qualiter tales sũt
ãmonendi dicẽs. Talia pctã
q̃lia tu ꝑpetrasti tot annoꝝ a
nobis penitentiã accipiũt. sꝫ
te interim ꝗusq̃ euaseris for
te expectam⁹ vt tũc tibi con
gruã pniãz ĩponã. si aũt dñs
nr̃ vite terminũ tibi dare vo

luerit per autoritatē Petri ꝛ pauli principis cui date sunt claues regni celoꝝ absoluo te a peccatis tuis p̄dictis. et sacrificia ꝛ p̄ces necnō elemosynas et ieiunia: necnō ꝛ cetera opera pietatꝭ q̄ p te fiant tibi pfutura in redemptōem aīe iudico ꝛc.

Quō sacerdos se habere debeat erga infirmos.

T autem v pratică habeat sacerdos circa p̄dicta sic pcedat. veniēs ad infirmū p̄missis istis īterrogatōibꝫ sup̄dictis: audita ꝯfessiōe nō iniūgendo ſ; innotescēdo penitētiā eo mō q̄ sup̄dictū est sic eū absoluat. Misereaꝛ tui deus oīpotēs ꝛ dimittat tibi peccata tua. et pducat te ī vitam eternā. Dn̄s noster ih̄s xp̄s te absoluat ab oībꝫ pctīs tuis q̄ ꝯmisisti cogitatōe locutiōe ope ꝛ omissiōe. et autoritate dn̄i nr̄i ihu xp̄i qua fungor ī hac pte ego te absoluo ab oībus sentētijs excōicatōis minoris et maioris ab hoīe vel a canone in te latis. ꝛ ab oībꝫ pctīs tuis deo ꝛ mihi ꝯtritis ꝛ ꝯfessis aut oblitꝭ: et restituo te in gremiū scte mr̄is ecclesie ꝛ pticipatōi sacramētoꝝ. In noīe p. et f. et. s. s. amē. Si vero decedēs habet bullā papalē a pena et a culpa in agone tm̄. tūc obseruet forma bulle ꝛ absoluaꝛ sic. Et p̄mo tā in isto casu q̄s in omnibꝫ sup̄dictis pmittat decedens satisfactōnem oībꝫ q̄bꝫ teneꝛ vl a q̄bus illicite aliq̄d r̄cepit p vsuras vl aliꝛ iniuste. Et h̄ faciat p se si supuixerit īfra certū tpus sibi assignādū. vl p suos heredes quos tūc obliget. et tūc deīde absoluaꝛ p̄mittēdo sic p̄us. Misereaꝛ tui oīpotēs ꝛc. ꝛ autoritate dn̄i nostri ih̄u xp̄i ꝛ sanctoꝝ petri ꝛ pauli. ꝛ autoritate dn̄i. N. pape mihi in hac pte vigore gr̄e tibi facte cōmissa: ego te absoluo ab omnibꝫ sentētijs excōicatōis maioris vl minoꝛ ab homine vl a canone in te latꝭ Concedoq; tibi omniū pctōrum tuoꝝ de q̄bꝫ ꝯtritus es ꝛ ꝯfessus plenā remissionem In n. p. ꝛ f. et. s. s. Circa p̄dicta tn̄ ē sciēdū q̄ q̄libet sacerdos simplex ī moꝛtꝭ articlo h; plenā autoritatē absoluēdi ꝺcedētē ab oībꝫ excōicatōibꝫ ꝛ pctīs. Fuata tn̄ forma ecclie. Vn̄ q̄ntūcūq; vn⁹ sit excōicatus a iure vl ab hoīe

dummō fuerit ī forma ecclīe absolut⁹ sepeliet ī cimiterio. nisi ius sibi specialit̃ denegas set sepulturā et inhibuissꝫ. vt ptꝫ de torneamētis ꝑ totū. et sic de alijs. Forma aūt ecclīe circa istos ꝯuāda ē hec. Prio si ē excōicat⁹ ꝑ ꝯtūaciā ꝓmit tat stare et parere iuri. si autē ē excōicat⁹ p debito ꝓmittat ꝙ q̄ꝫcito cōualeat satisfaciat creditori. siue sint vsure siue rapine siue spolia. siue qđcū/ qꝫ aliđ debitū. Q, si ꝯtigerit eū decedere tunc ponat here des suos vl' alios habētes sibi bonos fideiussores suos qui ꝓ ipo satisfaciāt cū effectu. et h ipi fideiussores debēt face/ re et ꝓmittere anteq̄ꝫ absolua tur. Dicēdū est etiā ei ꝙ si su puixerit ꝛ ifra tpus sibi assig tū postq̄ꝫ ꝯualuerit nō satisfe cerit reincidit in sentētiā ean dem excōicatōis. vt in ca. cos q̄. de sen. excō. li. vi. Si autē esset paup q̄ nō possꝫ facere l' hab ere fideiussores. saltim ꝓ mittat ꝙ postq̄ꝫ ad pinguiorē fortunā veniet vult satisface/ re. ꝛ sufficit. đ solutōib⁹. odo ard⁹. Oib⁹ aūt p̄missis sacer dos corā testib⁹ p̄t eū sepelire ī cimiterio vl' in ecclīa. eo mō q̄ dictū ē sup̄. Unde sic dicit Grego. papa. ix. c. vl. đ sepul. cuilibet curato. Parochiano tuo q̄ excōicatus est pro ma/ nifestis excessib⁹. videlicꝫ pro homicidio. incēdio. violenta manuū iniectōe in ꝑsonas ec clesiasticas: vl' ecclesiaꝝ vio/ latōe vl' incestu. dū ageret ī ex tremis ꝑ p̄sbiterū suuꝫ iuxta formā ecclīe absolutus. n̄ de bent cimiteriū ꝛ alia ecclīasti ca suffragia denegari. sꝫ eius heredes et ꝓpinqui ad q̄s bo na ꝑuenerūt ipi⁹. vt ꝓ eodem satisfaciāt censura ecclīastica sunt ꝯpellēdi. Hec ibi. Et qꝛ mlti dubitāt vtꝝ talit̃ absolu ti ī agone postea debēt absol ui ꝑ iudicē supiorē ex q̄ fuerūt excōicati ē sciēdū ꝙ si p̄dicti īfirmi ꝯualescūt ꝛ faciūt ea q̄ eis iniungūt̃ nō debēt vlteri us q̄rere vlteriorē absolutōeꝫ ab aliq̄ iudice a quo fuerīt ex cōicati. sed ꝯtēti erūt absolu/ tōe simplicꝫ sacerdotis ꝑ quē fuerūt in agone absoluti. al's ei ad q̄d valꝫ illa forma circa eos obꝯuata. Illa enim abso lutio circa eos facta dū trade bat̃ in agone licꝫ nō decesse/ rit est valida intātū ac si ꝑ il/ lū iudicē ꝑ quē fuerīt excōmu nicati fuisset facta. quia in ta li articulo quilibet sacerdos

est papa. de pe. di. i. quē penitet. 7 d sen. exco. nō dubites. 7 eo. ti. eos q. li. vi. Sciat aūt sacerdos q absoluit vsurariū vel raptorē: vel incēdiariū: sacrilegū: homicidā: pcussorez clerici. vel silem in agone sine forma supdicta. puta nō accepta ab eo pmissiōe vel cautione fideiussoria sufficienti qp ipe solus soluat illos qs negocium tāgit. Tenet enī ex q ñ satisfecit forme statute ab ecclesia 7 illis subtraxit psonaz contra quā restabat eis actio Ad hoc facit clem. eos q. d sepulturis. in fi. nec puta ipm absolutū fuisse quo ad actōnem. qz ecclīa nō habebit euz p absoluto nisi als sacerdos satisfaceret p eo.

Regule quibꝫ pctā mortalia atqꝫ venialia sūt ɔgscēda.

Expeditis e modis cōgruis qbꝫ se confessores circa audiēdas ɔfessiōes regere oebēt. vtile iudicaui ɔfessoribꝫ occasionē dare aliquā ɔgnoscēdi. 7 si nō certitudialit: ɔiecturatiue tñ pctā mortalia et venialia. Pro q primo est sciēdū qp peccatū mortale sic diffinit. est ɔmissio siue: omissio voluntaria recte rōi ɔtria. rōe cuiꝰ 7 de p se pditur gtia. Uñ ex h nō plus accipe nisi qp pctm mortale ē ɔuersio inordiata p delectatōez ad creaturā sup deū vl' eqliter cū do. Ueniale aūt fit p delectatōez in creatura citra deuz vl' sub deo. Et dr mortale qsi magis dignū morte. quia ifert mortem culpe: 7 aufert vitā gtie. Ueniale aūt qz venia dignū. Et cōmittit veniale ex impotentia et inaduertētia et ignorantia. Et cū nullū istoꝝ pcedat ex malo ppōsito siue malicia. ergo dicit venia dignū.

Ponā igit aliquas regłas d noticia peccatoꝝ mortaliū Prima est qñcunqꝫ hō pfert creaturā creatori. vtputa magis ei itēdēdo. sibi plꝰ credēdo. de ipa plꝰ ɔfidendo qꝫ de deo. aut ei maiorē honorē exhibēdo qꝫ deo. similiter ei plꝰ placendo qꝫ deo. et mandatis eius pmptius obediēdo aut ei subijciendo. aut difficiliora p ea qꝫ p do sustinēdo. plꝰ in ea qꝫ in deo delectādo. aut p ea diuia mādata trāsgrediendo. aut i ea sufficiētiā suaz ponendo. tūc semp psumitur mortale peccatū. Ex hoc collige hoc notabile dictū qp qñ

amor vl' affectio ad creaturã siue ad se siue ad aliũ tãtũ crescit in hoīe vl' ē tã magna q̄ ĩ ea ↄstituit' vltim⁹ finis. sic q̄ aliq̄s nec actu nec habitu ordinat illã creaturã nec ei⁹ dilectõem. aut etiã seip̄m ẜm deum. ſʒ vellet cũ tali creatura cõtentari. ⁊ nõ curat deũ offēdere aut p̄cepta ei⁹ trãſgredi pp̄ter illã creaturã. vl' nõ curaret de btitudine dũmõ posset hic manere cũ tali creatura. oĩa ista sunt mortalia. q̄ȝ ĩcludũt ↄtẽptũ dei. licʒ nõ formalē tñ interp̄tatiuũ. ⁊ ē fruitio creature q̄ p̄ponitur deo. Hoc est cõtra illos curienses q̄ amore amasiaꝝ suaꝝ debachati dicũt O si tecũ possem ĩmp̄petuũ manere ñ curarē si deus ĩ celo resideret ⁊ me hic tecũ dimitteret. O miser oĩm miseroꝝ infelicissime: qui nõ gustasti q̄ȝ suauis est domin⁹ sperãtibꝫ in se. et quanta p̄parauit diligentibꝫ se. Si tñ aliquis diligit creaturaȝ pl⁹ q̄ȝ debʒ. ſʒ tñ pp̄t' h̄ deũ nollʒ offendere aut ei⁹ amiciciã p̄dere. nec trãſgredi ei⁹ p̄ceptum. aut cũ pp̄t' h̄ deserere. tũc nõ opʒ q̄ sit mortale. Scd̄a regula qñ aliq̄d ↄmittit' ꝯ dilectõem dei vl' p̄rimi notabilit' tũc est mortale. Illd̄ aũt est ꝯ dilectõem dei p̄ quod violat' amicicia inter deũ ⁊ hominē. vt cũ fit aliq̄d ꝯ ei⁹ p̄hibitõꝫ vl' qđ sibi displicet. Illd̄ vo fit ↄtra dilectiõem p̄rimi qđ hõ facit p̄rimo. ⁊ tñ sibi nollet hoc fieri. iuxta illd̄. Nõ facias aliĩs ⁊c̄. ⁊ qđ tibi rõnabiliter ⁊ ex debito vis fieri ⁊c̄. Et potest etiã attendi penes scandalũ actiuũ qđ ego infero p̄rimo meo p̄ mala exẽpla Sʒ q̄ȝtũ ĩportat ꝯ dilectõem vl' q̄ntũ sit illd̄ scandalũ ad h̄ q̄ sit mortale nõ p̄cise determinatũ est. q̄ȝ ĩ modico facere ꝯ p̄rimũ aut ĩ paruo scãdalizare nõ est mortale. vñ q̄libʒ attẽdat seip̄m q̄d sibi vellet fieri ⁊ q̄d sibi nollet fieri. et per qđ factũ et non factũ inter se ⁊ p̄rimũ amiciciã quã sil' habent solueret. Tercia regula qñ aliq̄s ↄmittit vl' obmittit ꝯ p̄ceptũ dei vl' eccl'ie vl' legis nature vl' sup̄ioꝝ Et presertim si sunt p̄cepta de necessitate salutis. vl' facit ↄtra votum publicũ: vl' ↄtra iuramētũ licitũ tale ē mortl'e Quarta regula qñ aliq̄d fit l' obmittitur cõtra cõſcientiã vere vl' false dictantē aliq̄d esse mortale: vl' contra ↄſcientiaȝ for

midantē pbabiliter et dubitatiue an sit mortale. si ɔsciētia nō sit sufficiēter instructa.

Quīta regula ē de actibꝫ itꝰ manētibꝫ. qñ qñ dē qs habz solā cogitatōez de aliq̄ qntūcūq̄ turpem vl' malā absq̄ tamē ɔplacētia seu delectatōne vl' ɔsensu. tūc nūq̄ ē peccatū mortale sꝫ vl' veniale vl' nullū Qñ vero est ɔsensus in actū q̄ esset pctm̄ mortale tūc sp ē mortale. qꝛ deꝰ voluntatē p facto acceptat Quādo aūt cū cogitatōe aut complacētia est delectatō morosa in aliquod turpe. et specialiter in libidinosis. tūc ē mortale fm dictū Aug. esto q̄ nō sit ɔsensus in actū sed in solā morosam delectatōem. et h bñ ē attendendū. plures eni hic decipiunt

Ex his g̃iam ponamꝰ pratticā de singulis pctis mortalibꝫ. Et pmo de supbia q̄ tūc est pctm̄ mortale fm pmā regulā qñ qs subtrahit se a subiectōe et obediētia diuina. ⁊ totā vitā suam ordīat ad laudē humanā ⁊ ad vanā gl'iaz. Talis eni exq̄ nō curat h facere ad laudē dei sed potiꝰ hūanā videt homies plꝰ diligere q̄ deū. qꝛ illis plꝰ vult ɔplacere q̄ deo. Sil'r est mortale p regulam scdam cū qs p sua supbia facienda faciat extorq̄re paupes pximos p suis tunicis pompose faciēdis. Similiter cū qs nō curat scādalizare pximos. sic sunt mulieres ornantes se q̄ pbent occasiōz videntibꝫ ad ɔcupiscendum eas. Vl' cū qs psūptuose trāsgredit pcepta dei: vel pcepta legis nature. vt faciēs alti qđ sibi displicet. tūc ē mortale p terciā regulā. Quādo vo qs appeteret humanā laudez vl' vanā gl'iam aliis modis: tūc est veniale. Item auaricia est mortale peccatū p secundā regulā qñ aliq̄s appetit diuitias habere nō curādo an per fraudē: mēdacia: vsuras: piuria. p ludos illicitos: vl' emptiones: vl' vēditōes exercēs illicitas: vl' detinēdo debita aliorū. vl' mercedē fuorꝫ suorꝫ peccat mortaliter. Similit p pmam regulā ē peccatū mortale si nimis magna spes i eis ɔstituit Est etiā p terciā regulā pctm̄ mortale qñ p eis acq̄rēdis negligunt pcepta salutis. vt forisando die dominico vl' festiuo. Itē p q̄rtā regulā fit pctm̄ mortale. quādo dubitat de ɔtractu an sit licitus: et tñ exercet. Quādo vo

appetunt diuitie plꝰ q̄ȝ sunt ne
cesse: sed tamē nollet eas acq̄
rere malo ꝛ iniusto mō venia
le ē pctm̄ ꝯm Aug. i li. ꝺ pur/
gatorio. vl' q̄n nollet offēdere
deū nec ī eis ꝯfidere: tūc etiā ē
vēiale ꝛc. Itē gula ē peccatuꝫ
mortale p p̄mam regulā quā/
do q̄s tantā delectatōem ī co
mesatōe vel potatōe habet ꝙ
ꝓpter ipam nō curat deū offē
dere aut missas negligere vel
ieiunia frangere. Itē quādo
hō gūat se potu intātū ꝙ vsū
rōnis obmittat: obliuiscens
vbi sit ꝛ reddit vt bestia. vl' cū
aliū studiose inebriat. ꝛ hoc ē
peccatū mortale p scdam re/
gulā. Et h̄ ē veꝝ si scit forti/
tudinē potus. q2 si nescit ꝛ bi
bit excessiue causa sessiōis vl'
collatōis amicoꝝ ꝛ socioꝝ ē
veniale. Itē p q̄rtā regulā est
mortale si q̄s ꝯ ꝯsciaꝫ sibi di
ctantē. quia talē potū bibere
īmoderate est destructio capi
tis. vl' q2 h̄ ē pctm̄ tali die. vl'
q2 inde scādalū orit ē peccatū
mortale. Hoc attēdat p̄sbit
visitans tabernas. ex cuiꝰ vi
sitatōe scandalizant laici. si ta
lis peccat mortal'r iudicet se/
ipm. Si aūt q̄s ꝯmedit vl' bi
bit ex delectatōe vl' vltra mē/
suram: vel p̄ciosos cibos su/
mit sꝫ tn̄ nollet ipe sibi p hor
diare aliq̄d impedimētū sani
tatis vl' salutis. licꝫ ei eueniat
dolor capitis vel infirmitas
alia ē veniale. Item ira q̄n ꝓ
cedit vsq̄ȝ ad odiū ꝓximi. ita
ꝙ vult notabiliter nocere ꝓ/
ximo in reb' corpe vl' honore
ē mortale p scdaꝫ regulā. Si
aūt ex cōmotōne subita vult
malū ꝓximo nō bn̄ ꝺliberatꝰ
qꝺ tn̄ deliberatꝰ n̄ faceret: nō
ē mortale. Itē īuidia q̄ ē tristi
cia ꝺ bono ꝓximi. si ꝓcedit ex
odio ꝓsonali ē pctm̄ mortale
p scdaꝫ regulā. vl' si gaudet ꝺ
malo ꝓximi ꝛ tristat de ipius
bono. et tn̄ ex h̄ nullā hꝫ vtili
tatem semp est mortale. Sꝫ
si ideo gaudet de malo ne sit
ei nociuꝰ. puta gaudet de sui
inimici depssiōe vt p h̄ sit sibi
ad nocendū minꝰ potēs. h̄ nō
est pctm̄ mortale. Sil'r detra
hens et infamās ex inuidia ē
mortale. Itē luxuria que est
omnis coitus extra thoꝝ ma
trimonialē sp ē peccatū mor/
tale. Similiter cōcupiscētia
cum delectatōe morosa. vl' cō
sensus in taleꝫ actū. Et oīs
actus turpis ī locis īpudicis
vt oscula et alia q̄ verecūdare
tur hō facere corā hoīb' sunt
peccata mortalia. Similiter

dicēdū est de amicicia ⁊ fauo
re viri et mlr'ieris. q̄dā dicunt
ꝙ ē mortale pctm̄ eo mō vide
licꝫ dū vnꝰ vult ꝯplacere al-
teri in actibꝫ p̄scp̄tis .s. oscul'
motibꝫ et tactibꝫ inordinatis
dans sibi potestatē in se exer
cendi. vl' habēs animū patuꝫ
ad h̄ dum alter nollet exerce-
re. Et tales stantes ī tali pi-
culo vl' ꝓposito nō sunt ī via
salutis. Itē accidia ē tedium
de diuinis rebꝫ ⁊ de rebꝫ spū
alibꝫ .vel tarditas ⁊ pigritia
ad audiēdū de deo ⁊ faciēdū
ea q̄ ad deū spectāt. ⁊ ē morta
le. Vñ ptꝫ ꝙ distractio cogi-
tatio vl' occupatio exterior ī-
fra diuinū officiū est peccatū
accidie. Et si ē studiosa appli
catio ad talia imptinētia. ita
ꝙ nō curet hō a serpellere hu
iusmodi cogitatōes et dimit
tere occupatiōes est mortale
peccatū. Et nota circa p̄di-
cta ꝙ aliō ē mortale. aliō ve-
niale ⁊ aliō crimīale. vñ inter
mortalia et crimīalia est diffe
rentia sicut inter genus ⁊ spēꝫ.
nā omne criminale ē mortale
sꝫ nō ecōuerso .mlta eñī mor
talia sunt q̄ nō sunt crimīalia
id ē capitalia q̄ nō inducūt ꝺ
capitatōnem siue depositōeꝫ
vl' exiliū vl' intrusionē carce-
ris. licꝫ q̄dāmodo oē peccatū
vocet' crimē. di. xxv. vnū ora-
riū. §. crimīs appellatio. Pri
mū peccatū crimīale ē pecca-
tū heresis. vt errare in fide tri
nitatis. xxiij. q. ij. ꝑmū. Secū
dū est incestus .vt habet'. xxx
ij. q. vij. ca. Adulteriū. ⁊ c. fla-
gicia. Terciū est homicidiū.
l. di. Placuit. Quartuꝫ crimē
lese maiestatis. vi. q. i. si quis.
iij. q. v. accusatoribꝫ. Quintū
crimen sacrilegij .ij. q. i. In ꝑ
mis requirendū ē. xvij. q. iiij.
Si quis in atrio. et .c. frater.
Sextū incestus. iij. q. iiij .cō
sanguineoꝝ. xxxv. q. iij. ꝺ ice
stis. ⁊ eadē. q. viij. hec salubri
ter Septimū ꝯspiratio. xi. q.
i. Cōspiratōnū. ⁊ c .si q̄s cleri
coꝝ. Octauū adulteriū .xxij.
q. vij. quid in omnibꝫ. ⁊ eadē
causa. q. iiij. Nonū falsum te
stimoniū. xxij .q. iiij. nō piura
bis. vi. q. i. q̄cūqꝫ. Decimū est
crimen symonie r̄spectu cuiꝰ
omnia crimina ꝓ nihilo repu
tantur. vt de symonia. sicut sy
moniaca. i. q. vij. c. vl. Vnde
cimū est vsura .iiij. q. iij. pleri
qꝫ. Alia aūt pctā non vocant'
crimīalia qꝛ ñ sunt capitalia
licꝫ mortalia sint. sūt eī dispē
sabilia sine decoloratōe stat'
ecclie. i. q. xij. dispensatores.

7.c.et si illa. scdm archi.xxv.di. audire. Itē pctā mortalia sūt oīa 9 decē pcepta cōmissa. que enumerat apl's ad Rom.i.vt idolatria. auaricia .iuidia. cōtentio. dol⁹.susurratio .detractio. cōtumelia. supbia. elatio. inuentio maloꝝ. inobediētia. Nam q̄ talia agunt digni sūt morte. Item ad Gal'.v.enumerat alia dicēs. Manifesta sunt opa carnis .q̄ sunt fornicatio immūdicia. ipudicicia. luxuria. auaricia. veneficia. inimicicie. cōtentōes. emulatōes rixe. dissensiōes. secte .iuidie. homicidia. ebrietates. comessatōnes Et sequitur. Qui talia agunt regnū dei nō cōsequētur. Ad ista autē reducuntur oīa alia mortalia. Sed peccata venialia enumerat Aug⁹ xxv. di. vt cum aliqs pl⁹ accipit in cibo vel potu q̄ꝫ sit necesse. plus loqtur q̄ꝫ oportet. pl⁹ placet q̄ꝫ expedit. q̄tiens paupem importune petentez exaspat. vl' si san⁹ alijs ieiunātibꝫ pndere voluit. Aut somno dedit⁹ tardi⁹ ad eccl'iam surgit. aut vxorē excepto desiderio filioꝝ cognoscit .qđ tamen sepe est mortale. q̄tiens i carceratos tardi⁹ reqsierit vl' firmos nō visitauerit. Si discordes nō cōcordare curauit Si pl⁹ filiū vxorē vl' suū exaspauerit seu icrepauerit aut correxerit. Si fuerit pl⁹ blāditus. i. adulat⁹ alicui q̄ꝫ expedit. Si paupibꝫ esuriētibꝫ nimis delicatū cibū pparauit Si in eccl'ia aut extra ecclesiam iocosis vl' fabulosis vel ociosis verbis institerit. Si aliqđ iurat icaute qđ postea implere nō potest. Vl' cū ex facilitate vl' temeritate maledicit. Hec oīa p tāto diutius ptraxim⁹ putātes mltū eē vtile circa hoc sacrm̄ pnie cognoscere particl'ariter 7 ad oculū illa sine q̄ꝫ cognitōe nō bene pt expediri istud sacramētū.

De sacramēto extreme vnctōnis.

Infirmat i qs ex vobis iducat psbiteros ecclie vt orent sup eum vngentes euz oleo in nomine dn̄i. Jaco. v. c. Quia vt dicit glo. đ appel. c. qua fronte. homo ppt' peccatū citi⁹ mori psumit. xi. q. iij. Epi 7. xij. q. i. c. ij. 7. xxiij. q. iiij. Ea vindicta. Et glosa ordinaria sup verbo themat' dicit q̄ multi ppter pctā plectūt morte corpis. Hinc est q̄

saluator puidens d remedio ꝯ pctã hoim sanorũ. vt de pe/nitentia. puidere etiã ẽ dignatus d remedijs ꝯ pctã hoim ifirmoꝝ. vt de extrema vnctõne. p quã qdẽ pctã veialia dimittunt. ꝛ etiã ifirmitas cor/pis interdũ alleuiat. Uñ seqtur i themate Et orõ fidei saluabit ifirmũ ꝛ alleuiabit eu3 dñs. Glo. interlinear. id est. si eũ ptigerit mori sic dimittẽtur. Et bñ h expssu3 ẽ i aplis De qbꝫ dr Mar. vi. ꝙ vnge/bant oleo mltos infirmos et sanabant. qd vtiq fit virtute hui9 sacramẽti. ꝛ nõ alia simplici vnctiõe. Nam apli tunc vngẽtes cõferebãt hoc sacra/mentũ a xpo eis pceptũ. Uñ dicit lyra sup Mar. vbi sup. ꝙ ex eo ꝙ apli sic vngebant pat3 ꝙ vnctio extrema que ẽ infirmorũ fuit istituta a christo. quod est cõtra mltos di/centes ꝙ Jacobꝫ apls in v/bis pmissis eam instituisset. qd falsum est. cũ null9 aplus aliqd sacramentu3 instituere potuit. s3 bñ publicare potu/it institutũ. Et h fecit iacobꝫ in vbis pmissis nri thematis dicẽs. Infirmat qs ex vobis ꝛc. Uñ dic Tho. li. iiij. di. xx/iij. q. i. ar. iij. ꝙ oia sacra xpus instituit p se. sed que sũt difficiliora ad credendũ illa p se pmulgauit. alia autem seruauit aplis pmulganda sicut extremã vnctõe3 ꝛ pfirmatõe3. Unde p ista verba thematis nri a iacobo fuit istud sacra/mentũ pmulgatũ et non institutu3 Diffinitur aũt extrema vnctio sic sm Scotũ vbi sup. est vnctio infirmi homis facta in partibꝫ determiatis corporis cũ oleo psecrato ab epo. mistrata a sacerdote certa verba cum intẽtiõe debita pferente ex institutõe diuina efficaciter significans curati/onem venialiũ. Ex q diffinitione sat pat3 euidẽter a q de/beat istd sacramtũ pferri. ex q materia ꝛ sub q forma. d qbus p ordinem est videndũ.

Et pmo sciendũ est ꝙ ma/teria hui9 sacramenti est oleũ oliue ab epo psecratũ. Et nõ est oleũ balsami sicut in pfir/matõe. Cui9 rõ est. qr q hab3 exire d via nõ opt3 ꝙ habeat odorẽ bone fame q per balsamũ designat. sed sufficit ipm habere bonã pscientiã. Nec potest aliqs h sacramentum conferre nisi sacerdos. Et si alius pfert nihil facit. Uñ in diffinitõe dicitur a sacerdote

ministrata. Scdo sciēduz
e℞ de forma hui⁹ sacramenti
q̄ est septuplex ad septē vncti
ones p̄ncipales. Circa qd sci
endū q̄ i q̄busdā eccl'ijs dici
tur ista forma i collatiōe hui⁹
sacramenti. Ungo ocl'os tu/
os oleo sacrificato. In n.p.et
f.et s.s. Silr. vngo nares ꝛc.
ꝛ ɔseq̄nter labia man⁹ et pe/
des. Sz in rei v̄itate ista ver
ba nō sunt vera forma huius
sacri. sz bn̄ sunt dispositio ad
formā. Forma aūt hui⁹ sacra
menti vera ē hec. Per istā sa/
crā vnctōem ꝛ p istā sacratissi
mā bn̄dictōnez idulgeat tibi
dn̄s q̄cq̄d deliq̄sti p visū. silr
resumēdo sup aures. nares. la
bia. man⁹ et pedes. Licz aūt
in h̄ sacramēto fiant mlte vn
ctōes. vltima tn̄ vnctio. s. i pe
dib⁹ ē forma respectu oīm p̄ce
dētiū ꝛ agit in v̄tute oīm. Et
iō i vltia gr̄a infundit q̄ effe/
ctū sacri p̄bet. Un̄ sm Tho.
in. iiij. di. xxiij. Si iaz alique
ptes essent inuncte et p̄sbiter
deficeret sicut cōtingit in pe/
stilentia. qd factū ē nō debet
iterari. sz vnctōes q̄ restāt per
aliū sacerdotē debēt comple
ri. Sint g p̄sbiteri cauti vt d
cetero corrigāt libros suos et
agendas. in q̄b⁹ cōmunit ha/
bent formā sacramenti hui⁹
p illa verba. Ungo ocl'os tu
os vl' nares tuas ꝛc. Istd ei
sacramentū ɔfert p modū suf
fragij sm Tho. ꝛ ideo dat p
solam oratōem. ꝛ p v̄ba opta
tiui modi. Unde dixit Jaco/
bus in v̄bis thematis. Indu
cāt p̄sbiteros vt orēt p eo. illa
vo v̄ba. Ungo ocl'os tuos ꝛc
nō sunt de substātia sacramē
ti sed de bn̄ esse sm Pe. d tha
ran. dis. xviij. et Tho. in. iiij.
q. iiij. ar. ij. Quib⁹ autē cō/
ferendū sit hoc sacramentum
Respondeo q̄ solū est dandū
infirmis et nunq̄ sanis. nihil
enim efficit in eis. Et hoc pa
tet ex diffinitōe prius data i
qua dicit q̄ hoc sacramentuz
est infirmi hoīs. Nec debz da
ri infirmis istd sacramētū ex
picl'o exterioris violentie. pu
ta armoꝝ vl' submersiōis sm
doctorem subtilē in. iiij. dist.
xxiij. Et ex h̄ soluo vnū du/
biū. de quo cū audirē sententi
arū libros dubitabat a lecto/
rib⁹ et a formatis baccalarijs
sacre theologie an valeat vul
neratis vel submergendis h̄
sacramētū. Patet enim q̄ n̄.
dico enim p̄babiliter q̄ si q̄s
est vulneratus ꝛ ex vulnerib⁹
inflictis incidit infirmitatem

longam ex qua desperatꝛ d̃ vita sua: puto ꝙ ei sit dandũ. sꝫ al's recẽter vulnerato iã decedenti nõ est dandũ. Silr̃ suspẽdendo vl' submergẽdo non est dandũ. qꝛ illi nõ dicuntꝛ infirmi. nec moriuntꝛ ex defectu nature sꝫ ex euẽtu fortune ꝭm Petr. Itẽ nõ debꝫ dari pueris furiosis et amẽtibꝫ q̃ ꝑus nõ petierũt hoc sacramentũ. Si quis tamẽ senio deficerꝫ subito ĩ articl'o mortis põt ei dari hoc sacramẽtũ. Sed tñ adultis vsũ rõis hñtibꝫ ñ datur nisi petãt spẽalr̃. sꝫ tñ q̃ ĩ vita sua habuit bonũ ꝓpositũ oĩa sacramẽta suscipiẽdi si bi necessaria vl' vtilia: etiam si amitteret loq̃lã vngatꝛ ĩ noĩe xp̃i. Non debꝫ etiã q̃s inungi sepiꝰ in eadeꝫ infirmitate nisi eadẽ infirmitas vltra annũ ꝓtrahatꝛ. ita ꝙ vno anno in eadem infirmitate nullꝰ bis inungatur. ne sacramentũ istd̃ vilescat. Iteratꝛ tñ h̃ sacr̃m in diuersis infirmitatibꝫ. vl' ĩ eadem recidiua. qꝛ nõ habꝫ effectũ ꝑpetuũ. eo ꝙ sanitas corpis ⁊ mẽtis que sunt eiꝰ effectus reiterari possunt ⁊ amitti et recuꝑari. Debet aũt fieri vnctio sup organis q̃nꝗ sensuũ. q̃ sũt q̃si ꝓxime radices peccandi. Vñ ocl'i vnguntꝛ ꝓpter visum quo peccamus. Aures ꝓpter auditũ. nares ꝓpt̃ odoratũ. labia ꝓpter gustũ. manꝰ ꝓpt̃ tactũ. pedes ꝟo ꝓpt̃ vim motiuam. quod nõ est de necessitate. Cor autẽ nõ vngatꝛ. quia est pricipiũ immediatũ vite et remotũ actõis. nec genitalia ꝓpter immũdiciã ⁊ reuerentiã sacramenti. nec lingua ꝓpter abominatõꝫ. Itẽ ꝭm Tho. mutilati inungi debent quanto ꝓpinquiꝰ possunt circa partes que inungi debuerant. quia ꝗuis nõ habent membra. tñ habẽt potẽtias q̃ illis mẽbris debentꝛ saltem in radice. ⁊ iõ interiꝰ peccare pñt ꝑ ea q̃ ad eos ꝑtinet Et effectꝰ extreme vnctõnis ꝭm Tho. ẽ q̃dã sanatio spũalꝛ q̃ datꝛ ꝯ q̃ndã debilitatẽ vel ĩeptitudinẽ q̃ in nobis relinq̃tur ex pctõ actuali vl' origina li. cõtra quã debilitatẽ hõ roboratꝛ ꝑ hoc sacramentũ. Et qꝛ hoc robur seu fortitudo g̃tiam facit: secũ nõ ꝯpatiꝛ peccatũ. ideo ex ꝯseq̃nti si inueñt peccatũ aliq̃d veniale vl' mortale oblitũ q̃ ad culpã tollit. dũmodo non ponatꝛ obex ex parte recipientis. Secundarius autem effectus eius est

corporalis sanitas. Sz di. q̄re nō semp hō infirm⁹ vnct⁹ surgit de infirmitate sz sepius morit. Rn̄deo q cū in isto sacramēto sanitas est effect⁹ secūdari⁹. ⁊ ideo n̄ dat nisi ꝑm q expedit ad sanitatē sp̄ualē. qꝛ tūc sp eam inducit dūmō nō sit impedimentū ex pte recipientis. Unde ptz q vnct⁹ in extremis si nō surgit ab infirmitate illa per illam vnctōnem signū est q sanitas corpalis est sibi nociua. et vult deus potius eū sic habere infirmū q̄ sanū. vł signū est q infirmus nō bn̄ disposit⁹ est in ꝯscientia. ita q adhuc aliq̄d habz qd īpedit ne sanitas corpal sibi restituat. alr̄s raro fallit. In h̄ eni sacro vnctio exterior ē sacramētū. sz res sacramēti ē sanitas corpis et anie. res aūt ⁊ sacramentū ē vnctō sp̄ual interior. i. mētis iocunditas vł solaciū. Potest aūt hoc sacramentū sacerdos cōferre cū vno clerico q̄ sibi rn̄deat ad orōes et ad psalmos qui ibi dicunt. Si tamē caret clerico potest solus expedire totū ꝑm wilhelmū et Hostiensem. Si autē vngit sacerdos non est opus clerico qui rn̄deat ad psalmos et ad orationes. sed ipsemet rn̄deat solus dicēs cū dicit in letania. sancta maria. ora ꝓ me. sācte petre ora ꝓ me ⁊c̄. Sil'r cū dicit. a morte ꝑpetua. rn̄deat. libera nos dn̄e. Hec vngant sacerdoti manus in palmis interioribus. qꝛ ibi vncte sunt ꝑ episcopū in ordinib9. sz exterius vngantur i supficie. De hoc tamē non est magna vis qualitercūq3 faciat. sed tamē illō securi⁹ est ⁊ tutius. Pratica hui⁹ sacramēti est facilis Nam ꝑmittit sacerdos ꝑmo veniēs i domū infirmi septē psalmos penitētiales cū letania. Demū querat ab īfirmo si postulat sacrā vnctionem. Tercio dicit oratōes positas in libello ad hoc congruas. Quarto vngit eum forma su pradicta. Quinto tergit eum stupa canapi vel lini loca vncta et proīcit in ignem. Sexto lauat manus sale et aqua ⁊ similiter proīcit ad ignem. Septio alligat loca illa mūdo panniculo vsq3 ad terciā diez. que tercia die ꝯburent. Octauo relinquit signū passionis christi in cuius virtute istud sacramentū sicut ⁊ alia habz virtutē sanatiuā anime ⁊ corporis.

De sacramento ordinis.

r Egale sa
cerdotiū. gens san
cta. ppl's acq̄sitōis
i. Pe. ij. Et si christ⁹ descen/
dens de celo ad terras hūanū
gen⁹ nō solū a s̄uitute diabo
lica r̄demit. ꝛ libtati ac digni
tati restituit. iuxta illō. Non
sum⁹ enī filij ancille sꝫ libere.
q̄ libertate liberauit nos xp̄s.
ad Gal'. iiij. et Joh. viij. Si
fili⁹ vos liberauerit vere libe/
ri eritis. multo tamen melio/
ri modo statum sacerdotaleꝫ
in illa libertate extulit et di/
gnificauit. ita vt non solū ipi
sacerdotes sint liberi mō cō/
muni vt ceteri homines i cō
munione vni⁹ fidei et ꝑticipa
tōe sacramentoꝝ sed etiam ꝙ
sint q̄si duces p̄sides et reges.
dispēsatores et rectores diui
noꝝ mysterioꝝ. vnō dicūt sa
cerdotes q̄si sacri duces vł sa
cra dantes. vł sacra sacrificā
tes seu ꝯsecrātes. qō vtiqꝫ ma
ximū est ꝛ excedēs ꝯmunem
statū fideliū. Vn̄ merito Pe/
trus nesciēs eos compare ali
is q̄ꝫ excellētissimis personis
in ꝯgregatōe fideliū. s. regib⁹
dicit. Regale sacerdotiū. Ne
ꝙ sacerdotes putarent esse tm̄
nobiliores vt reges. additur
gens sancta. s. spēaliter sancti
ficata dn̄o iesu christo. ꝛ ne le
uis reputatōnis in sanctitate
estimarent vt ceteri. subiūxit.
popul⁹ acquisitōis. i. speciali
ter acq̄situs et deo appropria
tus. Non enī sacerdotes solū
sunt populus dei et oues pa
scue eius iure creatōis vt oēs
homines. nec redēptōis solū
vt oēs christiani. sꝫ iure speci
alissimo ꝛ peculiari q̄ vocauit
eos vt virtutes eius nū cient.
vt dicit. i. Pe. ij. Quib⁹ nō su
pra hoīes solū sꝫ sup seipsuꝫ
qōāmodo dedit ptātē. dādo
videlicꝫ eis ptātem ꝯsecrādi
ꝛ ꝯficiēdi corp⁹ suū et sangui
nē. vt dicit Mat. xxvi. Cir
ca igit sacramētū ordīs sacer
dotalis videndū est p̄mo de
substantialib⁹. scōo ō accidē
talib⁹. tercio ō cautel'. Quan
tū ad p̄mū sciēdū ꝙ ordo sic
diffinit p mgr̄m sniaꝝ. li. iiij.
di. xxiiij. est signaculū qōdaꝫ
eccl'ie p qō spūal' ptās tradit
ordiato. Ita etiā diffinit hu
go de sctō vic. Ordo autē
sacerdotal' s̄m doctorē sic dif
finitur in specie. Ordo est isti
tutio in ḡdu eccl'ie simpl'r p̄e
minēte. disponēs hn̄tē ad ꝯfi
ciēdū eucharistie sacr̄m. facta

ab epo p certa v̄ba cū intētōe
debita pferēte. Et ī ipa ordi-
natōe qodā ē sacrm tm̄. vt po
testas q̄ tradit. qodā res tm̄.
vt gr̄a q̄ ꝯfert. qodā res et sa
cramētū. vt caracter q̄ imp̄mi
tur ī singul' ordib⁹ vt statī pa
tebit. Sūt aūt sex de substā-
tia hui⁹ sacr̄i. Primū ē ptās
ordinātꝫ. q2 optet vt sit epus.
Scdm ē materia. s. vnctio in
sacerdotib⁹. ꝛ tact⁹ illoꝝ q̄ sūt
tāgenda. Terciū est forma v̄
boꝝ. Quartū est sexus viril'
q2 feia ordiari n̄ pt. nec r̄cipit
caracterē ordis si millesies or
diaret. Cui⁹ rō est sm Tho.
q2 cū ī sacerdotio d̄beat signi
ficari eminētia ḡdus. ꝛ femia
tenet statū subiectōis. iō nō ē
apta ad suscipiendū h̄ sacr̄m.
Quītū ē intētio debita vt epi
scop⁹ intēdat ꝯferre ꝛ cleric⁹
suscipe. Sextū ē q ordinād⁹
sit p̄us baptizat⁹. al's n̄ susci-
pet h̄ sacr̄m. q2 fūdamētū oim
sacramētoꝝ ꝛ ianua ē baptis-
mus Ubi aūt fundamētū de
est nihil desup edificari pt. d̄
p̄sbitero nō baptizato. c. mise
rāte. ꝛ. c. veniēs Caracter aūt
ꝯfirmatōis nō p̄exigit de ne-
cessitate sꝫ de cōgruo. Ul-
terius est sciendū q septē sūt
ordines. Prim⁹ ē ostiariat⁹.
cui⁹ est custodire locū ꝯfectō
nis sacramentoꝝ ab immun
dis. s. infidelib⁹ et excōicatis
Scds ē lectorat⁹. cui⁹ est le-
gere pphetias ad īstruēdū il-
los q̄ volūt credere. Et ideo
sm Tho. pphetie q̄si p̄ma ru
dimēta eis legenda cōmittūt.
Terci⁹ est exorcistaꝝ. q̄ꝝ ē ar
tare demones p adiuratōem
ne dominent in corpe nondū
baptizato. Quartus est acco
litorū. quoꝝ est p̄sentare mate
riam. vrceolū cū aqua ꝛ vino
ꝛ lumē accēdere. Alij v̄o enu
merāt adhuc alios duos ordi
nes. s. psalmistaꝝ ꝛ cantoꝝ. q̄
tn̄ sm Tho. ī. iiij. di. xxiiij. q.
iiij. ar. ij. nō sunt ordines. nec
sunt illa nomina ordinū sꝫ of
ficiorū. tamē inter ordīes lar
ge acceptos ꝯputant. Et isti
vocant minores ordines q̄s
p̄nt abbates b̄ndicti ꝯferre ī
clusiue vsq3 ad lectoratu3. vt
lxix. di. qm̄ videm⁹. vbi glosa
dicit q possunt facere psalmi
stā ostiariū et lectorē. ꝛ hoc li
cet abbati in suo monasterio
Exorcistā vero aut accolitu3
facere nō licet. q2 isti duo p so
lū episcopū fiūt. vt dicit ibid̄
in c. nō optet. Hec fuit sentē
tia Hugonis et Laurentij.
q̄s sequit Archi. ibidē. Ide3

tenēt Raymūd⁹ et Goffred⁹ i sentētijs eoꝝ. de epo q̄ r̄nūciauit epatui. Et p̄t abbas taliter ordiare sup̄dictos: non solū in q̄ttuor tpib⁹. sz etiā diebus dn̄icis: sz tm̄ in suo monasterio. al's alteri faceret p̄iudiciū. Istā aūt h̄z p̄tātem abbas nō solū ex ordie sz ex potestate bn̄dictōis. vn̄ licz abbas nō ꝯsecrat⁹ manū iponere nō p̄t ordiato. vt i. c. qm̄ videm⁹. ⁊ c. nō oportz. ⁊ c. cum cōtingat. de eta. et qua. or. tm̄ manū benedictiōis potest imponere. ꝺ supplēda negligentia p̄latoꝝ. c. i. s. recipiēdo professos. ⁊ sic nō potest ordinez ꝯferre nisi sit bn̄dictus. De h̄ iam determinatū est de p̄uilegijs. c. abbates. li. vi. ⁊ ꝺ collatōib⁹. ibidē. imo psalmistā ⁊ cātorē potest ordiare simplex sacerdos. vt. xxiij. di. vbi dicitur. Psalmista et cantor p̄nt absq̄ scientia epi sola iussiōe p̄sbiteri officiū suscipe cantādi. dicente sibi p̄sbitero. vide vt quod ore cantes corde credas. ⁊ quod corde credis opibus approbes. Laurēti⁹ etiam. xcij. di. nō licz. exponit h̄ c. cum dicit̄ in eo officiū cantādi suscipe. i. suscepti officij executiōem. Quod etiā p̄bat Hosti. in summa de ordiatis ab epo q̄ r̄nūciauit epatui circa p̄ncipiū. Raymūdus vero in sūma codez titulo notauit hoc intelligendū de sacerdotibus curā h̄ntib⁹. q̄ soli h̄ p̄nt. videt̄ tm̄ q̄ cū nec alios ordiēs posset q̄s exeq̄ sine licētia ei⁹. ita nec aliq̄d specialitatis in psalmista hic itroducat̄. Sz Inno. Bern̄. ⁊ Petr⁹ ꝺ samp̄ana dicunt hoc posse quēlibet sacerdotē. Et hanc vltimam sententiā approbat archid. in p̄dicto ca. psalmista. Utrū aūt infigat̄ caracter aīe p̄ h̄mōi ordinē dicit ibidē archidyaconus q̄ nemo scit. et ideo p̄cutiēs talē nō incidit canonē. Quia vt dicit Uincentius. hic ordo nō est de principalibus. nec dr̄ ordo p̄pe sz large. et istā sentētiā tenēt theologi: q̄ dicūt psalmistatū cātoriatū ⁊ epatū nō cē ordies. Credit tm̄ archidyacon⁹ vbi supra q̄ p̄cutiēs psalmistam icidit canonē. nec sup eū seculare iudicium p̄t habere potestatē. ⁊ dicit q̄ si obmittat̄ ordo iste ⁊ conferat̄ lectorat⁹ et accolitatus nō est repetend⁹. Hostiē. tamē in c. contingit. de etate ⁊ q̄litate ordi. dicit q̄ sit repetendus. Nec de istis.

Deinde sequunt sacri ordi
nes qui dicunt maiores. Pri
mus ē subdyaconat⁹. ad quē
ptinet oblatōes recipe ab of/
ferētib⁹: ꝛ eas dyacono offer/
re. itē legere epl'aꝫ ꝛc̄. Scōs
ē dyaconat⁹. ad quē ptinet ho
stias ordinare ī altari. silr le/
gere euangeliū. Terci⁹ ē p̄sbi
terat⁹. ad quē ptinet ꝯsecrare
corpus christi ꝛ sanguinē. et
hic est act⁹ principal'. ali⁹ aūt
ꝯsequens. s. soluere ꝛ ligare. p
quē actū prepat corp⁹ christi
mysticū. s. fideles christiāi vt
sint apti ad corp⁹ christi veꝝ.
De ep̄atu aūt an sit ordo ē di
uersitas inter theologos ꝛ iu
ristas. Nā theologi dicūt euꝫ
nō esse ordinē. Juriste ṽo cō
muniter tenēt ꝙ sit ordo. de q̄
Joh. an. in nouella sixti no/
tat pulcre circa ꝓhemiū. Et
hoc idē tenet doctor subtilis
in. iiij. sententiaꝝ. di. xxiiij. ar.
ij. In q̄libꝫ aūt ordīe caract' ī
primitur. cum eis p episcopū
porrigit liber cum forma ver
borū. accolito cū datur cāde/
labrū. subdyacono cū dat ca/
lix vacuus cū aliis vasis quo
rū vsus est in ꝯfectōe euchari
stie. Dyacono et p̄sbitero qn̄
ep̄s imponit manū capiti. et
hec impositio ꝯfert plēitudi/
nē grē. Tho. tn̄ dic̄ di. xxiiij.
q. v. ar. ij. ꝙ subdyacono imp̄
mit caracter ī datōe calic̄ tm̄
cui⁹ act⁹ p̄ncipal' ē circa vasa
tm̄ et nō circa cōtēta ī vasis.
Vn̄ nō pt tāgere corp⁹ xp̄i si
ne necessitate mag̃. Sꝫ act⁹
dyaconi nec est sup vasa tm̄:
nec sup ꝯtēta in vasis. qꝛ ille
ē act⁹ sacerdot̄. sed ē sup cor
pus ꝯtētū in vase tm̄. Vn̄ ei⁹
est dispēsare corp⁹ xp̄i ī pate
na. ꝛ sanguinē ī calice. iō po/
testas ei⁹ ad actū n̄ potuit ex
p̄mi p datōꝫ vasis tm̄. nᶜ ma
terie tm̄. sꝫ exp̄mit p actū ī h̄
ꝙ dat sibi liber euāgelioꝝ. ꝛ ī
hac datōne imp̄mit caracter
ſm Tho. vbi sup̄ dicēs. ꝙ cō
tact⁹ iste instrumētoꝝ taliū ē
de essentia sacr̄i. qꝛ d̄r. accipe
hoc aut illud. Impositio au
tē manus nō est de necessita/
te ꝛ substātia hui⁹ sacramēti.
vt d̄ sacramēt̄ iterādis. c. vl.
Et licꝫ isti caracteres ī essen/
tia distinguant. tn̄ in fine vni
unt. qꝛ ad vltimū caracterē p̄
sbiterat⁹. ſm Pe. in. iiij. dist.
xxiiij. q. ij. ar. i. et Joh. parisi
ens. nō ē credendū ꝙ caracter
vnius ordinis p̄supponat ca
racterē alteri⁹ ordinis. Nā vt
dicit Tho. vbi sup̄. in p̄miti
ua ecclesia aliqui ordinabāt

ad p̄sbiteros: qui tñ p̄us infe riores ordies nō acceperūt. ⁊ tñ poterāt q̄ inferiores. ſ3 ho/ die ſtatuit eccl'ia vt nō inge/ rat ſe quis ad maiores q̄ p̄uſ in minoribꝫ officijs ſe nō hūi liauit. ideo hoc ē de ↄgruita te et nō de neceſſitate. Et nota ſm Tho. i. iiij. di. xxiiij q. ij. ar. ij. ꝙ ep̄uſ p̄mo p̄parat ordinādos p tria. ſ. p b̄ndicti onē p quā diuis officijs mā/ cipanf. p manus īpoſitōnez: p quā daf plenitudo grē. per quā ad magna ſunt idonei. ⁊ ſolis dyaconis et p̄ſbiterꝫ fit manuſ impoſitio. tercio p vn ctōem ad aliqd̄ ſacramentu3 tangēdū. qd̄ fit ſolis ſacerdo/ tibus qui ꝓprijs manibꝫ tan gunt corpus chriſti. Vñ etia3 calix ⁊ patena vngunf.

De accidentibus huius ſa cramenti.

St autez e ſciendū ꝙ illa dicū/ tur accidētialia ſacri q̄ requirunf de cōgruitate et ñ d̄ neceſſitate ſacramēti. Cō gruū ē ḡ p̄mū vt nō ordinef q̄s ad ſacros ordines niſi ha beat etatē legitimā. Etaſ aūt ꝓ ſubdyacono eſt. xx. annoꝝ. pro p̄ſbytero. xxv. et ponitur in clementina de etate et qua litate preficiendorū. c. genera lem. Et vt notat Joh. and. i ca. et tui. de p̄bendis. li. vi. in glo. iiij. non eſt opus ſeruare interſticia longa temporū in ordinibus ſuſcipiendis ſicut prius. vnde habens etatem legitimam laicus i carniſpri/ uio poteſt cātare miſſam i ſa cerdotio cōſtitutꝰ in feſto pa ſce. Si tamen quis in mino ri etate recipit hoc ſacramen/ tū: tenet. ſ3 peccat ⁊ deb3 ſuſ/ pēdi ab executōe ip̄iꝰ. ⁊ ordīa tor a collatiōe ordinū. ⁊ cū h̄ p̄t ↄpelli vt ſibi ꝓuideat d̄ ali quo beneficio. vt de tēpo. or. c. vl' nō eſt. Hoc enī ꝙ q̄s im pfectis annis diſcretōis reci piat ſacramentū ordinis. lic3 ſm Thomā ſit ꝓpter hone/ ſtatē ſacramenti inſtitutū. ita vt iam ſit ex neceſſitate prece/ pti: non tamē eſt ex neceſſita/ te ſacramenti. Unde ſi ordo ſacer conferf puero carēti vſu ratiōis: tenet quantū ex vi ſa cramēti. Dicit tñ Tho. ꝙ in illis ſacramētis vbi actꝰ ſuſci pientis requirif: ibi vſus rati onis ē de neceſſitate ſacramē ti. ſicut in penitentia ⁊ matri/ monio. Sed in quibus actꝰ ſuſcipientis non requiritur:

vsus etiā rōis nō est de neces/ sitate sacramēti sicut est in or die sacro. vbi solū spūal' ptās dat. ⁊ ideo vsus rōis nō req̄ri tur. Sciendū q̄ licz laicus ignar⁹ nihil sciēs de lr̄a ordi/ nem posset sacrū suscipe q̄stū est ex vi sacramenti. peccat ta men ḡuiter epūs ↄferens tali ordinē sacrū. Naz dic̄ Tho. q̄ tenet ordinand⁹ scire qđ p̄ tinet ad ei⁹ officiū s̄m magis ⁊ minus. Vñ sacerdos religi osus ex q̄ recipit ptātez tm̄ su per corpus xp̄i vez cōsecrādi ideo sufficit q̄ solū sciat illa q̄ requirunt ad consecratōnem corpis christi. Curatus autē vt plebanus tenet plus scire quia pmouet sup corp⁹ chri sti mysticū: qđ est ecclia. Vñ debet scire ea que spectāt ad populū. Ad epm̄ vero pertinet scire etiā difficiles q̄stiones sa cre scripture. Qđ ḡ dicit q̄ đ substātia sacri ordis sunt elo q̄a diuīa. vt dicit. xxxviij. di. Oēs psallētes. exponēdū est nō đ substātia ordis. sz đ sub stātia executōis. q2. s. tal' exeq̄ nō pt sacz ordinē nisi sciat il/ lud qđ ad illū ordinē spectat exequendū. Itē licz sex tp̄a anni sūt deputata ad ↄferen/ dū ordīes. tñ h̄ nō ē de substā tia s̄m Ray. et h̄ expssum ē đ tēpo. or. Sane. Congruū tñ valde ē vt nō alijs nisi p̄dict̄ sex tp̄ib⁹ ↄferāt. s. q̄ttuor tp̄ib⁹ singul'. sabbato sitiētes. ⁊ sab bato pasce. vt dicit dis. lxxv. c. vl. Potest tñ epūs conferre minores ordines dieb⁹ dñic̄ sed non multis. ne videat ge neralē ordinatiōem facere. vt de tempo. or. de eo. Ideo au tem sabbato ↄferunt sacri or dīes. quia sabbatū significat requiem. per qđ significat q̄ qui ordinat ad sacros ordi/ nes irreuocabiliter trāsit de labore in requiem. puta de la bore seculariuz negocioz ad requiem: ad vacandū spiritu alibus. vt dicit. lxxxviij. dist. fornicari. Possunt etiā con/ ferri ordīes sacri in die domi nico mane. ita tamen q̄ ordi nand⁹ ⁊ ordinator cōtinuent ieiuniū p̄cedentis sabbati. q2 tūc mane dñice diei trahitur ad sabbatū ppter continua/ tōnem ieiunij. sed hoc nō faci at epūs sine necessitate. vt si forte infirmaret sabbato pōt differre in crastinū. Et intel/ lige de vno et eodem ordīe ñ de diuersis. Nā nullus debet suscipe duos ordines. vel mi/ norem ⁊ vnum sacrū in eisdē

q̄ttuor tēpibus. Pena aūt ordinatorū extra dicta tpa ē suspensio ab executōe illi⁹ ordinis quē suscepit. vt de tēpo. or. c. ij. Pōt tn̄ cū eis dispēsari vt mīstrēt īposita eis pnīa. vt in ca. Cōsultatōi. ibidem. Ordinator vero debet priuari autoritate ordinandi. vt ibidem patet.

De cautel' hic obseruādis

C primo caueat eps̄ ne ordinet alienū clericū vel laicū. vt de tēpo. or. cū nullus. li. vi. Quod si fecerit p annū a collatione ordinum est suspēdend⁹. Et interī clerici sui absq3 licentia sua a vicinis epīs possunt ordinari. vt patet de tēpo. or. li. vi. Clerici vo q̄ sine ppriij epī licentia ordinant̄ ab executōne ordinū suspendant̄. tamē eps̄ pōt cū eis dispensare. ix. q. ij. lugdunen̄. de tempo. ordi. q2 trāslationē. Secūdo caueat episcopus ne ordinet aliquē ad sacros ordīes sine titulo. al's solus ei puidere tenebitur d̄ beneficio. Tercio caueat ne ordīet p symoniā. vt d̄ symonia. p totū. nec sol⁹ eps̄ s3 etiam notarius nō deb3 formatas vendere. de symonia. c. i. Quarto caueat ordinād⁹ ne recipiat ordinē aliquē ab episcopo quem scit symoniace ī ordine susceptum. siue sit occultū siue manifestū. quia nō recipit executiōem. 7 indiget dispensatōne. i. q. i. si qui a symoniacis. Dicit tn̄ Tho. ij. ij. q. viij. q2 si esset symoniacus alia ex causa poss3 ab eo recipe ordīes dūmō sit occultu3 q2 tal' eps̄ nō ē suspēsus ad alios sed ad se tm̄. Quinto caueat ordinād⁹ ne tpe ordinatōis sit in pctō mortali. nā mortaliter peccaret. di. xl. m̄l'ti. Et idem sctūs Tho. ī. iiij. di. xxiiij. Nec talis potest vti ordine sic suscepto s̄m ipsum q2 facit ɔtra p̄ceptū illō Deutero. xvi. Juste qd̄ iustū ē exequaris. Unde talis quotiens talem actū exercet semp peccat mortaliter. Dicit tn̄ Thomas ibidē. q2 subdit⁹ hmōi ordinati in peccato mortali tenet̄ ab eo recipe sacramentū si est occultū. et hoc q̄diu toleratur ab eccl'ia. Tn̄ dicidē. Non est tutū talē ad alique3 actū sui ordinis exequendu3 inducere durante ɔscientia q2 iste sit in pctō mortali. quā tn̄ d̄ponere poss3. q2 ī instāti hō

posset a diuia gr͞a emendari. Sexto caueat cleric⁹ ne ordinet̄ sine examie. al's dicit̄ furtiue ordinatus. ſm Hosti. vt lxiiij. di. extra ꝯscientiã. nec ꝑ sunt ei formatorie. si tñ est dignus et notus nihil obest. q2 tales nõ sunt examinãdi. Archi. xxiiij. di. c. null⁹. Sʒ si est indign⁹ deponi debet. ꝺ corpore viciatis. exposuisti. Si etiã sit ignot⁹ q̃uis dign⁹ deponi debʒ xxiiij. di. c. vl. ⁊ mlt̄o forti⁹ si ẽ indign⁹. l. dis. ex penitẽtib9. Debʒ etiã ꝯfiteri publice ep̃o suo crimina seu notoria impedimẽta iurꝭ vel facti. vt ibidẽ ꝺr. Si aũt subticet talia: etiã post penitẽtiaʒ impediũt executõem. Nec etiam suscipiat aliquẽ ordinem sup̱iorẽ obmisso inferiori. q2 h̄ est ꝑ saltũ ꝓmoueri. Et tal' dʒ deponi si h̄ faceret ex malicia. sec⁹ si ex igrãtia vl' negligentia. di. xlviij. sic̃ olim. Ex dispensatõe tñ epi ad obmissum ordinẽ p̃t ꝓmoueri. sʒ in suscepto p̓⁹ nõ mĩstrabit. Datur aũt gr͞a g̃tũ faciẽs in h̄ sacramẽto. q̃ necessaria ẽ ñ solũ ad digne suscipiẽdũ sacr͞m. sʒ etiam ad digne mĩstrãdũ ſm Tho. ⁊ Petr. i. iiij. di. xxiiij.

De sacramẽto mr͞imonij

PRopter fornicatõem habeat q̃sq3 vxorẽ suaʒ .i. ad Chorl. vij. et. xxxij. q. ij. ca. his ita. Licet matrimoniũ in statu innocẽtie sit institutũ in officiũ nature. h̄ ẽ in ꝓpagatõem ⁊ multiplicatõeʒ ꝓlis ad dei cultũ. q2 tñ natura lapsa viciata est ex origiali peccato. adeo vt falcẽ ꝓp̓aʒ i messem nõ vereat̄ mittere alienam. q̃rẽs indifferẽter quãcũq3 feminã cũ q̃ fornicatõis expleat peccatũ. Ideo magnus doctor gentiũ p̄dicator et rector ꝓudens de remedio dicit. vt ꝓpter fornicatõem euitandã vnusq̃sq3 habeat vxorem suã. ꝑ qꝺ dãnat peccatuʒ fornicatiõis. et ꝯmẽdat statũ matrimonij cõiugal'. In q̇b9 verbis primo ap'ls suadet vitare fornicatõem. ibi. ꝓpt̄ fornicatõem secũdo cõsulit r̃medij adhibitõnem. quia habeat vxorem suam. Per p̓mũʒ damnatur error illorũ qui dicunt simplicẽ fornicatõem nõ esse peccatũ. allegantes sctõs patres. scʒ Abraam Jacob. Dauid. et alios qui habebãt ꝯcubinas. nec tamen illa fornicatio imputata est ad pec-

catū. Quib⁹ respondetur ꝼm Thomā in. iiij. sentētiaꝝ. di. xxxij. q. iiij. quia quelibꝫ fornicatio extra matrimonium que tollit debitā ordinatōem parētis ad ꝓlem. quam natura ex ꝯcubitu intēdit ē peccatuꝫ. ideo ꝼm ipm sine dubio simplex fornicatio est peccatū mortale. etiam si lex scripta nō esset: quod est multū notabile. Ubicūqꝫ autē legimus aliquos patres habuisse ꝯcubinas illd fuit ꝑ speciali dispēsatiōe spūssancti. ⁊ ad designādū aliquid. Hoc enī ꝙ filij iacob ex liberis et ancillis fuerūt heredes designat ꝙ christo in baptismo nascunť filij ⁊ heredes ꝑ bonos et malos ministros. Sic etiā alia oīa in predictis patribus ad mysteriū pertinēt. vt habeť lati⁹ xxxij. q. iij. c. i. ij. et. iij. De q̄ cui placet sufficiēter informari videat notata mea sup. vi. precepto. scꝫ. Nō mechaberiſ. Per secundū dānať bigamia cum diciť. habeat vxorē suā. ⁊ sic vnam tm̄. non plures simul. Unde saluator repetēs illud Geneſ. ij. Erunt duo i carne vno Matth. xix. dicit. Itaqꝫ iam non sunt duo sed vna caro.

De sponsalibus hic ꝑrius agitur.

Circa istd sacrm̄ ꝑmo videnduꝫ ē d substātialib⁹. scdo d accidentalib⁹. tercio de cautelis. Quātū ad ꝑmū sciendum ꝙ q̄dā sunt accidētalia mr̄imonij. s. spōsalia. ⁊ ideo d ipis ꝑmo vidēdū ē. scdo q̄d sit mr̄imoniū. tercio q̄ reqrūť ad mr̄imoniū. q̄rto q̄ impediunt ipm. Quātū ad ꝑmū spōsalia ꝼm Frācīscū de sarabelľ sup rubrica de sponsalib⁹ sic diffiniunť. sunt futuraꝝ nuptiarū seu matrimonij ꝓmissio Et diffinitio illa trahi turex canōe. xxx. q. v. nostrates. Dicunť a spondeo des. quia vt dicit Caspar de caldarijs. ꝙ olim sponsus et sponsa mittebant cautōnes quib⁹ spōdebant se in iura mr̄imonij consentire. ⁊ fideiussores dabant q̄b⁹ id se obseruaturos obligabāt. Nūqꝫ etiā spōsalia dicunť matrimoniū. sed tūc debent intelligi si sunt spōsalia de p̄senti Et fiūt sponsalia q̄ttuor modis. Primo nuda ꝓmissiōe. vt cū diciť. promitto te ducere in vxorē. Secūdo datis arris spōsalicijs. vt

pecunie vel alterius rei. Tercio anuli subarratõne. Quarto interueniẽte iuramẽto. vt cũ alter alteri iurat dicẽs. Juro ꝙ te in vxorẽ ducere volo. Quomodocũqꝫ ḡ ꝗs istoruꝫ q̃ttuor modoꝝ ꝓmittit ducere aliquã ⁊ postea nõ curat: peccat mortal'r. nisi legitimũ ĩpedimentũ interueniat Sciendũ tñ ꝙ si sponsi sibiĩ nuicẽ displicent ⁊ dissentiũt si sponsalia nõ fuerint iurata pñt se mutuo absoluere. vñ notant doctores in c. pterea. de sponsalib9. vbi inter ceteros Jacobus de alberga notat ꝙ qñ ecclesia videt ꝙ sponsi sibiĩ nuicẽ displicent debꝫ dissilare. i. nõ debꝫ cogere spõsum ⁊ spõsam ad pficiendũ mr̃imoniũ ppter malũ qd posset ide prouenire. s. vxoricidiũ vel mutua adulteria ꝯhentiũ. Et h' placet Caspar. Si autẽ tñ alter dissentit dicit Goffred9 ꝙ ex q̃ alter dissentit dissentiẽs pcise compellit' donec in eodem statu pmanet. sed si cũ alio cõtraxerit p verba de p̃senti cessabit coactio. Idem vult Innocenti9 ti. de sponsalib9. An autẽ sponsalia iurata possunt mutuo partiũ dissensu dissolui: licꝫ antiq̃ doctores dubitant de h'. moderni vero expedierũt istũ casum. Unde Uincenti9 in ca. p̃terea. de sponsalib9. ponit distinguẽdo an iuramentũ dirigat' in deũ an in hominẽ. Primo casu null9 põt absoluere nisi de9. Scdo casu hõ cui iurat' potest absoluere. Tũc aũt dirigit' in deuꝫ fm Jo. an. qñ is q̃ iurat magis intẽdit placere do q̃ hominib9 siue sit in faciẽdo aliq̃d meritoriũ. siue in abstinẽdo ab aliquo illicito. Exemplũ primi. iuraui abbati intrare monasteriũ. h' eni tm̃ deũ cõcernit. ñ abbatẽ. vñ abbas ñ põt me absoluere a iuramẽto. Similiter iuraui nõ occidere hominem ⁊c̃. Ad hoĩem aũt tũc dirigitur. si iuraui tibi scribere libꝝ. ab h' eni tu potes me absoluere. qꝛ te solũ ꝯcernit hoc opus. Licꝫ eni omne iuram̃tũ cõcernat deũ principaliter qꝛ p religioneꝫ pmittit'. tamẽ qꝛ cõcernit ꝯmoduꝫ eius cui iuratur pt ab eo dimitti. d iureiurãdo. c. i. Idem etiã tenꝫ Caspar dicẽs. ꝙ sponsalia etiam iurata mutuo dissẽsu tolluntur. quia sublata obligatione sublatũ ẽ iuramẽtũ. sicut dicit' de stituto ⁊ iurato. ⁊ notat' de pbẽdis. dilecto. Facit

ad hoc regula. qd fauore. li. vi. Et nota. xxxi. q. iiij. c. i. i glo. penultima. vbi dicit. quod parentes sicut possunt frangere sponsalia filiorum. sic et iuramenta remittere. Concludo ergo et dico secundum Franciscum de sarabell. quod si aliquis iurat sponse eius intuitu potest sponsa ipsum absoluere. secus si intuitu dei seu ob pietatem. vt cum sponsus esset diues et sponsa pauperrima. Tamen dicit Franciscus quod etiam in hoc casu potest eum sponsa absoluere. quia licet iurauit intuitu dei. tamen ex quo commodum concernit sponsam. ipsa potest remittere predicta. et sic generaliter obseruatur. nam ecclesia se non intromittit de sponsalibus de futuro. nec ad instantiam alterius partis. Ambobus ergo dissentientibus etiam si iurassent mutuo se possunt absoluere. Et nota quod etas seu tempus contrahendi sponsalia vtrobique est septennium. vnde sponsatio que fit in quinque vel sex annis nulla est. vt de desponsatione impuberum. literas. Nam ex talibus sponsalibus inducitur publice honestatis iusticia Est autem publica honestas secundum Franciscum in. c. iuuenis. de sponsalibus impedimentum quod nec ex consanguitate nec ex affinitate procedit. sed ex quadam honestate que in matrimonijs consideranda est. vt ille qui prius contraxit sponsalia cum aliqua. ipsa mortua non ducat aliquam consanguineam ipsius infra quartum gradum. vt in c. ad audientiam. vt de sponsalibus. c. i. li. vi. Ratio autem huius constitutionis est. quia experientia docuit graues rixas et inimicicias inter consanguineos oriri quando vni desponsatam aliquis de consanguinitate sponsi procurat habere. Similiter quando quis consanguineam sponse sue ipsa mortua cum qua nondum perfecerat matrimonium vult ducere non est honestum. cum per hoc quasi duo consanguinei videntur vni mulieri copulari. quod honestas prohibet. Uerumtamen ius commune est quod si quis desponsat puellam ante septem annos. si interim ipse moritur potest eam frater suus ducere. Similiter si moreretur illa puella ante septimum annum vir duceret eius sororem aut matrem. Et hoc totum habes de desponsatione impuberum. literas. Sunt autem octo casus in quibus soluuntur sponsalia. Primus si alter sponsorum post desponsationem transeat ad religionem. quod etiam potest facere contracto matrimonio ante copulam carnalem.

tunc enim mulier potest alte
ri nubere q̄si post mortē viri.
qꝛ r̄ligio ē q̄dā mors. ſm tho
mā in. iiij. di. xxvij. q. iij. Se
cūdus qñ sponsus se absen
tat ꝑ longū tps spōsa cū alio
p̄t ꝯtrahere. Terci⁹ si alter eo
rū incurrat leprā vl' ꝑalisim.
Quartus si suꝑueniret affini
tas. vl' quia sponsus ꝯgnouit
ꝯsanguineā sponse. Quīt⁹ si
mutuo se absoluunt. Sext⁹
si alter eoꝝ fuerit medio tēpo
re fornicatus. qꝛ tunc reddit̄
alteri suspect⁹ de fide postea
s̄uāda. Septimus si spōsus
cū alia cōtrahit ꝑ v̄ba de pre
senti vel etiā de futuro cū co
pula carnali. Si tñ cōtrahit
cū p̄ma sine iuramēto. cū se
cūda cū iuramēto dꝫ adhere
re p̄me. ꝛ penitere de ꝑiurio.
Octau⁹ qñ q̇s ipubes ꝯtra
xit sponsalia et venit ad etatē
adultā. ꝛ petit absolui a vin
culo sponsaliū. ꝛ sibi dari licē
tiā nubēdi. In oībꝫ aūt istis
casibꝫ debēt spōsalia autorita
te eccl'ie absolui p̄terq̄ꝫ in pri
mo quinto ꝛ sexto. in q̇bꝫ sol
uunt̄ ip̄o iure. Addit etiā no
num casum Hosti. s. si fama ē
ꝙ inter eos est canonicuꝫ im
pedimentū.

De diffinitōe mr̄imonij

C [initial] Onsequē
ter d̄ matrimonio sci
endū ꝙ ip̄m sic diffi
nitur. Matrimoniū est viri ꝛ
ml'ieris coniūctio īdiuiduaꝫ
ꝯsuetudinē vite retinēs Ista
diffinitio tradit̄. xxvij. q. ij. c.
i. Per h̄ qđ dicit̄ viri ꝛ ml'ie
ris excludit̄ vir cuꝫ viro. vel
mulier cū ml'iere. vl' vnius vi
ri cū multis mulieribꝫ. qꝛ tal'
ꝯiūctio nō causat mr̄imoniū
sed peccatū. Dicit̄ etiā ꝯiun
ctio. s. amoris ꝛ mr̄imonial'.
Dicit̄ etiā īdiuiduā vite ꝯsue
tudinē retinens. qđ ē tātū di
cere. ꝙ neuter eoꝝ absq̄ꝫ alte
ri⁹ ꝯsensu potest ꝯtinētiā ꝓfi
teri vl' orōi vacare. nec se alte
ri copulare. sꝫ sibi inuicē s̄ua
re fidem et debiti redditōem
mutuā. Similiter debēt eis
mutuo de necessitatibꝫ ꝓuide
re ꝛ subuenire inuicē. Et h̄ i
telligendū est totū de mr̄imo
nio copula carnali ꝯsūmato.
qꝛ nō consūmatū tali copula
p̄t seꝑari ꝑ ingressum religio
nis. vt de spōsalibꝫ. ꝯmissum.
Intelligit̄ etiā h̄ de mr̄imo
nio fideliū. qꝛ mr̄imoniū infi
deliū potest seꝑari altero trā
seunte ad fidem. Ratio autē
beati Tho. in. iiij. dist. xxiiij.

q.i. Quare cõiunctio mrĩmonij est inseparabil' vsq3 ad mortem inter homĩes ⁊ non ĩter alia aĩalia est hec. Quia aliorũ animaliũ filij põt sibi victũ statim habere. vl' saltẽ ad eo⁊ sustentatõe3 vnũ sufficit. sicut est de vacca equa asina: ⁊ similibus. et ideo ibi nõ est certa cõiunctio certi masculi ad certã feminã. nec etiã necessaria diuturna ɔiunctio. eo ꝙ femina in eis sufficit ad educandum fetum sine masculo. In his autẽ quo⁊ filij indigent vtriusq3. s. ta3 patris ꝙ̃ matris sustentatõe aliud est. Sil'r vbi inueniť aliq determinatio ꝙ̃tum ad tps sustentatõis et educatõis sicut in auibus. vnde passeres turtures ⁊ colũbe habent determĩatas femĩas. q2 habẽt educare pullos ⁊ alter eo⁊ nõ sufficeret ad q̃rẽdũ victũ cũ ⁊ se eq̃liter nutrire debeãt. Non autẽ sic est in hominib9 vbi fili9 indiget cura parentũ ad magnũ tẽpus. Et ergo mrĩmonialis ɔiũctio inter solos hoĩes dicitur indiuisibilis ꝭm totã vitã alteri9 cõiugis. Oporꝫ eĩ filiũ generari. educari. nutriri ⁊ doceri. ⁊ sibi de necessarijs vite a ꝑentib9 ꝓuideri. Eo ꝙ iuxta apl'm. optet pr̃es filijs thesaurizare. ij. ad Cho⁊. xij. Ista aũt req̃rũt magnũ tpus Et q̃ ad h̄ dicit Lyra super Mattheũ. xix. c. ꝙ mrĩmonium non solũ est de iure diuino sed etiã ð iure naturali. q2 hoc natura dictat ꝙ vir ⁊ mulier cohabitẽt simul ꝑ totã vitam ad educãdũ et ꝓmouendũ ꝓlem vsq3 ad ꝑfectum statum virtutis. Diciť autẽ matrimoniũ potius ꝙ̃ patrimoniũ. q2 maxima onera sunt in matre ꝙ̃ ĩ viro. Et dicitur a matre quasi matris muniu3. q2 muniť a mr̃e. ⁊ dat ml'ieribus esse mr̃es. Et q2 etia3 finis ꝑncipalis mrĩmonij ẽ bonum ꝓlis. in cui9 ꝓcuratõne mater magis laborat. ⁊ iõ ab ipa denoĩať. Fuit aũt mrĩmoniũ ĩstitutũ a deo ĩ statu ĩnocẽtie. vt diciť de voto. c. i. lib. vi. Et h̄ ꝑ illa ỽba. h̄ nũc os ex ossib9 meis. q̃ ỽba adã spiritu sctõ illustrat9 dixit Geñ. ij. in fi. ⁊. xxvij. q. ij. lex diuia. Et ꝑ h̄ r̃probať illa opinio q̃ dicit ꝙ mrĩmoniũ sit ĩstitutũ a dõ ill' verbis. Crescite ⁊ multiplicamini. quod videtur inconueniens. cum etiã illa verba prius dixerat deus nõ solum ad homines: sed etiã ad

bestias Gen̄.i. Et q̄uis matrimoniū etiā sit institutū tpe moysi et tpe christi. h̄ fuit tamē diuersis respectib⁹. Nam vt dicit Tho. di. xxvi. in. iiij. ſm q̄ ordiat̄ ad generatōem plis q̄ erat necessaria etiā an̄ pctm̄ institutū est a deo ī statu innocētie. .ī h̄ q̄ de⁹ formauit mł̄ierē ī adiutoriū viri. et h̄ modo dicit̄ in officiū fuisse institutū. S₃ q̄tum est in remediū peccati fuit institutu₃ post peccatū tpe legis nature Scōm aūt determinatōem psonaꝝ habuit institutōem ī lege moysi. vbi nō nisi de certis tribub⁹ copulabant̄. S₃ ſm q̄ repsentat cōiūctō₃ christi et eccł̄ie sic habuit institutōem ī lege noua. Et ſm hoc dicit̄ sacramentū noue legis Et ex hoc habet̄ q̄ due pricipales sunt cause institutōnis mr̄imonij. s. educatio plis ad cultū diuinū. ꝛ vitāde fornicatōis causa. Alie sunt mł̄te cause min⁹ pncipales. s. pulcritudo vxoris. diuitie. reformatō pacis. Et ppt̄ istas causas si etiā ducat̄ vxor seruatis ꝟbis de p̄senti tenet matrimoniu₃

Sciendū autē ex q̄ vt dicitur. vij. ethicoꝝ. ī actu carnali p̄uatur hō magno bono. s. vsu rōis. q₂ vt dicit Phs. tal̄ actus furat̄ intellectū sapiēt₃ Et vt dicit Aug. xvi. li. d̄ trini. ipa voluptas carnal̄ qua maior in voluptatib⁹ carnalib⁹ neq̄t iueniri momēto ipso tpis quo ad ei⁹ p̄uenit̄ extremū: pene oīs acies et vis rōis obruit̄. Null⁹ autē ſm rectā ratōe₃ deb₃ se obligare ad aliquod ī q̄ tantū malū patit̄. nisi sit aliq̄d bonū recōpensans istd̄ damnū. Unde a sctīs patrib⁹ ponunt̄ excusantia illū actū tam dānosum. s. bonū fidei. plis et sacramenti. Fides hic sumpta ē fidelitas siue iusticia ad actū ad quē obligat se. s. vt ille nō querat aliā. nec ecōuerso. Silr̄ bonū plis obligat q̄ ad cultū diuinu₃. s. vt religiose. i. sctē et d̄uote educatur. Bonū aūt sacramēti ē illa indissolubilitas inter viꝝ ꝛ mulierē. et signat indissolubilitatē coniūctōis christi et eccł̄ie. et hoc est bonū intrīsecum matrimonij. quia pfectō pma est formalis. prima aūt duo bona. s. fides et ples sūt bona extrinseca mr̄imonij. Ex his patet q̄ ex quo vt dictum est sacramētū est bonū excusans istū actū. videtur q̄ actus iste mr̄imonial̄ non so

lum est bonus. sz etiaz sctũs. quã sctitatez habet ex indiui sibilitate cõiũctõis. ₰m quaz significat ꝯiũctiõem xp̃i et ecclesie. Jta etiã dicit Tho. in dist. xxxi. ĩ q̃rto. q. iiij. Ex q̇bus oĩbꝫ inferꝭ ₰m Bonauẽ. ibidẽ scdo p̃ncipali. q. ij. ꝙ q̇ coit cã fornicatõnis vitãde in vxore. ne. s. vxor fornicetꝭ. sic reddẽdo debitũ nllo mõ peccat sz magꝭ meretꝭ. qꝛ exercet opꝰ iusticie ħ ẽ fidei ad quã tenetꝭ. ⁊ iõ oĩs culpa excusatur. Si ṽo coit cã fornicatõis vitãde ĩ seipo. s. ne ipe solꝰ fornicetꝭ. ĩ ħ peccat venialꝛ. ⁊ ħ si ñ pulsatꝭ a carne. Nã ex q̃ nõ p̃t pcreare plẽ. nec ppꝭ eaz pcreandũ coit. nec ꝯpellitꝭ ab vxore ad reddẽdũ debitũ. aliq̃ superfluitas est ibi. ⁊ iõ peccat sed venialꝛ. ĩmo dici p̃t ₰m Pe. ꝺ tha. in. iiij. di. xxx. q. iiij. p̃ncipali. q. ij. ar. i. ꝙ q̃rens delectationẽ in ꝯiuge sistendo tñ intra fines mr̃imonij. s. q̃ñ cũ altera mlĩere id nõ faceret: veniale est peccatũ. licz etiã fiat causa explẽde libidĩs. Sz si q̃rat delectatõem in ea: ñ vt in ꝯiuge. sz vt ĩ alia mlĩere q̃cũqꜫ tũc ẽ pctm̃ mortale. ħ ẽ ꝯ hugonem. xxxi. q. i. Quõ. vbi dicit vsum mr̃imonij nõ posse impleri sine peccato saltem veniali. qꝛ p̃t etiã eẽ mr̃imonium cũ fit bono ĩtuitu sic̃ fuisset ĩ statu ĩnocẽtie ₰m Frãciscũ ĩ rubca ꝺ spõsalibꝫ. ħ idez ĩnuit Jo. an. ĩ glo. sup ca. alma. de sen. ex. li. vi. sup verbo sacramẽtis. vbi dicit ꝙ datur gr̃a p istꝺ sacr̃m. sz nõ sicut p alia sacr̃a. Cõfertꝭ aũt in hoc sacramẽto gr̃a adiuuãs ad illa opa q̃ ĩ mr̃imonio req̇rũtꝭ. Rõ ₰m Tho. in. iiij. di. xxvi. q. iiij. Quia vbicunqꜫ diuinitus datꝭ facultas aliq̇d faciẽdi dantꝭ etiã auxilia sine q̇bꝫ nõ potest ꝯueniẽter vti illa facultate. sed in mr̃imonio datꝭ diuinitus facultas vtẽdi vxore. ⁊ p cõsequens datꝭ gr̃a qua idẽ ꝯueniẽter fieri possit. Hec sctũs Tho. Et p hoc reprobatꝭ glo. i. q. i. Quicq̇d. Etiã dicit doctor subtilꝭ ꝙ effectus istiꝰ sacramẽti sunt due gr̃e ĩ aĩabꝫ ꝯtrahentiũ. ⁊ ħ nisi sit obex mortalis pcti. Eteni ñ sufficit ad gr̃am pcipiendam ꝙ ꝯtrahens nõ sit fictꝰ respectu sacramẽti. i. ꝙ nõ ficte recipe intendit. sed optz ꝙ p̃us penituerit. qꝛ illꝺ sacr̃m ñ dat penitentiã. Est g̃ vnꝰ ⁊ totalꝭ effectꝰ istius sacramenti. scilicet gratiosa coitio animorũ.

Hec doctor subtil. pro isto dicto est. c. vnicū de sacra vnctōe. Ulteri⁹ ē sciendū d illis q̄ requirunt ad mrimonium vt sit verꝫ. Primo reqritur etas debita psonaꝝ ɔhētiū. Nā vir debꝫ esse. xiiij. annoꝝ ⁊ femina. xij. annoꝝ. vn̄ sic spōsalia infra septimū annū nō tenent. sic mrimoniū etiā nō tenet infra. xiiij. annū. Quantūcunqꝫ enī fuerit mrimoniū de vbo de psenti ifra. xiiij. annū. nihilomin⁹ nō est alid nisi sponsalia de futuro vsqꝫ ad xiiij. annū. Et ista pn̄t rumpi postqꝫ sponsi vl alter illoꝝ venerit ad debitā etatē. Secūdo requirit cōsensus mutuus ɔhētiū psonaꝝ p vba d psenti. Cōsensus autēꝫ ille sm Bonauē. l. iiij. di. xxviij. debꝫ eē i mutuā corpis ptātē. Uerba aūt de psenti sūt ista ex pte viri. Accipio ego te i meā vxorē. Uerba aūt mlierꝫ sūt ista Ego te accipio i meū viꝝ. Et sunt ista vba necessaria qꝛ sacramētū ē res sensibil. ⁊ iō in eo reqrit signū exp̄ssiuū. q̄ expssio ɔuenieti⁹ fit p vba d psenti. vn̄ ⁊ iste ɔsensus pt bn̄ per alia vba expediri vl exp̄mi inter hoīes vsitata q̄ istꝭ eq̄pollēt dicēdo. Cōsentio in te tanqꝫ in vxorē. Silꝛ si prescessit interrogatio inter aliqs de cōtrahēdo. Si alt eoꝝ dicat. volo te d certo hr̄e ī vxorē Et illa rn̄det. Et ego te volo habere in virū. Ul volo q tu sis vxor mea. ⁊ illa. ⁊ ego habeo te p viro. In omnib taliбus ɔtrahit matrimonium. Sꝫ si diceres. volo te accipe in vxorē. vl volo ī te ɔsentire tāqꝫ ī vxorē nō essꝫ mrimonium. Silꝛ si dicat vir. pmitto q te nō dimittā p meliori vel p peiori. etiā iudicandū est p matrimonio. Itē si post datā fidem dicāt aliq. bibam⁹ noīe mrimonij et osculemur nos. wilhelm⁹ dicit q nō est mrimoniū nisi vellēt p h̄ recedere a sponsalib ⁊ ɔtrahere de psenti. qꝛ illd dictuꝫ significat futurū mrimoniū. sꝫ si diceres. bibam⁹ p mrimonio contracto essꝫ mrimoniū. Frāciscꝰ tn̄ dic q illa vba. bibam⁹ noīe mrimonij sūt ɔfessio veri mrimonij. ⁊ ḡ ē mrimoniū In oīb aūt istis vbi verba dubia sunt recurrendū est ad intētiōem ɔtrahētiū et ad cōmunem vboꝝ vulgariū intelligentiaꝫ. Unde credo q per illa verba sponsi īterrogati. s. in polonia dicēdo. A. placet

tibi hre R. in vxorē. illo rñdē te. placet. et mlier interroga/ta rñdeat silr. contrahat verū mrimoniū. ar. c. ex lrīs. ꝺ spō salib. Nam ꝑ illa verba oēs in polonia intelligunt ꝯtra/hi mrimoniū. Ergo si sic vi/cini cōmuniter intelligūt de/bent etiā ꝯhentib illa ꝟba fa cere eundē sensum. Nā vt di cunt doctores in. c. ex lrīs. ꝺ sponsalib. in talib recurren/dum est ad intellectū vicino/rū. Hoc approbat Francisc⁹ ibidē. Et dicit Hosti. ꝙ ꝗꝫ/uis alter nō intellexit ad lrāz vl' linguā. si tñ intellexit affe ctū vel sensuꝫ nutu vel signo sufficit. Et nō refert an nutu vl' lingua itelligat. ar. de trāslatōe. inter corpalia. xliiij. dis. si rector. Unde si spōsus dat anulū dicendo in theutonico ꝑ ꝟba de p̄senti. et sponsa po lona recipit anuluꝫ. annuēdo dꝫ cōsentire. in dicto c. ex lrīs Dicit etiā Franciscus ꝺ sa/rabellis in ca. ex pte. de spon salib. ꝙ si dicat vir. ꝓmitto ꝙ te ducā i vxorē. ꝛ de cetero te nebo te vt vxorē. Si tal' con trahit cū alia ꝑ ꝟba de p̄sen ti adherebit scđe. ꝓpter verba illa. ducā te. q̄ sunt ꝺ futuro. q̄ etiam verba restringunt ꝑ seq̄ntia. cū dicit. tenebo te vt vxorē. Et dicit Innocentius ꝙ hec ꝟba ducam nō sonant tm̄ actū sꝫ etiā ius. vt sit sen/sus. ꝓmitto ꝙ tūc fiā tua legi tima vxor. ꝛ h̄ est si sunt ꝟba mulieris. Illa autē ꝟba. ꝓmit to ꝙ tenebo te ꝓ vxore. habēt sensum ac si dicat vi . habeo tecum mrimoniū. vl' accipio te in meā vxorē. et ꝓmitto ꝙ ꝺ facto tenebo te ꝓ vxore Si autē dicat. ꝓmitto ꝙ nūꝗꝫ ha bebo aliā nisi te. licꝫ istam ñ tenet simplr accipe si nullam vxorē ī vita sua vult ducere tñ si vellet ducere aliā nō pt. q: de ꝯmūi vsu loq̄ndi sēsus est. Recipiā te et nō aliā si vx orem voluero ducere. Item si cōcubina dicat alicui. nolo ꝙ me cognoscas nisi tāꝗꝫ vx orem: ꝛ vir taceat ꝛ ꝯgnoscat Dicit Johānes ꝺ lignano ꝙ est p̄sumptū matrimonium. Sed tñ Caspar dicit ꝙ non q: nō exp̄ssert. ꝛ etiā q: tacēs habet ꝓ ꝯtradicente i h̄ casu: cū agat de obligatōe ipi⁹. scꝫ sub ꝯditōe vl' sub mō. Sub ꝯditiōe fit. vt ꝯho tecū si p̄ri meo placuerit. vl' si inuenero te habere centū marcas. ꝛ sic de similib. et talis contract⁹ suspendit matrimoniuꝫ vsꝗꝫ

ad existentiã conditõis.i.non prius tale matrimoniũ tenebit nisi ipleat illa ↄditio. Si tñ interi ↄsensus de p̃senti vl' copula carnal' fuerit subsecuta tenebit matrimoniũ .eo q̄ tales vident' recessisse a ↄditõne.vt ꝺ ↄditõib appositꝭ .de ill'.et.c.sup eo.⁊.c.p tuas.Et h̄ intelligendũ ẽ de ↄditõe honesta.q̃les sunt due ille supra posite. Nã si essꝫ ↄditio ↄ̄ substantiã mr̃imonij.vt ↄ̄ho tecũ si nõ plificabis.vel donec mihi aliam inueniã.vel si te exponas p questu prostituendi. omnes tales nihil agũt Si tñ q̄s dicat. ↄ̄ho tecũ si te virginẽ iuenero. ⁊ postea sequit' coitus nec inuenit' virgo.dic̃ Berñ. et Hosti. q̄ iudicabit' p matrimonio.et hoc in foro iudicij.tamẽ in foro aĩe non sic iudicabit'. quia dignũ ẽ vt mulier q̄ mẽtita est se esse vgi nem maneat decepta.⁊ vt viro subueniat' q̄ forte vult vitare bigamiã. Sꝫ sub mõ ↄ̄hit' sic.do tibi tunicã vl' cingulũ vl' anulũ vt ↄ̄has mecum. alioq̄n reuoco qꝺ donaui.talis ↄct'stati tenet. Sed si nõ fuerit modus poterit reuocari. Dicunt tñ doctores q̄ licꝫ posset ↄ̄hi mr̃imoniũ sub ↄditõe.nõ tñ sub mõ.⁊ h̄ est tenendum. Mr̃imoniũ tñ ex causa ↄtractũ tenet siue causa sit vera siue falsa. vt ↄ̄ho tecum q⁊ pulcra es siue diues .nisi causa essꝫ ita falsa q̄ ↄtineret in se aliqꝺ impedimentũ. vt cõtraho tecũ q⁊ libera es .nã si nõ essꝫ libera nõ teneret matrimoniũ ⁊c̃. Et sciendũ etiaꝫ q̄ si q̄s ↄ̄hit cũ aliq̄ cũ ↄditõne.deinde tñ ante aduẽtũ cõditõis ↄtrahit cũ alia pure dꝫ manere cũ scꝺa.etiã si sit consanguinea p̃me.

De impedimẽtꝭ mr̃imonij.

Nunc videndũ est ꝺ impedimentis mr̃imonij. Sunt autẽ.xij. impedimẽta q̄ impediũt mr̃imoniũ ↄ̄hendũ ⁊ dirimũt iã ↄtractuꝫ f̃m Inno.i.c.iuuẽis.ꝺ sponsalibus. Primũ ẽ furor.xxxij.q.viij.c.neq̄ furiosus. vbi dic̃. neq̄ furiosus neq̄ furiosa ↄ̄here p̄nt mr̃imoniũ.sꝫ si ↄtractũ fuerit.s.añ furorẽ nõ separet'.s.ppt' furorẽ. Et rõ q⁊ t'les ñ p̄nt ↄsẽtire. si tñ h̄nt lucida iterualla tũc bñ p̄nt .vt dicit glo.ibiꝺ. Scꝺm si eẽt vtroq̄ articl'o.i.testiculo carẽs vl' ipotens coire.xxxi.q.vij. Illi

Terciũ ē affinitas. vt si quis sponsā3 de p̄senti ꝯsanguinei sui recepit i vxorē ⁊ eā ꝯgnuit impedit̄ ꝯhendū ⁊ dirimit̄ ꝯ ctū. ita ꝙ p̄ma restituit̄. s3 mulier nō p̄t induci ad abstinentiā ꝑpt̄ publice honestat̄ iusticiā. vt de eo q̄ ꝯgnouit ꝯsanguineā vxoris sue. c. discretō nem. Quartū ē error i p̄sona. vt cū q̄s putās cōtrahere cū R. ꝯhit cū vrsula. Quintū ē error in ꝯditōe seruili. vt si q̄s ꝯhit cū aliq̄ putās eā esse liberā cū tamē est illibera. vt d̄ cōiugio seruoꝝ. c. ij. Sed quid dicendū est de iacob q̄ deceptus est in p̄sona. s. q̄ putans rachelem cum ꝯtraxerat inuenit lyā. ⁊ tñ tenuit m̄rimoniū Rn̄sio s̄m gr̄ianū. xxix. q. i. c. i. ꝙ illd̄ m̄rimoniū nō tenuit ex p̄cedenti ꝯsensu sed subseq̄nti. q2 post copulā carnale3 in eadem consensit de nouo. Error tñ q̄litatis nō excludit ꝯsensum m̄rimonij. vt si putat̄ bonꝰ q̄ tñ ē malꝰ. vt si putat̄ v̄go q̄ tñ iuenit̄ corrupta Silr̄ error fortune. vt si putat̄ spōsa diues q̄ tñ ē paup̄. In oīb9 istis casib9 n̄ dirimit̄ m̄rimoniū ꝯtractū. Sextu3 est votū solēne vt sacri ordis vl̄ p̄fessiōis. vñ si q̄s p̄fessiōe facta i religiōe vl̄ i sacro ordine vxorē duxit dirimit̄ matrimoniū. vt q̄ clerici vl̄ vouentes. c. insinnāte. ⁊ de voto. ca. vnico. li. vi. Alia āt vota simplicia lic3 ipediāt ꝯtrahēdu3 nō tñ dirimūt iā ꝯtractū. vnde si q̄s vouet simplicit̄ n̄ velle ducere vxorē ⁊ postea duxerit tenet m̄rimoniū. Sed ille peccat mortalr̄ sic ꝯtrahens. ⁊ nō deb3 petere debitum ab vxore. s3 tñ tenet̄ reddere q̄n petit̄ ab eo. vt notāt doctores in ca. rursus. q̄ clerici vl̄ vouētes. d̄ q̄b9 vide ibi materiā istā S3 tñ si q̄s habēs votū simplex q̄rat a sacerdote an poss3 ꝯhere dat ꝯsiliū Hosti. ꝙ p̄t dicere ꝙ sic. Si aūt q̄rat vlteriꝰ an tale m̄rimoniū tenebit deb3 dicere ꝙ nō. al̄s peccar3 q2 daret occasiō3 mortaliter peccādi. Septimū si machinatus est in mortē prioris cōiugis seu vxoris. vl̄ eam ducere ꝑmisit. d̄ eo q̄ duxit i matrimoniū quā polluit ꝑ adulteriū. ca. significasti. Et dicit Jo. an. i c. laudabilē. d̄ ꝯuer. infideliū. ꝙ q̄n machinatio ē ab vtroq3. s. a viro ⁊ a m̄liere i mortē mariti tūc sufficit ad dirimendū matrimoniū sine adulterio Qñ v̄o machinatō

est ab altero tm̄ tūc n̄ sufficit
sine adulterio. vt d̄ diuortijs
c. i. ꝛ istd̄ impedimētū ē menti.
q: raro iste pūct9 bn̄ intelligi
tur. Octauū si ē alti9 cultus.
vt saracen9 vl' iude9. xxviij.
q. i. caue. Nonū si p vim coa
ct9 ē ꝯhere. vt de spōsalibus.
cū locū. Et intellige de vi vl'
metu q̄ cadit i ꝯstātē virū. vt
dicit glo. i. ibidem. que etiam
dicit ꝙ minor met9 excusat
feminā q̄ȝ virū. qd̄ silr̄ nota.
Decimū ē sacer ordo. vt q̄ cle
rici vl' vouentes. c. i. ꝛ d̄ voto
c. vno. li. vi. Undecimū si ē al
teri nupta. de spōsa duoꝝ. c.
ij. Duodecimū est publice ho
nestatis iusticia. de spōsalib9.
c. iuuenis. et. c. ad audientiā.
Sūt alia duo impedimēta q̄
impediūt ꝛ nō dirimūt. s. tps
feriaꝝ. vt de ferijs. c. capella
nus. Et interdictū eccl'ie. vt
de desponsatōe impuberꝝ. ca.
ad dissoluendū. De oib9 istis
dāt versus p Joh. an. in sū.
q̄rti sub hac forma. Error cō
ditio votū cognatio crimen.
Cult9 disparitas vis ordo li
gamē honestas. Si sis affinis
vl' si coire neq̄bis. Hec sociā
da vetāt ꝯnubia iūcta retra
ctāt. Et d̄ vltimis duob9 dāt
v̄sus. Eccl'ie vetitū necnon
tps feriaꝝ. Impediūt fieri: p
mittūt facta teneri.

De cautel' hui9 sacramēti

T primo

e caueat vir ne volēs
a muliere extorq̄re
carnalē ꝯmixtionē fingat se
eā ducere velle nō habēs tm̄ i
tentōem ꝛ ppositū eā ducēdi
Nā tal' si eā nō ducat g̃uiter
peccat. licȝ in foro penitētiali
nō iudicat p m̄rimonio. Et
licȝ ml'ier q̄ simplici aīo sibi
ꝯsentit a pctō excusat. tamen
deceptor tal' si vult verā peni
tentiā agere necesse habȝ eam
sine fictōe ducere q̄ȝtū in eo ē
vl' dare sibi virū cōuenienteȝ
vl' aliter satisfacere. Et h̄ fm
Tho. Et h̄ si vir est eq̄lis ꝯdi
tōis cū illa. Naȝ si vir essȝ me
lioris ꝯditōis. puta nobil'. et
ml'ier rustica vl' ribalda pt p
babiliter p̄sumi ꝙ nō fuit de
cepta sȝ se decipi finxit. ꝛ tūc
in tali casu si ille nō aīo ducē
di cohabitauit cū ea nō tenet
eam ducere. nec ei satisfacere:
vt dicūt doctores. Secū
do caueat ne quis spōsam su
am contractis sponsalib9 an
teq̄ȝ solēnitates m̄rimonij fi
ant. s. añq̄ȝ i facie eccl'ie copu
lant audeat ꝯgscere. naȝ talis

peccat sm wilhelmū. Et hi tellige in illis ptibꝫ vbi prime nuptie bñdicunt. Unde cum iste nō sunt virgies nec alter illoꝝ post illā occultā ɔmixti onē si accipiūt bñdictōꝫ quā soli ꝟgines vl' alter ipoꝝ acci pe ɔsueuit: peccāt. cū scōe nu ptie nō sunt bñdicende. si tñ nō esset ɔsuetudo in aliqbꝫ ꝑ/ tibꝫ ꝓmas nuptias bñdicēdi sicē ī polonia credo ꝙ spon/ sus cognoscēs spōsam anio ɔsūmādi mrīmoniū añq̄ꝫ in facie eccl'ie copulent nō pec/ cēt nisi venial'r. hec Tho. in iiij. sniaꝝ. di. xxviij. Tercō caueat vir ne cū illa ɔhat ꝑ ꝟ ba de p̄senti cū q̄ alter ɔtraxit ꝑ ꝟba đ futuro ꝛ copula car nali ɔsūmauit. q꞉ nec veꝝ nᶜ aliqđ censet mrīmoniū quod postmodū đ facto ē subsecu/ tū. vt đ spōsalibꝫ. is q̄ Quar to caueāt pentes ne ɔhant ꝓ filijs aut ꝓ filiabꝫ spōsalia vl' mrīmoniū cū additōne pene. nā tal' adiectio pene nō valet đ iure. vt đr ī ca. gēma. đ spō. eo ꝙ mrīmonia debēt eē libe ra. Et h̄ ē ɔtra nostrates qui stipulāt penas nisi ipleāt filiū eoꝝ volūtatē. Dic tñ Franci sc⁹ đ sarabell'. Joh. an. Uin/ cēti⁹ ꝛ abbas ī dicto c. gēma. ꝛ archi. xxx. q. ij. c. vno. ꝙ bñ pñt stipulari vl' dari pignora inter ɔtrahētes. sꝫ non pene. Rō q꞉ pena solū ꝓmittit. ar/ re ꝟo dant. faciliores aūt su/ mus ad ꝓmittendū q̄ꝫ ad dā dū. Itē arre fiunt in modica q̄ntitate. pene ꝟo ī magna. et ideo timore magne q̄ntitatis posset q̄s ɔpelli ad mrīmoniū. Uinc. tñ dicit ꝙ si sint extra/ nei oīno q̄ ñ habēt ɔhētes ꝑ sonas in sua ptāte. isti pñt sti pulare penas īter se ꝛ ꝑdunt eas. vl' acq̄rūt si spōsi nō stāt in eoꝝ ꝓmissiōibꝫ. Int' ꝟo pa rētes vl' alios q̄ habēt spōsos in ptāte nō habꝫ hic locū de pignoribꝫ. Etiam teneas ꝙ si dat pign⁹ loco arre tūc tenet. si aūt ꝓ pena tūc non. Iteꝫ si dat ꝑ ɔuentōeꝫ nō tenet. si au tē ꝑ tradi̇ōem tenet. Hoc au tem đr sm Jacobū đ arra ꝙ ratio pignoris tenet si tradit. secus si cōstituit tm̄. q꞉ q̄ñ cō stituit tm̄ tūc cedit loco arre. sed si cōstituit cedit loco pene

Quinto caueant ɔtrahen tes ne in cognatōne carnali: spūali vel legali contrahant. Nam prohibent contrahere consanguinei vsq̄ꝫ ad quartū gradū inclusiue in collaterali bus. in ascendentibꝫ autē ꝛ in

descendentib9 ppetuo. In co
gnatōe aūt spūali ꝓhibet̄ hi.
sc3 baptizat9 et leuās. Bapti
zat9 et filij leuātis. Itē bapti
zat9 et ꝯiūx leuātꝫ ꝓus cogni
ta. Itē leuās ꝛ pentes leuati.
Et eodē mō dico de baptiza/
to et baptizāte. Silr̄ int̄ ꝯfir
matū et tenētē. ꝛ inter ꝯfirmā
tē ꝛ ꝯfirmatū. In alijs autē
sacramētis nō ꝯtrahit̄ tal' co
gnatio. s. in penitētia. q2 peni
tentia nō est sacramentū colla
tū p modū generatōis sed sa/
natōnis. iō p ipm nō ꝯtrahit̄
spūal' cognatio. al's eni filius
p̄sbiteri nō poss3 inuenire vx
orē i tota parochia. ꝑm tho.
in. iiij. sententiaꝝ. di. xxij. q. i.
ar. ij. lic3 īter sacerdotes et cō
fitentē cōtrahit̄ fedus. non tn̄
d'riuat̄ ad alios coꝝ ꝯgnatō.
tamē cathecismus lic3 impe/
dit cōtrahendū nō tamē diri/
mit contractū. vt de cognati/
one spūali. p cathecismū. lib.
vi. Itē cognatio legalis im/
pedit vsq3 ad emācipatōnem
Est aūt cognatio legalis illa
qn̄ q̄s adoptat in filiū aliquē
extraneū coram iudice. ꝛ dico
corā iudice. q2 al's facta in p̄/
uato nihil valet ꝑm Hosti. d'
cognatōe legali. ca. vnico ꝛc.
Et q2 ista cognatio apd' nos
hodie nō viget. ideo d' ipa su
ꝑsedeo. Sexto caueat vir
ne dimittat vxorē suā propt'
quācūq3 causam nisi ꝑpt' for
nicatōem. vt d2 in glo. c. i. q̄si
uit. de diuortijs. Et intellige
tā de fornicatōe carnali q̄3 eti
am spūali. sicut ē idolatria vl'
heres. Silr̄ si mortē viro ma
chinat̄. In istis tn̄ casib9 nō
ducet aliā q̄diu viuit quam
dimisit. xxxij. q. iiij. oēs causa
tōes. Ratio q2 lic3 q̄ ad ꝯiu/
galē thoꝝ sit diuisio ꝛ diuor/
tiū. nō tn̄ quo ad vinculū qd'
est indissolubile et ppetuum.
Ex h' pt3 q mlier a viro n̄ se/
patur p furto vl' p alio crimi
ne vl' p alio impedimento. vt
d2 in ca. q̄siuit. de diuortijs.
nec etiā p aliq̄ defectu corpali
sc3 p surditate. cecitate. p fe
tore oris ꝛc. Et intellige etia3
q q̄ntumcunq3 ess3 notoriu3
crimen fornicatōis i vxore. n̄
pt vir sine iudicio eccl'ie ppa
autoritate eam dimittere. lic3
bn̄ pt debitū sibi in ꝓuato de
negare. Archi. i. c. porro. ꝛ ca.
significasti. de adulterijs. In
hoc tamen casu qn̄ alter forni
catur spūaliter. s. si labatur in
heresim nō pt is qui remans
in fide aliā ducere illa viuen/
te heretica. Secus si aliquis

infidelis vł paganꝰ cõuertit. cuiꝰ vxor nõ vult ↄuerti vel nõ vult cohabitare sine ↄtu/melia creatoris. qꝛ talis pt cõtrahere etiã viuente tali vxore. vt de diuor. c. v. Septimo caueat vir ne vxorẽ ĩ adulterio dephẽsã interficiat. qꝛ licet ꝺm leges ciuiles ñ puniatur talis occisor aliq̃ pena: tñ ꝺm ius diuinũ punit. xxxiij. q. ij. inter hec. vbi expsse ꝓhibetur tale vxoricidiũ. Debet eĩ eã potiꝰ corrigere ⁊ sibi recõ/ciliare. cuꝫ deꝰ paratꝰ sit accipe ipsiꝰ pñiam. exẽplo mulieris adultere Joh. viij. vt dic bo/nauẽtura in. iiij. dis. xxiij. q. i. ⁊ Tho. q. i. Qui etiam addit ꝙ occidens vxorẽ ꝓpter adul/teriũ vł odiũ. ex statuto eccłe cõtrahere cũ alia nõ debet. et maxime si occidat eã vt ↄtrahat cũ alia. secꝰ est si nõ eo aĩo qꝛ tũc licet ñ debeat ↄhere. si tñ ↄhit tenꝫ. Octauo ne aliq̃s habens aliquẽ sacrũ ordineꝫ ↄtrahat matrimoniũ. qꝛ tale matrimoniũ nõ tenet. vt de voto. c. vno. li. vi. Similiter ecõuerso caueat ne cõtra/hens ꝑ verba de pñti cũ aliqua sacrũ ordinẽ accipiat. qꝛ talis debꝫ restitui vxori. et si põt esse sine scandalo vxoris dꝫ deferre habitũ ⁊ coronam clericalez. Nec põt ↄtrahere post mortẽ illius vxoris. et si ↄtraxerit nõ tenet matrimo/niũ ꝺm Inno. Nec etiã post mortẽ vxoris poterit ĩ susce/pto ordine ministrare. vt ĩ extrauaganti Johis pape vicesimisecundi. que incipit. Antique. Talis eĩ restitutꝰ vxo/ri tenebit reddere debitũ. sed non poterit petere. Nono caueant ↄiuges ne post bñdictionẽ acceptã pma nocte cõmisceant. vt. xxiij. di. spõsus. Alibi etiã dr ꝙ biduo vel triduo debent ↄtinere. vt ĩ. xxx. q. v. aliter. Sꝫ hoc est ↄsiliũ nõ pceptum. ⁊ ideo ne q̃s obliget sub pcepto spõsos ad talia hoc pono ꝑ auisamẽto. qꝛ multi faciũt indiscrete ↄscientiam de talibꝰ ipsis ↄiugibꝰ ꝑ modũ pcepti. qđ fieri non debet. sed ꝑ modũ cõsilij tm̃ ⁊c.

Decimo caueat vir vel fe/mina ne sine parentũ cõsilio vel cõsensu nubat. quia dicit Amb. in li. de pñarchis. Nõ est virginalis pudoris elige/re maritũ. Unde ⁊ euaristus papa dicit. quia aliter non est legitimũ ↄiugiũ nisi a parentibus tradat. Et euripidion in ꝑsona cuiusdã femie legit.

dixisse. Sponsaliũ meoꝝ pater meꝰ curam subijt. maritũ eligere nõ est meũ. Hec oĩa habent̄. xxxij. q. ij. Non oĩs. §. Cum ergo dicit̄. ⁊. §. honorant̄. Si tñ fecerit tenet matrimoniũ. quia hoc solum est de honestate ⁊ nõ de necessitate. maxime si habet annos legitimos. s. vir. xiiij. ⁊ femina. xij. Dicũt tñ leges ꝙ femina post. xxv. inuitꝭ parentibꝫ nubit. et verũ est. Undecimo caueat sacerdos ne clãdestine aliquos copulet. hoc est ne ꝑ termissis bannis in eccl'ia aliquos ĩtroducat siue copulet Nã talis sacerdos suspendit̄ ꝑ trienniũ. vt notat̄ de clãdestina desponsatõe. c. Cũ inhibitio. Duodecimo caueat sacerdos ne bñdicat secũdas nuptias. qꝛ irregularitatẽ incurreret. potest tñ ꝑ epm̄ supꝛ eo dispẽsari. vt in extrauagãti Johis. xxij. que incipit. cõcertationi. Tredecimo caueat vir ne semꝑ exigat vł reddat debitũ vxori. qꝛ ħ ꝑceptũ de redditõe debiti cũ affirmatione nõ obligat nisi ꝓ loco ⁊ tꝑe ꝺm Joħ. parisieñ. Quia obligat sꝑ sed non ad sꝑ nec ꝓ sꝑ. sed qñ ꝑt esse debite circũstãtionatꝰ ꝺm doctorẽ subtilẽ in. iiij. dis. xxiij. quia fortiori vinculo obligat̄ ad nõ reddẽdum. vt in ħ casu. qꝛ tenet̄ nõ occidere fetũ in vtero ꝑgnantis. vel nõ esse causa aborsus Silr̄ si redditio debiti ꝟgit in detrimentũ sanitatis nõ tenetur reddere. qꝛ tenet̄ potiꝰ ꝓpriaꝫ incolumitatẽ ꝙ̃ istud detrimentũ vitare in cõiuge. Silr̄ nõ tenet̄ satisfacere voluntati mulieris tꝑe mẽstruine ꝓles nascat̄ leprosa. q̃ alꝰ põt ꝓcreari sana. ⁊ etiã qꝛ tal' coitus inducit ꝑpetuã sterilitatẽ in muliere ꝺm Augꝰ. propter cõmixtionẽ semĩs cũ sanguine. vñ si ꝯtigeret nasci fetum fit leprosus scabiosus cecutiens. vł interdũ caducus. vel obsessioni demonũ tanꝙ̃ vas ĩmunde cõpositũ aptus. Et ideo in lege mosayca accedens ad mẽstruatã morte moriebat̄. que mors ñ infligebat̄ nisi ꝓ mortali. Et si dicit̄. tñ leproso viro tenet̄ mulier reddere debituꝫ. licet nõ tenet̄ secum cohabitare. vbi tñ certissimũ ẽ ꝙ ꝓles nascet̄ leprosa. ergo silr̄ est in mẽstruata. Respõdeo ꝺm doctorẽ subtilem vbi supra. qꝛ in mẽstruo põt expectari tempꝰ ꝯgruũ vt nascatur ꝓles sana. in lepra ꝟo

nõ. vñ melius est q̄ nascat̃ le/
prosa vel aliqualr̃ q̃ oĩno nul
la. q2 melius est sic esse q̃ non
esse. Uerũtñ dicit Tho. vbi
supra. q. ij. ar. ij. Si est flux⁹
innaturalis z diuturnus põt
vir ad talem accedere. q2 al's
opteret vir ꝑpetualr̃ abstine
re. Dicit etiã q̄ mlr̃ier mẽstru/
ata põt reddere debitu3 viro
petenti. debet tñ eum auerte/
re ꝑcib⁹ vt sufferat. non tñ ita
efficacit̃ debet auertere q̄ pos
sit esse occasio sibi incidẽdi in
aliquas pessimas corruptio
nes sicut ad id pronus credit̃
Si autẽ credit q̄ petit igno/
ranter. debet mulier aliqua3
occasione3 ꝑtendere vel infir/
mitatẽ allegare ne debitũ red
dat. nisi ꝑiculu3 viro timeat̃.
Dicit autẽ Tho. q̄ accedens
ad pregnatã nõ semꝑ peccat
mortalit̃ nisi timeat̃ aborsus
Dicit etiã ipse q̄ si tũc vir ꝑ/
ter ↄsuetudinẽ et modũ a na/
tura institutũ quantũ ad sitũ
exigit debitũ a coniuge. puta
a parte posteriori vl' ad latus
nõ semꝑ est peccatũ mortale.
sed qñq3 põt esse sine pctõ. di
mittere aũt ꝑpriũ vas semꝑ ẽ
pctm̃ mortale et sodomiticũ.
q2 hoc est ↄtra naturã ↄiugij
Hec sanctus Thomas.

De expositione misse.

Hoc facite in meam cõmemora tionem. Lu. xxij. de ↄse. di. ij. iterat̃. Quia ꝑm beatum Tho. in tercia ꝑte sũme sue. q. lxxxiij. ar. iiij. mysteriũ nostre salutis totũ comphen dit̃ in sacramẽto eucharistie. ideo tale sacramentũ ꝑ ceter' agit̃ cum maiori solennitate. Que quidẽ solẽnitas in misse officio ↄsistit. vbi recolit̃ sin/gularis memoria dñice passi onis. iuxta qd̃ ipse iturus ad passione3 fieri ꝑcepit dicens. Hoc facite in meã cõmemo/ rationẽ. glo. id est in memoriã mortis mee. Et quia singule ꝑtes misse inenarrabilẽ dul/ cedinem redundant diuinoꝝ mysterioꝝ. designãt eñ gesta facta z opera christi. qui opa tus est salutẽ in medio terre. z ꝑcipue circa mysteriũ sue pas sionis resurrectionis z ascen/ sionis. ideo de singulis parti culis hui⁹ sacri officij breuit̃ intendam⁹ Circa qd̃ scien dum q̄ missa dicit̃ ꝑmo a mit tendo. q2 angeli ibi mittunt̃: vt dicit Grego. de ↄse. dist. ij. q̄ si sanguis. Scd̃o rõne filij qui ibi mittitur a deo patre.

Tercio rõne nr̃i qui mittim⁹ vota nr̃a ad deũ p̱ sacerdotẽ. vt nobis deus mittat benedictionẽ ⁊ graꝫ. Quarto rõe.s. cathecumĩoꝝ.q̃ vt dicit Hugo antiq̃t⁹ admittebanꝭ vsqꝫ ad offertoriũ.⁊ ab offertorio foras mittebãꝭ. Cathecumini aũt erant nouiter credẽtes nõdũ baptizati. Habet autẽ m̃lta noĩa istud officiũ misse seu sacr̃m. Dicitꝭ enĩ missa ꝑpter rõnes p̃dictas. Itẽ dicitur eucharistia ab eu qđ ẽ bonũ: ⁊ charꝭ gr̃a. q̃si bona gr̃a. Dicitꝭ hostia ab hostibꝫ vincẽdis. qꝛ p̱ eã nr̃i hostes vincunꝭ. Immolatio dꝛ ƒm Isi. vi. ethimo. ab in ⁊ moles. qꝛ in mole. i. in cumulo altarꝭ sacrificaꝭ. Cõmunio dꝛ. qꝛ esca est omniũ fideliũ. Iuxta illđ Om̃s de vno pane ⁊ de vno calice p̱ticipiam⁹ Dicitꝭ viaticus. qꝛ daꝭ in hac via p̃ntis vite ad sustentatõꝫ. Dicitꝭ sacrificium q̃si sacrũ faciens. qꝛ mystica p̃ce ꝯsecratur. in p̃s. Immola deo sacrificiuꝫ laudis ⁊c̃. Dicitur etiã actio ƒm Leonẽ papam. qꝛ h̃ quasi in quodã iudicio agim⁹. Nam locus est ecclesia. iudex deus actor diabol⁹. reus populus. ꝯscientia testis. sacerdos defensor. Sic dicit Aug⁹. de sc in orõne q̃dam. Sũme sacerdos q̃ me inter te ⁊ meum populũ esse voluisti ⁊c̃. Secũdo videndũ est q̃s instituit missam. R̃ndeo ꝙ Petr⁹ Jacobꝫ ⁊ Basili⁹ cesariẽsis eps. De petro dicitꝭ in cronicis ꝙ p̃mus antiochie p̃mã missaꝫ celebrauit sub tribꝫ orõnibꝫ. vt dicit Hugo de sctõ victore. libro. ij. de sacramentis. c. viij. De iacobo ⁊ Basilio habetur de ꝯse. di. ij. Jacobus. Dicit aũt Archid. in dicto. c. Jacobꝫ. ꝙ iacobus instituit dicere secretam. Basilius autem alia addidit. Pro quo sciendũ ꝙ missa quondã non cum tanto apparatu nec cuꝫ tanta solẽnitate dicebaꝭ. Primo em̃ ab ap̃lis dicebanꝭ tm̃ illa verba in celebratõe misse que dominus dixit. Hoc est em̃ corpus meum. sed postea apostoli addiderunt dñicam orõnem. Et adhuc etiaꝫ apostoloꝝ ꝯsnetudo presentatur singulis annis sancto die veneris. excepto ꝙ illo die non cõsecratur. Postea apostoli vel eorum successores instituerunt ꝙ epistola ⁊ euãgeliuꝫ legereꝭ añ sacrificiuꝫ. Primo auteꝫ legebaꝭ ep̃la. Secũdo

euãgeliũ. Tercio dñica orõ. Quarto dicebant ỽba dñi. et tũc offertoriũ incboabat a lectore. q̃ mos sabbato sancto pẽthecostes adhuc seruatur. Postea ỽo sancti p̃res ⁊ apl'i illas solẽnitates q̃ nũc sunt i missa addiderũt. vt Alexãder. Gelasius. Grego. Leo. Celestin⁹. Damasus ⁊c̃. Canonez aũt dicit Greg. fuisse cõpositũ a q̃dã scolastico. Apl'ici tñ ibi multa addiderũt. sic infra patebit i suis locis de q̃libet istoꝝ special'r. Tercio videndũ est de ꝑparatõe sacerdot's. Et q2 sacerdos est q̃si pugil q̃ dimicare habet cum diabolo ꝑ delictis ppl'i in missa. iõ armat se ꝑmo orõnib9. secundo vestib9 sacris. tercio cerimonijs debit's. Prio igit dic̃ps. Quã dilecta. Bñdixisti. Inclina. Credidi. ⁊ De ꝓfundis Et h̃ q̃ntũ ad illos q̃ dicunt officiũ romanũ qđ Linus instituit. Dicunt autẽ ist q̃nq3 psalmi ſm Inno. ꝓpter trãsgressionẽ q̃nq3 sensuũ. Et etiam q2 in q̃libet eoꝝ fit cõmemoratio đ bis q̃ spectãt ad illud sacrm̃ ⁊ ad remissionẽ peccatoꝝ. In ꝑmo đ2 de altarib9 Altaria tua dñe ỽtutũ. In secũdo đ miscđia dei: ibi. Ostẽ de nobis dñe ⁊c̃. In tercio de orõe. ibi. veniẽt ad te ⁊ adorabũt corã te. In q̃rto đ oblatione. ibi. calicẽ sa. ac. ⁊c̃. In q̃nto de finali redẽptiõe. ibi. Q2 apđ dñm miscđia ⁊c̃. Scđo sacerdos ornat se pectẽdo pilos ⁊ purgãdo euulsos. ꝑ qđ designat cogitationũ malaꝝ mũdatio. Tercio lauat man⁹ iuxta illđ Isa. Lauami ⁊ mũdi estote. Quarto induit sacr's vestib9. Circa qđ sciẽdũ ꝙ aliter induit ep̃us q̃3 simplex sacerdos. Nã ep̃s ſm Johez beleth. ꝑmo induit sandales vl' sotulares. qđ desig̃t ocreas pugilloꝝ. Ipse ei tũc đ2 pug̃re cũ diabolo. vñ accipit spũalia arma. Alba ꝑ lorica operit. cingulũ ꝑ arcu. subcingulũ ꝑ pharetra. et đ2 subcingulum q̃ stola ligat. Stola circũdat collũ. q̃si hasta ꝯ hostẽ vibret. Manipulo ꝓclamat. Casula quasi clipeo ꝓtegit. Libro ꝑ gladio vtit. Mitra quasi galea caput ꝓtegit. S3 simplex sacerdos ꝑmo hab3 calceos sine quib9 nullus debet celebrare. etiã q̃ h3 ex voto ꝓfessionis incedere discalciat⁹ ſm Berñ. de paratinis Et hoc significat hũanitatez christi. qua3 Johes baptista

calceū appellauit. vñ ī signū
desponsationis xpi ⁊ ecclesie
incedimus discalciati. Et de
mū sacerdos ponit humerale
qđ designat velamen xpi qđ
habuit cum sibi dicebať ve/
lato capite. prophetisa nobis
christe. Alba sigt vestimentū
q̄ herodes illusit xpm. Luc.
xxiij. Cingulum significat fla
gellū q̄ cesus est circa colūnā.
Joh.xix. Manipul⁹ funem
quo ligatus fuit. Joh.xviij.
Comphēderūt ⁊ ligauerūt eū.
Stola significat ligamē q̄ li
gat⁹ fuit ad colūnaꝫ. Casula
significat purpureuꝫ vestimē
tū. Jsta spūalr significāt vir/
tutes in sacerdote. Nā hūera
le significat fidē quā apl's ap
pellat galeam. Eph.vi. Alba
spem que totū ꝯtegit. Rom.
viij. Spe salui sum⁹. Cingu
lus iusticiā Jsa.xi. Erit iusti
cia cingulū lumboꝝ ei⁹. Ma
nipulus significat fortitudi/
nem ꝯtra īpedimentū diabo
li. Stola ab vtroqꝫ humero
significat prudētiā ⁊ tpantiā
Casula q̄ totū opit significat
charitatē. Habet ḡ sacerdos
simplex sex indumēta. qꝛ ha/
bet sex officia. s. baptizare. ꝑ/
dicare. cathecizare. ligare. ab
soluere ⁊ ꝯsecrare. Epus ꝟo
habet nouē. s. caligas. sanda/
lia. succinctoriū. mitrā. dalma
ticā. tunicā. cirothecas. anu/
lum et baculū. qꝛ epus habet
plura officia q̄ sacerdos. scꝫ
ꝟgines ꝯsecrare. eccl'ias dedi
care. clericos ordiare. synodū
celebrare. chrisma ꝯficere. ve/
stes. vasa ⁊ alia sacra eccl'ie or
namēta ꝯsecrare: ⁊ ꝯfirmare.
Cōsecrationē aūt vestimēto
rū ꝑdictoꝝ Stephan⁹ insti/
tuit anno dñi. cclvij. Deinde
sacerdos accedēs altare dicit
Aufer a nob dñe cūctas iniq
tates nr̄as ⁊c. signādo se in fa
cie. p qđ petit oīa īpedimēta
a se auferri seu remoueri. Tā
dem osculať reliqas ī medio
altar dicēs. Oro te dñe p me
rita oīm sctōꝝ tuoꝝ: ⁊ eorūꝫ
quoꝝ h ossa recōdita sunt: vt
eoꝝ intercessiōe nob digneris
indulgere vniuersa delicta no
stra. p qđ petit sctōꝝ suffragi
um q̄si ex se sit indign⁹. Dein
de osculať libꝝ dicēs. Dign⁹
sim dñe accipe librū ⁊ apire si
gnacula ei⁹: qm̄ occisus es p
nobis ⁊ redemisti nos deo in
sanguie tuo Osculū illud qđ
facit in medio altaris signifi/
cat iudaicū populū. Euange
liū ꝟo gentilē qui p euāgeliū
credidit. Vñ qꝛ christ⁹ vtri/

q̄ pp̄lo veniens in mūdū de dit pacē. ideo vtrūq; osculat᷑. Q, aūt prius sacerdos accedit ad dextrū cornu altaris significat q̄ p̄us christus p̄dicauit iudeis. deinde gentib9.

His expedit͛ vidēdū ē de ipso officio. qđ h3 sex p̄tes. q̄r p̄ma vocat᷑ p̄patio ꝛ durat ad ep̄la3. Scđa instructio. ꝛ durat ad offertoriu3. Tercia oblatō: ꝛ durat ad p̄fatō3. Quarta ꝯsecratio. et durat vsq; ad orem9 p̄ceptis. Quīta sacri p̄ceptio. ꝛ durat vsq; ad cōmunione3. Sexta gr̄aꝛ actio. et durat vsq; ad finem.

De prima parte misse.

Tc q̄r populus debet p̄mo venire cū mentis deuotōe ad eccl̄iam. iō missa p̄mo icipit᷑ ab introitu. Pro quo sciendū q̄ olim missa inchoabat᷑ a lectionib9 sicut adhuc fit in sabbato pasce ꝛ penthecostes. Vñ Celestin9 primus natione roman9 Anno dñi. ccccxxvij. instituit vt ab introitu inciperet᷑. Post quem Gregorius p̄mus anno dñi ccccccix. cantualē introitū cōposuit. ꝛ significat desideriu3 sanctoꝝ patꝝ q̄ incarnationē christi desiderabāt clamātes deuote. Emitte agnū dñe dominatorē terre ꝛc. Et iterum. Utinā disrumpes celos. Per versu3 aūt designat᷑ desiderij numerositas. q̄r diuersi diuersimode clamabāt. Jō aūt vt cōmuniter introit9 sumit᷑ de psalmis. q̄r olim cantabāt᷑ in p̄ncipio misse. cl. psalmi. s3 q̄r tediosum pp̄lo erat. ideo Pelagi9 statuit vt solu3 aliq̄d de ipsis sumeret᷑. s. introit9 cum ṽsu. Aliq̄ tñ scti hñt spēales introit9 i suis fest͛ pp̄t reuerētiā eoꝝ. Addit᷑ etiā gl̄ia patri q̄r licet sol9 fili9 sit incarnat9. tñ tota trinitas opata ē incarnationē. qđ damascen9 papa instituit. Obmittit᷑ tñ i missa defunctoꝝ. q̄r illi non sunt in statu gl̄ie s3 pene. Simile in dñica passionis dñi. q̄r tūc ñ recolit᷑ gl̄ia s3 ꝯfusio in p̄sona filij dei facta. Resumit᷑ aūt introit9 ideo. q̄r tā p̄cedētes q̄ seq̄ntes scti in fide xp̄i sūt cōcordes. vñ ꝛ q̄ p̄cedebant et q̄ sequebant᷑ clamabāt osanna.

Sciendū aūt q̄ sacerdos debet p̄mo egredi de sacristia q̄n introit9 incboat᷑. Signat aūt egressus ille xp̄i egressu3 de vtero ṽginis gloriose. de quo processit tanq̄ sponsus

de thalamo suo Secundo ppl's dz venire cũ mẽtis hũilitate. qd designat Kyrie eleyson. qd etiã Grego. papa cantare nonies istituit. Et ẽ grecũ significãs tm̃ sic dñe miserere. Fit aũt in greco vt inuatur xp̃i titul' script' fuisse grece hebrayce z latine. vñ osanna et sabaoth hebrayca sunt. reliqua vero latina. vl' vt oĩs lingua ꝯfiteat xp̃i passionem Et fit nonies vt ad nouẽ ordinũ angelorum ꝯtẽplatõz possim' puenire. Triplicat autẽ ad laudẽ trinitatis. Et recte sequit post introitũ. Introitus em̃ significat aduentũ xp̃i in carnẽ. Kyrieleyson vo ĩ mentẽ. qd signat p h qd dr Miserere nob. Tercio debet popul' venire cũ mentis erectiõe qd sigt cant' angelorum. s. gl'ia in excelsis deo. Et recte seq̄t post illa duo ad significandũ q hõ ad aduentũ christi ĩ carne z mẽte debet gaudere gaudio spũali z vocal'r exp̃mere. Et p̃mo incipit a sacerdote. scdo a choro ꝯplet. p qd designat q p̃mo vn' chor'. i. vn' angel' ĩ natiuitate dñi ĩcepit istũ hymnũ. post h alij multi ipm psequebãt. vt dr Lu. ij. Et qr iste hymn' dictus ẽ ad laudẽ dei in natiuitate q ẽ mediator dei z hoĩm. ideo ĩ medio altaris dr. vl' qr in media nocte nat' est. Et qr etiaz iste hymnus in ortu christi ĩ mũdum dict' est. ideo facie versa ad orientẽ ipse incipit. Et qr istd cãticũ ẽ leticie. iõ ĩ aduentu nõ canit. qr scti p̃res nõ in re sed in spe habuerũt p̃miũ. Spes autẽ que differt affligit aĩam. Prouer. xiij. Silr in. xl. z. lxx. vbi recolit lapsus p̃mi hominis flebilis. nõ dr. Unde nouẽ septimanis tacetur pter nouẽ chororum angelorum ꝯsortij puationez. Itẽ in die ĩnocentũ nõ cantat. qr fuerũt ñ in gl'iam sz ĩ vituperiũ christi occisi. General'r tñ dr iste hymn' qñ dr. Te deũ laudam'. excepto sabbato pasce et cena dñi pter speciales rõnes. In cena aũt dñi nõ dicitur nisi ab ep̃o. Sed sabbato pasce ab omnib. qr illa missa est qdãmodo diei sequẽtis. s. resurrectionis christi. vñ in nocte deberet celebrari. de cõse. di. ij. nocte. Deinde sacerdos vertit se ad pplm dicẽs. Dñs vobiscũ. qd valet tãtũ. i. dñs tribuat pctõrib affectũ et voluntatẽ bonã. Sed ep̃s dicit pax vobis. quia est vicarius

christi. q dixit aplis suis post resurrectionē suā. pax vobis q̄si diceret. i p̄senti det vobis pax pectoris. et i futuro pax eternitatis. et chorus r̄ndet. Et cuz spiritu tuo. i. dn̄s q̄ est in corde tuo sit etiaz nobiscū in corde nr̄o. Et hoc v̄bū Dn̄s vobiscum sumptū est d libro Ruth. c. ij. Sic ei legit booz salutasse messores suos. et p̄pheta in Paral. asa regem et q̄ cū eo erant. z angelus salutans gedeonē dixit. dn̄s tecū Sz h verbū. et cum sp̄ū tuo sumptū est ab ap̄lo ad Thimotheū vlt. Sciēdū tn̄ q sacerdos v̄tit se in missa q̄nq̄ es ad designandū q christus post resurrectiōz suā ipso die resurrectōnis q̄nquies apparuit suis electis. P̄rio marie magdalene. secūdo mulieribꝫ tertio petro. quarto duobus discipulis in emaus euntibꝫ. quinto omnibꝫ discipulis ab sente thoma. Et q2 ppl's conuenit ad orandū cū intentiōe impetrādi. iō statim seq̄t collecta. Vn̄ dicit sacerdos. oremus. significās illud qd chri stus dixit ap̄lis. Orate ne intretis i temptatōez. p qd etiā reddit se indignū. vn̄ q̄si con uocās ad se fideles dicit. oremus. i. oēs orate. vt qd petimus facili⁹ impetremus. Et tūc dicit collecta seu oro que designat q xp̄s dans nobis exemplūz orauit. Et dr collecta. q2 fit sup ppl'm collectū. vel q2 in ea colligit ppl'i oro seu depcatio. Et fit i dextera p̄te altaris. p quā designant bona eterna z sp̄ūalia q̄ p̄mo sunt petēda. iuxta illud. P̄rimū querite regnū dei. Fit etiam versus orientē iuxta Damascenū. lib. iiij. c. xi. vt paradisum affectare mōstrarem⁹. que est in partibꝫ orientis. Secūdo vt christū crucifixū qui versus orientē stans in cruce respiciebat attendam⁹. Tercio vt ip̄m iudicē inde ventu rū significem⁹. Q̄nq3 aūt dicit vna oratio rōne solēnitatis Aliq̄n due vel tres vsq3 ad septenarium et nō vltra. q2 f'm Inno. dn̄s septem petitionibus docuit orare. Et etiā q2 vltra in tediūz verteret. de cō se. di. ij. cum omnia. Q̄n autē imponunt pl'es collecte tunc p̄mo ipo nāt due. postea tres. vl' p̄mo vna z postmodū due ita q maior numerus sequat Et sp fiāt i numero ipari. q2 p̄sone diuie sunt ipares i numero. Et dirigūt oēs orōes

pri ꝛ filio ꝛ nō spūiscto. qꝛ cū ipse sit donū a dono nō petit donū. scḋm Bern̄. de parātinis De modo aūt ↄcludēdi collectas dant ꝟsus. Per dn̄m dicas cū prem ꝓsbit oras. Cū xpm memores p eūdē dicere debes. Cū xpo loq̄ris. p eundem dicere q̄ras. Qui tecū si sit collecta finis i illo. Si spiritꝰ almꝰ eiusdē dicere debes. Hoc ē. vbicūqꝫ ad deū patrē dirigit oro. ꝛ nō ē mētio de filio dicat p dn̄m ꝛc̄. Si autē ibi ē mētio filij dicat p eundē dn̄m ꝛc̄. Si aūt ibi est mētio de spūscto dicat p dn̄m ꝛc̄. q̄ tecū viuit ꝛ regnat in vnitate eiusdē spūscti deꝰ p oīa secl'a seculoꝝ amen. i. p oīa p̄ntia ꝛ futura. Nullꝰ aūt dꝫ sibi facere nouas collectas q̄ nō sunt ab eccl'a ꝓbate. qꝛ h̄ ꝓhibuit ↄciliū africanū. cui interfuit Augꝰ. Sciēdū etiā φ si iponit collecta defunctorū in missa viuorū φ illa debet esse penultima ꝛ non vltima. qꝛ finis dꝫ suo ꝓncipio cōuenire. Nullo aūt mō in missa defūctoꝝ collecta ꝓ viuis dꝫ imponi. qꝛ mortui viuos iuuare nō p̄nt. Itē collectas dici ꝑcepit Symachus natione sardus. anno. ccccxciiij.

De secunda pte misse.

Expedita ꝑma pte misse q̄ ē ad ppl'i ꝑparationē dicēdū est de scḋa q̄ ē ad ppl'i instructōe. ꝛ incipit ab epl'a in q̄ docet ppl's in diuis mādatis. Et habet sex ptes. scꝫ mysterialē informatiōeꝫ. de q̄ in epl'a. penitentionalē opatiōnē. de q̄ in gduali. salutarem lamentatōeꝫ. de q̄ i tractu. spiritualē exultationē. de q̄ in alleluia. ꝑncipalē instructionē. de qua in euāgelio. ꝛ specialē fidei instructionē. d̄ q̄ in symbolo. Scḋm aūt Inno. epl'a significat officiū ꝑcursoris: q̄ preibat ante faciē dn̄i. Et qꝛ ꝑdixit. penitētiam agite. ideo sequit graduale. Sꝫ qꝛ post pn̄iam sequit gaudium. quia ipse dixit. Appropinq̄bit em̄ regnū celoꝝ. idō seq̄t alleluia qḋ est cantꝰ gaudij. Et qꝛ pꝰ Iohis doctrinam secuta est doctrina christi. ideo sequit euāgeliū que est doctrina xpi post quā secuta est fides apostoloꝝ. ideo sequit symbolū. Quare autē epistole nō fiunt de libris moysi: qꝛ in illis ꝓmittunt tēporalia. In epl'is vero pauli eternalia. Et hac

rōne lectiones de libris moy si terminant̄ in graue accentū Sed lectiones ep̄larū in acutū. q2 sursu3 tendūt. Gradua le s̄m Innocē. dicit̄ a gradibꝫ in quib⁹ cantabatur. ⁊ significat cōuersionem fideliu3 penitentiū. Et interponit̄ versus ad designādum ꝙ nullus vera3 penitentiā facit nisi plene cōuersus sit ad deum. Et obmittitur graduale in festis pascalibꝫ. ⁊ loco eius dicitur. Hec dies. Quia illi dies statum ecclesie futurum felicem insinuant. s. statū post resurrectione3: vbi non erit pena sed gaudiu3. Alleluia vox leticie significat gaudiū penitentiū quod habēt ex ꝓmisso ꝓmio. Et canit̄ etiam in aduētu. q2 licet sancti patres habuerunt spem de incarnatione christi. tñ quia certi d̄ hoc erāt. ideo exultabāt. S3 in septuagesima obmittit̄. q2 tūc casus primi hominis deflet̄. loco cuius canit̄ tractus cum ꝓlixitate ⁊ asperitate vocis. significans ꝓlixitatē miserie p̄sentis incolatus. Et hoc Symach⁹ papa instituit sic̄ ⁊ collectas. Addit̄ etia3 q̄nq3 prosa post alleluia. sc3 que est vox exultationis. ad signandum gaudium corporis et aīme. Et est instituta a Nicolao papa. Prius enim cantabat̄ neuma q̄dda3 longū post alleluia. loco cui⁹ Nicolaus papa in festiuitatibus p̄cipuis prosam cantare instituit. Significat etiā diuturna ꝓtractio notaru3 ipsius alleluia gaudium celestis patrie quod est absq3 fine. ⁊ fit sine voce significatiua. q2 tale gaudium nulla lingua exprimere potest ⁊c̄. Euangelium quod legit̄ in sinistra ꝑte altaris designat ꝙ ꝑ ipsum peccatores sunt vocati. Et dicitur versus aquilonē ad euitationem maloꝝ et imitatione3 bonoꝝ. Mali em̄ ꝑ aquilonem significant̄. Nam ꝑ aquilonē diabolus frequēter designat̄ contra quē est euangeliū. Et dicit̄ in loco alto. sc3 in pulpito. q̄d nō fit in epistola. q2 altus locus dat̄ seruantibꝫ euāgeliū. q2 celu3. Et ꝓpter hoc etiā terminat̄ in altū. Premittitur aūt ante euangeliū dn̄s vobiscum. salutatio populi. ꝑ quod disponit populu3 ad audiendum deuote. Et chorus rn̄det. ⁊ cum sp̄ū tuo. id ē sicut tecū est deus ad dicēdu3 verbum dei. ita nobiscum sit ad audiendu3. deinde signat

se in pncipio ꝛ i fine. Prio in libro facit signũ crucis. q̃si dicat. crucifixũ pdico. Scdo i pectore. q̃si dicat. crucifixuꝫ credo. Deinde i facie. ac si dicat. crucifixũ pdicare nõ erubesco. Silr pplus faciat ne diabolꝰ vtat facies ac mẽtes eoꝝ ab auditiõe vbi dei i pncipio. ꝛ i fine ne vbũ tollat de cordibꝫ eoꝝ. Debet etiã ppls stare ꝛ nõ sedere. in signum ꝙ sũt pati pugnare ꝑ euãgelio. ꝛ caput eleuare in signũ reuerentie. Et h̄ statuit Anastasiꝰ papa pmꝰ anno dñi. cccciiij. habet etiã de ꝯse. di. i. apostolica. Jtẽ arma vl baculos ponere. in signũ ꝙ iuxta doctrinã euãgelicã pati sunt nõ armis sꝫ patiẽtia se defendere. iuxta illud. Si qs te ꝑcusserit ad vnã maxillã pbe ei ꝛ alteram. Aliqñ autẽ thurificat circa euãgeliũ. ꝑ qd significatur odor bone opatõis. iuxta illud. Sic luceat lux vr̃a ꝛc̃. Dat etiã osculum libri tm̃ sacerdotibꝫ post euãgeliũ et clericis. ad designandũ ꝙ ipsis dñt esse manifesta diuia secreta. ceteris aũt in ꝑabol. Lu. viij. Post h̄ canit symbolum nicenũ. qd marcianꝰ romanꝰ post siluestrũ istituit ãno dñi ccccxxix. Et dr a sin qd ẽ cõ. ꝛ bolos morsus. q̃si cõpositũ ꝑ morsellos paruos. i. articulos. Est em̃ collectũ ex diuersis locis sacre scripture i quo est tota fides. Cõpositũ est tñ ꝓpter maiorẽ cautelaꝫ. s. propter hereticos. ne sit difficile querere articulos fidei in scripturis multis. Et est triplex symbolum. Primũ aploꝝ. s. credo. qd cõiter dicit in pma et in cõpletorio. Scdm athanasij. s. Quicũqꝫ vult saluus esse. Et terciuꝫ nicenũ. qd in synodo nicena fuit cõpositũ. Jstud aũt potiꝰ canit i missa q̃ꝫ aliud. qꝛ ꝯditum est tpe veritatꝭ ꝓpalate ꝯtra hereticos insurgentes. ꝛ clariꝰ est determinatiuũ fidei q̃ꝫ symbolum aploꝝ. ideo potiꝰ canit istud q̃ꝫ illud. Vñ licet eadeꝫ sit veritas vtrobiqꝫ. magis tñ clare in vno q̃ꝫ in alio. Canit aũt alte ꝛ expresse. vt omnes illud discant et sciant.

De tercia parte misse.

Consequẽter vidẽdũ est de tercia ꝑte misse q̃ dr oblatio. q̃ ꝯtinet sub se sex ꝑtes. Pria est ppli exultatio ꝑ q̃bꝫ offerre debet. et hec signatur

p offertoriũ. Scda ē oblatio nis presentatō. ibi. Suscipe sancta trinitas. Tercia est al tar' thurificatio. Quarta cor dis hũiliatio. cum dr. in spũ hũiliatōis. Quīta seq̄ns orō nez. s. secretũ. Sexta manuũ ablutio. Circa qd sciendũ q sacerdos post symbolũ dic dñs vobiscũ. ad significandũ q ex q̄ dz ad oblatiōz accede re. et nulla oblatio pt esse acce pta sine deo. iō dic. dñs vobi scũ. Et qr tā sacerdos q̄z po/ pulus dnt esse valde attenti circa oblatiōz hostie salutar' vñ tūc q̄si excitando ppl'm sa cerdos dic Orem⁹. Nō tñ vl teri⁹ p̄seq̄r voce alta. sz sub si lētio dicit offertoriũ. p qd de notat suā intētōz marie recol lectā ad deũ. Significat etiā illud silentiũ latibulũ xpi añ passionē. qñ iudei ɔspirauer̄t ɔ eũ. vt si q̄s eũ ɔfiteref extra synagogā fieret. cātat tñ tūc chorus valde letabũde ad de signādũ hilaritatē offerētiuz qr datorē hilarē diligit de⁹. Et qr legit etiaz de dauid q cytharā cũ cantorib⁹ pcutie/ bat. Tenēt aũt fideles ad ob lationes sm ɔsuetudinem ap probatā in aliquib⁹ festiuita tib⁹. vt de ɔse. di. iij. oīs chri/ stian⁹. qr dictũ est a dño. Nō apparebis i ɔspectu meo va/ cu⁹. Licet aũt h sit p̄ceptuz. tñ q̄stũ ad q̄ntitatē. vt tātũ vl tātũ offeraf ñ ē p̄ceptũ sz ɔsi/ liũ. iuxta illud Exo. xxv. Ab omni hoīe q̄ offert vltroneus accipietis eas. s. oblationes.

Equitur

s scda ps tercie pt'. s. oblatiōis p̄sentatio Circa qd sciēdũ q sacerdos volēs p̄sentare oblatiōz deo parat p̄mo materiā. Et p̄mo p hostia accipit panē triticeũ azimũ mũdũ et purũ. et p san/ guis ɔfectōe accipit vinũ bo nũ et sapidũ admixta modica aq̄ q̄ posset absorberi a vino. q̄ facto dic Fiat hec ɔmixtio vini pit' et aq̄ In n. p. et. f. et. ss. Deinde accipit calicē tenēdo vna manu i medio. et reliq̄ su stētādo pedē calic'. et alte sub leuādo dic. Suscipe sctā tri/ nitas hāc oblatōez. q̄ orō de se indicat q̄d vl' p q̄ tūc oraf. tūc eñ orat eccl'ia deũ et c. Di cta āt ista orōe dz calicē dpo/ nere dorsũ et patenā dsup col lat. et panē ad pedes calic' col locare. vicz int' se et calicē sm modũ mag' cōez. Calix signi ficat xpi diuinitatez. patena

hũanitatẽ q̃ diuitatẽ sic pate
na calicẽ ꝯtexit. Sꝫ tũc pate
na sub corꝑali obꝭuat᷑. qꝛ di/
scipuli relicto christo oẽs fu/
gerũt. Calix aũt corꝑali opꝑit᷑
qd̃ signat sepulturã xp̃i. De/
bet aũt corꝑale eẽ de lino mũ
do ⁊ candido ẜm Hugonẽ. et
ẜm ꝯciliũ lugdunẽ. vt etiã hꝛ̃
ĩ bocardo. li. iiij. Hoc istituit
siluester p̃mꝰ ãno dñi. cccxv.
Nec dꝫ ĩ eo alteriꝰ rei materia
p̃ciosior aut vilior misceri. vñ
dicebat Joh̃. de deo ẜm ꝙ re
fert archi. de ꝯse. di. i. ꝯsultu.
ꝙ illi grauit᷑ peccãt ⁊ offendunt
q̃ mittũt corꝑale ꝯfici cũ fari/
na ad h̃ ꝙ stet rigidũ suꝑ cali
cẽ. Nec tale corꝑale dꝫ ꝑ mu/
lieres lauari nisi ꝑ sacerdotez
p̃us lauet᷑ ĩ vase specialr̃ ad h̃
deputato. ĩ q̃ nihil ẽ postmo/
dũ lauãdũ. vt dꝛ de ꝯse. dis. i.
nemo. Significat aũt h̃ cor/
ꝑale ẜm arch̃. vbi suꝑ̃ ecc̃laꝫ.
Q, aũt supponit᷑ calici signi
ficat ꝙ christi passionẽ ecc̃lia
non desinit imitari. Corꝑale
aũt multo labore candidat᷑ et
ecc̃lia multo labore xp̃o ꝯfor
mat᷑. Jtez significat syndonẽ
in qua xp̃us fuit inuolutus.
⁊ ideo fit corꝑale de lino: qꝛ si
cut linũ multꝭ pulsiõibꝫ ⁊ tun
sionibꝫ ad cãdorẽ deducit᷑. ita
ecc̃lia ꝑ illud significatũ. q̃ ꝑ
corpꝰ xp̃i intelligit᷑ mltꝭ p̃ssio
nibꝫ ⁊ passionibꝫ ad candorez
vite eterne ꝑducit᷑ Et ita etiã
corpꝰ xp̃i ꝑ illud significatuꝫ
ꝑ mltas tribulatões venit ad
gl̃iaꝫ. vt dicit glo. ĩ. c. ꝯsultu.
de ꝯse. dis. i. Et qꝛ dictũ est ꝙ
calix coopꝑtꝰ significat xp̃i se/
pulturã. hinc est ꝙ tũc maria
mag. venit vngere iesum ⁊c̃.

Ercia pars

t est altaris thurificatio
Maria ei magdalena
accepit libraꝫ vngenti nardi
pistici preciosi ⁊ vnxit pedes
iesu. ⁊ domꝰ impleta ẽ ex odo
re vngẽti. Et sacerdos in mo
dũ crucꝭ suꝑducit ⁊ circũdu/
cit ĩcẽsũ suꝑ̃ sacrificiũ ⁊ altare
vt ⁊ crucis signaculo ⁊ thurꝭ
incẽso diabolice fraudis ma/
lignitas extricetur ⁊ effugiat
Q, ꝟo tercio suꝑducit et cir/
cũducit ĩcẽsũ desig̃t ꝙ maria
ter exhibuit et adhibuit vn/
gẽtũ circa corpꝰ ih̃u. Primo
cũ vnxit pedes ipsiꝰ ĩ domo
symõis pharisei. Scd̃o ĩ do
mo symõis leprosi suꝑ caput
eiꝰ vnguentũ effudit. Tercio
cum emit aromata vt veniẽs
vngeret ih̃m ⁊c̃. volũtas eniꝫ
reputat᷑ ꝓ facto. cũ ⁊ ꝑ seipsaꝫ

nō steterit q̄ minus explesset qđ incepit. Q, vo postmodū vndiqꝫ totū incēsat altare de signat ꝙ factū illđ totā resper sit eccl'iam. sicut dn̄s ipse te/ stat dicēs. Amen dico vobis vbicunqꝫ ꝛc̄. Mat. xxvi. Et Leo papa statuit incēsum su per oblatā fieri. qđ et ꝯciliuꝫ rothomageñ. fieri statuit De aliis etiā thurificatiōis signi ficationibꝫ plura vide i ratio nali diuinorum.

Equitur

s ꝗrta ps tercie part; de hūiliatione. vbi sacerdos dicit inclinato capi te. In spū hūilitatis ꝛc̄. et est oro Dañ. iij. c. vbi sacerdos ꝓ funde inclinat hñs manꝰ an/ te pectꝰ. ꝛ circa h osculat alta re in signū cruc; . qꝛ ꝑ passiōeꝫ crucis reconciliati sumꝰ deo. ꝛ in eius amicitiā admissi. ad Eph. ij. Alij tn̄ nō osculāt h altare. Deinde seq̄t oro. Ubi sciēdū ꝙ sacerdos vtit se tūc ad ppl'm eos salutādo dicēs hec vba. Orate ꝓ me pctōre. ꝑ q̄ vba sacerdos iplorat auxi liū circūstātiū ꝓpt altitudinē sacr'i. Et dn̄t ista vba sonoro se et expsse dici. Et tūc vertit se sacerdos ad alterā partem dicens. Dn̄e exaudi orōnem meā. qꝛ tūc orat singl'ari orō ne. Et in h mlti errāt supp̄sse illa vba dicētes. ꝛ cū h nolētes se vtere ad ppl'm. nec ad alte/ rā ptē altar; . qđ ñ ē sine pctō. Ista aūt ꝯuersio ad ppl'm cū silētio subseq̄nte significat oc cultam apparitionē christi q̄ apparuit petro. qꝛ licet certū sit ꝙ ei in die resurrectōis ap paruit. vt dꝛ Lu. vl. tn̄ incer tū est vbi. g fit sub silētio Un̄ q̄nto seq̄t secreta qꝛ secrete dꝛ vt notet mētal' ꝯuersio ad de um. vt sit sacrificiū añ deū g/ tū. Debēt em̄ tot dici secrete q̄t fuerūt i ꝑncipio collecte. ꝛ eodē ordie poni ꝛ ꝯcludi Sꝫ tn̄ in fine oīm dꝛ expsse. ꝑ oīa secl'a secl'oꝝ. s. ad significādū ꝙ licꝫ sacerdos orat vt ꝑsona singular; . tn̄ ex q̄ ꝓ toto ppl'o orat. ideo occulte nō dꝫ finiri Uel ad innuēdū ꝙ sacerdos hic postulat auxiliū populi. vñ expsse rñdet cleric ꝰ amen. ad designanduꝫ ꝙ post lazari resuscitationem christus pu/ blice ꝑdicauit.

Estat nūc

r videre đ q̄nta ꝑte ter cie pt; . q̄ dꝛ seq̄ns orō vel ꝑfatio. q̄ habet quattuor

ptes. In pma pplus salutat cū dr. Dñs vobiscū. In secūda rō assignat. ibi. Vere dignū zc. In tercia laus diuia a populo cātat. cū dr. scūs scūs scūs zc. In qrta canō ipe inchoat. ibi. Te igit clemē. zc. Quātū ad pmū sacerdos salutādo ppl'm pmo excitat eū ad attentōz dicēs. dñs vobiscū. Scdo ad ment erectōz. ibi. sursum corda. Tercio ad graꝝ actōes. ibi. gras agam⁹ Excitat aūt ad attentiōz ppter reuerentiaz sacri in quo xpus sumit ipse fons bonitatis. iō sacerdos dic. Dñs vobiscū. Deinde dicit. sursū corda. ad designādū q circa hoc sacrm debem⁹ habere altitudinez ɔtemplatōis. et ea que sursū sunt appetere. vt dicit Col. iij. Et etiā qz istō sacramentū nō pt rite pfici sine illo q est sursuz. a q cūcta bona pcedūt. vt dicit grego. Et a quo oīe bonū pcedit. vt dr Jaco. i. Et ad designandū q hoc sacrm nō pdest nisi habētib⁹ corda sursum. Ad qd statim rñdet minister. habem⁹ ad dñm. Et ē sensus. i. habemus corda nra ad dñm leuata. Sz forte in h mlti menti unt hñtes corda depssa. qsi arguit pph a dicēs. Filij hoim vsqz q graui corde. Tercio excitat pplus ad graꝝ actiōes. ibi. gras agam⁹ dño deo nro Ubi vide ɔgruentiā laudis. qz eniz est dñs ergo a seruis vult laudari. Malach. i. Si ego sum dñs vbi ē honor meus. Et qz deus ideo vult coli. z qz noster est. ideo specialr vult honorari l' venerari. Et qz tā innocētes q penitentes habēt laudare deū. ideo dr recte. dignū z iustū est. Et certe dignū rōne sue maiestatis. iuxta illud Apoc. vij. Bñdictio z claritas z sapia z graꝝ actio honor z virt⁹ z fortitudo deo nro. dignū etiā p tāt bñficijs nob impēsis. dignū rōne supabūdant charitat. ex quo pprio filio suo nō pepcit deus zc. Quarto statim rō assignat hui⁹ a sacerdote cuz dr. Uere dignū. Et h incipit pfatio q repsentat illud gaudiū pueroꝝ cātātiū i die palmaꝝ. Bñdictus q venit i nomine dñi. Tpe aūt q cantat pfatio debēt man⁹ eleuari. ad designanduz q tūc sacerdos vult orare p celestib⁹. Et per ista verba sacerdos approbat pmo deū digne esse laudādū. scdo inuitat angeloꝝ exēplo

cum dicit. quã maiestatẽ tuã laudãt angeli.q.d.ꝭm Inno. dignum ẽ: quia mera nos vo luntate fecisti. Justum: qꝛ me ra miſcdia redemisti. Equuꝫ qꝛ gratuite nos visitasti. Sa lutare: qꝛ ꝑpetue nos saluasti Nos tibi semp.i. ĩ omni tem pore. ꝛ vbiqꝫ.i. in omni loco. Et si nõ actualiť tñ habitua liter. nõ ponẽdo videlicet obi cem mortalis peccati. Unde nõ cessat orare q̃ nõ cessat be nefacere. ꝭm Aug⁹. Circa qđ sciendũ ꝙ tm̃ decem sunt ꝑ̃fationes. Pelagius em̃ pa pa statuit nouem. sed vrban⁹ papa anno dñi. ccccxliiij. ad didit decimã de beata ꝟgine. Quotidianã aũt p̃fationeꝫ fe cit Symach⁹ natõne sardus Anno dñi. ccccxciij. Prima ẽ de natiuitate. secunda de epi phania. tercia de quadragesi ma. quarta de resurrectione. quinta đ ascensione. sexta de penthecoste. septima de trini tate. octaua de sancta cruce. nona de apľis. decima de be ata virgine. de hoc habeť de ꝯſe. di. i. inuenimus. Ex quo patet p̃fationẽ nouiter inuen tam de dedicatõne eccľie esse supfluã ꝛ erronee introductã nisi aľs ĩterueniret autoritas pape. de qua tñ vsqꝫ modo ñ ꝯstat. Uñ illi ea vtentes gra uiter peccãt. Cũ em̃ vnã col lectã minimã nõ possunt mu tare vel addere. mľto magꝭ tã solẽneꝫ p̃fationẽ ꝓ suo libitu ĩmutare q̃s p̃sumat. Deinde sequiť sanct⁹. qđ Sixtus pri mus ãno dñi. cxxix. instituit. ꝑ qđ sacerdos orat vt laus no stra ꝛ voces nostre laudib⁹ et vocib⁹ angelorũ associenť. qꝛ angeli semꝑ cantãt scťũs. Ter aũt caniť ad honorẽ trinitatꝭ. Osanna bis. ad designandũ duplicem stolã seu gaudiuꝫ. corpis. s. ꝛ anime. ꝛ significat tantũ. id est obsecro salua.

Sequitur

sexta ps tercie ptis ꝑ̃ncipalis misse. scꝫ ablutio manuũ. Primario eñ sacerdos abluit manus ad si gnificãdũ ꝙ dꝫ carere morta lib⁹. sed in hoc loco abluit. qꝛ iuxta posse suũ dꝫ etiã carere venialib⁹. Et ideo soluꝫ capi ta digitorũ ꝑfundit. Et licet aliq̃ dicũt tũc versiculũ. laua bo inter innocẽtes man⁹ me as. tñ cõuenientius obmittiť ꝑpter ꝯtinuationeꝫ sequẽtis canonis qui incipit. Te igiť. cuius p̃ludium fuit sanctus.

Sensus enim est. Te igit͂ clementissime. id est te qui sctūs es. domin⁹ deus sabaoth deprecor. quod cōgrue fieri nō posset interpositis aliquibus verbis. puta. lauabo inter innocētes manus meas ꝛc̄. que faciūt notabilem discōtinuationem illarum orationū pn̄cipalium. ꝛ ideo cautius obmittit͂ q̄ꝫ dicitur.

De quarta parte misse

Sequitur quarta ps pn̄cipalis misse. scꝫ canon Ad cuius euidētiam sciendū ꝙ canon grece interp̄tatur regula latine. qꝛ multum regulate cōpositus est. Dicit͂ autē ꝙ Gelasius papa canonē pn̄cipaliter ordinauit: licꝫ a pluribus sit aliquid additum in eo. tn̄ ab vno est compositus. Dicitur autē ꝙ Clemens secundus Anno. lxxi. post Cletum instituit canonem an̄ cōsecrationeꝫ. et ita dicit͂ canon quasi ex regulis sanctorū patrum editus ꝛ cōpositus. Dicitur etiā sub silentio ſm Innocentiū. primo ad significādum ꝙ christus secesserat in Effrem a iudeis. Secundo ꝑpter maiorem cōuersionem mentis ad deum. quia tūc sacerdos debꝫ intrare thalamū cordis. et ostio sensuum clauso deum orare. Tercio ꝑpter periculi euitationem. ne vsu quotidiano verba sacra vilescant. Quarto propter maiorem reuerentiam. quia que in publico fiunt citius vilescūt. Hec Bernardus de parantinis. Incipit auteꝫ ab illa littera T. que valde rep̄sentat signum crucis ad significādū ꝙ hoc sacramentū seu sacrificium fit ad memoriam passionis christi in cruce. Et fit circa canonem imago crucifixi: vt tanto melius imprimatur memoria christi passionis in cruce ipsi celebrāti. Accedēs autem sacerdos post ablutionem p̄mo benedicit se. secundo compositis manibꝫ osculatur imaginem crucifixi. inclinando se hūiliter. designāt͂ humilem inclinationem quā fecit christus ante suam passionem: in qua factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. sicut habetur Luce. xxij. Aliȷ̄ autem osculantur altare ad significandum ꝙ ꝑ hoc sacramentum acquirimus veram

dilectionem cuz christo. quia minister nõ debet esse infide/lis: vt iudas. Deinde incipit dicens. Te igitur. Circa quod notanduz q illa cõiunctio igitur ẽ illatiua respectu precedentiuz. vnde ex quo dixit prius. sanctus dominus: nunc infert. Te igitur clemẽtissime pater qui es sanctus. Dicitur autem clementissimus quasi in misericordia summe abundans. Et hec verba dicens sacerdos se inclinat designans christi humilitatẽ seu humiliationẽ ad passionem: Additur etiaz per iesum christum filium tuum dominnm nostrũ. Hoc fit ideo: qz christus docuit in suo nomie omnia esse petenda. Juxta illud Johannis. xvi. Amen amen dico vobis: si quid petieritis patrem in nomie meo rc. Describitur autem quadrupliciter. Primo vt saluator: quia iesus. Matthei pmo. Uocabis nomen eius iesus: quod interpretatur saluator. Secundo vt rex. quia christus: quod interpretatur vnctus. Psal. Unxit te deus deus tuus. Tercio vt patri naturaliter dilectus. quia filiũ. Quarto vt nobis prelat⁹. quia dominum nostruz. Supplices id est humiles rogamus: fm Bernarduz de paratinis. rogamus pro illis que nobis d ficiunt. ac petimus pro illis que ad salutẽ nostram nobis necessaria sunt. Uti accepta habeas. id ẽ accipias seu grata habeas. Et aliqui h osculantur altare quasi ostendentes se compati christo. sed nõ est de essentia. Et debet produci illa dictio vti in fine. nã licet idez valet vt et. vti tamẽ plus est expressiua. Hec dona. dicũtur dona que dantur a superioribus. quia hoc sacrificium fit virtute supremi dei. ideo dicitur donum. Munera. dicuntur munera: quia dantur seu offerũtur ab inferioribus. hoc enim sacrificium ministerio sacerdotuz offertur deo patri. Hec sancta sacrificia dicũtur. quia fiunt pro peccatis nostris. Dicuntur autem illibata. id est incorrupta. nõ q illa accidentia nõ possunt corrumpi. sed q contentum sub eis scilicet corpus christi et sanguis nõ corrumpitur. Juxta illud. Nõ dabis sanctum tuum videre corruptionez. Fiunt autem tres cruces in vbis istiz

Hec dona. hec munera. hec
sctā sacrificia illibata. Pro
quo sciendū ꝙ sacerdos ideo
vtit sepius signo crucis circa
hoc sacrm̄ magis ꝙ̄ circa ali
ud. quia istud sacrm̄ est magis
memoriale passionis christi
que ad crucem est terminata.
Fiunt aūt hic p̄mo tres cru
ces ad designandū triplicem
christi traditionē. quarū p̄ma
fuit gratiosa a deo p̄re ex di/
lectōe. qui ꝓprio filio suo nō
pepcit sȝ ꝓ nobis tradidit il/
luȝ. Secūda fuit a iuda. que
fuit ex auaricia ⁊ cupiditate.
eo ꝙ pecuniam ꝓ eo recepit.
quā appellat mercedē iniq̄ta
tis. Tercia fuit a iudeis q̄ fu
it ex inuidia. qȝ sciebat pilatꝰ
ꝙ ꝑ inuidiā tradidissent euȝ.
Quia igit deꝰ pater dedit eū
nobis in donuȝ. iō p̄ma crux
fit cuȝ dr̄. hec dona. Et qȝ iu
das ꝓ munere tradidit eum.
iō scd̄a crux fit cū dr̄. hec mu
nera. Quia vo iudei ad mor/
tem tradiderūt eū vt crucifi/
geret in sacrificiū illibatū. iō
tercia crux fit cuȝ dr̄. hec sctā
sacrificia illibata. Uel etiam
sm̄ Guil. manitinensem. tres
cruces fiūt i reuerentiā eiꝰ q̄
est trinꝰ deꝰ in ꝑsonis. cuiꝰ po
tentia fit cōuersio panis ⁊ vi/
ni. Et sm̄ Bern̄. de paratinis
significat crucifixionē tripli/
cem. quarū p̄ma fuit in volū/
tate ⁊ affectu qn̄ collegerunt
pontifices cōciliū. Joh. xi. et
Mat. xxvi. Secūda fuit in
vocibꝰ clamantiuȝ. crucifige
crucifige Luc. xxiij. et Joh.
xix. Tercia in crucifixiōe ma
nuū ⁊ pedum. Lu. xxiij. Est
itaqȝ sensus istoꝝ verborum
quantū ad triplicem effectū.
Nā qȝ xp̄s datꝰ ē liberaliter.
iō dr̄ dona pluralr̄. qȝ vo da/
tus est vtilit. iō dr̄ munera. et
qȝ datꝰ ē vt nos sanctificaret
mētalr̄. iō dr̄ sacrificia illiba/
ta. i. imaculata. Sȝ quare
dr̄ pluralit dona munera ⁊c.
⁊ nō donū munꝰ ⁊c. cū h̄ non
fiūt plura sacrificia seu sacra
menta sed vnuȝ tm̄. Rn̄det ꝙ
licet corpus ⁊ sanguis christi
sint ꝓprie loq̄ndo ꝯposita di
stincta. tn̄ dicunt vnū integri
tate. sicut comestio i vna mē/
sa quantūcunqȝ fercula sunt
diuersa aut potus diuersi. ni
hilominꝰ dicit vna comestio.
⁊ hoc vnitate integritatis. qȝ
cibꝰ ⁊ potus simul integrant
refectionē. ⁊ habent vnū effe
ctū ⁊ nutritioneȝ. Et isto mō
istud sacrm̄ dicit vnuȝ. Qn̄ g
dicunt dona munera pluralr̄

referf ad illas substantias pa nis z vini que pr̃a sũt cõposi ta p se z nõdũ sũt corp⁹ et san guis xp̃i vnũ. Vñ s̃m Gorrã sup Mat. Quis ibi sint plu ra materialr̃. nõ tñ formalr̃ p pter vnã operationẽ quã inten dunt. s. refectionẽ sp̃ũalem.

Sequitur

In p̃mis q̃ tibi offe rim⁹. vbi ponit op tatio salutis eo℞ p q̃b₉ offerf hoc sacrificiũ z cui. q2 deo pa tri. vñ dicit. in p̃mis. i. p̃ncipa liter tibi. Scđo q̃s offert. q2 sacerdos ex p̃te toti⁹ eccl'ie. iõ dicit offerim⁹. nõ offero. Ex q̃ pz q malicia sacerdotis nõ viciat effectionẽ ɔsecratiõis. q2 ñ offert ex bonitate vl' ma licia p p̃a. sed ex officio qđ ge rit ex p̃sona eccl'e. Tercio p q̃ offerf. Et p̃mo q2 generalr̃ p tota eccl'ia. vñ dicit. p tota ec clesia catholica. i. vniuersalr̃ toto orbi terra℞ diffusa. z fi dei sacris vnita. nõ p synago ga iudeo℞ abiecta z dispersa vbiq3 p diabolũ. Quarto ostẽ dit q̃d petit. vñ dic̃. quã. s. ec clesiã pacificare digner̃. vt. s. pacem h̃eat ab hereticis z scis maticis. digner̃ etiã eã aduna re. i. i vnitatẽ colligere q̃ disp sa ẽ inter p̃fidos vl' paganos. Vel s̃m guil'. manitiñ. orat h̃ p̃sbit p inicẽ discordãtib₉: vt vniant i charitate Addit aũt vt custodire digner̃. s. a vicijs z demonib₉. z regere. s. i p̃spe ris. Deide orat p p̃sonis sin gularib₉. z p̃mo p capitaneis eccl'e. s. papa. q̃ verba addidit Clemẽs z postea Pelagi⁹ pa pa ɔfirmauit. vñ idẽ dic̃. Cõ stat ab vniuerso orbe sepatũ esse q̃ ob quãlibet dissensionẽ int sacra mysteria ap̃lici pon tificis s̃m ɔsuetudinẽ mẽoriã nõ freq̃ntat. Deinde p ep̃o p p̃rio. vñ dicit. p antistite n̄ro. qđ ep̃s celebrãs obmittit cũ sit met antistes. post h̃ addit de secl'ari p̃ncipe. vñ dic̃. z p̃n cipe n̄ro. h̃ em̃ est ɔsiliũ ap̃li. i. ad Thi. ij. c. vbi inq̃t. Ob secro p̃mo oĩm fieri obsecrati ones. orõnes. postulatiões. z gra℞ actões p oĩb₉ hoĩb₉. p regib₉ z p oĩb₉ q̃ in sublimita te sũt ɔstituti. vt quietã z trã quillã vitã agam⁹ i omni pie tate z castitate. Deb3 aũt intẽ tio celebrãtis fieri ad p̃sonã illi us ep̃i i cui⁹ dyocesi celebrat. Rome tñ ñ dr̃. p antistite n̄ro q2 ibi papa est ep̃us. Silr̃ di cendũ de p̃ncipe illo in cuius regno vel ducatu celebrat. de

inde descẽdit generalr̃ orãdo ꝓ omnibꝫ fidelibꝫ. Vñ dicit. ꝛ ꝓ oĩbꝫ orthodoxis.i. veris catholicis.nõ scismaticis vl̃ hereticis. Vñ orthodoxus dr̃ ab orthos ti.qđ ẽ rectũ.ꝛ doxis gl̃ia vl̃ doctrĩa.q̃si recta gl̃ia vl̃ doctrina. Qui ꝫ recte gl̃ificant deũ ꝛ rectã fidei doctrinã sequunꞇ orthodoxi vocãꞇ atq̃ apl̃ice ꝛ catholice fidei.i. ꝑ apl̃os fundate et predicate fidei cultoribus.

Emento

m etiã dñe famulorũ famularũq̃ tuaꝝ. vbi iteꝝ descẽdit in spẽali ad memoriã certaꝝ ꝑsonaꝝ. Vñ licꝫ deꝰ noscat oĩa.nec opꝰ est sibi demõstrare ꝑsonã ꝓ qua orat p̃sbiter. cũ oĩa nuda sint ocul̃ eiꝰ. Heb.iiij. Sꝫ tñ obliuisci dr̃ illoꝝ quibꝫ gr̃aꝫ suã nõ infundit. Silr̃ dr̃ illoruꝫ recordari quibꝫ gr̃am suam ꝛ dona largiꞇ. Et est modꝰ vulgariuꝫ q̃ cõiꞇ dicũt tribulati. deꝰ oblitꝰ est mei. Petit ergo h̃ duo. Primo explicite ꝓ q̃busdam. scđo ꝓ oĩbꝫ circũstãtibꝫ. Vñ dic̃.memẽto dñe famuloꝝ famularũq̃ tuaꝝ. nõ dicit ꝟuoꝝ.qꝛ ꝟuitꝰ pctm̃ designat. Joh.viij. Qui fac̃ peccatuꝫ seruꝰ ẽ pctĩ. Et tales q̃ diu sũt in pctĩs obliuiscunꞇ a deo.iuxta illud. Pctõres nõ exaudit deꝰ. Joh.ix. Sed famulꝰ dr̃ a fauore.qꝛ ẽ ĩ fauore ꝛ gr̃a dñi.vt sũt pctõres conuersi ꝛ penitẽtes ꝓ pctĩs. ꝛ tales deꝰ nouit. vñ petit p̃sbiꞇ recordari taliũ. Et sciẽduꝫ q̃ sacerdos dꝫ facere mẽoriaꝫ ordĩate. vt.s.p̄mo oret ꝓ ill̃ q̃ sũt maiori charitate diligẽdi Et qꝛ ordĩata charitas ĩcipit a se.iõ p̄mo facit mẽoriaꝫ sui ipsiꝰ.cogitãdo tm̃ mẽte vl̃ exp̄mẽdo vt deꝰ sui misereaꞇ.et dimittat pctã ꝛ tribuat gr̃aꝫ. Deinde orat ꝓ pr̃e ꝛ mr̃e parentibꝫ ꝛ fratribꝫ atq̃ sororibꝫ Tercio ꝓ bñfactoribꝫ. Quarto ꝓ inimicis ꝛ ꝓ ꝑsecutoribꝫ. Quĩto ꝓ infidelibꝫ vt ꝯuertãtur ad fidẽ. Et h̃ q̃dã faciunt eis dispositiõꝫ ĩ mẽte satis pulcrã. faciẽtes talẽ memoriã ad sil̃itudinẽ ordis casuũ. quoꝝ p̄mꝰ est ñtũs. in q̃ suiipsiꝰ recordanꞇ. Secũdus gtũs. ꝛ significat genitorẽ.i. parentes. Tercius datiuꝰ.et significat datorẽ vl̃ bñfactorẽ. Quartꝰ accusatiuꝰ. ꝛ significat accusatorem vel inimicũ. Quintꝰ vtũs. et significat vocandos ad fideꝫ. Sextus ablatiuus

ꝛ significat mortuos a nobis ablatos. Et de istis fit mẽtio ĩ scd̃a mẽoria. Sꝫ q̃re pꝰ ꝓ viuis q̃ꝫ ꝓ mortuis oramꝰ. Respõdeo qꝛ viui sᷓt ĩ maiori periculo: qꝛ pñt dãnari. mortui aũt ꝓ q̃bꝫ orat̃ sũt ĩ purgatorio. de q̃bꝫ nõ timet̃. Et ꝺ̃ ista mẽoria dꝫ se cito expedire ꝓpt̃ distractõeꝫ mẽtiſ ꝛ euagationẽ. Nõ sic q̃dã faciũt dormitãtes ĩ tali mẽoria. ita ꝙ q̃nq3 ꝑplr̃areſ recedũt a missa tedio victi. ꝛ h̃ est scandalũ: ꝛ ꝑ cõsequens fugiendum.

Equitur

ſ Et oĩm circũstantiũ. i. audiẽtiũ missam digneriſ esse ꝓpiciꝰ. q̃s vides ĩ te credere recte ꝛ te deuote diligere. Et ex h̃ ptꝫ ꝙ valde vtile ẽ interesse misse. qꝛ ꝓ talibꝫ specialr̃ orat̃. Vñ statutum est vt oẽs fideles audiãt missam dñiciſ diebꝫ ꝛ festiuis diebꝫ. de ꝯse. di. i. oẽs fideles. ꝛ. c. missaſ. Et dicũt doctoreſ h̃ idẽ esse p̃ceptũ vt ibidẽ ptꝫ. Seq̃t̃. ꝓ q̃bꝫ tibi offerimꝰ vl̃ q̃ tibi offer̃t. i. ñ solũ ill̃ digneris misereri ꝓ q̃bꝫ h̃ offerimꝰ sacrificiũ laudis. sꝫ etiaꝫ ill̃ q̃ soli h̃ offerunt ꝓ se suisq3 oĩbꝫ vicꝫ ꝯsanguineis ꝛ affinibꝫ familiaribꝫ ꝛ amiciſ. ꝓ redẽptõe aĩaꝝ suaꝝ. q. d. nõ ꝓ tꝑali lucro sꝫ ꝓ spe salutiſ ꝛ incolumitatiſ sue. i. ꝓ salute ꝛ incolumitate sua sperãda. Et qꝛ bona hoĩs triplicia sũt. iõ ꝓ eterniſ ꝑus orat. s. ꝓ spe salutiſ. scd̃o ꝓ corꝑalibꝫ. iõ dic̃. incolumitatiſ. i. corꝑalis sanitatiſ. tercio ꝓ spũalibꝫ. iõ dicit seu addit. ꝓ redẽptõe aĩaꝝ suaꝝ. Seq̃t̃ q̃ reddũt vota sua et̃no ꝺo viuo et v̄o. Vota dicunt̃ illa q̃ volũtarie ꝓmittũt̃. Dicũt̃ autẽ vota nr̃a. qꝛ fiũt a nob̃ ex libertate arbitrij sine coactiõe. Dicũt̃ etiã dei. qꝛ ꝑ g̃raꝫ eius fiũt quã dat illis q̃ vouẽt vt possint etiã ea ꝑficere. Sꝫ circa p̃dicta q̃rit̃ q̃re p̃sbit̃ nõ orat p̃mo ꝓ se. sꝫ pꝰ ꝛ p̃ncipalit̃ orat ꝓ papa ꝛ se obmittit. Ad qꝺ̃ ꝺ̃m ꝙ ibi orat vt ꝑsona publica. iõ publicuꝫ bonũ seu cõe p̃tulit ꝓꝓo bono. h̃ ãt orat vt ꝑsona singl̃ariſ ĩtrãdo mẽoriã singulariũ ꝛ p̃uatarũ ꝑsonaꝝ. ꝛ iõ p̃ponit se oĩbꝫ

Ommuni

c cãteſ. postq̃ꝫ posuit cõmemorationẽ illorũ q̃ salute indigẽt. h̃ ponit illoſ q̃ ad salutẽ adiuuãt. vt sũt scti. Et p̃mo ponit eos ĩ generali.

Scđo in speciali. Dicit ergo: cō
municātes. Et h̄ composuit
Lin⁹ papa. Cōmunicātes .i.
ꝑticipātes cū sanctis. in h̄ ꝙ
deū videm⁹. licet differenter.
qꝛ nos ꝑ fidem: ipsi ad oculū
Tñ ex q̄ idē obiectū habem⁹
cum illis .s. vnū deum. ergo ꝑtici
pam⁹ cū eis. ꝛ mēoriā venerā
tes .i. venerāter colim⁹. In ꝓ
mis gl'iose ꝟginis marie geni
tricis dei ꝛ dñi nr̄i iesu xp̄i sꝫ
et beatoꝝ apl'oꝝ ac martyrū
tuoꝝ petri ꝛ pauli. vbi ponit
xij. apl'os. ꝛ. xij. martyres. Cō
fessores aūt ñ ponit. Cui⁹ rō
est. qꝛ tpe q̄ posit⁹ ē canon nō
celebrabat᷑ mēoria ꝯfessorum
ita solēnit᷑. vl' iō ponūt᷑ marty
res: qꝛ imitati sunt christū in
passione. ꝛ maximū honoreꝫ
oñderūt ꝓ ipso moriētes. qđ
nō fecerūt ꝯfessores. h̄ aūt sa
crificiuꝫ est maximi amoris.
Ponunt᷑ etiaꝫ aliq̄ martyres
min⁹ notabiles. qđ factū ē di
uina dispensatōe. Nā vt dici
tur dū sancti pr̄es deleuissent
istos ꝛ alios scribere vellent.
cras īuenerūt illos ꝺletos au
reis lr̄is scp̄tos. vñ bonuꝫ est
etiā aliqñ min⁹ sctis reputatis
reuerentiā īpēdere. ꝛ eoꝝ suf/
fragia postulare. qꝛ ꝭm Tho.
q̄busdā sctis datū est patroci
nari specialr̄ ꝛ in specialibꝫ ne
gocijs. vt beato Anthonio ꝯ
ignem ꝛc̄. Preponit᷑ aūt oībꝫ
sctis btā virgo maria. qꝛ ipsa
ē salutꝭ nr̄e p̄cipua adiutrix. ꝛ
ipsa in celo ꝓmum locū tenet
post dei filiū. deinde ponunt᷑
apl'i: qꝛ ipsi tradider̄t nob̄ for
mā ꝛ ritū hui⁹ sacrificij. dein
de martyres q̄ pro illo q̄ est in
hoc sacr̄o se obtulerūt hostiā
viuentē. Petim⁹ aūt hic eoꝝ
suffragiū significātes ꝙ q̄diu
sumus in hac vita necesse ha
bemus eoꝝ suffragia postula
re. cum ipsi xp̄o sint in gl'ia ꝓ
pinqui. vñ possunt nobis im
petrare gl'iam. Post eleuatio
nem ꝟo petim⁹ eoꝝ ꝯsortiū:
designātes ꝑ h̄ꝙ post resurre
ctōeꝫ iūgemur sctōꝝ ꝯsortio
ꝛ ñ īdigebim⁹ suffragio. Nō
dirigim⁹ aūt orōnes nr̄as ad
sctōs. vt ꝑ eos impleant᷑ que
postulamus. sed vt eoꝝ p̄cibꝫ
nr̄e orōnes sortiant᷑ effectum
In quibusdā libris ponit᷑ h̄
signuꝫ crucis cum ꝺꝛ munia
mur auxilio. sꝫ nō habet fun/
damentū. cū nō petim⁹ h̄ mu
niri signo crucꝭ sꝫ patrocinio
sctōꝝ. Quō aūt scti vidēt orō
nes nr̄as. dicit hic Bern̄. de
parātinis ꝙ ñ cognoscūt eas
cognitiōe naturali vel beata.

sed virtute revelationis per quam cognoscunt orationes nostras vocales sive mentales. Fit etiam additio in quibusdam festiuitatibus. quia ibi petimus protectionem diuinam specialem. vt in natali. in epiphania. in pasca. ascensione. et penthecoste. In quibus specialia dona circa nos facta recolunt. que nobis dari tunc postulamus. In fine autem hic non dicitur amen. quia angeli respondent amen.

Hanc igitur

oblationem. Hoc addidit Leo papa anno domini cccclxiiij. vbi quasi comprehendendo omnia supradicta summarie concludit. Petit ergo quattuor. Primo petit acceptationem oblationis. Unde dicit. Hanc igitur oblationem seruitutis nostre. Et vide quare hic presbiter specialiter appellat se seruum. superius vero alios appellat famulos. Ratio: quia quilibet debet se reputare peccatorem et non alios. Dicitur autem hec oblatio seruitus. quia sumus empti ista oblatione. iuxta illud. Empti estis precio magno. Sed et cuncte familie tue que tibi famulantur et seruiunt. vt placatus accipias. licet enim deus sit semper placatus. i. misericors quantum est in ipso sacrificio. tamen sepe offenditur ex parte ministrorum qui sunt in peccato. Sequitur. diesque nostros. vbi petit federis pacis. Unde dicit. diesque nostros in tua pace disponas. et loquitur non solum de pace temporis sed etiam pectoris. que est cessatio a peccatis atque ab eterna damnatione Nos eripi: vbi petit euasionem carceris. s. damnationis perpetuam. Et in electorum tuorum iubeas grege numerari. vbi petit adiunctionem cum electis. per iesum christum dominum nostrum. Et istam particulam sanctus gregorius composuit. Fit autem appositio istius particule certis diebus. vt in resurrectione et penthecoste. Ex qua ei petimus remunerationem que fit per resurrectionem christi et spiritussancti missionem. ideo tunc fit additio. secundum alios etiam in cena domini. quia per illud sacrificium tunc institutum datur remuneratio. iuxta illud. Qui manducat hunc panem etc. Hec autem verba dicens sacerdos se profunde inclinat: significans quod legalis sacerdos summo conamine obumbrabatur ne videretur. vel quia orauit christus profunde se inclinando et humiliando ante horam passionis.

Sequitur secunda pars canonis.

Quam ob

lationem etc. Hec est

secūda ps canonis. in qua ponit sacrificij ↄsecratio. Et hȝ tria dicta. Primo nāq3 virt⁹ ↄsecrādi petit. Scḋo ipsa cōsecratio pficit. ibi. qui pridie. Tercio rei ↄsecrate cōmemoratio exprimit. ibi. vñ ⁊ memores. Circa pmū primo ponit sacrificij oblationē. Secūdo oblatōis bñdictionē. ibi. q̄su mus benedictā. Tercio sacrificij trāssubstātiatiōeȝ. ibi. vt nobis. Dicit ergo. quaȝ oblatiōȝ. i. terrenā materiā ad corp⁹ filij tui destinatā. ſm guil. manitiū. Tu deus q̄sum⁹ in omnib; i. tota cogitatōe. tota cognitione. tota mēte. ⁊ toto intellectu digneris facere bñdictā. i. p quā hoīes bñdicant. Ascriptā. i. p quā hoīes ascribunt in celo. Ratā. i. p quā de visceribꝫ xp̄i esse censent. Rationabilem. i. p quā a bestiali sensu exuant. Acceptabilē vt q̄ nobisinetipis displicem⁹ p hanc acceptabiles vnico filio eius sim⁹. Ita exponit Aug. de ↄse. di. ij. vtruȝ sub figura. Sed Inno. exponit referēdo ad xp̄m. bñdictam. i. imunem a pctō. ascriptaȝ. i. scripturis pnūciatam ⁊ figuratā. Ratā id ē ñ trāsitoriā sicut vet⁹ lex. Rationabilē. i. q̄si nō peculiarem. sicut erat hostia legalis. que nō mūdabat a pctō. acceptabilem ↄ illā. de qua Isa. ⁊ Hiere. dicunt. Obtulisti hostiā nō acceptā. Cōmunit tñ hoc refert ad differentiā oblationis iude. Illa em̄ traditio fuit maledicta. ideo ista sit bñdicta. Illa aūt pscripta vł̄ discripta ḋ libro viuentiū. ideo digneris facere ascriptā illā. Illa fuit irrita. i. iniqua et detestabilis. ideo deus fac istaȝ ratam. Itē illa fuit irrōnabilis. ideo de⁹ fac istā rōnabilē. id est rōne plenā. vt fiat rōnabile nr̄e seruitutis obsequiū. Ille reddidit mala p bonis. pter qḋ reprobat⁹ est. sed tu deus fac hāc acceptabilem p quā tibi nos reddas acceptos. Fiunt aūt hic q̄nq3 signa crucis. tres cōmunes sup panē ⁊ calicē sił. q̄rta aūt sup paneȝ. et quinta sup calicē p se. Et significant q̄nq3 loca vulneruȝ ei⁹. Uel ſm Inno. tres significant triginta denarios: pro quibꝫ venditus est xp̄s. Due aūt venditionē ⁊ emptionem siue venditorem et vendituȝ. Uel ſm Berñ. de parātinis. et ſm Guił. manitiū. significant tria q̄ xp̄us fecit circa h sacramentū. Nā accepit. be-

nedixit et dedit. ecce tria. Et specialr fit crux sup oblatam z vna super calicē. quia dixit. Hoc ē eñ corp⁹ meū. z iterū. bibite ex h oēs. Et sequit. vt nobis corpus z sanguis fiat dilectissimi filij tui dñi nostri iesu xpi. Ubi petit trāssubstātiationē panis in corpus xpi p hoc verbū. cū dicit fiat. Illud eñ est vbū creatiōis siue creatoris. Geñ. i. vbi dixit. fiat lux. z sequit. z factū est ita. Et nō dicit sacerdos. vt faciā corpus xpi. qz nō est nisi minister hui⁹ cōuersionis. Ideo nō in ppria psona sed ī psona christi dicit. fiat. Dicit aūt dilectissimi filij tui: qz null⁹ pōt esse dilect⁹ deo ḡntūcūq sanctus sicut xpus. rōne cui⁹ dilectionis ppter ipm toti⁹ mūdi peccata indulsit. Fiūt aūt due cruces. vna sup panem. alia sup calicem: ad significandum q hoc sacrm valet ad salutem corpis z anime.

Equitur.

S q pridie. Hec vba addidit alexāder primus anno dñi. cxxij. Et h pficit ꝯsecratio. Circa qd primo repsentat q̄d xps in cena fecit. Uñ dicit. Qui pridie. i. vna die añq passus ē. vl' vna die pcedente ante passionem. accepit panē. z ī hoc loco tersis digitis super corpale accipit sacerdos hostiam reuerenter. Et debet eam tenere submisse nō ostendendo populo vel ministro. ne videat aliquo modo ante cōsecrationē. Uñ dicit. accepit panē z ī sanctas ac venerabiles manus suas. z eleuatis in celum oculis ad te deum patrē suum oipotentem. Et hic eleuat sacerdos oculos supra celum. in q chri stus significat. qz oculos mētis debemus eleuare in celū vñ veniat auxiliū nobis. vt dicit in ps. Quia oē bonū desursū descendit. Sequit. Gratias agens nō p se sed p nostra redemptōe. benedixit. z fit ibi crux sup hostiā. que significat q christus passus est ī natura humana. s. in corpore z anima. qz dixit. Tristis est anima mea vsq ad mortē. Et ideo p se benedicit hostia et p se calix. Et nō intelligas q xps benedixit. i. crucē fecit sup panem. cum vtus crucis nulla fuit ante passionē eius. sed bñdixit. i. vba ꝯsecrationis. scz illa. hoc est enim corpus meū. sup panē protulit.

quorum virtute verborum facta est statim benedicta transsubstantiatio panis in corpus christi. vnde expone. benedixit. i. vim benedictionis verbis per ipsum prolatis dedit. vt transsubstantiaretur panis in corpus christi verum. Sequitur. ac fregit. deditque discipulis suis dicens. Accipite et comedite.

Ubi sciendum quod licet hic dicatur quod christus prius fregit et tunc consecrauit. tamen ita non intelligendum est quod christus prius fregisset et tunc benedixisset. sed quod christus post benedictionem et conuersionem fregit. Unde sic construe literam. Accepit panem et benedixit. s. dicens. Hoc est enim corpus meum et tunc fregit deditque discipulis suis dicens. accipite et comedite. Hoc est enim corpus meum. Prius ergo protulit illa verba vt eis vim conficiendi tribueret. deinde ea protulit vt apostolos formam conficiendi doceret. Ita dicit Guil. Communiter tamen dicitur quod semel protulit christus illa verba. tunc scilicet quando voluit dare apostolis. Unde dando eis tunc benedixit per illa verba iam dicta. s. Hoc est enim corpus meum. Item dicit Gorra super Mat. Et ita per illa verba semel prolata simul confecit et formam conficiendi dedit. vt dicit Bern. de parantinis. Unde sensus est. benedixit fregit deditque discipulis suis. et tunc dixit Hoc est enim corpus meum. Et iste est verus intellectus.

Hoc est enim

corpus meum. Ista est forma consecrationis venerabilis sacramenti eucharistie quam dicens sacerdos habeat intentionem veram consecrandi corpus christi. Non obmittat autem illam coniunctionem enim. quia licet non sit de substantia sacramenti. est tamen de essentia precepti. vnde grauiter peccaret obmittens eam. Aliqui vero dicentes ista verba tenent hostiam in manibus. ita quod possit videri a circunstantibus. quod est graue periculum. quia tunc potest adorari per simplices ante consecrationem quod erit graue peccatum idolatrie. Et ideo teneat eam valde depresse in altari ne videatur Fit autem eleuatio hostie sacratissimi corporis christi vt ostendatur omnibus oblata esse ad salutem. iuxta illud. Ego si exaltatus fuero a terra etc. Secundo vt extunc populus cognoscat esse veritatem sacramenti que non prius facta est. sed modo vt iam sciat veraciter adorare deum presentem. Expositio autem istius forme verborum requiratur supra in tractatu de sacramentis circa sacramentum

eucharistie. vbi sufficiēter ex pedita ē. Sequit͛. silr ⁊c. vbi ponit͛ forma ꝯsecrationis san guinis xpi. Ubi sciendū q͛ sa cerdos volēs ꝓferre ista v͛ba dꝫ ipm calicē accipe ambabꝯ manibꝯ. et cū dicit. Bn̄dixit. dꝫ facere crucē sup calicem: te nēdo calicē in manu sinistra ne tactu vl͛ ipetu cadat Crux sup calicē significat passionē xpi in aīa. vt dictū est. ⁊ etiā n̄ram salutē in aīa. ⁊ facta cru ce dꝫ tenere calicē sicut prius Et hoc facto ꝓfert v͛ba conse crationis bn̄do intētionē cō secrādi sanguinē xpi. Et si po test hr̄e actualē est tāto meli⁹ Debet aūt ꝓferre verba ista si ne aspiratiōe magna. nō sicꝫ q̄ dā fatui faciūt faciētes anhe litū magnū ac pessimū i ho stiā vel calicē. ita q͛ astantes scādalizant͛. Un̄ dicit. Silr postq̄ꝫ cenatum est accipiens hūc p̄clarū calicē. Et ponit͛ h̄ ꝯtinēs ꝓ ꝯtento. i. vinū cū aq̄ mixtū in calice ad trāssubstā tiandū i sanguinē suū. Dicit etiā hūc calicē. qꝛ idē est nunc qui fuit tūc in specie sil͛is q̄n tum ad materiā calicis. q̄ꝫtū ꝙo ad ꝯtentū xpi sanguinem. idē est i nūero nūc q̄ fuit tunc Addit aūt p̄clarū. qꝛ istud sa crificium int͛ oīa est p̄clarissi mū. vn̄ ps. Calix me⁹ inebri ans q̄ꝫ p̄clar⁹ est. Seq̄t͛ in san ctas ac venerabiles man⁹ su as. q̄ tūc recipiat sacerdos ca licē in man⁹. Sequit͛. Item tibi gr̄as agēs. qđ referas ad illđ qđ dictū ē. sil͛i mō. ⁊ facit sicut pri⁹ agēdo gr̄as deo pa tri. Sequit͛. Bn̄dixit dedit q̄ꝫ discipulis suis dicēs. Acci pite ⁊ bibite ex h̄ omnes ⁊c.

Hic est eni*m* calix sanguis mei no ui et eterni testamēti mysteriū fidei. q̄ ꝓ vobis et ꝓ multis effundet͛ in remissionē pctōꝝ. Hoc totū est đ forma ꝯsecrationis sanguis. ⁊ expo nit͛. hic est calix sanguis mei. id ē. hic ē sāguis me⁹ in calice ꝯtent⁹. noui. i. vltimi: ⁊ eterni id est ꝑpetui testamēti. myste riū fidei. i. habēs secretā et ab sconditā intelligentiā tenēdā ꝑ fidem. qꝛ aliud videt͛ ⁊ aliđ sub visis speciebꝯ firmiter esse credit͛. q̄ ꝓ vobis et ꝓ multis effundet͛ in remissionē pctōꝝ. Dicit notāter ꝓ mult͛s. ⁊ n̄ di cit ꝓ oībꝯ. qꝛ licet ꝓ oībꝯ effu sus ē q̄ꝫtū ad sufficientiā. ita q͛ sufficiēs est saluare oēs. nō tn̄ quantū ad efficaciā. qꝛ nō

omes efficiunt saluati p ipm Dicit aut p vobis. q. d. iudeis qz apli iudei erant. z p mult. scz gentilibz. i remissione pec/catoz. i. ppter remissione pec catoz. His dictis eleuat sa/cerdos calice vt ppls adoret sciens ia ibi facit esse sangui nem xpi. Aliqui aut eleuat te ctu calice. aliq discoptu: sed no est vis. Naz cooptus desi gnat occultu z difficile myste rium sacri hui9. discoopert9 aut significat separatione san guinis christi a suo corpe tpe passionis. Et ob hanc etiam causam separatim cosecratur corp9 christi z sanguis. vt si/gnificatio exprimat. vt dicit Glosa sup Matth. xxvi. ca. Hec qtienscuqz feceritis i mei memoria facietis. hec clausu la qz ta pcecratiois corpis qz etia sanguis respicit copleme tum. io post vtruqz e diceda.

Sciendu etia qz tpe eleua tionis dz fieri a pplo deuota inclinatio. vt dz in. c. sane. de cele. mis. et pnt dici hec vba a pplo. vt dicit glo. ibide Sal ue lux mudi. vbu pris. hostia va. viua caro. deitas integra. ver9 ho. Possut etia dici ista Trassubstatiant res iste i cor pus z sanguine tuum dne. ad honore et laude nois tui. ad remissionez peccatoz z ad sa lutem animaru nraz. Potest etia dici tunc pater noster zc. Un z memores dne nos fui tui. vbi ponit pcecrate rei co/memoratio. quia em christus dixit. Hoc facite in mea com memoratione. ideo z psbit di cit. Un z meores nos fui tui Hoc dicut mistri causa huili tatis vocates se fuos. Sz et hec plebs tua scta. i. p baptis mu sanctificata. eiusde xpi fi/lij tui dni dei nri ta bte passi/onis. Et h sacerdos man9 ex tendit ad moduz crucis. vt p illaz extensione manuu suaru extensione manuu xpi repsen tet in cruce. Z qd tn faciut illi q vix manus mouent verecu dantes manus extendere in h loco. Sz tu miser sicut z ego. vt quid vereris tanti dni z dei tui repsentare figura z dispo sitionem qua te redemit. z no vereris circa illicitas chore/as. z forsan amplexus mulie rum extendere manus pedes brachia atqz totum corpus. z repsentare diaboli figuram Sequitur. necnon ab inferis resurrectionis. vbi sacerdos contrahit ad se brachia et si/gnificat ab inferis resurrecti

onem. Sequit. sed et in celos gloriose ascensionis. vbi sacerdos erigit altius manus vsque ad humeros. in signum quod xps eleuatis manibus ferebat in celum. Et ab hoc loco stringunt digiti. scz pollices et indices vtriusque manus. nec disiungunt nisi qn opus est tangere sacramentum. qd fit ob reuerentiam sacri. ne digiti aliqd tangant post contactum corporis christi. ne etiam eis incaute aliqd cohere at qd per disiunctionem deperdat qd esset magnum peccatum. ideo sit sacerdos in hoc multum cautus. Sequit. Offerimus preclare maiestati tue. id est pre omnibus aliis clare. quia licet corpora sanctorum erunt clara. tamen deus preclarior est in sua maiestate. quia est speculum sine macula. Sequit. de tuis donis. qd dicit rone spiritualium. ac datis rone temporalium in presenti. Et quid offerimus subdit. hostiam puram. quia christus conceptus est sine originali pcto de virgine. sanctam: sine mortali. imaculatam: sine veniali. panem sanctum vite eterne. panem viatoribus presentis vite pro vita eterna consequnda preparatum. et calicem salutis perpetue: quia ipse est reficiens et inebrians in patria. sm Bern. de paratinis. Sunt aut hic quinque cruces. ad designandum quod xps in quinque sensibus patiebat: vel etiam plagas et vulnera duas manuum et duas pedum: et vnam lateris: sm Guil. Mani cen. Facit aut tres cruces super vtrumque. s. corpus et sanguinem. et duas per se qualibet singulariter. Scdm aut Bern. de paratinis signt quinque effusiones sanguinis xpi. s. in circumcisione. in sudore. in flagellatione. in crucifixione. et in lateris apertione.

Sequit tercia ps canonis

Supra que

propicio ac sereno vultu etc. hic ponit tercia ps canonis in qua ponit effectus sacramenti qui est res tm. Et sunt tres particule. Primo petit donorum acceptatio. Scdo diuine misericordie imploratio. ibi. supplices. Tercio collatio glorie. ibi. memento dne. Dicit ergo. supplices te rogamus. Ubi sacerdos cancellat manus in modum crucis eleuando eas. ita quod aliqualiter ad ministrum protrahi pnt. et est sensus. Supplices te rogamus vt super ista dona propicio ac sereno vultu respicere digneris. propicio. i. accipiendo ea tanquam tibi gratuite placita

ac sereno.i.misericordi.iuxta illud. Illumiet vultũ suũ super nos ꝛc. Respicere digneris.i.accepta habere digneris Vñ sequit. Et accepta habere sicut accepta dignat⁹ es habere munera pueri tui iusti abel. De isto abel habet hystoria Geñ.iiij.vbi dr. Respexit dñs ad abel ꝛ ad munera ei⁹. ꝛ ita fuerũt deo accepta. Sequit.et sacrificiũ p̃triarche nostri abrae q̃ filiũ suũ voluit imolare. Geñ.xxij. qd reputatũ ẽ ei ad iusticiaȝ. Seq̃t. Et qd tibi obtulit sacerdos tu⁹ sũmus melchisedech. De isto dicit Berñ. de parantinis q̃ fuit p̃mogenitus noe.q̃ vixit temporib⁹ abrae.et iste obtulit panẽ et vinũ in sacrificiuȝ. gr̃as agens deo pro victoria abrae ɔcessa sup q̃nq̃ regib⁹. p que oĩa designat isti⁹ sacramenti grata deo acceptabilitas. Nã sicut abel obtulit grata p̃mogenita. sic xp̃us oblatus ẽ p̃mogenit⁹ in multis fratrib⁹. Et sicut abraam vnicũ obtulit filiũ.sic xp̃s vnic⁹ dei p̃ris oblat⁹ est. Et sic melchisedech obtulit panẽ ꝛ vinuȝ. sic xp̃us in pane et vino sacramentuȝ hoc instituit. de q̃ dr Tu es sacerdos ineternũ ſm ordinẽ melchisedech. Vocat aũt abel puer nõ a puericiã. q̃ fuit vir.xx. annoꝝ. ſȝ a puritate innocẽtie. Abraã autẽ dr p̃triarcha.i.pater fidei catholice. q̃ p̃mus ĩ deũ credidit. ꝛ p̃mus incarnationẽ precognouit Ioh.viij. Vidit et gauisus est. Sanctuȝ sacrificium ĩmaculatã hostiã. Hoc addidit Leo papa.

Supplices Hic petit diuie grẽ ĩfusio. Vñ dic. Supplices.i.humiles. te rogam⁹ oĩpotens deus. vbi sacerdos humiliter inclinat cancellatis manib⁹ positis sup altare. que cancellatio sicut ꝛ p̃ma significat q̃ p crucem ꝛ passioneȝ petit offerre ista. Sinistra autẽ supponit. p quã significat passio xp̃i. Sȝ dextera supra ponit p quã xp̃i resurrectio d̃signat. Seq̃t. Iube hec pferri per man⁹ sctĩ angeli tui.qd exponit Tho.in.iiij.sen.dis. xiij.ñ q̃ angel⁹ ista ɔsecret cũ ptãtem nõ habeat.sed orõnẽ sacerdotis ꝛ ppl'i deo p̃sentat. ſm illud Apocal'.viij. Ascendit fumus aromatum in conspectu dñi.id est vota vel supplicationes fideliũ de manu

angeli. q̄ sūt orōes sctōꝝ. Ex ponitꝰ g̃. Jube hec vota ꝟ sup plicatōes fideliū pferri p ma/ nus. i. p misteria angelorū in sublime altare. i. i eccl'iaȝ triū phantē vl' i plenā pticipatōȝ deitatis. qđ ē sublime altare. Vn̄ seq̄tꝰ. i ɔspectu diuie ma iestatꝭ tue. Vel iube perferri hec. i. eccl'iaȝ militantē in sub lime altare. i. in triūphantē. ⁊ h̄ fac p manꝰ angeli. i. filij tui. Seq̄tꝰ. Et p̄sta. vt q̄tq̄t. s. fide les ex hac altarꝭ pticipatione ⁊c̄. Et h̄ p̄mo sacerdos disiun git manus: ⁊ osculatꝰ altare in dextera pte. per qđ rep̄sentatꝰ osculū iude qđ dedit xp̄o cuȝ surrexit ab orone. ⁊ fit hoc in detestatiōȝ ipsiꝰ iude. Seq̄tꝰ. sacrosctm̄ filij tui corpꝰ. et h̄ facit crucē sup hostiam. Se/ quitꝰ. ⁊ sanguinē. ⁊ h̄ facit aliā crucē sup caliceȝ. Seq̄tꝰ. sum pserimꝰ om̄i b̄ndictōe celesti et gr̄a repleamur. h̄ sig̃t se an̄ faciē. Crux sup hostia desig̃t vincula q̄bꝫ alligatū fuit cor pus xp̄i. Crux sup calicē de/ signat flagellū q̄ eductꝰ ē san guis ð corpe. Crux sup faciē designat sputa in facie xp̄i. vl' signāt iste cruces ꝙ xp̄us ter orauit: vel etiā q̄ꝛ tria ꝟba di xit i cruce. p̄mū. pater dimit/ te illis. scd̄m. i manꝰ tuas. ter ciū. vt q̄d dereliquisti me.

Memento etiā dn̄e famuloꝝ famularūq; tuaꝝ. vbi petitꝰ collatio gl'ie: ⁊ p̄mo mortuis. postea viuis. Vnde dicit. memēto dn̄e famulorū famularūq; tuaꝝ. Vbi sci endū ꝙ licet q̄dē mortui sūt i celo. q̄dā in inferno. ⁊ q̄dā in purgatorio. tn̄ q̄ꝛ nob ñ ɔstat ð singul' i spēali. iō q̄si estimā tes eos esse i purgatorioi ora mus p oībꝫ. iō dicimus. Me mēto dn̄e ⁊c̄. q̄ nos p̄cesserūt cū signo fidei. i. ōnderꝰ aliqđ signū fidei. puta habuerūt cō tritionē vel deuotōeȝ decedē tes. Nā ð talibꝫ adhuc ē spes Et dormiūt in somno pacꝭ. i. sine pctō mortali. f̄m Bern̄. de parātinis. Et dȝ h̄ fieri me moria eodē mō sic̄ sup̄. Prio p ill' p q̄bꝫ special'r missa legi tur vl' q̄ in spēali mēoria sunt tibi cōmēdati. Scd̄o p parē tibꝫ mortuis. Tercio p bn̄fa/ ctoribꝫ. Quarto p oībꝫ fideli bꝫ defunctis. Nō aūt p inimi cis f̄m q̄sdā. Et hoc dico de illis de quibꝫ certū est ꝙ non reconciliati decesserūt. Quia p illis nomiatim nō ē orādū.

i
mo nec generalr̄ nisi sub con
ditione inquantuz sunt susce
ptibiles suffragij. Sequit̄ se
cūda mēoria. Ipsis ⁊ oībꝫ in
xp̄o req̄escētibꝫ.i.ī fide xp̄i q̄-
escētibꝫ. locū refrigerij luc̄ et
pacis vt īdulgeas dep̄camur
Et nō ē op⁹ dicere ipsis dn̄e.
qꝛ p̄mittit̄ ṗus. memēto dn̄e.
Vn̄ illud qđ sequit̄.s. indul-
geas refert̄ ad illud dn̄e. aliter
vnū illoꝝ supflueret. Et dic̄:
locū refrigerij. Vn̄ regnuz ce
loꝝ đr locus refrigerij respe-
ctu purgatorij q̄ est locus ar
doris maximi ⁊ caloris. quia
s̄m Aug⁹. ibi ē pena maior q̄
aliq̄ q̄ pōt excogitari ī mūdo
Dicit̄ etiaz locū lucis. qꝛ pur
gatoriū est locus obscuritat̄
Dicit etiā locū pacis. qꝛ pur
gatoriū ē locus inq̄etudinis:
qꝛ nunq̄ aīe habēt pacez nec
quietē. nō sicut quidā fingūt:
dicētes eos feria secūda qui-
escere. aliqui ꝓ dn̄ico die. q̄
omnia sunt friuola ac insana
⁊ sacr̄ scp̄tur̄ ꝯtraria. Se
quit̄. Nobis q̄z pctōribꝫ. vbi
petit gl̄ie collatōz viuis. Pri
mo em̄ petit collatiōez eiusdē
gl̄ie. Secūdo gl̄ie societatez
cuz sanctis apl̄is. Tercio po
nit mediatorē ꝑ quem h̄ exeq̄
postulat dicens per dn̄m ⁊c̄.

Circa p̄mum nota ꝙ sacer
dos dicēs ista verba eleuata
modicū voce tūdit pect⁹ suū
ꝑ qđ interrumpit silentiū. si-
gnificās ꝑ hoc ꝯfessionem et
cōtritionē latronis penitent̄
in cruce. qui increpans aliuz
dixit. Nos q̄dē.s. tanq̄ pctō
res digna factis recipimus.
Vn̄ sacerdos dicit. nobis q̄z
peccatoribus famulis tuis đ
multitudine miserationū tua
rum sperantibꝫ.s. sicut ille la-
tro sperauit. Percussio autez
pectoris significat illam tun
sionē pectoris illoꝝ q̄ aderāt
ad spectaculū passionis xp̄i. ⁊
ꝑcutiētes pectora reuertebāt̄
in hierl'm. Exaltatio ꝓ cru-
cis significat clamorē centu-
rionis dicēt̄. Vere filius dei
erat iste. Sequit̄. Partez ali
quā ⁊ societatē donare digne
ris. Licet t̄n de⁹ sit simplex n̄
h̄ns ꝑtes. t̄n dicit ꝑtē aliquā
ꝓpter hoc: qꝛ quilibet s̄m me
ritū habebit diuine faciei vi
sionē. ita ꝙ vn⁹ alio ꝑfectius
videbit deū: vel qꝛ scti vide-
bunt deū totū. nō t̄n totalit̄.
id est nō s̄m oēs modos qui-
bus est visibilis. qꝛ est infini-
tus. ⁊ cū comp̄hēdi nō possit.
ergo quasi ꝑtem dabit nobis
Totaliter aūt non est comp̄-

hensibilis de⁹ nisi filio suo q̄
est i sinu suo: vt dicit Joh.i.
Seq̄t. cū Johāne. ſm Ber.
de parātinis. s. Johe bapti/
sta. Et pfert stephano. nec mi
rū. q2 ⁊ aplis pfert. Adiūgit
stephano. q2 isti duo erāt pri
mi martyres noui testamēti.
Innocē. tñ dicit q̄ h repetit
Johes euāgelista pter priui/
legiū virginitatis. q2 vgines
sequunt agnū quocūq3 ierit.
Ante vero scratione ponit
pter priuilegiū apostolat⁹.
Sed credit Bern. q̄ melius
intelligat d baptista q̄ pter
excellentiā singularis sancti/
tatis nō deb3 excludi a cano
ne. Postea ponunt duo apli
sc3 matthia ⁊ barnaba. q̄ ido
post scratione ⁊ nō ante po
nunt. q2 isti post ascensionem
dñi fuerūt electi. Deinde po/
nit Ignacio. de q̄ legit q̄ cu3
esset deuot⁹ xpo ⁊ beate vgi/
ni post ei⁹ morte inuentū est h
nomen iesus aureis lrīs scri/
ptū in suo corde in oib9 ptib9
Ponunt aūt q̄nq3 martyres
post morte xpi pter quinq3
vulnera xpi. Itē pter septe3
dona spūssancti ponūt septē
vgines ibidē q̄ sequunt. Se
quit. Nō estimator meriti: q2
nō ſm exigentiā meritorū re
tribuis. s3 magi pmiando q̄s
q̄sq3 meruit. Deinde cludit
p xpm dñm nrm. Et nō dicit
amen. q2 ſm doctores illd re
spondēt angeli. q2 fit ptinua
tio ad pcedētia. vñ stati seq̄t.
in cui⁹ vtute h petim⁹. cū d2.
p quem. s. xpm h sacrm hab3
origine3 q̄ ad pla. Et pmo q̄
ad esse nature. vnde d2. creas.
Scdo q̄ ad esse sacri. vñ d2.
sctificas. Tercio q̄ ad esse vir
tut. vñ d2. viuificas. Quar/
to q̄ ad effectū gre q̄ ē vita aie
vñ d2. bñdicis. Quinto q̄ ad
augmētū gre eiusdē. Et q̄stū
ad opatione ⁊ vsum. vñ d2. et
prestas nobis. Est g sensus. p
quē. s. xpm tu de⁹ pater oīa
bona creas dendo natura3.
viuificas substantiando na
turā. bñdicis accumulādo gra
tiam: ⁊ pstas q̄ntu3 ad vsum:
Oia em creata sunt p christū
Joh.i. Oia sanctificant. q2 a
plenitudine ei⁹ accipiunt vni
uersi. Oia viuūt. q2 ipse est vi
ta. Joh. xiiij. Oia bñdicunt
q2 ipse est bñdict⁹ fruct⁹ ven
tris. Lu.i. Et aliqui dicūt p
que3 hec oīa dñe semp bona
creas. Et est sensus. hec oīa. s.
panem ⁊ vinum ⁊ aquā creas
ſm causas primordiales ⁊c̄.
sanctificas secundum causas

sacrales. viuificas vt transfe rant in corp⁹ xpi ⁊ ei⁹ sanguinē. Et iō bñdicis vt nos per ipa bñdicamur. Scd'm alios h̃ pnomē hec nō ponit ibi. in q̄ seqnda est ↄsuetudo ecclie. Sequit. et pstas nobis. vbi sacerdos remouet corpale de calice. ad denotandū q xpus emisit spm̄. ⁊ velū tēpli scissū est. ⁊ apta sunt nobis abscondita i lege mysteria. Accepta q3 hostia dicit. ⁊ pstas nobis p ipm. s. tanq̄ mediatorē. ⁊ h̃ fac vnā crucē p totū os calics pcedēdo vltra calicē. Vñ dic Et cū ipso. Et h̃ facit minorē crucē. s. a labio calics ad aliō. Post hoc dicit. Et in ipso. et hic facit adhuc miorē crucez. scz in calice. Tandez subdit. ē tibi deo pri oipotēti. vbi iterū facit magnā crucē sup primū labiū calics. incipiēdo ab extremo calicis labio vsus se ipm. Deinde subinfert. in vnitate spūscti ois honor ⁊ glā. ⁊ hic facit paruā crucē in pedē calicis. Est aūt sensus verbo℞. p ipm tanq̄ mediatorē. cū ipo tanq̄ cū eqli. ⁊ i ipo tanq̄ i ↄsubstātiali. Vel h̃ signt tres psone scte trinitats. vnde patri attribuit autoritas. vñ dicit p ipsuz. filio equalitas. iō dr cū ipso. spūiscto cōmunitas. ideo dr. in ipso. Signa vo crucis tria pus facta p illa vba. sctificas ⁊c. q̄ fiūt cooperto calice signt tres crucifixiones sm tho. Naz hora tercia crucifixus ē linguis iudeorū clamantiū: crucifige ⁊c. Hora sexta manib⁹ gētiliū: vt dicit Johes. Hora nona emisit spūm. Et qr post interuallū triū hora℞ xpus crucifix⁹ est manib⁹ gentiliū. cū milites crucifigerēt ihm. ideo iteruz sacerdos facit tres cruces sup calicē discooptū sup trib⁹ verbis. s. p ipm: cū ipso: ⁊ in ipo. designans illā crucifixionē q̄ facta est post tres horas interpositas inter terciā ⁊ sextam. Quia vo ibi fuit diuisio corporis ⁊ aīe. iō ite℞ facit duas cruces vt dictuz est. Vel sm Guil'. manitiñ. tres cruces. p illa vba p ipm ⁊c. significāt fidē cēturionis q̄ credidit vnū deū in trinitate. Due vo alie significāt duo sacramēta que fluxerūt de latere christi. vicz aqua regeneratōis baptismi ⁊ sanguis redēptōis generis hūani. Vel signāt q̄nq̄ cruciatus christi. añ mortē tres. s. alapas: sputa ⁊ flagella. ī morte crucifixionē: ⁊ post mortez

lateris apertionē. q̄rta vero signat aīe a corpe separationē. q̄nta descensū in limbū. Sequitur. p oīa secl'a seculorū. qḋ dz dici alta voce. Sed anteq̄ h̄ dicat ponat reuerēter hostia añ calicē in suo loco. Et tūc statim debet cooperiri calix. q̄ facto dr. p oīa secl'a secl'oꝝ. Et h̄ alta voce. ad designādū q̄ christ⁹ clamās alta voce emisit spiritū. Et rñdet amē ad significādū clamorē mulierū lamētantiū dñm. vnde ⁊ tunc chorus lamentabiliter respondet.

Quita ps p̄ncipal' misse.

Oremus p̄ceptis salutarib⁹ ⁊c. Hic ponit sacramēti pceptōez. Circa quā p̄mittūt m'te p̄paratōes. s. tā generales. vt sunt pr̄ nr̄ ⁊c. q̄z speales. vt alie orōes. Dicit ḡ Orem⁹ p̄cepti̇s salutarib⁹ moniti. Circa qḋ sciendum q̄ hec oratio p̄us nō dicebat in missa. sed Gregori⁹ fecit eam dici. qz non fuit dignū eā obmittere ī hoc officio cū sit nr̄i saluatoris. Greci aūt nō p sacerdotē sz p se clamāt eam in missa. Apud nos vero sacerdotes. ⁊ h̄ cū magna reuerētia. vn̄ q̄si nō p̄sumēs subito sub rumpe ī eā p̄mittit p̄fationez dicēs. Orem⁹ p̄cepti̇s salutari b⁹ moniti. non simpl'r. nō nr̄a autoritate vl' temeritate: sz p̄ceptis salutarib⁹ moniti. p̄ceptis. s. dñi. ⁊ moniti. scz mgr̄i nr̄i. q̄ sunt salutaria. i. ad salutem disponētia. formati. i. instructi int⁹ ⁊ exteri⁹. Et dicit structi int⁹ ⁊ exteri⁹. Et dicit formati. q̄ īformatio sig̃t solū exteriorē doctrinā. Ad ondēdū aūt q̄ nos sum⁹ a deo formati. i. instructi int⁹. s. i intentōe. ⁊ extra. i. ī opatione. iō dicit. audem⁹ dicere. q. d. ex quo habem⁹ p̄ceptū ⁊ monitionē de ista orōe dicēda. ⁊ exq̄ illa orō ē cōposita p illū q̄ errare nō pōt. iō audem⁹ cū fiducia dicere. Dicit aūt alte. qz xp̄s palā p̄dicauit. Uel fm Ioh. beleth. qz sumpta ē de euāgelio qḋ est p̄dicandū sup̄ tecta. ⁊ etiā om̄i creature. Dicetiaz sacerdos sol⁹ in fine amē. sub silentio. Cui⁹ rō est: qz in aliis orōnib⁹ amē exp̄mit affectuz optantis. ideo a ppl'o vl' a clero dr. in hac aūt amen signat ɔclusionē affirmantis. vn̄ hic valet tātū. i. exaudita est orō. Sz ne h̄ videat p̄sumptuose asserere: dicit amen sub silentio ad euitandum ostentationem ꝑpriam. Sequit orō

Libera nos q̄sum⁹ dn̄e. vbi petit̄ petitionū explicatio. qꝛ em̄ i orone tria mala petim⁹ a nob̄ remoueri. iō h̄ explicat̄ q̄ sint. vn̄ dicit. Libera nos q̄sum⁹ dn̄e ab oibꝫ malis p̄teritis p̄sentibꝫ et futuris. Et qꝛ nos nō sum⁹ digni hoc ex se ꝓmereri nisi donec nob̄ orōe beate v̄ginis marie et apl'oꝝ Petri et pauli atq₃ andree et alioꝝ. iō eos h̄ i auxiliū iploramus. Et rect⁹ ordo est. ex q̄ em̄ pacē querim⁹ a mal'. merito dꝫ implorari v̄go beata q̄ ē mater veri Salomonis pacifici. s. xp̄i: cum apl'is tribꝫ sequētibꝫ. q̄ sunt testes pacis. s. Petr⁹ paulus ⁊ andreas. Et ponunt̄ ibi tres ꝓpt̄ specialē rōnē. Nā petr⁹ ꝓpt̄ p̄uilegiū p̄rogatiue dignitat̄. Paulus ꝓpter p̄uilegiū p̄dicatōnis et imensi laboris. ⁊ Andreas ꝓpter nimiū affectum ↄcupite crucifixionis. Dicit̄ aūt sub silētio illa orō. qꝛ designat q̄etem triduanā in sepulcro vbi tūc siluit a p̄dicatiōe. Cū aūt sacerdos dicit. Da ꝓpici⁹ pacem dn̄e in diebꝫ nr̄is: accipit patenā de altari et osculat̄ signū crucis faciēdo. p̄ qd̄ designat̄ qꝛ sumus recōciliati deo p̄ passionem christi. Tandē sacerdos i fine discooperit calicē ⁊ hostiā reuerēter accipit ⁊ eam sup̄ calicē frāgit. p̄mo p̄ medium. ⁊ tūc dicit. p̄ dn̄m nr̄m iesum xp̄m filiū tuū. postea medietatē que erat in dextera manu ponit super patenā ⁊ frāgit illam q̄ erat in sinistra manu p̄ mediū dicens. q̄ tecū viuit ac regnat. ⁊ ↄiungē do illā p̄ticulā q̄ est in sinistra ad illā q̄ ē i patena ad modū lune dicit. in vnitate sp̄ūs s̄cti deus. Illā v̄o vltimā quā hꝫ in dextera manu tenēs sup̄ calicē dicit. p̄ oīa secula seculoꝝ. Et tādē erecto modicū calice cū illa p̄ticula quā tenet in dextera māu subiūgit. pax dn̄i faciens crucē magnā sup̄ calicem a labio ad labiū. deinde subdit. sit semp̄. faciēs minorem crucē. tercio addit. vobiscū. faciēdo terciā intra calicē Et qꝛ alta voce ista fiunt. iō p̄ h̄ signat̄ gaudiū qd̄ habuerunt apl'i de resurrectōne dn̄i nr̄i iesu xp̄i. Et ideo qꝛ gauisi sunt viso dn̄o. popul⁹ clamat dicens. ⁊ cū sp̄ū tuo. Sciendum aūt est de significatōe omniū istoꝝ p̄dictoꝝ qꝛ p̄ calicē passio xp̄i designat̄ ⁊ eternebritudinis fruitio. Vn̄ p̄s. Calix me⁹ inebrians q̄ p̄cla-

rus ē. Per patene rotūditatē signaꝛ bonoꝝ operū ꝑfectio. Sacerdos aūt volēs frangere hostiā. ꝑmo eā sup patenā locat. deinde eā tollēs sup calicē frāgit: ad significandū qꝛ nemo passionibꝫ hui⁹ mundi meritorie se valꝫ exponere. vꝉ ad eterne fruitiōis btitudinē admitti nisi ꝑus in bonoꝛuꝫ opeꝝ ꝑfectiōe fuerit solidat⁹. Vñ apl's Eph. vi. Accipite armaturā fidei vt possitis resistere ī die malo ⁊ in oībꝫ ꝑfecti stare. Patena ḡ hostie supponiꝛ. ⁊ hostia sup calicē frangiꝛ. qꝛ xp̄s ex latitudine charitatis q̄ significaꝛ ꝑ patenā se supposuit passioni. Sup calicē ꝟo frangiꝛ ne minutie aliqualꝛ spargāꝛ. Frāgiꝛ aūt in memoriā ei⁹ ꝙ xp̄us fregit ⁊ dedit discipulꝭ suis ⁊c̄. Frāgiꝛ aūt ꝑmo in duas ꝑtes ad signandū duplicē ꝑdestinatorum statū. s. eterne glīe ⁊ tꝑalis miserie. Subdiuidiꝛ aūt vna medietas in duas ꝑtes. q̄rum vna offerꝛ ꝓ illis q̇ sunt ī purgatorio. alia ꝓ illis q̇ sunt ī mūdo. Pars aūt illa q̄ post ꝑmam fractionē remanet in manu dextera ⁊ poniꝛ sup̄ patenam designat illos qui iā sunt in glīa. ⁊ iā tenēt illā rectitudinē cui nulla obliq̇tas admisceri pōt. et iō dextre cōparanꝛ. Illi aūt q̇ adhuc sūt in miseria ꝑ sinistrā signanꝛ. vbi sūt multa obliq̄. Subdiuidiꝛ aūt illa q̄ est in sinistra ⁊ nō q̄ est in dextra. qꝛ illi q̇ sūt in celo statū vniformē iam tenent. ⁊ vna btitudine fruunꝛ. Illi aūt q̇ sunt ī miseria sunt diuersi seu diuisi. qꝛ q̇dā sunt in miseria purgatoriȷ̃. quidā sūt ī miseria hui⁹ mūdi. Particula aūt illa q̄ est in sinistra post diuisionē addiꝛ ad illam q̄ est ī patena. Quia ſm aug. deus hꝫ duas man⁹. dexterā q̄ misereꝛ. ⁊ sinistram q̄ punit: Illis ergo qui sunt in purgatorio inquantū ibi purganꝛ. respōdet sola punitio. ⁊ ideo ꝑticula que in sinistra manu teneꝛ illos figurat. Illi vero q̇ adhuc sunt in ꝑ̄senti vita in qua est stat⁹ merendi cōsequi pn̄t misericordiā. ⁊ ideo ipsi ꝑ aliā ꝑticulā q̄ ī manu dextera remanet designanꝛ. Quia vero absq̧ dubio illi q̇ sunt ī purgatorio cōiungenꝛ eis q̇ sunt in celo. iō ꝑticula sinistre manus ꝯiungiꝛ illi q̄ est in patena. Sed qꝛ illi q̇ sunt ī hac vita egēt mꝉtū passionis xp̄i. que ex effusiōe sanguinis ei⁹

pcessit. iõ pticula q̃ in dextra manu remãsit. q̃ signat illos q̃ sũt i mũdo: mittit i sãguinẽ xpi in calicẽ. Itẽ sacerdos dicẽs hec vba tenet hostiã sup os calicis. p qd signat q viuẽtes i corpe indigẽt misericordia dei: z merits xpi passiõis: Sacerdos aũt volens dicere. p oĩa secula seculoz erigit se ad significandũ q vult petere existentiã ppetuã dñi uobiscũ. vñ subdit. Pax dñi sit semp vobiscũ. ad significãdũ q dñs post resurrectionẽ pacẽ dedit. Sz sciẽdũ q sacerdos dicẽdo. p oĩa secl'a secl'oz. eleuat modicũ calicẽ. ad significãdũ ppl'o vt ppl's pacẽ cõsiderans h intelligat et dicat amen. Particula aũt quã tũc sup calicẽ tenz significat q viuentes adhuc petunt iuuari merito passionis z effusionis sanguis xpi. Itẽ p h q sacerdos alte dic. pax dñi repñtat psonã xpi. q̃ post resurrectiõz dixit apl'is. pax vobis. q. d. Do vob pacẽ pectoris i via. z pacẽ eternitats i pria. Est g sensus. Pax dñi. i. pax pectoris qd ẽ a vicijs sit in pñti vobiscũ: z i futuro pax et'nitats. Ille aũt tres cruces sup sanguinẽ xpi signt triduũ sepulture. vel tres mulieres q̃ erãt circa monumẽtũ xpi. Deinde sacerdos mittens corp⁹ xpi i sanguinẽ dicit. Fiat hec commixtio corpis z sanguis dñi nr̃i iesu xpi mihi z oib sumẽtib salus mentis z corpis et ad capescẽdã vitã eternã ppa ratio salutars. q̃ cõmixtio significat q aĩa vnita est corpi xpi i resurrectõe. Et bñ h fit post pax dñi: qz postq̃ dñs pacificauit oĩa q̃ in celo z i terra sũt pmo vniuit aĩam corpi. Hec oĩa wilhelm⁹. Deĩde seq̃t agn⁹ dei. Et sciẽdũ q anteq̃ dr agn⁹ dei fit modicũ silẽtiũ dicẽdo hanc oñonẽ. Fiat hec cõmixtio. ad designãdũ illud manifestũ silentiũ apl'oz. qd fuit añ resurrectõez xpi. añq̃ sciret apl'i nec essent certificati postq̃ apparuit mulierib. ſm Berñ. d paratĩnis. Dicit aũt xps agn⁹. qz agnouit patrem sibi obediẽdo. Itẽ matrẽ in cruce pendẽdo. Vel dr ab agnon grece qd ẽ piũ latine. qz pie p nobis se obtulit: Canit aũt trib vicib ppter tres rões ſm Inno. s. ppt obediẽtiã pr̃is. ppt noticiã mr̃is z ppt redẽptõz gener's hũani. Vel ſm Rauañ. dr ter ppter tres ptes corpis christi missi

ci.s.in celo.in terra:⁊ dormiē-
tiū siue in purgatorio.Dicit
aūt p̄mo.miserere nobis bis.
vltimo aūt dona nobis pacē
ſm Tho. Rō est. q2 ꝑ prima
duo petim⁹ amotōez culpe ⁊
pene.ꝑ terciū aūt.s.ꝑ pacē pe
tim⁹ assecutōz oīs boni ⁊c̄.vl
q2 ipse redemit nos a miseria
culpe ⁊ pene:⁊ dedit plenitu-
dinē grē.Jllō tn̄ dona nobis
pacē additū ē ꝓpt ꝑsecutōz ty
rānoꝝ.Post h̄ seq̄t oro.Dn̄e
iesu xp̄e q̄ dixisti apl'is tuis
pacē meā do vobis ⁊c̄.vbi p⁹
q̄ꝫ sacerdos vēit ibi.eāqꝫ paci
ficare ⁊ adunare ⁊c̄. etiā oscu
latur patenā in sinistra ꝑte ad
significādū ꝙ ꝑ h̄ sacr̄m vult
vniri xp̄o in charitate.postq̄ꝫ
ṽo cōpleuerit ṽba osculat re
liquias vel crucē si hꝫ. si non
habet osculat altare in dexte
ra ꝑte.qð fit ad significandū
antiquū ritū.vbi p̄us singul'
dieb cōicabāt.sed cū nec hoc
potuit fieri sine ꝑiculo ordīa-
tū fuit vt in trib festiuitatib
cōmunicarēt.s.natiuitate.pa
sca ⁊ penthecostē. Reliq̄s tn̄
dieb osculū pacis recipent ⁊
panē bn̄dictū.Sed q2 h̄ fieri
nō posset i.xl.vbi nō p̄t sumi
panis bn̄dict⁹: ordinatū fuit
vt ꝓ eo fieret collecta i fine su
ꝑ ppl'm dicendo. inclinate ca
pita vr̄a deo. Et sciēdū ꝙ
pax dn̄i nō dat i missa defun
ctoꝝ.sed dr:dona eis requiē.
q2 mortui n̄ indigēt pace tem
porali.q2 nō sūt in ꝑturbatio
ne hui⁹ mūdi.vel q2 nō sūt in
pace sꝫ in penis.ſm Bern̄.de
parātinis.iō dicim⁹.dona eis
requiē.Alii q̄ aūt dicūt in offi
cio mortuoꝝ.dona eis req̄em
sempiternā ⁊ locū indulgētie
qð tn̄ dissonat.q2 ibi n̄ est lo-
cus indulgentiarū.eo ꝙ illi q̄
sunt ī purgatorio sūt extra lo
cū militants eccl'ie vbi solū est
loc⁹ merēdi īdulgētias.vn̄ q2
illi q̄ sunt ī purgatorio nullo
mō merent eis ꝑ modū suffra
gij.vtiqꝫ sats improp̄e optat
loc⁹ indulgētie.Si tn̄ illō di
ctū ītelligat sicut dona eis lo
cū indulgētie.i.locum in q̄ in
dultis culpis ⁊ penis eos re-
colloces.s.in celo: ⁊ tūc bn̄ p̄t
sustineri.Jtē dicēde sunt ille
tres orones.s. dn̄e iesu xp̄e fi
li dei viui:qui ex volūtate pa
tris.⁊ dirigit ad filium. ⁊ alie
scꝫ.Dn̄e sctē pr̄ oīpotēs eter-
ne de⁹.da mihi hoc corp⁹ ⁊c̄.
Et p⁹ hoc dicit. Dn̄e nō suꝫ
⁊c̄.Deīde sumpto corꝑe chri
sti et sanguine abluat calicez
primo:et ablutionem sumat.

secũdo abluat intus. ⁊ etiã su mat. qꝺ tñ in die natiuitatis christi nullo modo facere de-bet. qꝛ tũc nullã ablutõez de-bet sumere si vult aliã missaz celebrare. sꝫ dꝫ ablutõez dare cõmunicantibꝫ subditis. vel reseruet ĩ vase mũdo. s. in am-pulla si nõ habet calicem.

Sexta pars misse.

Sexta pars

misse est ꝗrtũ ad grã-rũ actões. q̃ dꝛ cõio. q̃ fit in memoriã eiꝰ ꝙ pplꝰs olim singulis diebꝫ cõicabat ꝭm Johem beleth. vl' ideo vt ꝑ eã cõmunicemꝰ deo ⁊ sctis Dicitꝛ etiã ꝯplẽda. qꝛ ꝑ eã cõ-pletꝛ missa. Sꝫ tñ ꝯplẽda po-tiꝰ dꝛ collecta pꝰ cõmunionẽ Tot aũt fieri dñt cõplẽde q̃t sunt orõnes añ eplaz. ⁊ signi-ficat grãm subsequentẽ nobis necessariã. ⁊ dꝛ ĩ dextra parte ꝯuertẽdo libꝝ. ꝑ qꝺ signatꝛ ꝙ adhuc ĩ fine secli iudei ꝯuertẽ-tur ad dexterã fidei q̃ nũc sũt in sinistra. Juxta illꝺ ad Ro. ix. Reliq̃e isrl' salue fiet. Dein de sacerdos oĩbꝫ ꝑactis ꝯuer-tit se ad pplm dicẽs. dñs vo-biscũ. Ubi sciendũ ꝙ sacer-dos salutat pplm septies in missa. ꝑmo añ ꝑmã collectã. scꝺo añ euãgeliũ. tercio post credo. q̃rto ĩ ꝑncipio ꝑfatõis q̃nto post pax dñi. sexto post cõmunionẽ. septimo ħ ĩ fine misse ad significandũ ꝙ tũc ẽ dñs nobiscũ qñ habemus se-ptiformẽ grãm spũsscti. De-inde sacerdos ꝟtit se ad pplm cantãs. Jte missa est. et ħ tꝑe suo. cuiꝰ sensus est ꝭm Bern. de parãtinis ⁊ Johez beleth. Jte ad ꝓpria. qꝛ missa est con-summata. vel ite missa ẽ. i. ho-stia ꝯsummata est. vel hostia ⁊ oblatio est missa. igitꝛ seq̃mi-ni ⁊ ite post eam. Jste aũt re-gressus a missa ad ꝓpria ꝭm Johem beleth significat re-gressuz ppli isrl' de captiuita-te babilonica cuz grãꝝ actio-ne. ideo dꝛ. deo grãs. Dicitur aũt semꝑ. Jte missa ẽ qñcũqꝫ Te deũ laudamꝰ dꝛ. vel gl'ia in excelsis. qñ aũt nõ dicuntꝛ. tũc dꝛ bñdicamꝰ dño. Et est sũptũ de aplo vel de Judith c. vij. vbi dicunt captiui. bñ-dicamus dño. Et est sensus. referamꝰ grãs vl' laudes deo Et ẽ vox hũilioꝛ q̃ꝫ ite missa est. Et iõ nõ ꝟtit se sacerdos ad pplm dicẽdo bñdicamus ⁊c̃. ad significandũ ꝙ nũq̃ꝫ de-bemꝰ cessare referre grãs deo Waldeñ. autẽ sup ps. xxvij.

Berengariũ dicit instituisse ita dicẽdũ. bñdicam⁹ dñm' et ñ dño. q2 bñdictio ñ fit ad vtilitatẽ dei s3 ad nr̃am. nos aũt dicim⁹ indifferẽter ꝙ vtrũq3 pt dici. Creatura nãq3 bñdicit creature bonũ optãdo. creatura aũt creatorem dupl'r. s. laudando ꝛ bonũ ei tribuẽdo Creator autẽ creaturã bonũ augẽdo. Et h̃ dupl'r. vel ĩ numero vel ĩ merito. sicut ei crescit bonum sic ꝛ merita. Hec Waldeñ. S3 Berñ. de parãtinis dat tres rõnes. Pria qñ celebram⁹ ꝺ sctĩs in celo dicim⁹. Ite missa ẽ. q̃si ꝓuocãtes ppl'm. Ite. i. festiate illuc vbi illi sũt. Qñ aũt ꝓ viuis ĩ mũdo. bñdicamus dño. q2 nescimus an sum⁹ ĩ grã. iõ timere debem⁹ ne effect⁹ misse euanescat in nobis. S3 cũ celebramus ꝓ mortuis dicim⁹. Req̃escant ĩ pace. q2 eis h̃ cõpetit. His expeditis bñdicit sacerdos ppl'm dicẽs. Celesti bñdictõe. Primo stãs añ altare bñdicit seip3. deĩde dic̃ reuertendo se ad ppl'm ĩ dexteram ptẽ altar̃. ꝛ ꝯsequẽt̃ ad ppl'm in medio altaris. ꝛ fili⁹. ꝛ vltimo redeũdo. ꝛ spũssctũ samẽ. p qꝺ designat̃ missio spũsscti ĩ apl'os. lic3 aũt spũssctũs ibi tantũ dat⁹ est. tñ q2 tota trinitas missionẽ opata est. iõ ꝺr. pr̃ ꝛ filius ꝛ spũssctũs. Post hec oĩa sacerdos flectẽdo se corã altari hũil'r dicat. Placeat tibi sancta trinitas obseq̃ũ ꝛc̃. Et deinde hymnũ trium pueroꝝ cũ psalmis ꝛ orõnibꝫ ꝯsuetis. Cõtra h̃ tñ multi sacerdotes peccant qui nõ se flectunt dicẽtes istã orõnẽ. Placeat tibi sctã trinitas ꝛc̃. cum tñ flectere ꝯgruit. ꝓ eo ꝙ tũc graꝝ actiões referũt̃ sctẽ trinitati ꝓ bñficiꝭs ĩ missa exhibitis. Et qꝺ deteri⁹ ẽ ꝙ aliq̃ obmittũt hãc orõnẽ ĩ q̃ g̃uit̃ peccãt. Vñ legit̃ ꝙ q̃dam obsessus a demone postq̃3 adductus eẽt ad q̃ndã sacerdotẽ in eccl'ia ille volens certificari a diabolo q̃d de ei⁹ vita sentiret. q̃siuit ꝺ ipso q̃si de alio dicens. q̃d tibi videt̃ de iacobo sacerdote. Rñdit demõ. Oli3 fuit nr̃ s3 iã ẽ dei. Deĩde idem sacerdos q̃siuit ꝺ socio suo dicẽs. q̃d tibi videt̃ de bartholomeo socio meo. Rñdit demon. si nõ subtraheret bonus esset. Ille ṽo fuit valde admirat⁹ ꝙ diceret eũ furem cũ tñ sciret eũ sanctũ hoĩem. Interrogauit igit̃ q̃dnã subtraheret. Rñdit demon. subtrahit

deo illā oronem post missam. placeat tibi rc. Qd multū nobis placet: r deo maxie displicet. que oīa fuerūt ita cōperta sicut ille dixit. iō caueat sacerdos ne aliqd obmittat qd est de cōsuetudine ecclesie circa missam obseruandum.

Cautele seruande in celebratione misse.

Sequūtur

cautele circa missaȝ obseruande. et pmo generales tā laicis q̄ȝ clericis necessarie. Pria igit cautela generalr est. vt tā clerici q̄ȝ laici ecclīam: pcipue tpe celebratōis misse: hūilit r deuote frequētent: r qeta ɔuersatōe deo gta atqȝ inspicientib placita primū nō solū instruant: sȝ et reficiāt. de emunitate ec. c. decet domū. li. vi. Scda vt audiētes missaȝ q̄tiēs audierint a pſbitero dici nomen dñi nr̄i iesu xp̄i flectant genua. et caput inclinēt reuerēt. vt dr ibidem. Tercia vt nlla pphana r multo forti9 feda colloqa pferāt. vt ibidem pulcre dicit. Quarto caueāt ne aliqs añ finē misse recedat sine mag necessitate. idē si exit de ſmone. qd si fecerit excōicet. maxie si h fecerit ɔtēnēdo sacerdotē pdicantē tanq̄ȝ min9 scientē. sic solēt facere qdā laici lr̄ati dicēdo. qd audire istū ribalduȝ cū ego pl9scio de scriptura q̄ȝ ipe. Cōtra qs ē canō. xxxvij. di. sedule. r. c. cū ex iniūcto. d hereticis. vbi talia phibent. Sȝ qr tales possent excōicari habes expsse de ɔse. dis. i. vbi sic dr. Oēs fideles q ɔueniūt in solēnitatib sacris ad ecclesiam r scp̄turas aplo4 ac euāgeliū audiāt. Qui aūt nō pseuerauerint in orone vsqȝ duȝ missa pagat nec sanctā cōmunionē pcipiūt velut inqetudines ecclīe cōmouētes ɔuenit cōione puari. Et iste ē canon aplo4. Et ibidē in ɔcilio cartaginēsi dr. Sacerdote in ecclesia vbū di ppōnēte q egressus fuerit de auditorio excōicet. Et ex ɔcilio agatensi ibidem hr. Missas die dñico secularib totas audire speciali ordine pcipimus. ita vt añ sacerdotis benedictionē egredi ppl's nō psumat. qd si fecerit ab epo publice ɔfundat. vbi dicit glo. h dico pceptuȝ esse. Vñ ɔ pceptū faciunt q dieb dñicis missaȝ nō audiūt. Hoc etiā est cōtra illos q veniētes ad missam nō audiunt qd ibi

legit̄ aut p̄dicat̄: sȝ circūeunt eccl'iaȝ sic̄ iudei synagogā.cū tñ dicat̄ in p̄s. Stantes erāt pedes nr̄i in atrijs tuis. Et d̄ talib9 p̄t dici illud p̄s. In circūitu impij ambulāt. Cōtra q̄s exp̄sse est canon Anastasij pape. de ɔse. di. i. apl'icaȝ. vbi d̄r. ꝙ cū legit̄ euangeliū nō sedentes nec stātes sȝ curui debem9 audire. Si aūt sessio ꝓhibet̄ mlt̄o mag' discursus ꝛ circūit9. Hoc idē habes ī ca. qñ aūt. ibidē. vbi Cypan9 dicit esse stādū ad orōnē ꝛ vigilandū ꝛ incūbendū ad preces toto corde. neqꝫ aliq̄d carnal' hoīs ꝛ secular' esse cogitādū. O si ꝓhibet̄ carnalis cogitatio. q̄nto plus carnal' locutio ꝛ ɔfabulatio. Quinto caueat laicus ne vacuus die festiuo ad missam veniat. d̄ ɔse. dis. i. Oēs christiani. Quia sc̄ptuȝ est. Nō apparebis ī cōspectu dei vacu9. hoc tñ est ɔsilium f̄m glo. ibidem dieb9 ꝑuatis. sed dieb9 festiuis videt̄ esse p̄ceptuȝ. Uñ videt̄ ꝙ oblationes sint exigēde: ꝛ ꝙ parochiani sint ad eas cogēdi. vt. xvi. q. i. statuim9. Est tñ argumētum ɔ. xij. q. i. duo. dic̄ tñ glo. in. c. oēs christiani. vbi supra. ꝙ si sacerdos est pauꝑ pōt diuina subtrahere parochianis nisi dent. vt de symonia. c. cū sit. Sexto caueat quilibȝ ne alibi nisi ī ꝓpa parochia die festiuo missam audiat. al's poterit excōmunicari. vt d̄ parochijs. ca. i. Septimo caueat q̄sqꝫ ne audiēdo missam ꝓpe altare nimis appropinquet. vt d̄ vita ꝛ hone. cleri. c. i. Et ista sunt intimāda populo sepius: vt debita reuerentia circa sacramenta ecclesiastica habeatur.

Sequūtur

nūc cautele clericis necessarie. Et p̄mo caueat sacerdos ne in vestib9 vel ornamentis sordidis celebret: sed ornamēta p̄dicta iuxta meliorē dispositionē mūdet: ꝛ iuxta facultatē bonorū eccl'ie meliora que poterit cōparet. Uñ dicit Stephanus ep̄us familiari amico hylario ꝙ vestimēta eccl'ie q̄libet dūmō ministrant̄ sacra dn̄t esse mūda ꝛ honesta. Hoc est cōtra illos q̄ de bonis eccl'ie cōparāt eis tūicas ꝓ decē marc' ꝛ ornamētū ꝓ missa ꝓ media marca aut sexagena. Nec debent ī alijs q̄ȝ aureis v'l argēteis calicib9 celebrare. permit

fit tñ canon stanneū hr̄e cali/ cē ꝑpt̄ pauptatē. de ꝯse. di. s. i. calix. Scđo caueat ne pl'es missas celebret pter diē nati/ uitatis xp̄i. vbi tres celebrāt̄ et sine necessitate magna. Et h̄ fit in istis casib. vt si pᵉ mis sam celebratā de die occurrit fun⁹. tūc in pma missa non su mēdo aquā ablutionis pt po stea celebrare requiē. Item si occurreret hospes magn⁹ vt pnceps vel magn⁹ dn̄s q̄ nō audiuit missam. Itē si occur rerint sponsi volentes audire missaꝫ. Itē si aliq̄s habuerit plures eccl'ias ꝑpt̄ pauptatē vni cōmēdatas. Itē si supue nerint pegrini. adhibita sem p pdicta cautela ne aq̄ abluti onis poris misse sumat̄. ꝺ his hēm⁹. c. i. de cele. mis. c. ꝯsulu isti. Dicit tñ Frācisc⁹ de sara bellis. ibidē. q̄ h̄ ē fugiēdū ni si nec̄citas suaderet. Tercō ca ueat celebrās ne sine lumine et cāpana celebret. vt de cele. mi. c. i. qꝛ xp̄s cādor ē luc' eter ne. vt ibidē dꝛ i. c. sane. Quar to caueat ne plus ponat de aq̄ q̄s de vino. qꝛ dic̄ Jo. an. i. c. perniciosus. ꝺ cele. mis. q̄ cre dere dēm⁹ q̄ de latere xp̄i ma ior q̄ titas exiuit sanguis q̄s aq̄: vt dꝛ i. c. iij. ibidē. Quito caueat ille q̄ sol⁹ est i eccl'ia ne ꝑpt̄ missam peculiarē. i. pua/ tā seu ex deuotōe celebrādam obmittat missaꝫ de die. vt dꝛ i. c. q̄dā. ꝺ cele. mis. Sexto ca ueat ne legat missam ad alic⁹ petitōes ꝑpt̄ h̄ q̄ hr̄et bonos segetes. vl' vt sibi i hastiludio bn̄ succederet. qꝛ ista f̄m Jn/ nocen. rep̄hendunt̄ in. c. q̄dā. de cele. mis. Multo forti⁹ aūt caueat ne legat missaꝫ vt de⁹ aliq̄s pdat. qꝛ tal' ḡuit̄ peccat Et ē deponēdus f̄m Jo. an. i c. q̄dā. vbi sup̄. p quo allegat. xxvi. q. v. q̄cunq̄s. Septimo caueat ne nimis māe celebret scꝫ añ diē. qꝛ f̄m sctm̄ Tho. istud sacr̄m ptinet ad diē gr̄e sicut dic̄ apl'us Ro. xiij. Nox pcessit ⁊c̄. Cōtra illos qui ca nunt Rorate ante diē. cuꝫ tñ in aurora cantari debet. Ex/ cipit̄ tñ natiuitas xp̄i. in qua canit̄ missa post mediam no/ ctis. que significat statū ante legē qui fuit in tenebris. vt di cit glo. de cele. mis. Ueruntm̄ ep̄is ꝯcessum est. vt videt̄ f̄m Jo. an. q̄ sunt i via q̄ pn̄t ma turi⁹ q̄s alij audire. vt de pui. c. vl't. li. vi. Octauo caueat ne legat q̄s missam nisi post ma tutinuꝫ pmā ⁊ terciā. ideo ex quo hora tercia dicit̄ passus

z crucifixus linguis iudeoꝝ: videt ꝙ tunc est hora coueni ens celebrandi: fm doctores modernos.

De dicēdis horis canonic̄

O Portet sē per orare. Lu. xviij Sicut dicit Henricut de vrimaria de ꝑfectione interioris hoīs. li. ix. c. i. cuiuslibet iusti hoīs sui cordisqꝫ ꝑfectio ad iugem z indisruptā orōnis ꝑseuerātiā tendit. Et quantū hūane fragilitati cōceditꝰ ad ꝯtinuā trāquillitatē mentis niti debet z ad eiꝰ ꝑpetuaꝫ puritatē. ꝑpter quā possidendā z omnē laborē corpis z ꝯtritionē spūs īdefesse querimus z iugiter exercemꝰ. Et sicut ad orōnis ꝑfectionē tendit structura virtutuꝫ. sic nec ipse ꝟtutes absqꝫ orōnis iugitate z ꝑseuerātia pñt cōpleri. Quocirca saluator nr̄ nos āmonēs vt hāc ꝑseuerantiaꝫ orādi teneamꝰ dic̄. Optet sꝑ orare. Nō ē aūt ītelligēdū ꝙ hō sic q̄tidie debeat orare vt nec dormiat nec comedat: vel nec laboret: sꝫ ꝙ instāter tpibꝫ ꝯgruis oret. Uñ lyra dic̄ sup Lucā sup loco thematis nr̄i ꝙ hec dictio sꝑ nō importat ꝯtinuitatē tpis. qꝛ optet orōnem interrūpi tpe dormitōis z aliqꝝ aliaꝝ necessitatū. sed īportat ꝯstātiā siue insistētiā orōnis tpibꝫ et horis ad h̄ cōgruis. Hinc dicit Beda sup locū istū. Dicendū ē eū semꝑ orare z nō deficere q̄ canonicis horis rogare nō desistit. Pro q̄ facit illud qd̄ ī collationibꝫ patruꝫ legiꝰ de abbate Lucio. q̄ iactitātes q̄sdā monacbos ꝙ sine ītermissiōe orarent z nullū aliud opꝰ facerēt corripiēs dic̄. Qñ māducatis z bibitis q̄s ꝓ vob orat. q̄ audito illi obmutuerūt. Jlle vero ꝯseq̄nter subiūxit. Ego ostendā vobis qꝛ operans manibꝫ meis sine intmissiōe oro. Sedeo em̄ iuuāte deo infundēs mihi paucas palmulas et facio ex eis plectā. z dico. Miserere mei deꝰ zc̄. Et illas plectas vendēs ꝓ sedeci nūmis duos pono añ ostiū domꝰ. et q̄ recipit orat ꝓ me tpe q̄ ego māduco vel dormio. atqꝫ ita ipletꝰ a me ꝙ sine intmissione oro. Jste pr̄ laboriosus nihil aliō significabat nisi statū laicalē oposum et manuali labore insudantē. q̄ vt dic̄ Hosti. nō valēs ꝯtinuis tpibꝫ orōnibus vacare laborat manualr̄

et corpal'r. ꝛ de labore suo bo na tpalia: possessiões: oblatio nes: ꝛ multiplices reddit⁹ ꝛ ꝓ uentus ꝑsonis spūalib⁹ ꝑsol/ uit. hac itaqꝫ intentione vt eo deficiēte vel desistente a iugi orone. spūales deū exorēt vt sic sp orare videat. Qui qdez stat⁹ spūalis semꝑ orare dꝛ cū horis tā nocte ꝙ die cōpeten ter distinctis septē vicib⁹ ho/ ras canonicas ꝑsoluit. q rōne iura canonica dictū septē ho raꝝ canonicarū officiū pēsuz seruitutis appellāt. vt ī. c. i. ď cele. mis. Ex q ptꝫ totū clerū in sacris īstitutuꝫ obligari ad horas canonicas singul' die bus dicēdas. Circa qꝝ ꝯside rationē vt facili⁹ memorie cō mēdent q sequūt ponūt aliq dubia ꝑ questiuncl'as breuis simas cū solutōib⁹ earūdem. Et ꝓmo qrit an oēs clerici in sacris īstituti taꝫ bñficiati ꝙ nō bñficiati ad horas canoni cas teneat. Et dōm ē ſm Jo. an. ī. c. i. ď cele. mis. ꝛ ī glo. vi. cle. ꝓme. ď cele. mis. ꝙ sic. Idē notat archi. xci. di. eleuteri⁹. vbi ipse dat hui⁹ dicti rōneꝫ dicēs. qꝛ ordini sacro officiū est ānexū. vñ subdyacono dꝛ in ordinatōe sua. vide si acte/ nus fuisti ad eccl'iaꝫ tard⁹ mō sis velox. si somnolēt⁹ modo sis vigilās. Et si dꝛ. tñ forte nō habꝫ bñficiū de q seruiat. Rñdeo ꝙ imputet sibi et epo q eū sine titulo ordiauit. Ue runtñ dicit archi. xcij. di. i. c. Si quis ꝑsbiter. ꝙ licꝫ quis spōte ordinē accipiēs se huic necessitati supponit. nō tñ te net interesse eccl'iasticis offi/ cijs sicut ille q est ad h depu/ tat⁹ ſm Hugonē. q etiaꝫ cre dit ꝙ is q nō est alicui⁹ eccl'ie cleric⁹ dꝫ cogi interesse diuis officijs. ꝛ h si cōmode pt int/ esse. Scďo qrit. qd si cleri cus bñficiat⁹ nescit horas le/ gere. Rñdeo. ñ excusat. qꝛ dꝫ scire legere. al's ꝓuat bñficio. cum tales hre dñt cōpetentē scientiā. vt dꝛ ī. c. cū in cūcti. de electōe. Cōpetens aūt scia ſm Archi. xxxvi. dis. Illitte/ ratos. est vt sciat canones pe nitētiales. psalteriū. omelias ꝛ hmōi. xxiij. dis. c. qui epus. imo dicit Hugo. lxxxv. di. in ca. Archi. ꝛ in. c. oēs. xxxviij. dis. Nō solum reqrit ꝙ sacer/ dos sciat ī libro legere ꝑfecte sꝫ etiā debet corde ten⁹ ꝑ ma/ iori ꝑte scire psalteriū. Uerū tñ dicit Inno. ꝙ licet cleric⁹ cantans cum alijs nō omnia intelligit que canunt. tñ non

peccat mortal'r dūmodo cor suū sursuȝ ad deū habeat cul pam dicēs. Est tñ clericus si ista cōmunia ignorat q̄ ad ei⁹ officiū spectant ꝭm Hosti. de q̄litate ⁊ etate ordinandoꝝ. eā te ⁊c. Tercio querit̄. q̄d si ali/ q̄s puer maior septēnio ex di spensatōe obtinet bñficiū nō curatū: ⁊ nescit horas legere. Rñdeo p̄t cū eo ep̄s dispensa re et cā necessaria vel vtili. vt aliq̄s alias orōnes loco hora rū dicat. Rō mg̃ri stanislai de scabinū dñi mei in quadā po sitōe sua ē. q̄ ex q̄ dispēsat ep̄s in pncipali. s. in bñficio. dispē sare p̄t ⁊ i accessorio. s. officio. Quarto q̄rit̄. q̄d si q̄s ē infir/ mus. Rñdeo ꝭm Inno. de ce le. mis. c. i. si ē tal' ifirmitas q̄ ipedit a dicēdo vel audiēdo horas excusat̄ infirm⁹. nec te net̄ postea aliq̄d dicere. nec ꝓ isto penitere. q̄ necessitas le/ gē nō hꝫ. de obseruatōne ieiu nioꝝ. ꝯsiliū. Sec⁹ ē ꝭm Ho/ sti. si est aliq̄ infirmitas q̄ solū ipediret dicere sꝫ nō audire. tūc eñ sacerdos debet aliquē aliū corā ipso legentē audire si eū hr̄e p̄t. Vl' si ē infirmitas leuis sic̄ vet⁹ q̄rtana. in q̄ etiā sua negocia ꝓcuraret. tūc oēs horas legere tenet̄ ⁊c. Quinto querit̄. q̄d d̄ illo q̄ amisit libꝝ in via eūdo. Rñdeo q̄ si casu h̄ accidit p̄t excusari ꝓ illa vi ce ab horis. sꝫ nihilominꝰ di cat illa q̄ scit. puta orōnes vl' p̄r nr̄ ne vacet ocio. Rō hui⁹ dicti q̄re isti nō iputat̄. q̄ per eū nō stat. ḡ sibi nō debet im/ putari. ex regula iuris lib. vi. Q̄d p me. Sexto q̄rit̄. an cle ricus bñficiat⁹ in scolis stās de licētia ep̄i vel pegrinās ad curiā excusat̄ ab horis cano/ nicis dicēdis. Rñdeo. licꝫ ali q̄ dicūt q̄ tales excusant̄ si p alios loco sui in eccl'ijs ꝯstitu tos cōpleant̄: ⁊ h̄ si ē clericus bñficiat⁹ i minoribꝫ ꝯstitut⁹. ꝓut recitat archi. xci. di. eleu/ teri⁹. allegādo dictū abbatis et petri de samprana. de cele. mis. c. i. Tu dicas audacter q̄ talis clericus siue sit bñficia/ tus siue nōdū sit in maioribꝫ cōstitut⁹ siue in minoribꝫ. nec ꝓpter studiū: nec ꝑp̄t laboreꝫ pegrinatōis ab horis canoni cis excusat̄. nec archiep̄s nec ep̄s possit sup his dispēsare aut in aliud cōmutare. nec ab bas cū monacho ꝑp̄t studiū. ita scribit Archi. in dicto. ca. eleuteri⁹. ⁊ Raymūd⁹ i sūma i titulo de officijs clericoꝝ. c. nunquid. ⁊ seq̄ntibꝫ. Ex his

omnibꝰ sumit̃ istud documẽ-
tum ꝙ obmittẽs horas ex vo
luntate aut ex accurata negli
gẽtia peccat mortal'r. Tenet̃
etiã eas resumere vl' dispẽsa
tiue ĩ alio genere satisfactõis
recõpẽsare. Rõ: qꝛ ex q̃ tal' sol
uere tenet̃ ꝛ nõ soluit. necesse
est vt soluat. Uerũtñ si fieret
multitudo negligentiaꝝ põt
dispẽsari secũ vt alio die secꝰ
nõ faciet nisi satisfaciet. vt di
cit Jo. an. i. c. dolẽtes. et Jn
no. in. c. i. de cele. mis. Et idez
dicit Hosti. ꝙ si ẽ tãta diuer-
saꝝ horaꝝ negligẽtia ꝙ q̃si ĩ-
possibile ẽ eas redicere cõmu
tet̃ in aliã pniam. Septimo
q̃rit̃ an ille q̃ ex occupatõne li
citi opis vt qꝛ multũ scripsit
vl' audiuit ꝯfessiones vl' aliđ
fecit p̱ qđ neglexit horas mor
taliter peccet. Rñdeo non. qꝛ
talis p̱ ignorãtiã ꝓbabilez ex
cusat̃. de clerico excõicato mi
nistrãte. aplica. Octauo q̃rit̃.
an tot quis peccata cõmittit
mortalia q̃t horas vnius diei
obmisit vel neglexit. Rñdeo
ꝙ licet officiũ totuz vniꝰ diei
sit q̃ddam totũ integratuz ex
suis partibꝰ. ꝛ vno p̃cepto p̃-
cipiat̃. ꝛ p̱ ꝯseq̃ns trãsgrediẽs
oẽs simul vna die nõ peccat
nisi pctõ vno mortali. Tñ si
q̃s negligit vnã horã. vt puta
p̃mã vel terciã ꝛc. et alias cõ-
plet etiã peccat mortal'r. sꝫ nõ
ita g̃uiter sicut obmittẽs vel
negligens oẽs horas. vñ vnũ
pctm̃ mortale est grauiꝰ alio.
Est aũt veritas ꝙ p̱ negligẽ-
tia horaꝝ vniꝰ diei integre ĩ-
currit q̃s mortale g̃uiꝰ q̃ꝫ pro
negligẽtia vniꝰ hore canoni-
ce diei illius. Rõ: qꝛ maior est
ꝯtemptꝰ diuĩe laudis in toto
q̃ꝫ in p̱te. Nono querit̃ an at-
tentio mẽtis ĩ horis sit neces
saria. Rñdeo s̄m Tho. ij. ij.
q. lxxxiij. ꝙ duplex ẽ attentio
vna q̃ attẽdit̃ ad v̄ba ne q̃s in
eis erret. Scđa q̃ attendit̃ ad
finẽ orõnis. s. ad deũ ꝛ ad rez
p̱ q̃ orat̃. q̃ q̃dẽ maxĩe ẽ neces-
saria. Et hãc etiã ydiote p̃nt
hr̃e. Qñ g̃ euagatio mẽtis fit
in orõne ex ꝓposito pctm̃ est
mortale ꝛ ĩpedit orõnis fru-
ctũ vñ p̃cipit̃ cleric' vt officiũ
diuinũ q̃ꝫtuz deꝰ dederit stu
diose celebrẽt p̱iter ꝛ deuote.
de cele. mis. dolẽtes. Hoc aũt
ꝯtigit qñ hore canonice trãs
currunt̃ ꝛ syncopant̃. vel ex-
tranea et ꝓphana: vana et in
honesta colloq̃a intermiscent̃
vt đr ex cõcilio p̃mo vieñ. de
cele. mis. graui. in cle. Euaga
tio tñ que fit p̃ter intentionez

orōnis fructū nō tollit. qȝ di cit Basili⁹ φ cū hō ex fragili tate neq̄t orare attēte: de⁹ illō ignoscit. vñ dicit glo. v. ī cle. graui. ꝑmo allegata. φ in tali casu sat⁹ est ex labijs suis ser/ uire deo ī diuīs officijs. licet cor diuertat ad alia: ꝭm In/ no. ꝛ Hosti. de cele. mis. in. c. dolentes. q̄ tenent. φ talis nō peccat mortal'r maxīe cogitā do spūale q̄d: vel tpale qō de sui natura nō sit malū. sic ille q̄ in vesper⁹ cogitat ō ꝭmone faciēdo post vespas. ꝑcipue si esset fatigat⁹. de q̄ p Tho. iiij. sniaꝝ. di. xv. Ex q̄bȝ oībȝ in/ ferꝭ φ si subest necessitas q̄ di lationē ñ capit. pñt licite tūc alia negocia expediri. Scđo inferꝭ φ si q̄s studiose incipit legere horas ꝛ tandē ī medio errat: sed in fine se recolligit: merito nō frustraꝭ apud deū. Ratio: qȝ sp nō requiriꝭ intē/ tio p actus essentiales. Nam ꝑpheta dauid ō se dixit. Cor meum dereliq̄t me. ps. xxxix. Satis eñ est φ maneat p vir tutem. qō fit qñ cū bona intē tiōe q̄s accedit ad orādū licet ī ꝓsecutōe mēs ad alia rapiaꝭ Semꝑ eñ vis ꝑme intētōis manet: nisi tanta esset euaga/ tio φ attētio oīno periret. Et tunc notū est qō dicit Cypri an⁹ li. vi. de orone dñica. Ut q̄d audiri postulas a deo cuȝ teipsuȝ nō audis. Et Cassia nus dicit. Nūquid orat etiaȝ q̄sq̄ȝ flexis genibȝ si p diuaga tionē distrahiꝭ. Hec in glosa magna ī cle. Si dñm. de reli/ quijs ꝛ veneratiōe sctōꝝ. Ex q̄ ptȝ φ hic solū negligētia ac curata ꝛ crassa dānaꝭ: ꝭm In no. in. c. dolentes. Decimo q̄ ritur. q̄d de illo q̄ nō interfuit principio hore alicui⁹. vt qȝ neglexit sed non maliciose. qȝ forte pulsum tā cito nō audi uit vt sic induaꝭ. Nunq̄d ille dȝ ꝑncipiū repetere. Rñdeo φ nō optȝ a capite incipe nisi magnā ptē obmitteret. qȝ tūc deberet repetēdo adimplere. ꝭm Inno. Et sil'r dico de fine hore si aliq̄s ex nccitate exit choꝝ. tūc eñ residuū suppleꝭ p alios. qȝ oēs sunt vnū cor/ pus in dño. de ꝯstitutionibȝ. Cū oēs. Undecimo q̄riꝭ. an si obmissus vel neglectus est vnus psalm⁹ debeat fieri repe titio in choro. Respōdeo ꝭm Innocentium φ non est tan/ ta obmissio psalmi vnius φ deberet repeti. si scandalum in populo immineret. Un/ de melius est obmittere et nō

repetere ꝑpt̄ scandalū popu/
li. q2 merito diceret. Ecce cle
rici nostri aut suffusi sunt aut
ignari nesciētes q̄d cantādu3
sit. Ex q̄ dicto arguēdi sūt il/
li canillatores ñ cātores cho
ri. q̄ ꝑpt̄ vnū accētum aut to
nū variatū vel erratū faciūt si
lentiū. qd tñ sepe ꝯtigit ⁊ ma
le. ⁊ iterū reincipiūt. q̄ potius
dicēdi sūt diuiorꝫ turbatores
q̄ꝫ cātores. Veruntñ vbi hec
sine scādalo fierēt. vt si ppl's
deesset: meli⁹ fit repetitio psal
mi q̄ꝫ obmissio: ſm Jo. an. in
c. dolentes. Duodecimo q̄rit̄
an degradat⁹ ab ordine suspē
sus ⁊ excōmunicatus: ⁊ quili
bet criminosus teneat̄ ad ho/
ras canonicas. R̄ndeo qꝫ sic.
q̄ꝫdiu tolerat̄ ab eccl'ia. patet
q2 nō d3 esse melioris ꝯditio/
nis malus q̄ꝫ bon⁹. Si ḡ bo
nus obligat̄ ml'to mag' mal⁹
Vñ lic3 isti amiserūt honorē
nō tñ onus. al's ex malicia cō
modu3 reportant tales. tñ in
horis nō debent dicere. dñs
vobiscū ⁊c̄. Tredecimo que/
ritur. vtrū q̄s hñs pl'a benefi
cia in pl'ib3 eccl'ijs d3 plures
dicere horas. R̄ndeo nō: sed
solū simplices. Nec obstat il/
lud Gre. Cū crescūt dona rō
nes etiā crescūt donorꝫ. Illd

eū fit ꝑpter impossibilitatē3
facti ad qd nemo obligat̄. vi/
deant tñ tales q̄ diuites sunt
q2 tales occupāt ⁊ subtrahūt
alijs paupib3 necessaria. vt in
alijs bonis opib3 recōpēsent.
Et debet dicere illi⁹ eccl'ie ho
ras in q̄ maiorē h3 ḡdū digni
tat' vel officiū: vt si es decan⁹
in vna ⁊ in alia canonicus: di
cas illi⁹ eccl'ie horas vbi ha/
bes decanatu3. vñ q2 laudes
dat vt vn⁹ hō. iō simplas nō
duplas horas tenetur dicere
Si eccl'ie diuerse sunt eiusdē
dignitatis: vel aliq̄lia bñficia
habet in diuersis. tūc si est ab
vtraqꝫ ecclesia absens. eligat
qd officiū voluerit. Si tñ h3
eccl'ia3 parochialē in vna dyo
cesi. ⁊ in alia p̄bēdā. dicat ho/
ras ſm eccl'ie parochialis cō
suetudinem ⁊c̄. ꝑ q̄ facit illud
Ambrosij. ad quācūqꝫ eccl'a3
deueneris eiusdē morē serua
xij. di. illa. Ex quo infert̄ ſm
wilhelmū laudineñ. in. c. di/
gnemini. de cele. mis. in cle. qꝫ
aduene cōmedētes carnes vl'
alia q̄rta feria vl' sabbato die
in loco vbi nō ē ꝯsuetudo pec
carēt. licet ī p̄ria sua comedat̄
de cōsuetudine. Rō q2 d3 se
ꝯformare his cū q̄b3 ꝯuersat̄
xij. di. c. i. ⁊ de statu regulariū

c.ij. Quartodecio querit᷑. vtꝝ
monachus existēs ꝑlatus ec
clesie secularis reget eā in ho
ris ſm ꝯsuetudinē illiꝰ eccl'ie
vel ſm officium monachale.
Rñdet᷑ ſm Jo.an. in cle. de ce
le.miſ. in ꝟ. licite. ꝙ non reget
ſm monachale officiū: ſꝫ ſm
clericale. h dicit placere Joh.
xvi.q.i.c.iij. Goffre. de statu
monachoꝝ. in sūma. c. ſed nū
q̇d. ⁊ Hosti. in sūma eiuſdem
c.ij. Quintodecimo querit᷑ q̄
ſit cōpetēs hora ꝓ q̄libet ho/
ra canonica regularit᷑ dicēda.
Rñdeo ꝙ ſeptē ſunt hore ca/
nonice.ſ. matutinū. ꝑma: ter/
cia: ſexta: nona: veſꝑe ⁊ cōple
toriū. vt in.c.i. ď cele.miſ. xc.
diſt. ꝑſbiter. Et ſunt iſte hore
inſtitute in memoriam paſſio
nis xp̄i. Nā matutinū ſigni
ficat detentioneꝫ xp̄i que fuit
poſt cenā in media nocte. vñ
tali hora dꝫ q̇libet dicere ma
tutinū: vt ei conueniat illud.
Media nocte ſurgebā ad ꝯfi
tendum tibi. Tho. tñ dicit ꝙ
ſufficit matutinū dicere poſt
tres ꝑtes noctꝭ.i. añ auroraꝫ.
⁊ h hodie approbat᷑ q̄ſi ꝑ oēs
doctores. Qď tñ ꝯ multos ē.
q̇ ꝯsūpta nocte ī potatōne gu
la ⁊ ebrietate nō niſi clara die
dicūt matutinū. q̇s arguit il
lud ꝓpheticū. Ubi eras cum
me laudarēt aſtra matutina:
Cōtra q̇s ē decre. de cele. mi.
dolētes. vbi dr̄. ꝙ tales circa
comeſatōes ſuꝑfluas ⁊ ꝯfabu
latōes illicitas. vt de aliȷ̄s ta/
ceam fere medietatē noctꝭ ex
pendūt. ⁊ ſom̄no reſiduum re
linq̄ntes vix ad diuturnū cō
centū animū excitāt trāſcur/
rētes vndiqꝫ ꝯtinua ſyncopa
matutinuꝫ. Pria ꝟo canit᷑ in
aurora orto ſole ī memoriam
reſurrectōis xp̄i q̇ tunc dr̄ ſur
rexiſſe q̄ꝫtū ad noticiā mulie
rū. q̄ orto ſole venerūt ad mo
numētū. Prima etiā hora vi
ſus ē in littore poſt reſurrecti
onē. Pria hora ꝯduxit ꝓcura
tor vinee oꝑarios. Mat. xx.
Et ſig̃t laudeꝫ hoīs quā deo
ī puericia impēdit. Tercia ca
nit᷑ in memoriā ſue crucifixio
nis. q꞉ tūc eſt ore blaſphemā
tiū ⁊ accuſantiū iudeoꝝ cru/
cifixus. Tūc etiā ſpm̄ ſanctū
miſit apl'is. Et ſignificat lau
dem hoīs in adoleſcētia. Se
xta canit᷑ in memoriale corꝑa
lis paſſionis. tūc em̄ tenebre
facte ſūt a ſexta hora vſqꝫ ad
nonā. Eadeꝫ hora diſcubuit
cū diſcipul' in aſcēſione. Et ſi
gnat laudē hoīs in iuuētute.
Nona canit᷑. q꞉ tūc xp̄s emi/

sit spin̄. et lat⁹ ei⁹ fuit pforatū. Un̄ pfluxerūt sacramenta. s. sanguis i redēptionē. et aqua in ablutōz. Et signat laudez hoīs in virilitate. Uespe dicunt in memoriā depositiōis xpi d cruce. Et significat laudem hoīs in senectute. Completoriū aūt canit in mēoriaz sepulture xpi. Et sigt laudez hoīs in decrepita. Un̄ vsus. In matutino dānat tpe xps. Qn̄ surrexit pmā canit ordo fidelis. Tercia cū canit tunc est cruciamina passus. Tenebre sunt sexta per mūdi climata facte. Emissus nona diuinus spūs hora. Uespe claudunt christi mēbra sepulcro. Christo bissena custodia ponit hora. Quāuis aūt horis cōpetentib et distinctis hore canonice in eccl'ijs cathedralib vel collegiat regulariter sūt ɔplēde. pt tn̄ i horis canonic dicēdis ex cā rōnabili. vt qr plebanus hz visitare infirmos et eos pcurare sacris vel habet audire ɔfessiones. et cū h aspicere licitos labores corporales. oēs horas inclusiue dicere etiā an̄ diē. Silr q hz pdicare vel aliqd legere in facultate vtili scolarib. potest etiā simul an̄ diē oēs cōplere. Qui vo h facit cā lasciuie. vt scz expedit horis ante diē in die liberi⁹ vacet ocio et vanitatib secl'i nō pt h facere sine pctō fm Tho. in qdā quodlibeto. Sūt etiā aliq q an̄ medium noctis oēs horas euadunt. Et hi silr peccant cum adhuc nō sunt digesti. vt legitur in vitaspatꝝ. q qdā pater qn̄ orabat valde mane angel⁹ sibi portabat vuas nō maturatas. qn̄ vo nimis tarde tūc portabat putridas. qn̄ vo cōpetēti tpe: tūc portabat maturas et valētes. Sz qre in qdragesima dicunt vespe ante prādiū ferialib dieb cū missa. Rn̄deo fm Archi. de cōse. di. i. Solet em̄ ieiuniū qdragesime mag celebrari ad imitationem xpi. Et qr xps ieiunauit. xl. dieb. et. xl. noctib nihil cōmedens deberem⁹ nos toto illo tpe ieiunare nll'a die vel hora cōmedentes sicut ipse nō comedit. Et qr h facere nō possum⁹ ppter defectū nature: saltē toto die ieiunando volum⁹ eū imitari. et qr instāte et vrgente famis necessitate non possumus expectare vt finiat dies. expectam⁹ saltez q hore diurnales finiant. hore. s. que in die sunt celebrāde

quarum vltima est officiũ vespertinũ. Cõpletoriũ enim qđ sequitur licet deputetur huic diei quasi cõplens ipsam. nõ tamen decantatur in hac die. sed post finẽ ipsius i principio sequentis diei. quia secundum cõputationẽ canonicã a vespertino tempore incipit sequens dies. Ar. lxxv. di. qđ a patribus. Et ideo statutũ est quod in quadragesima vespere post missam nonalẽ stati celebrantur sine interuallo. qđ nõ fit i alijs ieiunijs quã nõ cũ tanta districtione seruantur. hec archi.

De modo dicendi horas canonicas.

Consequẽter queritur de modo dicendi horas canonicas. Est autem modus dicẽdi horas secundum modũ et formã et dispositionẽ ecclesie cathedralis si in ea habeatur specialis rubrica. alioquin recurritur ad metropolitanã ecclesiam. cuius rubrica ab omnibus est seruanda. vt dicitur in concilio toletano. xij. dis. de his. qua deficiẽte recurritur ad romane ecclesie cõsuetudinẽ. Hoc est contra multos romipetas qui in patrijs nostris volũt dicere horas canonicas secundum modũ romane curie: cum tamen habeãt specialẽ modũ et formã et rubricam in eorum cathedralibus aut metropolitanis ecclesijs. Et hi incidunt in penã dicti concilij. s. suspensionis a cõmunione per sex menses. Nam licet ecclesia romana sequẽda est in sacris. nõ tamen in diuinis officijs. vt notat Jo. an. de cele. mis. c. i. Monachi autem orabũt secundum rubricam sui ordinis. vt ibidem dicitur. Jtẽ queritur. vbi hore canonice sũt dicende. Respondeo in cathedralibus ecclesijs dicẽde sunt. imo etiam in parochialibus ecclesijs si fieri põt cõgrue. iuxta illud. Jn ecclesijs bñdicite deo dño. Ueruntamen quia curati in parochialibus dñt occupari cõfessionibus et procuratiõe sacramẽtorum tam circa sanos quam infirmos. ideo sufficit eis orare priuate in ecclesijs vel in domibus. dum tamen in loco honesto sit et quieto. nõ sicut quidã discoli consueuerunt horas dicendo pellere scrophas vel vaccas ad pascua: et in pellẽdo rũpere verba horarum per clamores et per minatiões scropharum vel vaccarum. Quidã etiã in lecto iacẽtes apodiati. et qđ deterius est dicere iacẽtes supini in dorso posito libro viatico supra pectus murmurant horas. Alij vero de domo in domũ discurrẽtes per villã vel

opidū clamitāt in plateis so/
norose vt more phariseorum
orare videat̄. Alij vo an̄ fores
eccl'ie stantes aut ī cimiterijs
circūeūtes salutātes p̄sonas
ad eccl'ias descēdentes. vn̄ fit
aliqn̄ vt dicat. dn̄s vobiscū.
7 rn̄deat. bonū mane dn̄a gr̄i
osa. q̄ potius errare q̄ȝ orare
dicendi sunt. Nam hore cuȝ
magna reuerētia 7 etiā atten/
tione dicēde sunt. Que aūt re
uerētia est in talib9 locis cuȝ
tant̄ strepitib9. De q̄b9 dicit
Isi. de sum. bo. Quid ꝓdest
strepit9 labioꝝ vbi cor ē mu/
tū. Sicē em̄ vox sine modula
tiōe fit vox porcoꝝ. sic orō si/
ne dnotōe ē vox boū. Et qđ
deteri9 est nōnulli int̄ ista sor
dida 7 abhorrēda 7 abominā
da opa vbi etiā cū cane loqui
verent̄ cū deo ī orōne loquūt̄
Certe mētior: si n̄ audiui qn̄/
dā p̄sbiterū voce alta vespas
dicere b. vgīs sedēdo ī cloaca
7 purgādo aluū. Qđ nephas
q̄ȝtū pudoris hēat 7 culpe at
tendere pt̄ vnusq̄sq̄ȝ sensatus
Ideo corrigat̄ tā inepta cor/
ruptela ne de9 vn̄ placari de/
buit acrius ꝓuocet̄. Uerūtn̄
qđ dictū ē de attentōe interp̄
tationē recipit mitiorē. Quia
dicit sctūs Tho. ij. ij. q. i. q̄ li
cet in orōnib9 ꝓuat̄ debeat e
magna deuotio 7 attētio orā
tis. qn̄ em̄ sentit̄ abesse deuo
tio dimittēda est. Nō tn̄ sic ē
ī horis canonic̄ ī q̄b9 nō req̄
rit̄ deuotō ex necessitate debi
ti vel p̄cepti eccl'iastici: sed ex
ꝯsilio. vn̄ siue sit deuot9 siue
nō nihilomin9 sūt hore dicē/
de a p̄sbiter̄. alioq̄n expectan
do deuotōeȝ q̄ nō est in ptāte
nr̄a raro orarem9. Intētio tn̄
oīno requirit̄ vel actualis vl̄
habitual̄. vt vicȝ intēdat deū
orare. ꝓ salute. ꝓpria 7 aliorū.
Et ꝑ hoc ptȝ etiā q̄ sacerdos
orans in pctō mortali. q̄ȝuis
frustrat̄ deuotōe 7 gr̄a dei. tn̄
ipse horas dicere tenet̄. qui li
cet nō exaudit̄ ꝓ se. tn̄ ex quo
orat in p̄sona toti9 eccl'ie pro
alijs exaudit̄ Unde in h̄ casu
ꝯpat̄ faci accense que seipsam
ꝯsumit 7 alijs lucet. et canali
qđ alijs aquā influit 7 ī se pu
trescit. 7 cineri seu lixiuio qđ
alios mūdat et in se sordidat̄.
Pro isto igit̄ facit qđ scripsit
in cle. Io. an. Si dn̄m. in glo
sa magna. vbi querit: an orō/
nes maloꝝ ꝓsint his pro qui
bus orant. Et dicit̄ q̄ sic. nisi
scienter malum eligerēt. Ad
hoc etiam facit quod scribit
Archi. iij. q. vij. in grauiorib9

Facit etiã ad hoc expsse glo. lix. di. c. i. vbi dr. qȝ si ex certa scientia mal⁹ eligit a populo. ⁊ sit ꝯformis eorũ moribȝ: nocet subditis. al's spũssanct⁹ eque ꝑ maluȝ sicut ꝑ bonum operat remissionẽ peccatorũ. vi. i. q. i. Si fuerit. Arg. ad h vi. q. i. ex merito. viij. q. i. audacter. vñ illd dictũ Gre. i pastorali q̇ dicit. Cũ is q̇ displicet ad intercedẽduȝ mittit ira ti anim⁹ ad deteriora ꝓuocat. lix. di. c. i. sic intellige ꝯm Archi. ad deteriora ꝓuocat. s. ꝯ eum q̇ mittit. non ꝯtra eum q̇ mittit. nisi sciẽter mittat indignus. Et sic hoc videt intelligere Hugo Laurenti⁹ et Johannes. maxime qñ scienter ordinat indignus aut p̃sentat ad ordines vel bñficiuȝ. His eñ modis aliquis mittit ad intercedendũ ꝓ pplo. Itẽ querit. an hore canonice legẽde sũt alta voce vt ab aliis audiant. vel potius submissa vt a solo deo audiat. Rñdeo ꝯm Jo. an. i dicta glo. magna. qȝ licet de⁹ agnoscat cordis deuotionem. non tñ frustra vox adiungit. vnde dicũt theologi qȝ orõ que fit ꝑ ministros ecclie. id est p̃sbiteros. qualis est in horis canonicis. ideo fit vocaliter ⁊ expsse. qȝ tal' orat in ꝑsona totius eccl'e ac ppli. vñ vt pplo innotescat qȝ ꝓ eo orat sacerdos merito fit expsse ⁊ vocaliter orõ. tñ nõ est sic de illa que ꝑuate fit pro alio. De necessitate adiũgit tñ vox p̃me ad excitandũ interiorem deuotionem. verbis enim et signis nosmetipsos interius excitamus ad sanctuȝ desiderium augendũ. vt dicit beat⁹ Aug⁹. ad ꝓbam. que fuit vxor adarisi ꝓconsulis. vt dicit Isido. li. v. viroꝝ illustrium. Scdo ad redditionẽ debiti. vt. s. seruiat do orãs ꝯm se totum in corde et corꝑe. de ꝯse. di. v. Nunq̇d. Tercio ex q̇dã redũdantia ab aĩa in corp⁹ ex vehemẽti affectõe. Vñ psal. ps. xv. Letatũ est cor meũ et exultauit lĩgua mea ⁊c. Et tunc querit. an accoliti tenẽt dicere septẽ psalmos. Rñdet ꝯm Paulũ aluor ratispaneñ. epm in tractatu suo de heresi qȝ sic. Cuius ratio p̃cipue int ceteras est. qȝ ex quo dicũtur clerici a cleros qd est sors. qȝ in sortem et in ꝑtem dñi sunt vocati. rõnabile videt vt dicant aliquid ratiõe sui officij. Hoc tñ dependet ad ꝯsuetudinẽȝ an singulis dieb; an tñ

festiuis dicere debeāt. Est tñ ꝯsonū rōni ꝙ q̄ nō student in scolis aut studijs. vt singulis diebꝫ orent septē psalmos. iuxta illud ambrosij. qꝛ sp̄ pecco debeo semꝑ h̄re medicinā de ꝯse. di. ij. in fine. Itē q̄ritur. an sacerdos tenet̄ ad horas btē v̄ginis marie. R̄ndeo ſm eundē vbi sup̄. ꝙ sic. licet nō de iure tñ de optima ꝯsuetudine q̄ iā ꝑ lege putāda ē. vt dic̄ Aug⁹. ad ꝯsulariū presbiterū. xij. di. in his rebꝫ. vñ in h̄ casu nō valet illoꝝ excusatio q̄ dicūt. ꝙ hore btē v̄ginis ñ p̄cipiūt̄ ꝑ aliquā ꝯstitutionē autēticā eccl'ie vniuersalis. nec ꝑ sacram scripturaꝫ. q̄ sunt in bñplacito. Quibꝫ respondendū est ꝙ multa fiūt ī eccl'ia dei q̄ nō sunt de institutiōe eccl'ie vel p̄cepto sc̄pture sed ex solo ꝯsuetudīs vsu antiquo. q̄ p̄termitti nullo modo dn̄t sine ꝑiculo salutis. vt signatio cruc̄ q̄ fideles signātur. v̄ba ꝓlixa orōnis suꝑ panem ꝛ suꝑ calicē. bñdictio fontis. trīna vnctio olei illoꝝ q̄s baptizam⁹. q̄ oīa vt dic̄ Augustin⁹. xi. di. eccl'asticaꝝ. obseruata sunt reuerēter a patribus magis silentio q̄ꝫ publicata scripto. vt dicit Paulus de leazarijs. Stephan⁹ puīcialis gentin⁹. in cle. graui. d̄ cele. miſ. ꝙ vbi est ꝯsuetudo ꝙ p̄lati ꝛ maiores eccl'iaꝝ dicūt horas beate v̄ginis obmittētes eas peccāt mortal'r nisi sub sit causa rōnabilis. An aūt iste hore debent dici in festis beate v̄ginis. ex quo tūc totū officium est de beata virgine. Dicendū est ꝙ ibi recurrēdū est ad ꝯsuetudinē cathedralis eccl'ie. Nam in q̄busdā ecclesijs dicunt̄ nō obstāte officio solēnitatis. in quibusdam nō. Et sic stat̄ ꝯsuetudini ecclesie cathedral' q̄ est mr̄ oīm inferiorū. a q̄ nō licet discedere. xij. di. nō dicet. Itē querit̄. an oēs sacerdotes tenent̄ ad vigilias mortuorum. R̄ndeo ſm wilhelmū ꝙ curati tenent̄ ad vigilias mortuoꝝ ordīarias iuxta ꝯsuetudinem eccl'ie cathedralis. vbi ē cōsuetudo ꝙ maiores p̄lati dicāt vigilias singul' diebꝫ q̄dragesime ī aduentu ꝛ in vigilijs apl'oꝝ. debēt etiā ipsi curati dicere vbicunqꝫ sint siue circa eccl'ias ꝓprias siue in studijs. Verūtñ ad extraordinarias nō tenent̄ ſm ipm curati ī studijs existētes aut alij bñficiati. Extraordinarie vocant̄ que dicunt̄

specialiter p aīa cuiuslibet de functi. ad q̄s dicēdas solū illi astringunt qui circa ecclesias sunt p̄ntes. siłr q̄ in illis sunt in anniuersarijs defunctorū.

Uñ vlteri⁹ querit an aliq̄s dicēdo horas de sanctꝭ vł de martyrib⁹ q̄n dicēde essent d feria peccet mortałr. Rñdeo. licet ꝑm wilhelmū nō refert p q̄s psalmos laudet deus. tñ determiātio eccłie maioris ē seq̄nda. Nam ꝑm ꝯsuetudinē eccłie maioris iustū ē vt vnus q̄sq3 inde sumat regłas magi sterij vñ honoris ꝯsecrationē accepit. xij. di. de his. Et bea tus Berñ. dicit. Spūssctūs illas horas gratas nō recipit q̄ q̄m aliud q̄3 debes neglecto eo qd̄ debes obtulerꝭ. Unde istud viciū reprobat exp̄sse. d ꝯse. dis. v. in die. vbi dic̄ Gre. septim⁹. ꝙ illi q̄ in dieb⁹ quo tidianis tres tātūmō lectōes legūt nō ex regła sctōꝝ patrū sed ex fastidio et negligētia p bant h facere. hec ibi. Itē querit de illis q̄ dicūt nouas hystorias non approbatas p epm. Rñdeo ꝙ peccāt morta liter ꝑm Berñ. sup Canti. ser mone. xxvi. vbi dicit. ꝙ q̄cq̄d sine volūtate sup̄ioris fit va ne głie deputabit nō mercedi

Epus tñ p̄t inducere ꝯsuetu dinē nouā ī eccłia sua q̄ ad of ficia celebrāda. xij. di. nouit. ⁊ de ꝯse. dis. iij. c. i. Et exp̄sse in glo. xci. di. eleuteri⁹. sup ver. vigilijs. qd̄ sic intelligit ꝑm Archi. ibidē ꝙ epi in his que circa solēnitatē eccłie tm̄ ꝯsi stūt. q̄ ꝯsuetudine nō p̄cepto maioꝝ sūt introducta muta re p̄nt ⁊ statuere. vt dicit Ia cob⁹ de alberga. Statutū tñ ab epis vel sanctꝭ patrib⁹ non p̄nt imutare. Hec ibidē. Itē querit. q̄d d illis q̄ obmittūt dicere suffragia sctōꝝ. Respō deo ꝙ peccāt si h faciūt ꝯ con suetudinē eccłie cathedrał. vt sup̄ dictū est. ꝑm dñm paulū aluor. q2 ꝯtēptores laudabił ꝯsuetudinis sic̄ ⁊ legꝭ puniū tur. di. xi. In his. Et h si faci unt ex negligētia affectata. q2 nō curāt. vel vt citi⁹ p̄currant horas et vacent potibus vel ocio ⁊c̄. S3 q̄d de illo qui p̄us orauit cōpletoriū q̄3 ve speras ⁊c̄. vtrū teneat redice re ꝯo modo. Rñdeo ꝑm dñm paulum vbi supra: ꝙ non te netur: sed caute implebit ve speras quas incaute obmisit et penitebit de negligentia.

Itē queritur an dicere pa ter noster añ horas et post sit

ꝑceptuz. Rn̄deo q̄ h̄ post ho ras expsse ꝑcipit in ꝯcilio ge rūdēsi. de ꝯse. di. v. c. id semp. vbi sic dr̄. Illd̄ semp placuit obſuari: vt oībꝫ diebꝫ pꝰ ma/ tutinas ⁊ vespas orō dn̄ica a sacerdote ꝓferat. An̄ v̄o ho/ ras dicere pr̄ nr̄. licet n̄ appa reat esse ꝑceptū scriptū. appa ret tn̄ licituz dignū ⁊ iustum. Nā ꝑus inuocādꝰ ē oīm rez pr̄. quo ꝑtermisso nulluz rite bonū fundat exordiū. vt dic Boetiꝰ in de ꝯsola. ph̄ie. lib. iij. Rōnabile autē est vt ꝑus orō illa ꝑcedat quā auctor sa lutis dictauit ⁊ instituit. q̄ il le q̄s scti pr̄es postea dictaue rūt. Itez expedit pꝰ petere ea q̄ sūt magꝭ necessaria et vtilia ad salutē q̄ q̄ sunt minꝰ neces saria. Magꝭ aūt nccaria sunt q̄ ponūt in dn̄ica orōne ⁊ vti lia q̄ q̄ ponunt in alijs. cū ibi sūma totiꝰ salutꝭ ⁊ ꝑfectōnis ꝯsistat. Petimꝰ em̄ ibi sctifi/ cari nomē dei ī nob ⁊ adueni re regnū celoꝝ. qd̄ ꝑmo esse q̄ rendū saluator docuit. vt h̄r Mat. vi. Itē ꝯsiliū est vt illa orō ꝑmittat q̄ disponit hoīez ⁊ aptū reddit hūiliando ad ef fectū orōnis ꝯseq̄ndū. hmōi aūt ē orō dn̄ica. in q̄ petimus dimitti nobis debita nr̄a. ⁊ a malo liberari. q̄bꝫ nōdū expe ditꝭ orōnis effectꝰ frustraret. nisi em̄ nobis priꝰ debita di/ mitterent. ⁊ a malo culpe libe raremur nullatenꝰ aliq̄d ipe traremus. cū dr̄ Ioh. ix. Deꝰ pctōres n̄ exaudit. ⁊ ps. Pec catori dixit deus. q̄re tu enar ras iusticias meas. ⁊ assumis testamētū meū ꝑ os tuū. Ad iungit etiā Aue maria in ꝑn/ cipio horaꝝ: qꝛ dignū ē vt il/ lā salutemꝰ ī ꝑncipio nr̄i opꝭ ꝑ quā salꝰ nr̄a exordiū sūpsit. Dicit em̄ Bern̄. qꝛ deꝰ nihil nos vult h̄re salutis qd̄ ꝑ ma nus marie nō transiret. Aliq̄ vero incipiūt horas ꝑ illum v̄siculum. Sancti spūs assit nobis gratia. Sz nō est vis. Ego incipio ꝑ aue maria ista rōne. qꝛ nec grām spiritussan cti me posse obtinere puto si/ ne marie suffragio. ideoq̄ ad eam primo recurro: quia im/ petrare nisi per eam meliꝰ nō dubito.

Cautele in dicēdis horis canonicis seruande.

Sequūtur cautele circa horas canonicas obseruā/ de. Et p̄rio septē impedimen ta q̄bꝫ frustrat effectꝰ orōnuz

De quib⁹ habet in cle. graui. de cele. miss. Caueat q̄ quilib; ne legat trāscurrendo siue sinco pando sic aliq̄ faciūt dicētes. Dixit dn̄s a dextrꝭ meis. aut extranea aut prophana collo q̄a intermiscēdo. q̄z dic Frā ciscus verteley. Friuola q̄ p fert dum sacra p̄sbiter offert. Lectio sacra dei nō deputat ei. Tarde ad choꝝ veniendo. ante finē officij sine causa ex eūdo. aues ī horis portādo. seu venaticos canes. sine ton sura vl' veste ɔpetēti horis in teressendo. Et h̄ est ɔ cāpana tores crispatos: comatos: ma nicatos mīstrātes celebrātib⁹ p̄sbiteris q̄ grauit peccāt. vt pt; vbi supra. Scdo caue at horas canonicas cantans ne lasciuos ⁊ dissolutos cant⁹ ibi p̱sonet. sicut q̄da; theatra les. i. seculariū choreaꝝ canti lenas ɔfictis modulationib⁹ sp̄ualium ɔsonantiaꝝ discan tisant. Cōtra q̄s est apl's ad Eph. v. dicēs. Cantantes et psallētes ī cordib⁹ vr̄is dn̄o. vbi dicit Hiero. ⁊ ponit. xcij. di. c. Cantātes. vbi dicit. Au diāt hec adolescētuli. audiāt hi quib⁹ ī eccl'ia est psallendi officiū. deo non voce s; corde cantandū. nec in tragediaru; modū guttur et fauces medi camine liniēde sunt. vt ī eccl'a theatrales moduli audiant. ⁊ cantica. Et Gre. dat hui⁹ rō nem dicēs. xcij. di. c. ī sancta. vbi dr. plerūq; fit vt in sacro misterio dum blāda vox q̄rit ɔgrua vita negligat. Et can tor mister deū morib⁹ stimu let: cū ppl'm vocib⁹ delectat. Hoc etiā p̱hibet de cele. miss. in cle. i. vbi a cantilenis p̱hi bet abstinere. p q̄ facit. xxviij. di. p̄sbiteꝝ. ⁊ de ɔse. di. v. non opt;. Et. xxvij. di. c. ij. hodie p̱uisum est h̄ optime p̱ Joh. xxij. ī extrauagāti. q̄ incipit. dicta sctōꝝ patꝝ decreuit au ctoritas. in q̄ reprobat cantū cantilenaꝝ ī triplis et mutetꝭ vulgarib⁹ ifra solēnia missaꝝ et horaꝝ canonicaꝝ. Et p̄ci pit tales suspēdi ab officio p̱ octo dies. Permittit tn̄ dieb⁹ celebrib⁹ ⁊ festiuis in missa et in diuinis officijs aliq̄s fieri ɔsolatōnes. vic; ɔsonātias: q̄ melodiā faciūt infra octaua; quarte ⁊ q̄nte ⁊ h'mōi sup̱ ec clesiasticum officium ⁊ cantū simplicē. ita tn̄ q̄ ipsi⁹ integri tas illibata p̱maneat. hec ibi.

Tercio caueat ne īcōgrue verba ta; in horis q̄; in alijs diuinis officijs. siue cantādo

siue dicēdo submisse pferat. Hoc em̄ multū scādalizat audiē tes. Et licet h oibꝫ clericis ge neralit̄ sit cauēdū. tñ ab ipsis canonicis ⁊ p̄latis eccl'iarum cathedraliū maxīe est vitādū Tales arguit Cassio. sup illō p̄s. xlvi. psallite sapienter di/ cens. Nemo sapiēter facit qđ nō intelligit. Signū aūt nō intelligentie est incōgruitas. vñ credit stephanus scribens sup cle. ne ī agro. de statu mo nachoꝝ. q̄ ignorātia grāma/ tice q̄ maxime ī incōgruitate ꝯsistit repellit quē a canoni/ catu ecclesie cathedralis. Ar. xxiiij. di. qñ. ⁊ de eta. ⁊ quali. c. fi. de ꝯsan. ⁊ affi. ca. i. ⁊ de re scrip. ca. statutū. li. vi. ⁊. c. i. ⁊ c. fi. si corp̄e. li. vi. vbi pbat̄ h p argu. Quarto caueat cle ricus orās ne ī horis resumet vnū ⁊ idem v̄bū pluries. qꝛ dꝛ Eccl'i. vij. Ne iteres v̄buꝫ ī orōne tua. Cōtra qđ faciūt q̄dā dicētes. pr̄ nr̄ pr̄ nr̄ q̄ es sexies aut septies. Et ñ dico septies tm̄ sꝫ etiā septuagesi/ es septies. q̄ iterātia pcedit ex inaduertētia. ex indeuotione ac mētis distractiōe. qꝛ dum alia cogitāt: ī vno v̄bo liguā tādiu figūt donec cogitatio/ nes ptrāsibūt. ⁊ bi potiꝰ irri/ tant deum q̄ʒ orant. Nam di cit Seneca. Perturbat men tem auditoris qđ sepe dꝛ. scꝫ vna ⁊ eadem voce. imo q̄dam modo deus in h blasphemat̄ dum p hoc videt̄ semel dictū nō audire vel intelligere nisi sepius ei resumat̄. cum tñ di/ cat̄. Scit em̄ pater vester cele stis quibꝫ indiget̄. Mat. vi. Uideat q̄libet tā clericus q̄ʒ laicꝰ vt ī orōne stet vl' sede at q̄etꝰ. aut flectat d̄uotꝰ. ma nꝰ leuādo: pectus tūdēdo: su spirādo: ⁊ sursuꝫ inspiciēdo. Isti em̄ sūt modi orādi ī scri/ ptur̄ sctis approbati. Nā dꝛ in p̄s. Stātes erāt pedes nr̄i Et Mar. xi. Cū stabitis ad orādū dimittite ⁊c̄. Sic mar tha stetit ⁊ ait ad xp̄m. Dn̄e ñ ē tibi cure ⁊c̄. Luc. x. Sic le/ prosus genuflexit et impetra uit curationē. Mar. i. Idro/ picus stans añ xp̄m obtinuit sanitatē. Luc. xiiij. De seden do Mat. xxvi. dꝛ. vbi xp̄s di xit apl'is. sedete h. ⁊ sequit̄. et orate ne intret̄ in temptatōꝫ. Idem Mar. xiiij. De q̄ete dꝛ Mat. vi. Cū orauer̄ intra in cubiculū tuuꝫ: ⁊ clauso ostio ora. Cubiculū aūt est locꝰ q̄e tis ⁊ locus pacis. De flexura dicit̄ de leproso. pcidens ado

rauit Lu.v. qd vti[que] flecterē est necessariū. sic paulus de se dic. Flecto genua mea ad deū p vobis. Eph.iij. Et ide[m] de sctō stephano q̄ posit[us] genib[us] orabat Act.vij. De eleuatiōe manuū hr̄ Exo.xvij. vbi moyses eleuatis manib[us] orauit. Et Dauid. Eleuatio manuū mea[rum] sacrificiū vesptinū. ps. cxl. De tunsione pectoris hr̄ Lu.xviij. vbi publican[us] percutiēs pect[us] orabat. De suspiratōe Joh.xi. vbi xp̄us infremuit spū et turbauit seipsum volēs laza[rum] suscitare. De sursum inspiciendo dr̄ Joh.xi. vbi xp̄us suspiciēs in celum dixit. Pater gratias tibi ago qm̄ exaudisti me.

De excōmunicatione.

Si quis ecclesiā nō audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Matth.xviij. et xxxiiij.q.i.omib[us]. Qm̄ vt ait doctor subtilis in.iiij. sen.di. xix.q.i.ar.v. In eccl'ia est duplex forum. vnū secretissimū: in q̄ idem est accusator et re[us]. et ad istud ptinēt claues ecclesie. Aliud est forū publicū. in q̄ h[abe]t eccl'ia autoritatem corrigendi publica debita. Et tal' autoritas cognoscēdi in cā et sentētiādi publice q̄dāmō pt etiā dici clauis. Prima dr̄ clauis ordinis. Scda clauis iurisditōis. ad quā q̄dē clauem iurisditōnis ptinere videt[ur] dictu[m] nr̄i saluatoris sup pmissum. si q̄s eccl'ia[m] nō audierit sit tibi sicut ethnic[us]. i. excōicatus et gentil'. et publican[us]. s. vt publicus pctōr vitet[ur]. Per ecclesiam aūt intelligit[ur] plat[us] ecclesie. vt exponit Beda et Hylarius. cui[us]. s. plati lata ē snīa sicut stati[m] ibidē dic saluator. Amen dico vobis: qdcū[que] ligaueritis sup terrā erit ligatu[m] et in celis. ſm Hylariū tal' sententia iudicio diuino approbat[ur]. Cōformiter aūt istam iurisditionē tā xp̄s q̄[uam] apl'i exercuerūt. Nam dn̄s mulierē deꝓhensam in adulterio p snīa[m] absoluit dicēs. Nemo te ɔdēnauit ml'ier. que ait. nemo domine. et ipse subiūxit. nec ego te cōdēnabo. Joh.viij. Sic aūt tūc absoluit eā ita potuisset ɔdēnare eā. De petro q̄[uo]q[ue] legit[ur] q[uod] publice ananiā et saphiram ad mortē sentētiauit. vt dicit[ur] Actuū.v. De paulo etiā legit[ur] q[uod] chorinthiū fornicantem publice excōicauit. vt dr̄ i. Chor.v. Ite[m].i.ad Thi.i.

Hymeneũ ꝛ Alexandrũ tra/
didit sathane ꝓpter blasphe/
miaz. Idẽ etiã ꝓhibet cõmu
nicare notoꝛijs peccatoꝛibꝫ. i.
Choꝝ. v. ꝛ. ij. Thes. iij. ꝛ. ij.
Thi. iiij. facit vitare alexan/
drum erariũ. Itẽ ad Tytum
iij. hereticũ post alterã moni/
tionez facit vitare. Idẽ q̃z ad
Gal. i. scribens ait. Si ange
lus vobis de celo aliud euan
gelizauerit p̃terq̃ qď euãgeli
zauim⁹ vobis anathema sit.
sic g̃ anathema tenet ꝯtra an/
gelum ꝛ ꝯtra hoiem. Deniq̃
Joh. Chorinthũ hereticum
publice excõmunicauit ꝛ vi/
tare p̃cepit. q̃ oia arguunt he
reticoꝝ modernoꝝ v̄sutias. q̃
eccl'ie detrahẽtes dicũt eam
nõ hr̃e auctoꝛitatẽ excõmuni
candi: suspendendi: ꝛ interdi
cẽdi. ꝛ ꝑ ꝯsequẽs dogmatizãt
nõ esse curandas eccl'iasticas
censuras: cũ tñ dicat Chris.
xi. q. iij. c. nemo ꝯtemnat. vbi
dicit. Nemo ꝯtemnat vincu/
la eccl'ie. nõ em̃ homo est q̇ li/
gat. sed xp̃us qui hãc potesta
tem dedit: et dñs fecit homi/
nes esse tãti honoꝛis. Cir/
ca igit ꝓsecutionẽ hui⁹ mate
rie breuiter de tribꝫ p̀ncipali/
bus est ꝯsiderandũ. p̀mo q̇dẽ
de excõicatione. secũdo de su
spensione. tercio ꝛ vltimo de
interdicto. Est autẽ excõmu/
nicatio a qualibet licita cõi/
one et legitimo actu seꝑatio.
xi. q. iij. euidẽter. Alibi enim
vocat eterne moꝛtis dãnatio.
xi. q. iij. nemo ep̃oꝛũ. Alibi eĩ
ďr aĩe et coꝛꝑis detrimentuz.
ij. q. i. ď manifesta. Itẽ deijcit
de eccl'ia ꝛ tradit dyabolo. xi.
q. iij. audi. Et breuit excõica
tio que ďr alio nomĩe anathe
ma nõ est nisi a deo separatio
xxiiij. q. iij. Certũ est. Et hoc
est magna pena. Nã qñ q̇s ex
cõmunicat statim mẽbrũ dei
esse desinit ꝛ incipit esse mem
brũ diaboli. xi. q. iij. excellen
tissim⁹. Moxq̃ vt ab eccl'ia
repellit rapido oꝛe demonuz
deuoꝛat. xi. q. iij. absit. Sũt
autẽ due spẽs excõicationis.
vna q̃ seꝑat a sacr̃is eccl'ie ꝛ a
ꝑticipatione fidelium ꝛ ab in
gressu eccl'ie. Et hec ďr maioꝛ
seu anathema. Alia est que se
parat solũ a sacramẽtis. vt est
quodlibet pctm̃ moꝛtale. Et
hec ďr minoꝛ. de vtraq̃ dicit
iij. q. iiij. engeltrudã. A p̀ma
nõ absoluunt simplices sacer
dotes. sz a secũda ĩ casibꝫ tm̃
ipsis ꝑmissis a iure. Unde
sciendũ q̄ q̃ttuoꝛ sunt genera
excõicatoꝝ. vt colligit. xi. q.

iiij. ad mẽsam. Primo qñ q̄s peccat et de⁹ recedit ab eo. Scdo qñ quis ꝯ ꝯsilio sacerdotꝭ abstinet ab eucharistia. Tercio qñ quis est excõicat⁹ minori excõicatione. vt qꝛ cõicauit excõicato in locutõe. vel commisit sacrilegiũ. vl' ẽ symoniacus. Quarto qñ q̄s est excõmũicat⁹ excõicatõe maiori et tũc ꝑprie. dꝛ excõmunicat⁹ et etiã vitãdus ꝓm Johẽz de deo q̄ ita notauit in p̄dicto canone. ad mẽsaz. et archi. ibidẽ post eum. Circa istã materiã est videndũ de quattuor. Primo q̄ sint casus in quibꝫ q̄s ipso facto incidit in sñiam excõicationis a iure. Scdo q̄s sit effect⁹ excõicationis. Tercio in q̄bꝫ casibꝫ ꝑticipans excõicatis incidit ĩ eandẽ sñiaz excõicationis. Et in quibꝫ ꝑmittit̃ quis ꝑticipare licite excõicato. Quarto de forma ferendi sñiam excõicationis et ĩpendẽde absolutiõis. De ꝑmo sciẽdũ ꝙ q̄nq̄ginta sunt casus in quibꝫ ipso facto q̄s sñiam excõicatõis incidit. q̄s bñ enumerat Jo. an. l. c. eos q̄. de sen. ex. li. vi. ĩ glo. iij. et eodem ti. ĩ cle. in. i. glo. Et sciendũ ꝙ ꝑm⁹ est qñ q̄s incidit heresim dãnatã. vt. iiij. q. iij. c. ij. et. iij. aut q̄ nouã heresim fingit. de here. ad abolendã. est sic excõicat⁹. et sil'r credẽs hereticꝭ vel eos receptãs: aut eis fauens. de hereti. sicut ait. Secũdus cum q̄s asserit romanaz eccl'iam nõ esse caput omniũ. nec ei tãq̃ꝫ capiti obediendũ. di. xix. nulli ꝑhas. vñ hodie diffinitũ habet̃ et declaratũ ꝑ Bonifaciũ octauuz ꝙ subesse romano põtifici omĩ hũane creature est ꝺ necessitate salutis. vt patꝫ in sua extrauagãti q̄ incipit. vnã sanctaz. Terci⁹ casus qñ rectores ciuitatis faciũt exactiões indebitas in clericos: et admoniti nõ desistũt. vt ꝺ emunitate ecclesiarũ. nõ minus. Quartus casus est. cum q̄s non electus a duabꝫ ꝑtibꝫ cardinaliũ gerit se ꝓ papa. de elec. licet. Quintus cum q̄s mḡr scolariũ tractat cũ aliq̄ ciue bononie de ꝯductiõe hospitij irreq̄sitꝭ in q̄linis nisi tp̄s fuerit elapsũ: vt ꝺ locato et ꝯducto. ex rescripto. Sext⁹ cum monachi: canonici regulares: archidiaconi: ꝑpositi: plebani: cãtores: et alij clerici ꝑsonat⁹ habentes. aut etiã q̄cunq̄ ꝑsbiteri audiunt leges vel phisicam. ne clerici vel monachi etc̃. cum ma

gnope. et c. sup specula. Sec⁹ si hñt tm̄ eccl'ia3 parochiales et nō sūt p̄sbiteri. ne clerici vel monachi etc. statutum. li. vi. Septim⁹ cū q̄s pticipat cu3 excōicato in crimine. ppt q̄d excōmunicat dando ei ꝯsiliū auxiliū vel fauorē. de sen. ex. si ꝯcubine. Octauus statuentes statuta ꝯ libertatē eccl'ie. tam ꝯsules q̄z eoꝝ scriptores de sen. ex. nouerit. et c. grauē. Nonus qui vtunt ordinatio nib⁹ a scismatic. factis. de scismaticis. c. i. Decimus: q̄cūq3 loquit secrete vel mittit scripturas vel nūcium alicui cardinali q̄ sūt reclusi occasiōe electōis pape. vt de electione. vbi piculum. li. vi. Et idē de dn̄is rectorib⁹ et officialib⁹ ciuitatis qui imīnēte ipsa electione nō seruauerint ipsam cōstitutionē. Undecim⁹ de his q̄ grauāt aliq̄s q̄ cū p vno rogabant eligere noluerunt. de elec. sciāt cūcti. li. vi. Duodecim⁹ de rectorib⁹ ad regimen vrbis romane elect. et de fautorib⁹ q̄ fecerūt ꝯ ꝯstitutiōem sup h̄ factā. vt de elec. fūdata. li. vi. Tredecim⁹ de his qui vocant ad dirigēdas moniales ī electiōib⁹ nisi abstineant ab his p q̄ possit in eis discordia oriri vel nutriri. vt de electiōe. indēnitatib⁹. Decimusq̄rtus de his q̄ pcurāt ꝯseruatores dari: et intromittūt se de his que nō licēt. de offi. dele. statuimus. li. vi. Decimusq̄ntus de his q̄ absolutionē de aliqua excōicatione vel reuocatione ei⁹ aut etiā suspensionis vel interdicti extorquent p vim aut p metū. Nam hec absolutio nō valet et incurrit noua excōicatio. vt d̄ his que vi metus ve causa fiūt. c. vnico. li. vi. Decimussextus qui fingit fraudulenter aliquem casu3 p quē aliquis iudex vadat ad aliquā mulierē p testimonio. vt de iudicijs. mulieres. Decimusseptim⁹ de his q̄ p̄latos vel capitula vl' alias p̄sonas eccl'iasticas cōpellūt ad submittendū laicis vel alienandū bona īmobilia ecclesiaꝝ. Et sil'r laici q̄ vsurpant sibi hmōi illicite: nisi admoniti destiterīt. de reꝝ alienatōe. hac cōsultissima. li. vi. Decimusoctau⁹: q̄cūq3 ī p̄sonis ecclesiasticis vel eccl'ijs p se vel p aliū suo noīe vel alieno pro p̄sonis vel rebus q̄s nō causa negociationis deferūt vel deferri faciūt seu trāsmittūt exigunt aliquod pedagium. de

censib9. ꝗꝗ.li.vi. Decimusnonus de his q impediũt iudiciũ delegati vel cuiuscũqȝ iudicis eccl'iastici. de imunitate eccl'iaꝝ.qm̄. Vicesimus de his qui iubẽt subditis suis ne psonis eccl'iasticis vendãt aliqđ bladũ vel sil'ia. de imu. eccle.c. fi.li.vi. Vicesimusprimus de religiosis q habitum sue religionis dimittũt. vel q accedunt ad studium sine licẽtia sui plati vel ꝯuentus. vl' q coraȝ talib9 legit scienter qui dimiserunt habitũ. ne clerici vel monachi ꝛc. nec piculoso li.vi. Et sicut recitat Jo.an. in nouella sup regula.li.vi. referens Guil'.de lata petri disputasse de monacho q bñ defert habitũ monachalem sed optum habitu clericali ꝙ sit apostata. Qđ hodie videt' approbatũ de vita ꝛ ho.cle.qm̄ in pncipio in cle.in ꝟ.a religiosis. que oĩa ꝟa sunt ᵽm Jo. an. qñ monach9 iustam cãm trãsformatõis nõ allegat. Vicesimussecũdus q hereticos seu fautores: credentes: receptatores vel defensores eorũ sciẽter tradiderint eccl'iastice sepulture. de here.qcunqȝ.li. vi. Nec tales debent absolui nisi pus talẽ sepultuȝ ppriis manib9 extumulent. Idem đ illis laicis qui publice vel pᵾatim đ fide catholica dispu tant: vt đr ibideȝ. Dicit tamẽ Jo.an. ꝙ in istis casib9 est canon ferende ꝛ nõ late sentẽtie. et ħ est tenendũ. Vicesimustercius: qcunqȝ rector secularis vel qcunqȝ officialis eius cognosceret de crimine heresis. aut captiuos liberaret vl' dyocesanoꝝ inqsitoꝝ officiũ impediret. de here.inquisi.li. vi. Vicesimusquart9 q p assisimos vel assassimos aliqueȝ christianũ interfecerit. Dicũtur aũt assisimi vl' assassimi qdam infideles q ex quibusdã falsis opinionib9 qb9 fuerũt enutriti facile mittebãt' ad occidẽdũ quemcũqȝ christianũ nõ curantes nisi ob ħ ipsi occidendi essent. de homicidio. p humani.li.vi. Vicesimusqntus de cleric' q manifestis vsurariis ad fen9 exercenduȝ domos locãt. vel aliis titulis ꝯcedũt. de vsuris. vsuraruȝ. li.vi. Vicesimussext9 de his q ꝯcedũt repssalias ꝯ psonas eccl'iasticas speciał'r siue generaliter. vt de iniuriis ꝛ damno dato.ꝛ si pignoratõnes.li. vi. Dicũt' aũt repssalie qndo vnus oriundus de vna terra

spoliat ab alio d alia terra ori undo. ita vicz si debitũ nõ sol uit ei tunc dat ptãs ipsi spo liato q satisfaciat sibi ꝯ quelibet de terra illa vñ est ille debitor vl spoliator. Uicesim9 septim9 si dñs vel rector tpalis nõ fecerit ea obſuare que statuunt ꝯtra insecutores cardinaliũ seu alicui9 de familia eoꝝ vel pape. de penis. felicis. li. vi. Uicesimusoctau9 q̃cunq͂ dat licentiaz occidendi seu accipiẽdi vel als in psonis vl bonis suis vel suoꝝ grauãdi eos q̃ ꝯ reges barones nobiles vel q̃scũq͂ tulit excõicationis suspẽsionis vel interdicti sentẽtias. siue istos q̃ꝝ occasione sunt plate. vel eos q̃ eos obseruant. aut eos q̃ talit excõmunicatis cõmunicare volũt nisi licẽtiã ipsaz reintegraliter reuocẽt. ꝛ si qua sunt ablata restituant siue p illis satisfaciãt. Et silr q̃ dicta licentia vsi fuerint. vel etiã sine licẽtia suo motu hoc fecerint excõmunicationẽ incurrũt. In q̃ si pmãserint p duos mẽses nõ nisi p papã absoluunt. de sen. excõ. q̃cũq͂. li. vi. Uicesimusnon9 qñ q̃s ab excõicatione fuit absolut9 in morts articulo vl alio ĩpedimẽto. si cessante articulo vel alio impedimento nõ pñtet se q̃tocitius poterit illi a q̃ absolui debuerat reincidit ipso facto ĩ eãdẽ sniaz. de sen. ex. eos. li. vi. Tricesim9 qñ aliq̃ absoluunt a sede aplica vel a legatis. ꝛ iniungit eis q se p̃sentẽt ordinariis vel aliis suscepturi pniam et passis iniuriã seu eis q̃b obligati sunt satisfaciãt. si h nõ faciant cũ pmo poterint reincidunt in eandẽ sniam. vt in dicto. c. eos q̃. li. vi. Tricesimus pmus de illis q̃ in cimiteriis sepeliũt corpa tpe interdicti. vel vsurarios manifestos sciẽter sepeliũt. a q̃ excõicatõe nõ dñt absolui nisi pus ad arbitrium dyocesani satisfecerint quib pmissa fuit iniuria irrogata. de sepulturis. eos. in cle. Tricesimussecũdus de religiosis q̃ decimas eccl'ie debitas sibi appropriant vel vsurpãt siue q̃ nõ pmittũt solui ecclesiis decimas quib tenent iuxta tenorẽ clemẽtine. de decimis. religiosi. Tricesimustercius de monachis siue canonicis regularib q̃ nõ hñt administratões ꝛ ꝯferunt se ad curias pncipũ sine licẽtia platoꝝ vt dãnũ iferãt aliq̃d platis suis aut mõasterio. vt d statu

mo.ne in agro.in cle. Tricesimusquart⁹ de monachis qui intra septa mōasterij arma tenent ₇c. vt i dicto.c.ne i agro. Tricesimusqntus ꝺ his qui impediūt visitatores monialium vel canonicoꝝ nisi moniti destiterint. vt ꝺ statu monachoꝝ.accedētes.in cle. Tricesimussextus de qbusdā mulieribꝫ que dicunt beguine.similiter ₇ religiosi q̄ eas in tali statu fouent. de religiosis domibꝫ.cum de qbusdaꝫ. in cle. Tricesimusseptim⁹ de illis q̄ sciēter ꝯtrahūt matrimoniuꝫ in gdu ꝯsanguitatꝭ vel affinitatis ꝓhibitꝭ vel cū monialibus. vꝉ ꝓfitētes q̄ sunt religiosi vel moniales. siue etiā clerici i sacrꝭ. vt ꝺ ꝯsan. ₇ af. eos. i cle. Tricesimusoctau⁹ de inq̄sitoribꝫ hereticoꝝ q̄ ptextu inq̄sitionis officij qbusuis modis illicitꝭ pecuniā extorq̄nt. vel etiā bona eccl'iaꝝ ob delictū clericoꝝ applicāt fisco. ꝺ hereticꝭ. volētes. in cle. Tricesimusnonus: ptās: capitanei: rectores: ꝯsules ₇ iudices: cōsiliarij ₇ alij officiales q̄ statuta scribunt: faciūt ₇ dictant p que q̄s compellit soluere vsuras vel solutas nō repetere. ₇ q̄ sm ea iudicant. et q̄ habent super hoc ptātem nisi statuta ipsa deleuerint sunt excōicati vt de vsurꝭ. ex graui. in clem. Quadragesim⁹: de religiosis mendicātibꝫ q̄ domos ad habitandū de nouo recipiūt. vel receptas mutāt seu alienant. de exces. pla.c. vno. li. vi. ₇ de penis.c. cupiētes. in cle. Quadragesimusprimus: ꝺ religiosis qui. s. dicunt aliq̄ v̄ba qbꝫ retrahūt audiētes a solutōne decimaꝝ. vt in dicto.c. cupiētes. Quadragesimussecūdus q̄ ꝯfitētibꝫ sibi n̄ faciūt ꝯsciaꝫ de decimis soluēdis q̄ suspensi sunt a p̄dicatōis officio donec si cōmode pn̄t faciunt eis ꝯsciam. Et si interim p̄dicēt excōicati sūt: vt habet ibidē. Quadragesimusterci⁹ ꝺ religiosis qbuscūq; q̄ nō seruāt interdictū qꝺ fuat mr̄ eccl'ia de sen. ex.c. i. i cle. Quadragesimusquart⁹ de fratribꝫ minoribꝫ q̄ tpe interdicti recipiunt ad officia diuia frēs vel sorores de tercio ordine q̄ ꝯtinentes dicunt. de sen. ex. cū ex eo. Quadragesimusq̄ntus opponens seu impugnans lr̄as pape nouiter electi etiaꝫ ante coronationē suā excōicatus est. p extrauaganteꝫ. xi. Benedicti. que incipit. quia nōnulli.

Quadragesimussext⁹ ꝑcutiens clericū diabolo instigāte: puta ex ira aut aīo vindicādi vł vlciscendi se in eo ipso facto ē excōicatus. xvij. q. iiij. si quis suadēte diabolo. et de sen. ex. cum illoꝝ. Et notanter dr. instigante diabolo ⁊ ex ira. sec⁹ si iocose aliqͥs clericū in ludo honesto offenderet nō aīo iracundo nec ex malo ꝓposito nō incidit excōicationē. de sen. ex. cum volūtate. Dicit etiā aīo vlciscendi se in eo. qr sec⁹ si de mādato supioꝝ qͥs capiat clericū incorrigibilez vt ad iudiciū eū ꝑtrahat. Tal' eīm nullā sniam incurrit. vt de sen. ex. vt fame. Nā tales pñt etiā ab eccl'ia extrahi etiā violēter. vt dicit glo. ibidē. Sup hec dicta pñt excusari mgri: plati: ꝯsanguinei ⁊ alij ī iure expssi quib⁊ ꝑmittit correctio clericoꝝ. q̄ si etiā aīo iracūdo clericū ꝑcutiāt. ⁊ de correctiōe actu nō cogitant excusant ſm Hosti. Nō eīm pñt dici ex ira corrigere clericos cū dol⁹ nō assit: ⁊ ꝑ ꝯseqñs nec violētia. sufficit eīm ꝙ correctionē habeāt ī habitu. Quadragesimusseptimus de istis laicis q̄ collectas tallias ⁊ onera īponunt eccl'iasticis personis: ab ipsis suoꝝ ꝓuētuū vł bonoꝝ dimidiā decimā seu vicesimā extorquētes. de imu. ec. clerici. li. vi. Quadragesimusoctauus de plat's ⁊ de illis ꝑsonis q̄ hmōi laic's elemosynas vel collectas quascūqꝫ ꝑsoluunt: vt hr ibidem. Hodie ꝓo solum locuz habet in exigētib⁊ laicis qui soli incidūt in excōicationez. nō tñ habet locū in soluētib⁊ vel recipiētib⁊ a sponte soluētib⁊. vt de imu. ec. quoniam. in cle. Quadragesimusnon⁹ ꝑcutiens aliquē qui nouiter est religionez ingressus. licet nōdum sit ꝓfessus incidit in excōicationem. de sen. ex. religiosa. li. vi. Quinqͣgesimus: de illo q̄ licet nō mādauit percutere clericum: aliqͥs tñ noīe suo: puta familiar's ei⁹ vel consanguine⁹ ꝑcussit clericū: ⁊ illе ratū habuit postea excōicationē īcurrit ipso facto. de sen ten. ex. cū qͥs. li. vi. Alios casus q̄re supra in. c. de sacro penitentie. Et qr dictū ē ī. xlvi. casu ꝙ nō oīs ꝑcutiens clericū incidit in canonē late sñie. Ideo vidēdū est breuit' ꝙ quattuordecim sunt casus in q̄b⁊ ꝑcutiēs clericū nō incidit in excōicationem. Primo quādo qͥs ignorabat an cleric⁹ esset

puta q: comam nutriebat. de sen. ex. si vero. Scdo si nõ defert habitũ vl' tonsurã nec aliqd d clericatu oñdit si tercio ammonit⁹ non se corrigat. de sen. ex. c. ꝯtingit. ꝛ. c. in audiẽtia. Tercio in clerico qui contẽpto habitu fert arma. ꝛ tercio monitus non corrigit. vt in pdicto. c. in audientia. Et etiã si nõ monit⁹ sit ꝛ se immisceat tyrannidi. de sent. excõ. cum nõ ab homine. Quarto in clerico exercẽte negocia secularia. vt in. ca. sacerdotib9. ne clerici vel monachi. ꝛ pus requirit monitio. vt in. c. i au dientia. de vita et ho. cle. c. fi. Quinto in clerico ꝯiugato si nõ fert habituz clericalem. de cleri. cõiuga. li. vi. Sexto in cleric' buffonib9: macellarijs: goliardis: qui si p annum exercuerint artem suã: vel si minori tpe admoniti nõ destiterint. de vi. ꝛ hone. cleri. li. vi. c. fi. Septim⁹ in illis q nõ ex ira sed iocose se pcutiũt. vt de sen. ex. c. i. debet tñ attendi qlitas ioci ꝛ rõ fallẽdi. d psũp. c. i. Octau⁹ in mgro q tñ B facit leuit cã disciplĩe. d sen. ex. cũ voluntate. c. fi. Nonus est in eo q vim vi ex incõtinenti repellit temgate. de sen. ex. si vero. Decim⁹ qñ qs cuz vxore iuenit clericũ turpiter agere: vel cum mr̃e vel sorore vel filia. vt in dicto. c. si vero. ꝛ. c. nec ille. Undecim⁹ si fiat de plato aut mandato ipsi⁹ causa correctõis. vt in dicto. c. cũ volũtate. et. c. ex tenore. Et si nõ fiat causa correctionis taz verberans q̃z pcipiens incurrunt excõicationem. d sen. ex. vniuersitatis. Q, si causa subest potest clericum cape et incarcerare etiam p laicum. de sen. excõ. si laicus. li. vi. Sed pcussio nõ debet fieri p laicũ. alioquin ambo incurrunt excõmunicationem. vt in dicto ca. vniuersitatis. nisi clericus esset adeo id est intantũ incorrigibilis q aliter capi et corrigi non potest. de sen. excom. vt facit. Duodecimus in turbante diuina officia quez presbiter vl' alius ad quẽ spectat põt eijcere d eccl'ia. d sen. ex. veniens. Similiter cuz quis ratione officij quod in eccl'ia obtinet pcutit clericum. aut etiam cum senior causa deuotionis hoc facit: aut domin⁹ et pr̃ siue ppinqu⁹ familiarit corrigit. Hec oĩa intellige cuz sint in minorib9 ordinib9 constituti. vt in dicto. c. cum

volũtate. Tredecim⁹ si cleri/cus sit deposit⁹ siue degdat⁹. vt de iudicijs. cũ nõ ab hoĩe. ⁊ de penis. degradatio. i. si. li. vi. Et h intellige si tal' cleric⁹ deposit⁹ est icorrigibilis ⁊ no luit viuere sub regula clerica li. vt notat in. c. cum ꝯtingit. ꝑmo. de sen. ex. ⁊ nouellator sup regula delictũ. li. vi. ⁊ Jo. an. xvij. q. iiij. si qs deinceps. ⁊. xxiij. q. v. excõmunicatoꝝ. Al's aũt si est corrigibilis nõ licet eũ ꝑcutere. licet eẽt excõ municatus. vt in iurib⁹ predi ctis. Et rõ: qꝛ adhuc licet ex/cõicatus sit dũmõ sit corrigi bilis et nõdũ degdat⁹ retinet ꝑuilegiũ canonis. si qs suadẽ te. qd est ꝯcessuz i fauorẽ ordi nis ⁊ nõ ꝑsonaꝝ. vt in d. c. cõ tingit. Veruntñ Jnno. v. cre dit ꝙ ꝟberãs hereticũ clericũ nõ incidit canonẽ. ⁊ h ipse no tauit de sen. ex. si ꝟo. qd tñ in telligẽdũ ẽ de heretico depo/sito ꝑ sniam. Qd etiã sentiũt Goffre. Vincẽ. ⁊ Berñ. Dicit tñ arch. xvij. q. iiij. si qs dein ceps. ꝙ laic⁹ iudex ꝑt expelle re ꝑcutere cape ⁊ occidere cle ricũ si oĩno est incorrigibil': et alit' corrigi nõ ꝑt. recepta tñ li cẽtia ab eccl'ia. al's nõ lz. xvij. q. i. si qs. xxiij. q. v. vbi d ligu rib⁹. c. circũcelliones. Quart⁹ decim⁹ qñ clericus trãsfert se ad actũ prorsus ordini ꝯtra/rium. vtputa erat i minorib⁹ ⁊ factus est miles vel bigam⁹ lxxxiij. di. quisquis ⁊c.

De effectu excõicationis.

E secũdo d scz de effectu excõi/cationis sciẽdũ est ꝙ excõicat⁹ maiori excõicatiõe nõ ꝑõt eligere neq eligi. neq bñficiũ eccl'iasticũ acquirere nec de bñficijs suis aliqd ꝑci pere. vt de appellationib⁹. pa storal'. in fi. Et h qñ ẽ i mora petende absolutiõis. de ꝯcessi one ꝑbendaꝝ. qꝛ diuersitatẽ. Jtẽ nemo debet sibi ꝑticipa/re loquẽdo: orando. salutãdo bibendo: comedẽdo. xi. q. iij. sic apl'i. Jtẽ nõ ꝑt ꝯstitui ꝑcu rator neq ꝑcuratorẽ ꝯstitue/re ad agẽdũ nec ferre aliquaz sniam. Jtẽ si impetrat aliđ re scꝑtuz ꝑterq sup articulo ex cõicationis nõ valet. d rescꝑ. ipso iure. li. vi. Jtẽ si ꝯfert ali qd sacrm cũ solẽnitate: aut se ingerat diuĩs irregularis est. vt d cle. ex. mĩstrãte. c. apl'ice. Nec ꝑt ꝑ eũ dispensare nisi ꝑ papã. de sen. ⁊ re iudi. cũ eter/ni. li. vi. Jtẽ excõmunicatus

est suspensus taz ex officio q̃ ex beneficio. vt in glo. vl. c. cũ bone. de eta. ⁊ q̃li. xi. q. iij. rursus. vbi dicit archi. q etiã solus lapsus anni absq3 snia canonis a bñficijs sufficit: ⁊ vlteri⁹ nõ audiat̃ sup bñficijs. ⁊ ita videt̃ loq̃ istud. ca. rursus. ſm Inno. q̃ h notat ĩ dicto. c. cũ bone. Oĩb3 em̃ bñficijs tã habitis añ excõicationem q̃ postea acq̃sitis deb3 spoliari p sniam. Si p annũ in excõicatione vel interdicto pmãserit ⁊ post talẽ sniam latã p⁹ annũ sup amissione bñficioꝝ nõ audiat̃ vlterius sup eis. vt dicit ca. rursus. Que aũt dicunt̃ in excõmunicatione eadez intellige in suspensione. ar. pdicti ca. Cuz bone. vbi sic notauit Inno. Et etiã intellige d illo qui excõicat̃ p ↄtumacia: et q̃ citatus sup crimine nõ cõparuit. Talis em̃ habet̃ p cõuicto vel p ↄfesso. Et puat̃ bñficijs post annũ: ⁊ vt heretic⁹ ↄdemnat̃. vt de hereticis. Cuz ↄtumacia. li. vi. Item effect⁹ excõicationis ẽ q licet sit iniusta ex ordine vel causa: tñ ligat. xi. q. iij. c. i. ⁊ de officio legati. cum ↄtingat. d sen. excõ. cum p tuas. ⁊. c. secrete. vbi d hoc. Sed di. nõne iudicium eccl'ie d3 se ↄformare iudicio dei. xi. q. iij. tũc ᵭa. ij. q. i. de⁹ oĩpotens. de sen. ex. a nobis. s3 de⁹ nullũ ligat iniuste. d penis. dis. iij. si ex bone. g̃ eccl'ia nullũ debet ligare ĩiuste. Itẽ deficiẽte causa ↄpter quã aliq̃d debet fieri iuste deficit et effect⁹. lxi. di. his oĩb3. de bigamis. debitũ. de appel. cum cessante. S3 cã excõicationis d3 esse pctm̃ mortale. xi. q. iij. nemo epoꝝ. hoc aũt cessat in excõicatione iniusta: g̃ nõ debet ligare. Dicendu3 est ad h q licet nullus debet excõicari iniuste: tñ si excõicet̃ tenet excõmunicatio apud eccl'iaz militantẽ: licet nõ apud deu3 Et h fit ido vt eccl'iastica censura eo plus timeat̃. Et vt hõ crescat p obediẽtie meritũ in iuste snie parens. Und dicit glo. xi. q. iij. nihil. q licet iniusta snia sit timenda ⁊ tenenda q̃tũ ad militãtis eccl'ie iusticiã nec mirũ q apud deũ nõ ten3 q̃ nõ fallit̃: s3 apud eccl'iam tenet q̃ fallit̃ ⁊ q̃ fallit. d sen. ex. a nobis. Nõ est tñ intentio ecclesie aliquẽ iniuste excõicare imo punit acriter ĩiuste excõicantes. vt pt3. xi. q. iij. illud. ⁊ de sen. ex. cum medicinal'. li. vi. Quãdo ergo dicitur q ex

cōmunicatio est eterne mortꝭ dānatio. intellige si ꝯtemnitᷣ. alˀs nō. Et ita solus ꝯtemptꝰ inducit dānationē. xxiiij. q. iiij. notandū. ꝛ habetᷣ in glo. nemo epoꝝ. xi. q. iij.

De pticipatione cum excō municatis.

Onsequē ter de tercio. s. de pticipatione cum excōicatis est sciendū ꝙ quedā pticipatio est illicita. s. cū ꝗs participat excōicato in crimīe ꝓpter qđ excōmunicatus est. s. dando ei ꝯsilium auxiliū vel fauorem. ꝛ talis incurrit eandem snīam. de sen. ex. si cōcubine. ꝛ. ca. nup. Secundo qñ participat in crimīe mortali: sed nō in illo ꝓpter qđ excommunicatꝰ est. ꝛ talis mortalitᷣ peccat: sed nō incurrit eandē sententiam excōmunicatōis. Tercio quando participat ei in diuinis. scʒ recipiendo euʒ ad diuina officia. vel ad sacramenta vel ad sepulturam. Et licet talis nō sit irregularꝭ prima vice. tamen ꝓpinquus est irregularitati. Et si celebrauerit in tali peccato erit irregularis. de sen. excom. is qui. li. vi. Quarto qñ quis participat nō in crimīe sed in loquendo orando vel bibendo secuʒ. Et de tali participante dicit Tho. ꝓbabiliter posse dici ꝙ ñ peccat mortaliter nisi ex cōtemptu vel ꝯ ꝓhibitionē superioris. Uñ reglare ē ꝙ pticipās ptinacitᷣ excōicatꝭ peccat mortalʳr: ꝛ potest excōicari maiori excōicatione. Non sic aūt est de pticipante quadam leuitate in ỽbo vel in cibo aut potu ꝛc̄. cuʒ valde graue esset ꝙ quis ꝑ vno leui verbo incideret excōicationē vel mortale peccatum. Per h̄ potest solui illud dubium quod cōmuniter inter dentes multorum voluitᷣ. vtrum scʒ participans excōicato vt iam dictum est peccat mortaliter: et an sententiā incurrit. Hosti. videtur tenere ꝙ tunc peccat mortaliter quando hoc facit ptinaciter in ꝯtemptū ꝛ ꝯtra ꝓhibitionē supioris specialʳr vel generaliter factam. naʒ in hoc casu est excōmunicādus participans aliij ḿm ipsuʒ. vt de cleri. excom. ministrante. si celebrat. ī fi. ꝛ de sen. ex. statuimus. in fi. ꝛ eo. ti. ꝯstitutionem. li. vi. Ex quibꝫ infertᷣ h̄ salubre documentū ꝛ salutare ꝯsilium ꝙ ex quo ante am

monitionē factam ꝑticipans excõicari non potest. vt dicit Archi. vbi supra. restat ꝙ venialiter peccat. Ex quo autē post ammonitionē factam et spretam excõicari põt: planū est ꝙ tunc peccat mortalit͛. nā etiam excõicationis sentētia non est ferenda nisi ꝓ mortali peccato. Sic ꝫ ꝯm arch. pertinacia est causa pro qua sola fertur hec sentētia. Sic intelligit Hosti. c. sacris. qđ vi metusve causa ꝛc̄. Et ex his patet ꝙ si quis excõicatus est ꝓ ꝯtumacia vel alio crimine: vl' vt satisfaciat et in ꝓcessu non est ꝓhibitio generalis vel specialis ꝑticipantibꝫ facta participans cū tali in locutõe comestione ꝛc̄. nõ peccat mortaliter sed venialit͛. Ratio: quia nõ facit ꝯtra ꝓhibitionē superioris: cum adhuc nõ sit ꝓhibitum. Ideo dicendū est ꝯm Archi. vbi sup̄. ꝙ si q̄s cõmunicat excõicato ꝯtra ꝓhibitionem canonū peccat venialit͛. nisi forte nimis freq̄nter vl' in ꝯtemptū canonū: q2 tūc esset mortale. Sic potest intelligi xi. q. iij. excellētissim⁹. ꝛ. xxv. di. c. al's. Sed ꝯtra ꝓhibitionem homīs mortal'r peccat. Unde ꝯsueuit dici ꝙ mitius agit͛ cum lege ꝙ̄ cuꝫ ministro legis. ff. de arbi. l. celsus. Ita notauit Hostiē. in. c. ꝙ in dubijs. đ sen. ex. Et hoc teneas. Nec aduertas illū monachū Raymundū cuꝫ lata cappa ꝛ stricta ꝯscia qui ī summa sua dicit ꝙ si aliq̄s cõmunicat excõicato in casu non ꝯcesso scienter si nouit ius vel si ē clericus sꝑ peccat mortal'r. quē secut⁹ est Inno. q̄rt⁹ vt ipse notauit de dolo ꝛ ꝯtu. ꝟitat͛. in glo. vlti. iuxta fi. et in. c. sacrs͛. qđ met⁹ causa. applicando textualia ꝓut potuit ꝓ sua opinione faciēda. Cõtra quos ē hodie tota schola iuristarū et theologoꝝ: q̄ sequētes beatū tho. in. iiij. sen. dicūt ꝓ ꝯclusione: ꝙ q̄uis q̄s sciēter excõicato cõicet n̄ peccat mortal'r. nisi in tribꝫ casibꝫ. s. qñ cõmunicat in crimine: vel in ꝯtemptum supioris: aut in ꝯtēptū clauiū: vel si cõmunicat in diuinis. qđ teneas ꝯm archidi. Ubicūqꝫ ꝫ inuenies ī iure ꝙ cõicare excõicato est peccatū mortale. intellige cuꝫ ħ ex studio fit ꝛ ī ꝯtēptū. ita ītelligit͛ ca. excellentissim⁹. xi. q. iij. vt Hugo ibidē notauit. Sil'r ī diuinis cõmunicare est mortale. vt dicit Hugo. xi. q. iij.

rogo. sil'r in crimine ē mortale
vt ꝺ sen. ex. nup. Preterea
sciendū ꝙ nō dicor ꝯmunica
re excōicato: licet ego ⁊ ipse su
mus ī eadē domo. ego ꝑ meis
negocijs: excōicatus autē ꝑ
suis. Sꝫ si ego ⁊ excōicatus
irem⁹ ad papā vl' ad aliū dn̄m
vt ꝑ eodē rogarem⁹ bene inci
derem excōmunicationē ⁊c.
Itē si ego ⁊ excōicat⁹ h̄emus
vnā camerā cōem bn̄ licet mi
bi cū excōica to esse i eadē ca/
mera ⁊ iacere ⁊ comedere sꝫ n̄
ī eadē mēsa vel i eodē lecto. qꝛ
h̄ n̄ p̄t esse sine volūtaria cōio
ne: s̄m arch̄. q̄ ita notauit. xi.
q. iij. apl'i. Sꝫ di. tn̄ sctūs
Johes euāgelista exiuit bal/
neū ꝑpt cherinthū excōicatū
xxiij. q. i. oīs q̄. Dicēdum ꝙ
illud fuit ex supabūdantia iu
sticie ⁊ cū h̄ qꝛ aliud ē dimit/
tere delicias ꝑpt p̄ntiā excōi
cati. qꝺ ē bonū: sic̄ fecit beat⁹
iohes: aliud ius suū dmittere
qꝺ nō ē bonū. s̄m Inno. q̄ ita
notauit de sen. ex. nup. Prete
rea sciēdū ꝙ si excōicat⁹ ītrat
eccl'iam om̄s exibūt eccl'iam
s̄m glo. xi. q. iij. sic̄ apl'i. Sa/
cerdos tn̄ si incepit missaꝫ nō
exibit. qꝛ nō relinq̄t officium
inexpletū. vij. q. i. nihil. Hu/
go aūt notauit ī. c. cū excōica
to. ibidē. xi. q. iij. ꝙ sacerdos
remanebit cū duob⁹. Hosti.
v̄o i sūma. ꝺ sen. ex. c. fi. dicit.
ꝙ si excōicat⁹ eijci nō p̄t de ec
clesia: ⁊ p̄sbiter nō duꝫ incepit
canonem vestes exuat et rece
dat. Si v̄o īcepit ꝑficiat mis/
sam ⁊ ab ipso excōicato ocl'os
auertat. ⁊ tuti⁹ ē vt statiꝫ sum
pta cōione sacri vadat ad sa/
cristiā et ibi missaꝫ cōpleat. ꝺ
ꝯse. di. ij. relatum. Cōcordat
Hosti. ⁊ Goffre. Dicit tn̄ In
no. de sen. ex. nup. ꝙ si i eccl'ia
esset excōicat⁹ nō tn̄ cā oran/
di sed ꝑ alio suo negocio non
videt ipse Inno. q̄re in eadeꝫ
eccl'ia orare nō possem cū nō
ꝑticipo sibi in orone exq̄ non
orat: licet alij ꝯdicant. Dicit
etiā si excōicat⁹ esset extra ec/
clesiaꝫ ⁊ audiat missam statiꝫ
sacerdos debet cessare: et alij
orantes recedere: nisi forte in/
cepisset canonem misse. vt di
ctum est. ⁊ h̄ ne relinq̄t officiū
inexpletū. Sciat etiā excōi/
catus ꝙ non licꝫ sibi ingredi
eccl'iam aliqua hora. Et ad h̄
facit. xxv. di. c. i. p⁹ p̄ncipiuꝫ.
xxiij. q. iij. cleric⁹. ⁊. i. q. i. non
licet. Nisi cā audiēdi v̄bū dei
de sen. excō. rn̄sio. de ꝯse. di. i.
ep̄us. xxxv. q. iiij. de his. s̄m
Hostiensem q̄ ita notauit de

clerico excõicato. illud. Unñ dicit Egidi⁹ cardinal' q̧ si excõicatus sicut priuata ꝑsona vult dicere horas canonicas debet h̄ facere extra eccl'iaȝ. ꝛ nõ intra ex causa supdicta. qꝛ sepatus est ab ingressu eccl'ie

Sȝ circa p̄missa ē sciendū q̧ qꝛ ml'ti ex leuitate et ex causis vel signis leuib⁹ vitāt alios tanq̄ excõicatos. iõ expedit scire qñ quis est vitādus. Pro q̄ sciendū f̄m Hosti. de sen. excõ. cū nõ ab hoīe. a cõione illi⁹ q̄ ꝑ sacrilega manuū iniectiõe in clericū in edictuȝ seu canonē excõicatõis incidit. licȝ denūciat⁹ nõ sit debes abstinere dūmõ in iudicio sit vel h̄ sciat. s. qꝛ vidisti qñ clericum ꝑcussit et publica suꝑ hoc laborat infamia donec se purgauerit. ꝑ quo allegat. c. cum desideras. de sen. excõ. ꝛ hoc vult etiaȝ glo. i. p̄dicti. c. cum non ab hoīe. que dicit q̧ q̄cito scio vnū excõicatū debeo ipsuȝ statim vitare q̄uis nõ sit denūciat⁹. nisi sol⁹ hoc sciam. Et h̄ est ꝯ Johēm fauētinum f̄m Hosti. ꝛ glo. supra dicti. c. qui dicūt q̧ excõicat⁹ nõ est vitādus quousq̧ denūciatus sit. qđ omnino falsum est. Denūciatio aūt nõ fit nisi ꝑpter ignorantes. argu. ꝺ iudicijs. ita quorundā. Et euȝ qui certus est certiorari non oportet. de regulis iurꝭ. eum qui. li. vi. de⁹ euȝ ligat in hac sñia ꝛ non hõ. xi. q. iij. nemo. Unñ ꝛ secū trahit executionē. nec ampli⁹ ligaꝛ ꝑ denūciationem. de appellatiõib⁹. pastoralis. Debet ḡ vnusquisq̧ vitare excõmunicatū. ꝛ si denūciatus nõ sit dūmõ sciat hoc taliter q̧ ip̄m cõuicere possit. vel etiam si famosum sit vt dictum est. secus vbi occultū ē. Et h̄ est verū de excõicato in specie. i. nominatim: nõ auteȝ in genere. Et etiā vbi tibi cõstat tanq̄ homini. vel si sit infamat⁹ de h̄ publice. Secus si tibi ꝯstaret tanq̄ deo. puta in ꝯfessione. qꝛ tūc nec in publico nec in p̄uato ipsuȝ vitare debes. Item si audis h̄ ab alijs nõ sis facilis ad credendū nisi ꝑlatus h̄ tibi nunciet. tūc oīno credēdum ē. xi. q. iij. cure. Scire tñ debes q̧ aliq̄s ꝑpter famaȝ publicam vitaꝛ tanq̄ excõmunicatus. licȝ excõmunicatus nõ sit. f̄m Hostien. in. c. cū desideras. de sen ten. excõmunicatõis. vt etiaȝ dic̄ glo. Q, si fama est aliquē esse excõmunicatum vitādus

est. Et ita fama facit pbatoz. Et ista oṁia intellige quo ad publicā vitationē. nam si q̄s solus nouit aliquē excōicatū et h̄ pbare nō potest de facili. ipse solus eū vitabit. alioq̄n si nec aliquem pbare poterit. nec ipse eū vitabit publice sʒ tm̄ occulte. ⁊ vbi poterit facere sine scandalo. Vn̄ tene pro regl'a ṡm Raymūdū. q̄ si manifestū est esse aliquē excōmunicatū: alij tenent̄ exire de ecclesia vl' pcurare q̄ exeat. Si vero nō est manifestuʒ. tūc illi qui sciunt exibunt caute ⁊ secrete. ita tn̄ q̄ nō sequat̄ manifestatio illius: si cōmode pn̄t. al's si timet̄ manifestatio eius nō exibūt. vi. q. ij. Si tm̄ eps Occulte nanq̧ excōmunicatus debet occulte moneri vt exeat. Cōcordat Goffredus. Hodie p statutuʒ ↄstantien̄. bene puisum est q̄ nullus aliquem vitare debet vel p excōmunicato h̄re nisi denūciat⁹ sit ⁊ declaratus. Et h̄ intellige quantū ad publicā vitationem. al's si tibi ↄstat aliquē incidisse canonem late sn̄ie debes eum vitare: nō expectando aliquā denūciationē p iura superi⁹ dicta. Eo tn̄ modo q̄ dictū ē su p. Idē dicēdū ē si fama publica est. vel audio a fidedignis aliquē excōicatuʒ ṡm Raymūdū teneoꝛ eū vitare. Et vt meli⁹ ista recolligas ponunt̄ q̄nq̧ regule d̄ h̄. Quaꝝ p̄ma talis est. excōicato pticipans in crimīe incurrit eandē sn̄iam excōicatiōis. vt de sen. ex. c. si ↄcubine. ⁊. c. nuper. Qd̄ intellige sic: si dat ↄsilium auxilium vel fauoreʒ sine quib⁹ ille nō fecisset. Secunda regula. Participās excōmunicato nō in crimine in ↄtēptū tn̄ clauiū īcurrit moꝛtale peccatuʒ. Tercia regula Participās excōicato ī diuinis. s. admittēdo eū ad diuina vl' ad eccl'iastica sacr'a vl' ad sepulturā peccat moꝛtal'r. Et licet p̄ma vice nō sit irregular's vt de sen. excō. is qui. li. vi. tn̄ ingressus eccl'ie est ei interdictus. vn̄ ingerens se secundo ad diuīa fit irregular's. de sen. excō. is qui. li. vi. Et si sic decedit nō debet ī cimiterio sepeliri: vt d̄ʒ ibidem. īmo vt in vltimo casu sepeliēs excōmunicatū in casu nō ↄcesso excōmunicatus est. vt de sepulturis. eos q̄. ī cle. Quarta regl'a Participās excōicato in ↄtēptū supioꝝ peccat moꝛtl'r. xi. q. iij. nēo. Quīta regula. Par

ticipans excõicato bibendo: comedendo: loqndo semel tm̃ vł ex casu necessario. nõ tñ in ɔtẽptũ peccat venialr. sȝ ptȝ qꝛ veniale fit mortale dũ placet. ⁊ freqntia delicti facit cõtemptũ. vt dic̃ Aug⁹. de fide xpiana. Tũc em̃ dr̃ q̃s ex contemptu facere qñ volũtas ei⁹ ordinat̃ ad obuiandum legi. Sciẽdũ tñ circa p̃missa ꝙ in oĩbꝫ casibꝫ p̃terq̃ȝ in p̃mo talꝰ pticipans p̃t absolui a ꝓprio sacerdote. Sȝ i p̃mo casu qñ cõmunicat in crimine nõ p̃ot absolui ab alio nisi ab illo q̃ excõicauit p̃ncipalem. Tñ si ille cõmunicãs cõmode nõ p̃t accedere illũ excõicatorẽ. p̃ot absolui a ꝓprio sacerdote. vt dr̃ in. ca. nup. de sen. excõ. In articulo tñ mortꝭ p̃ot ab om̃i excõmunicatione maiori per simplicẽ sacerdotem absolui. seruata tñ forma de q̃ habes supra circa sacr̃m penitentie.

Preterea sciendũ ꝙ q̃nq̃ȝ psone excusant̃ a peccato pticipationis cũ excõicato. Primo si q̃s causa vtilitatis ptícipat. vt si loquit̃ d̃ his q̃ sunt de salute excõicati. vel ad salutẽ ꝓpriã si aliũ nõ habet vt loq̃t̃ ꝑ debitꝭ q̃ tenet̃ sibi excõmunicat⁹. Secundo excusat̃ vxor pticipãs viro excõicato vel ecõuerso. tñ q̃stũ ad redditionẽ debiti nõ excusat̃. qꝛ nõ tenet̃ viro excõicato reddere debitũ. ille tñ excõicat⁹ tenet̃ vxori petẽti reddere. xi. q. iij. qm̃ multos. in glo. sup ṽbo. vxores. finali. Tercio excusant̃ s̃ui ancille filij rustici seruientes ⁊ om̃es familiares q̃ nõ dederũt causaȝ dño ꝓpter quaȝ excusat̃. Et intellige de seruis qui añ excõicationem dñi s̃uire ceperũt. Et d̃ filijs nõ emãcipatis. i. nõ diuisis a pr̃e qui sunt adhuc i paterna p̃tãte. Rusticos intellige colonos agroꝝ suoꝝ dñorũ ⁊ alios. q̃ tñ in his laboribꝫ ad q̃s de iure tenẽtur pñt pticipare dño. Patres tñ nõ excusant̃ pticipãtes cũ filijs excõicatꝭ. nec dñi cũ seruis s̃m Raymũdum: q̃ tenent̃ suos corrigere minores. Tñ dicit Hosti. ꝙ dñi seruis mercẽnarijs quos suo magno incõmodo vitare nõ possunt: pñt cõmunicare similiter socij habentes aliq̃d in cõmuni. Quarto excusant̃ illi qui ignorãter cõmunicãt excõmunicatis. Quinto excusantur illi qui i necessitate eis cõmunicant. vt si quis communicans iret ꝑ terraȝ excõ-

municatorũ et non hñet alibi emere victualia. põt i tali necessitate ab excõicatis emere ⁊ cũ illis etiã comedere Ultimo sciẽdũ ꝙ sepe epi vl' eoꝝ officiales cõmittũt plebanis absoluere aliq̃s excõicatos. idõ de mõ et forma absoluẽdi taliũ est videndũ. Ubi est notandũ ꝙ in absolutiõe a maiori excõicatõne q̃ttuor sunt seruanda. Primũ vt excõicatus ꝑus iuret stare mãdatis eccl'ie. licet h̃ nõ sit de substantia absolutõis. Scd̃o si q̃s ꝑ manifesta offensa excõicat̃ ñ absoluat̃ nisi prius satisfaciat. Si aũt est occulta sufficit iuratoria cautio. Terciũ ẽ vt absoluat̃ ꝑ eum qui tulit sñiam cuꝫ psalmis et orõnibꝫ circa h̃ cõsuetis. Prio ꝑmittẽdo. deus misereat̃ nr̃i. vsq; ad finẽ. vel ſm aliquos. miserere mei de⁹. deinde. Kyrieleyson. Pr̃ nr̃. Saluũ fac seruũ tuũ dñe sperantẽ in te. Mitte ei auxiliuꝫ de sctõ. ⁊ d̃ syõ tuere eũ. Esto ei turris fortitudis. a facie inimici. Dñe exaudi orõnẽ meã Oremus. Presta quesumus oĩpotẽs de⁹ huic famulo tuo dignũ pnĩe fructũ. vt ecclesie tue a cui⁹ veritate deuiauerat peccãdo: admissoꝝ reddat̃ innoxius veniam ꝯsequendo ꝑ xp̃m dñm nr̃m. Tunc sequit̃ forma absolutõis. De oĩpotentis dei gr̃a ⁊ misericordia ꝯfis⁹. auctoritate dñi nr̃i iesu xp̃i ⁊ beatoruꝫ apl'oꝝ Petri ⁊ Pauli. necnon auctoritate ordinaria mihi in hac ꝑte ꝯcessa. a sñia excõicationis quã incidisti ꝑpter iniectõꝫ manuũ in clericũ ordinatũ: ego te absoluo. ⁊ restituo te in sinũ matris eccl'ie ⁊ ꝑticipatõeꝫ sacramentoꝝ ⁊ cõmunionẽ fideliũ In no. p. ⁊. f. ⁊. ss. amẽ. Et idẽ mod⁹ seruãd⁹ ẽ circa mortuũ excõmunicatũ absoluẽdo. nisi addẽdo ṽsiculos ⁊ psalmos q̃ fiunt circa cõmẽdatõꝫ mortuoꝝ. addẽdo collectã. Inclina dñe aurẽ tuã. cum illa. Da quesumus dñe aĩe famuli tui refrigerij sedẽ. q̃etis btĩtudinẽ veri luminis claritatem. ꝑ xp̃m dñm nr̃m. Quartũ est vt ꝑcipiat illi sic absoluto. si erat absolut⁹ a sñia canonis vt nunq̃ꝫ ꝯtra illũ canonẽ excedat. s. vt nõ ꝑcutiat clericũ aliqueꝫ vel ꝯsimile.

De suspensionis sententia

Circa suspensionis sñiam est sciendũ ꝙ suspẽsio

est ꝓhibitio qua q̃s astringit abstinere ab aliq̃ certo actu legitimo. Et est multiplex. naȝ tot sũt singl'ares suspẽsiones q̃t sunt actus legitimi vñ põt q̃s suspẽdi a bñficio ꝛ officio ꝛ iurisdictiõe. ab ingressu ecclesie ꝛc. Pro q̃ sciendũ ꝙ Jo. an. in cle. cupiẽtes. de penis. in glo. magna enumerat. xxv. suspẽsionis spẽs. Est aũt suspensio a cõione fratrũ simplex. xviij. di. si q̃s autẽ. Alia determinata ꝑ duos menses. ea. di. c. fi. Est aũt suspensio a cõione eucharistie donec peniteat. de elec. osius. de bis q̃ fiũt a maiori ꝑte capituli. c. i. in fi. Jtẽ ad oblatões altaris xvij. q. iiij. miror. Jtem a ꝑceptiõe sacroꝝ. xi. q. iij. sic apl'i. ꝛ. c. sequẽti. de cle. excõ. mi. c. fi. Jtem a cõsecratione epoꝝ simpliciter. de translatione. c. ij. et determinate ad annũ. de elec. ꝓuida. li. vi. Jtẽ a collatione ordinũ oĩm ꝛ simpliciter. de tꝑib' ordinationũ. vel non est. ꝛ. c. dilect'. ꝛ cũ determinatione anni. eo. ti. eos q̃. li. vi. ꝛ ad trienniũ. de symonia. c. pe. Qñq3 certoꝝ ordinuȝ tm̃. de tem. or. c. lr̃as. qñq3 clericalis tonsure tm̃. eo. ti. null'. li. vi. Jtem ab eoꝝ executiõe qñq3 simpliciter. eo. ti. nullus. li. vi. qñq3 certi ordinis tm̃ simpliciter. eo. ti. lr̃as. vel ad temp' eo. ti. vel nõ est. de symonia. c. penulti. Qñq3 a pontificalib' tm̃. ð transla. c. ij. Qñq3 ab officio sacerdotali. de officio de legati. sane. ij. ꝛ eo. ti. c. ij. li. vi. Qñq3 non a toto sacerdotali officio sed solum a celebratõe missarum. qñq3 tm̃ per duos menses. de clerico ꝑcusso. ꝑterea. qñq3 ꝑ annum. lv. di. nullus. de ꝯse. dis. ij. relatũ. qñq3 ꝑ duos annos. de clerico percusso. ꝑsentiũ. Jteȝ est suspensio ab ĩgressu eccl'ie. qñq3 simpliciter. xvi. q. iiij. nullus. ꝛ. c. si q̃s deinceps. de pe. ꝛ remis. omnes. de offi. dele. c. ij. li. vi. qñq3 determinate ad mẽsem. ð sen. ex. sacro. qñq3 quousq3 satisfecerit. de censib'. exigit. li. vi. qñq3 suspendit quis ab ingressu eccl'ie et diuinis per mensem. de sen. excõ. c. i. li. vi. Et quid importat suspensio ab ingressu eccl'ie habetur de sen. excõ. is cui. li. vi. Jteȝ est suspensio ab officio. qñq3 simpliciter. de vsu. qr in omnib'. in fi. cle. de reb' ec. nõ alie. c. i. qñq3 ꝑ annum. de offi. dele. c. vlti. §. vt aũt. li. vi. de re iudi. cum eterni. eo. li. quandoq3 ꝑ

trienniũ. de clan. despon. c. fi. ꝛ de here. c. fi. in cle. ad fi. Itez est suspensio a voce capituli: donec qs ordinet. sup eadem ꝯsti. de eta. ꝛ qli. or. vt hi q. ij. rñsione. Itẽ a bñficio simplr de elec. nihil est. Et determinate puta ad sex menses ꝛ annum. in cle. de vi. ꝛ hone. cle. c. ij. ad trienniũ. de reb ec. nõ alie. c. ij. li. vi. de elec. cũ in cũctis. eo. ti. c. i. ꝛ. c. cupiẽtes. §. ceterũ. li. vi. Ad tps incertũ. scz qñdiu tacuerit. de elec. generali. li. vi. determinate etiã quo ad ptem distributionuz. vt in pdicta decre. vt hi qui. secunda rñsione. Suspendit etiaz qs a bñficio obtinendo p sex menses ꝛ p annũ: vt in pdicta decre. ij. de vi. ꝛ ho. cle. qñqz p annũ ꝛ bienniũ. de statu monachorũ. ne in agro. §. si quis. Suspendit etiam qs a bñficio obtinẽdo p septem mẽses: ꝛ p annũ. vt in pdicta decre. ij. Itẽ ẽ suspẽsio ab officio ꝛ bñficio simplr: d testib. tam lris. in fi. de se. nup. c. i. d puilegij s. tuaꝝ. qñqz determinate ad temp⁹ satisfactionis vel restitutõis. d elec. qz snĩe. de censib. exigit. li. vi. Et qñ qz hec suspensio dr ab ordine ꝛ dignitate. de scismatic. c. i. in fi. Et qñ sumit alternatiue vtputa aut ab officio suspendat aut a bñficio. de vi. ꝛ ho. cle. a crapula. Itez suspendit quis ab administratione simpliciter. vt d solutionib. c. ij. ꝛ cum determinatione triẽnij de re. ec. nõ alie. c. ij. Interdũ suspendit ab officio administrationis: ꝛ a bñficio vsqz ad satisfactionẽ: i cle. d decimis. c. i. Item suspendit quis a puilegio clericali. qñqz in ꝑsona: qñqz in reb. de vi. ꝛ hone. cleri. c. vlti. ꝛ in cle. eo. ti. ca. i. Item suspendit quis a collatione beneficioꝝ simpliciter. de pbendis. graue. ne sede vacante. c. vno. li. vi. Etiã cũ determinatiõe anni vel biennij. in cle. de statu monachoꝝ. ne in agro. §. si quis. Itẽ suspendit quis a ꝯfirmatione epoꝝ simpliciter. d translatõe. c. ij. Qñqz p annum. de elec. prouida. li. vi. Et quandoqz a cõfirmatione inferiorũ. de elec. nihil est. Item suspenditur platus regularis a pceptione ꝓfessionis. de regulis iuris. nõ solum. in fi. li. vi. Item suspenditur officium legati minoris presente legato maiore de latere. de officio delegati. nolentes. Item suspen-

ditur stat⁹ canonicoꝝ alemanie. de elect. indemnitatib⁹. §. penulti. li. vi. ꝛ in cle. de statu regularium. attendentes. §. illos quoqꝫ. Item suspendit quis ab officio aduocatõnis ꝛ notarie. de hereticꝭ. si aduersus. Item a collatõe magisterij. in cle. de magistris. cũ sit. Item ab officio p̄dicandi. vt in clem̃. cupientes. de penis.

Ut autez facilius ista materia capiatur: notande sunt regule subscripte. Prima regula. Suspensus ab officio ꝛ iurisdictiõe siue ab homine siue a canõe nec excõicat nec beneficia confert. de ꝯces. preben. qꝛ diuersitatez. Ex quo enim talis caret iurisdictiõe. excõmunicare non potest. de exces. pla. tanta. Secunda regula. Suspẽsus ab ingressu eccl'ie tm̃ talis excõmunicat et absoluit. Ratio: qꝛ adhuc retinet iurisdictionẽ. vt in. c. sacro. de sen. ex. iuncto ca. ab excõmunicatꝭ. ꝛ de rescriptꝭ. vbi ad talem suspensum qui incidit suspẽsionẽ ab īgressu eccl'ie. qꝛ excõmunicatus contra nullũ casuz. c. sacro. fieret remissio ꝑ absolutione. Tercia regula. Suspensus a bñficio potest bene eligere. vt in ca. cum in cũctis. de electiõe.

Quarta regula. Suspensus ab officio si talis est suspẽsus quo ad se et quo ad alios. nec eligit nec eligitur: vt in. c. cuz dilectus. de ꝯsuetudine. et de elec. cum nunc. Et h̄ est verũ quãdo eligit rõne priuati officij. Si autem eligit rõne publici officij potest eligere dummodo sit occultus. facit de re iudicata. approbãdũ. Quinta reg'a. Suspensus q̃ ad se tm̃: vt ille qui est suspensus ꝑ pter ꝑticipationez excõmunicati: talis eligit sed nõ eligit. de cle. excõ. minis. si celebret. Sexta. Suspẽsus ab ingressu ecclesie in ea celebrans irregularis est. de sent. excom. is cui. li. vi. Septima. Suspẽsus ab officio taz a celebratione misse q̃ꝫ a collatione sacramentoꝝ ꝛ a q̃libet actu sacerdotali: puta a baptizando solenniter intelligit suspẽsus. ꝛ ꝯ faciẽs fit irregularis. Octaua regula. Sacerdos suspensus sacerdotalib⁹ officijs ministrans in inferiori ordine ñ est irregularꝭ. Qñ ṽo ē suspẽsus a collatõe sacroꝝ ꝯferens aliq̃d sacramentum solẽniter fit irregularis. Nona regula Licet suspensus non perdit

iura spūalia nec possessionem beneficij. tū fruct⁹ bñficij sui pdit: fm Inno. de appel. pastoralis. Et h̄ si est suspensus ab officio ꝛ ex graui causa: puta ppter scandalū ppl'i vel infamiā solam. fm Hosti. de q̄ plene p Jo. an. c. cupientes. d̄ penis. in glo. magna ad finez. Decima regula. Suspensus a canone ppter pticipationez excōicati pōt eligere et alia facere q̄ sunt iurisdictiōis. Sz si ab hoīe vel a iure vel al's ex alia causa tūc non pt fm Jo. an. in glo. magna vbi supra.

De forma ferende excommunicationis.

r Estat nūc videre d̄ quarto. s. de forma ferende excōicationis. Pro q̄ sciendū ꝙ ad ferendū sniam excōicationis nō dz festinare iudex sz mature pcedere. nec pro q̄libet delicto debet eā ferre. iuxta illud poeticum. Si quotiens peccant hoīes sua fulmia mittat Jupiter: exiguo tempe null⁹ erit. de quo ī glo. magna. xxiiij. di. valentino. Debet igit̄ premitti triplex monitio vel vna pro trib⁹: al's iniusta ē excōmunicatio. ꝛ iudex ē suspēsus p mensem. q̄ si ingerat in officio suo. s. in diuinis agens sicut prius irregularis efficit̄ ꝛ p solum papā absoluēdus. Et idē est de sententia suspensionis et interdicti. de sen. ex. cum medicinalis. li. vi. hec tū pena nō tangit episcopos. cū de eis nō loquat̄ exp̄sse. Preterea est sciendū ꝙ sententia excōicationis ferēda est ex tribus causis. Prima est contumacia: qū quis fuerit admonitus vel citatus p iudicē tribus vicib⁹ siue edict': vl' vno p trib⁹. ꝛ ipse fuit inobediens vel ꝯtumax. Scd̄a cā qū pro aliq̄ certo dāno vel offensa aliq̄s nō vult satisfacere. tūc eī̄ pt licite excōicari. Et rō ē fm Tho. in. iiij. sniaꝝ. dist. xviij. qꝛ talis peccat in pximuz cui facit iniuriā. ꝛ iō merito ē excōicād⁹. Tercia cā qū psona ignorat̄ sic excōicat̄ ī generali vt q̄cunqꝫ furtum fecerit restituat. vel q̄ scit ꝛ nō reuelat. de sen. ex. a nob. Nemo aūt debz excōicari p pctō alteri⁹. xxiiij q. iij. si ab his. licet bñ pōt interdici. Sūt aūt q̄nqꝫ casus in quibus snia excōicationis nulla est ipso iure. Primus ē. si ille q̄ tulit eā non habuerit ptātem ferēdo sniaz. vt qꝛ nō

erat ei⁹ index. vł q2 erat excõicatus. Secundus q2 est lata post appellationē legitimā. ī quo casu etiā vt notat Arch. xi. q. iij. cure. dicēdo ꝙ licz sit ordinario credēdū denūciāti aliquē excõicatū. tñ si scis ꝓ certo denūciatū añ excõicationem appellasse: secure illi potes cõmunicare. vt de appel. ad nřam. ꝯm Goffre. q̇ ita notauit ī ꝑdicto. c. dilect⁹. Istō vltimū intellige vt notaꝫ de sen. ex. solet. li. vi. §. vlti. Concordat ad h̄ glo. antiq̄ Berñ. de appel. pastoral. dicens ꝙ si q̇s excõicaꝫ post appellationem ꝓbabilē. licet excõicat⁹ sit: nõ tñ est ꝓ excõmunicato habēdus: quin liceat ei communicare in omnib⁹ sacramētis. Hoc idē sentit glo. final in. c. dilect⁹. ibidem dicēs. ꝙ licet pro sñia sit ꝑsumendū in dubio. magis tñ standum est appellationi q̄ꝫ denūciationi excõicationis. Terci⁹ casus est qñ sñia ꝯtinet intolerabilē errorem. vt de sen. ex. ꝑ tuas. vt si excõicaꝫ q̇s ideo: q2 non furaꝫ vel q2 nõ ducit ep̄o aliquā meretricē. ⁊ sic de alijs: ꝑ ut exēplificat glo. ibiđ. Quartus casus qñ aliq̇s excõmunicat maiori excõicatõe illos qui excõicato ꝑticipant. non in crimine sꝫ in locutõe. Naꝫ tal' sñia ñ tenet: nisi ꝑmissa trina monitõe vel vna ꝓ trib⁹. ⁊ cū h̄ nisi nominatim exꝑmantur ꝑticipantes. de sen. ex. statuimus. ⁊. c. ꝯstitutionē. et. c. statutū. li. vi. Quintus casus qñ ꝑlatus interdicit suis subditis ne exponāt suis supiori bus ab inquisitorib⁹ statutū eccłiaꝝ suaꝝ sub pena excõicatiõis. nā tal' excõicatio nulla est. vt de of. or. q2 plerīqꝫ. li. vi. Ultimo sciendū ꝙ ꝯm emericū ī sūma sua regulariꝫ ep̄us ⁊ quilibet inferior parochialis p̄sbiter p̄t absoluere a sñia excõicatõis etiā maioris lata a iure vbi sibi supior absolutionē nõ reſuat. Nec obstat dictū Io. an. ī. glo. ī. c. si ep̄s. de pe. ⁊ re. li. vi. vbi ipse dicit ꝙ absoluere excõicatos a maiori excõicatõe ñ cõpetit simplici sacerdoti sed ep̄o. vt de sen. ex. nuper. Sed tu dic audacter ꝙ veꝝ est ꝙ nõ cõpetit hoc simplici sacerdoti simpliciter. Et etiā vbi ꝓhibeꝫ special'r. secus aūt vbi nõ ꝓhibeꝫ. Sic etiā dicim⁹ đ ep̄o ꝙ ñ ꝯpetit sibi absoluere a sñia excõicatõis maioris. vbi. s. papa speal'r reſuauit. ī ceterꝭ nõ

pbibet. Silr dr de epo z sim
plici sacerdote. istd tñ indige
ret meliori declaratione p pa
pam pter simplices. Scias
etiã φ absens põt absolui ab
excõicatione p pcuratorẽ sm
Guil. nazonẽ. tñ solẽnis recõ
ciliatio in introductiõe in ec
clesiam nõ pt fieri eo absente.
Et ita intelligit dictũ Inno.
qui plixe de h scripsit. de sen.
excõ. cum desideras.

De eccliastico interdicto
qualiter sit obseruandũ.

f Inẽ opu
sculo iponere cupiẽ
tes: de eccliastico in
terdicto aliqua subijciamus
Circa qd sciendũ φ inter
dictũ sm Inno. nõ est nisi p
hibitio hoim habitantiuz in
loco a sacris ibi accipiẽdis: z
a sepultura. et ne clerici cele
brent diuina vl mistrẽt sacra.
Et est duplex. quoddã gene
rale. quoddã speciale siue pti
culare. Generaliter interdicit
regnuz siue puincia: siue etiã
ciuitas vel castrum. Particu
lare vero interdictũ est qñ de
multis ecclijs vna due vl tres
interdicũt. vt hr de v. sig. cuz
in ptibz. Sic etiã speciale dr
qñ omnes ecclie ciuitatis vel
puincie intdicunt. vt fit p ex
ecutores graz. vnde genera
le dr ideo qtum ad illũ locuz
vbi nullus excipit. Vñ sm
dñm aluaz. licet psona inter
dicat. vt scz qdiu in tali loco
morat: vel ad quecũqz puene
rit qdiu ibi fuerit fuet inter
dictũ in h. licet pter psonaz
speale censeat interdictũ. tñ q
ad obfuationẽ generalr intel
ligit interdictũ platũ. vñ oia
q seruant tpe interdicti gene
ralis etiã tunc obseruabunt.
Speciale aũt est in q alique
ecclie excipiunt. et vbi i soluz
terra eoz que interdicit speci
ficat. Põt tñ poni interdictũ
ex rõnabili causa ppt culpaz
dñi loci alicui9: siue capituli:
siue cõmunitats. nõ tñ pt poni
p ordinariũ vel p delegatũ p
pecũiario debito vl cuiusuis
pecunie qntitate. nisi d auto
ritate sedis aplice speciali et
expssa. p extrauagantẽ boni
facij octaui: q incipit. puide
attendeñ. z h intellige d inter
dicto generali. qz speciale bñ
pt poni ppt debitũ pecunia
rũ. vt qz pleban9 ñ soluit ali
quã collectã sedi aplice l epo
pt interdici tm illa ecclia illi9
plebani. non aũt alia in illa ci
uitate. Ita notauit Ioh. an.

in nouella. de sen. ex. li. vi. Et differt interdictũ ab excõmunicatione vel suspensione. quia excõicat vel suspendit psona. sed interdicit loc⁹ vel regnũ vel puincia: castrũ: ecclia: villa: ciuitas: cõitas: clerus vel ppls Põt etiã hoc interdictũ poni p epm. d casu epi põt capitulũ interdicere. vic3 qñ pcedit ex mero officio. als aũt sine casu capituli pt interdicere sup notorijs delictis. hoc idẽ pt facere elect⁹ pfirmat⁹: licet nõdũ cõsecratus. quia hoc est iurisdictõis et nõ ordinis. vacante vo sede pt hoc etiã facere capitulu3. De omnib⁹ istis sunt iura que obmitto causa breuitatis Forma aũt interdicti est hec. Nos propter talem cãm sc3 occisionis sacerdotis i ciuitate facte ipam ciuitatẽ supponim⁹ interdicto ecclesiastico. His pmissis ponunt aliqu e regule de obseruatione interdicti. Prima regla ẽ. Interdicto clero specialiter nõ ppter hoc pplus intelligit interdictus nec ecõuerso. vñ in tali casu laici possunt audire diuina. vt de sen. excõ. si snia. li. vi. Cum vero alicuius ciuitatis vel terre populus ẽ interdictus singulares psone intelligunt esse interdicte. Secũda regula. Licet generale interdictũ clerici teneant obseruare: tñ eo2 psone ñ sunt interdicte. Et iõ alibi existentes pñt celebrare. Tercia regula. Interdicta terra ppt delictũ dñi: subditi ipsi⁹ alibi pñt audire diuina nisi culpabiles existant. vel nisi ipsi fuerint interdicti ppter dñm in eis puniendum. d sen. ex. si ciuitas. lib. vi. Quarta regula. Ciuitate vel castro interdicto vel villa: suburbia illorum et ptinentia edificia intelligunt interdicta. vt in dicto. ca. si ciuitas. Suburbia autem fm Johem de deo intelliguntur loca extra ciuitatẽ: vt ipsa edificia que sunt extra vltimam portã ciuitatis: siue sit porta clausa siue aperta. quod alio nomine dicim⁹ ingressum vel introitũ ciuitatis pncipalem vel finalem. d quib⁹ edificijs vocant oẽs hoies ad cautionem ciuitatis: et soluũt cõmunes pensiones census vel tributa: vel quascũq3 exactiões cum ciuibus ciuitatis. Quinta regla. Interdicta ecclia nec in ipsa nec in ei⁹ capella pt celebrari. nec in ei⁹ cimiterio cõtiguo poterit sepeliri. vt dicitur in dicto. c. si ciuitas. li. vi.

Sexta regula. Interdicta ciuitate p peccato ciuiu3. q̄q̄ ciues nō sunt ,ppriis nominibꝰ expssi. tñ quocūq3 vadunt interdicti sunt. nec debent admitti ad diuia. q2 iterdict⁹ in vna eccl'ia interdict⁹ est i alia. siij. q. v. q̄ sq̄s. Si autē ,ppter peccatū pncipū: tūc populus nō est interdictus nisi in eadē ciuitate: fm Joh. de deo. Similiter etiā in tercia regula superi⁹ dictū ē. Septima regula. Tpe interdicti generalis: puta cū loc⁹ est interdict⁹. vt ciuitas: castrū: villa: singulis diebꝫ i monasteriis et aliis ecclesiis pñt celebrari misse sub missa voce: ianuis clausis: excōicatis ⁊ interdictꝭ exclusis. cāpanis etiā nō pulsatꝭ. Tpe etia3 pdicto canonici debent cōuenire ad eccl'iam. al's amittunt distributiões quotidianas q̄ interessentibꝫ tm̄ dant si nō esset interdictū. Possūt etiā tunc solū in festiuitatibꝫ: natalis: resurrectōis dñi: penthecostes: assumptiōis beate virginis pulsatis campanis ianuis apertis: alta voce diuina cantari: excōmunicatis exclusis. s3 interdictis admissis ita tñ qꝫ illi ,ppter q̄s latu3 est interdictum altare nō appropinquēt. Qd sic intelligit' fm nouellatorē in. c. alma. de sen. ex. li. vi. qꝫ reliq̄ nō culpabiles possunt orare ad altare. ⁊ oblationē sup altare offerre. ⁊ similia facere. Hodie etiā p extrauagātē Martini pape q̄nti moderni extēdit' ista indulgentia ad festa corpis christi. ita qꝫ tpe interdicti generalis licet etiā celebrare: etiam alta voce ⁊ pulsatis cāpanis vsq3 ad octauas: nullū tñ pmissorum potest fieri qñ eccl'ia specialiter ē interdicta. Octaua regula. Tempore generalis interdicti in solēnitatibꝫ q̄ttuor. s. natalis: pasce: penthecostes ⁊ assumptiōis marie licitum est cantare vespas pmas ⁊ secūdas: sed nō cōpletoriū: al's incurreret irregularitatē p errorem opinioni fulcitum eo qꝫ doctores in hoc discordant. Ex quo nō in ↄtemptū clauium facit esse dispensabile per legatu3: vt in clementina dr: de cleri. excō. minis. clerici. hec Jo. an. in nouella. in ca. alma. de sen. excom. lib. vi. Sabbato vero magno sc3 resurrectionis dñi nō possunt in hoc casu vespere pme cantari. Ratio: quia terminantur cum complenda misse. et

sta q̄dammō sunt pars misse. Sʒ in festo corpis christi tā p̄me q̄ȝ secūde vespe cuʒ oīb⁹ horis missis ꝛ ꝯpletorio vsq̄ȝ ad octauā inclusiue pn̄t cele/brari. p̄ter tn̄ cōpletoriū ipso die octaue. qd̄ videt̄ ad diem sequentē ptinerē. Nullum tn̄ p̄dictoꝝ pt̄ fieri tp̄e special' in terdicti. Nona regula. In fe stiuitatib⁹ q̄ttuor p̄dictis nō possunt sani pcipere corpus xp̄i. nec etiā hoīes mortui se/peliri. ſm Jo. an. ī nouella in dicto. c. alma. Et notant̄ hec de sepulturis. eos qui. in cle. in glo. que hoc dicit. Et ideʒ Hosti. in. c. ꝛ plantare. de pri uilegijs. sup ℣. defunctoruʒ. q̄uis Jo. cal. tenet ꝯtriū. cui⁹ dictū nō p̄ualet tanq̄ȝ singl'a re. Decima regula. Tp̄e gene ralis interdicti possūt ista sa/cramēta ꝯferri. baptism⁹ par uuloꝝ ꝛ adultorū. pn̄ia taʒ sa nis q̄ȝ infirmis. viaticum seu corp⁹ xp̄i p infirmis tm̄. ꝯfir matio ī frōte ꝛ ꝯsecratio cris/mat' feria q̄nta magna p epm̄ vt notat̄ in glo. magna. super ℣. sacramētis. ī dicto. c. alma. Undecima regula. Licet q̄/dam antiq̄ vt Petr⁹ de samp na ꝛ alij opinabant̄ tp̄e gene/ralis interdicti in eccl'ijs nō sup̄dicto ñ posse celebrari di/uina: nisi a p̄prijs clericis ec clesiaꝝ. s. vt nō nisi in eccl'ijs parochialib⁹ plebani cū vica rijs deberēt celebrare diuina submissa voce: ꝛ ianuis clau/sis: ꝛ q̄ clerici extranei ñ pn̄t ibi celebrare nec eis interesse. tn̄ ſm Jo. an. in nouella. c. al/ma. pn̄t extranei cl'ici hec oīa facere: q2 nimis durū est q̄ be neficiat⁹ vni⁹ eccl'ie in alia tūc celebrare nō possit. ꝛ ī his ſm ipm̄ nimis emungit vel elicit sanguinē. imo ſm Jo. cal. qd̄ plus est pn̄t clerici diuersarū eccl'iaꝝ ſm ꝯsuetudinē quaʒ habēt ꝯuenire in festiuitatib⁹ vel dieb⁹ certis anniuersario tp̄e interdicti seruata forma decretal'. alma. s. vt submissa voce celebrent: ꝛ sine pulsu. et ianuis clausis. Hec Jo. cal. ī tractatu d' int'dicto. q. lxxv Duodecima regl'a. Qn̄ eccle/sia special'r est interdicta. tūc sia special'r est interdicta. tūc in eadem in his dieb⁹. s. quat tuor festiuitatib⁹ ꝛ alijs durā te interdicto non poterit cele brari: etiā bassa voce ꝛ ianuis clausis. sed extra eam in loco alio etiam posset alta voce ce lebrari sub tentorio vel ī alia ecclesia: si ẽst ibi nō interdicta ſm Joh. an. in nouella dicti

capituli. alma. Tredecima regula. Interdicto populo vel vniuersitate et nõ loco nec ecclesia: poterunt clerici ianuis apertis ꝛ pulsatis campanis singulis diebꝫ alta voce celebrare. interdictis tñ ꝛ excommunicatis expulsis. cuꝫ hoc nõ sit ꝓhibitũ: sed interdicto loco nõ põt ibi celebrari nisi modo sup̄ expresso. ergo illa que ibi dicta sunt intelligenda sunt de locali interdicto. qñ loc⁹ est general'r interdict⁹ Quarta decia regula. Existẽs culpabilis: vtputa ꝯsiliarius vel ꝓcurator vel capitaneus. cuius consilio vel auxilio latum est interdictum. licet ab eo cautio recipiat' de satisfactione: ꝛ ei pnia iniungat'. nõ tñ ꝓpter hoc relaxabit' interdictũ nisi ꝑncipalis satisfecerit. quo satisfaciente tolletur interdictum. ꝑ glo. dicti. c. alma. sup ℣. relaxatio. Quintadecima regula. Et si in periculo mort' aliquis interdict⁹ accipiat penitentiaꝫ tempore interdicti: ꝛ iuret stare mãdatis eccl'ie. non tñ admittitur ad eccl'iasticam sepulturã: cũ hoc sit ꝯtrarium iuri. de pe. ꝛ remis. ꝙ in te. ꝫm Johẽm de deo. Sedecima regl'a. Tempore interdicti nõ debent audire ꝯfessionem illi quoꝝ culpa vel dolo latum est interdictum. vel qui ꝓbuerunt consilium: auxiliũ vel fauorem nisi ꝑus satisfecerint vel de satisfaciẽdo dederint idoneã cautionem: vel si hoc nõ possunt saltẽ iurabunt ꝙ cũ poterint satisfaciant ꝛ ad satisfactionẽ faciendã per illos qui tenent' dabunt ꝯsilium auxilium v'l fauorẽ: ꝛ laborabunt ꝓ posse. nõ tamẽ erit relaxatio interdicti: vt in dicto. c. alma. Decimaseptima regl'a. Tempore interdicti nõ dñt decedentes tã clerici ꝙ̃ laici extrema vnctione inungi. de pe. ꝛ remis. ꝙ in te. Decimaoctaua regl'a Tempore interdicti possunt matrimonia ꝑ interdictos cõtrahi: tamen sine solennitate. q₂ etiam ab excõmunicat' cõtracta tenent. vt de eo qui duxit in matrimoniũ. significasti. Ita notat Jo. an. in dicto ca. alma. in glo. super ℣. sacramenta. Johes tamen ð lignano dicit ꝙ in festo assumptionis marie potest matrimoniũ solenniter benedici. Decimanona regula. Licet ꝫm quosdam tempe interdicti poterit vna cãpana pulsari pro cõuo

tandis canonic; ad horas canonicas: vt dicit dñs aluar⁹. melius tñ ꝛ securius est si nõ pulset: ne populus relaxationem credens interdicti conueniat ad diuina. vt dicit Joh. caldarini. Uicesima regula. Tempe interdicti pt campana pulsari ꝑ dicenda oſone ꝑ pace. s. p̄ aue maria. siue ð mane siue de sero: ſm Joh. calð. Uicesimaprima regl'a. Tempore interdicti clerici possũt ad vlteriores ordines ꝓmoueri. sed nõ specialiter interdicti. Laici vero interdicti non possunt promoueri. Uicesimasecunda regula. Tempore interdicti. licet laici sepeliri nõ possunt in cimiterio. etiaȝ qui nõ dederũt causam interdicto. possunt tamẽ clerici sepeliri: sȝ sine pulsu campanarum et sine omni solennitate. de pe. ꝛ remis. ꝙ in te. Potest tamen submissa voce pro clericis decedẽtib⁹ dici requiem et vigilie: ꝛ orare ianuis clausis: prout notauit Bartholomeus de pis. in summa sua ð interdicto. §. iij. Idem dicendum est de laicis qui nõ dederunt causam interdicto. vel si dederunt sufficienter emẽdauerunt ꝛ penituerunt. Nam pro talib⁹ potest orari in secreto. ꝛ eorum mortuaria sunt recipienda: licet nõ sepeliantur in cimiterio: quia tales sũt in statu saluandoꝝ: ſm dominũ Aluarũ. Dicit tñ Joh. an. in clemẽtina. i. ð sepul. ꝙ hoc intelligendũ est de mortuarijs que ipse moriens reliquit loco interdicto: vel etiã de illis que postea data sunt cum fuerunt sepulti in cimiterio post relaxatum interdictuȝ. De funeralib⁹ vero que dantur cuȝ funere sepulto defuncto tempore interdicti nõ putat clericos licite recipere posse. quia videt̃ ꝑticipare delicto. Idẽ dicit Stephanus. Et addit Jobes andree ĩ nouella in fine glose magne. ꝙ si recipiuntur nõ tenentur soluere quartam. vt in. cle. duduȝ. ð sepulturis. ibidẽ. Pro quo allegat Oldradum inducenteȝ legẽ. ff. pro socio. cum dudum. vbi socius omniũ bonoꝝ non cogitur cõferre ea que ex causis prohibitis acquisiuit. Uicesimatercia regl'a. Sepulti extra cimiterium in quibus apparuerunt signa contritõnis tempe interdicti. relaxato interdicto sepeliunt̃ in cimiterijs. si autẽ fuerint sepulti in

cimiterio nō sunt relaxato in terdicto extumulandi ꝭm do minū aluaruȝ. Uicesimaq̄rta regl'a. Qn̄ terra aliqua singu lariter est interdicta in penā ⁊ si ex eis multi nō deliquerint vel forsitan vniuersitas vl' ma gna ps: vel forte delic̄t dn̄s. ⁊ in h̄ tunc puniunt̄ parochi ani: nō pn̄t in aliena eccl'a etiā non interdicta alibi eligere se pulturā nisi forte etiā ex p̄ui/ legio. vt de p̄uil'. vt p̄uilegia. Si vero est interdicta ꝑpter delictū clericorum tm̄: vel ꝑ/ pter hoc q2 violata fuerit: tūc parochiani possunt in alia n̄ interdicta eligere sepulturam ⁊ audire diuina. Hec Inno. Uicesimaquinta regula. Si alicui ꝑsone concessum est vt tempore interdicti possit cele brare aut audire diuina voce submissa. tūc eius familiares ad audiendum cum illo ⁊ cele brandū sibi admittunt̄. in ab sentia tn̄ dn̄i tales familiares hoc facere n̄ possunt ꝭm Jo. an. in nouella. de p̄uilegijs. li cet. li. vi. Non sic autem de fa miliarib9 alicuius collegij. q2 nisi priuilegiati fuerint nō ad mittantur. Tali enim cōcessi one gaudere nō potest qui de dit causam interdicto. vel cu ius consilio: culpa: fraude: do lo latum est interdictum. vt d̄ priuilegijs. licet. li. vi. Fami liares aūt intellige non soluȝ ꝑpetuos s3 etiā mercēnarios: ꝭm Archi. Illi etiam qui suc cesserunt alijs qui nō fuerūt tempore dati priuilegij sed ex causa necessaria sūt assumpti censentur familiares: ꝭm Egi dium de cremona. sed non illi q̄ volūtate nuda sunt assum/ pti. Uicesimasexta regl'a Tē pore interdicti possūt episco/ pi quocūq3 ierint coram se fa cere celebrare diuina. s3 tamē submissa voce ⁊ ostio clauso. vt de priuilegijs. li. vi. in vlti ma glo. nec possunt per alios dyocesanos in eoꝝ dyocesi ꝓ hiberi. ꝭm Jo. an. in nouella ibidem. Uicesimaseptima re gula. Religiosi exempti in ca pellis suis quas habent in lo cis nō exemptis temꝑe inter/ dicti non possunt facere nec ꝑ se celebrare diuina. vt de pri/ uilegijs. autoritate. li. vi. Ho die autem religiosi violentes interdictum positum ꝑ sedeȝ apostolicam vel ordinarium loci vel generalem cessationē diuinorum factam per pro/ uinciale concilium sunt ex/ communicati ipso facto: non

obstantibꝰ ꝑuilegijs et exem/ptionibꝰ quibuscūqꝫ. ꝑ clemē tinam ꝑmā. de sen. ex. Vicesi maoctaua regula. Tempore interdicti non licet secularibꝰ extra ecclesiā auscultare seu audire diuina que fiunt in ecclesia. nec licꝫ fenestras nec foramina facere ad videnduꝫ in figura hm̄oi diuia et corpus christi. vt colligiť de peni. ⁊ remis. ꝙ in te. de sen. excom. c. i. in cle. Vicesimanona regula Clericus nō solū celebrās sꝫ etiam agens aliqđ in suo officio publice tempe interdicti violat interdictum. Vn̄ non solū cantans missam vt sacerdos: sed etiā afferens calicem vt subdyaconus violat interdictū. Similiter celebrando ꝑncipaliter vesperas vel ma/tutinū. xi. q. iij. si quis epūs. Idem Guilhelmꝰ in speculo ti. ij. §. iuxta ꝓpositionis. ꝟ. quid si. Si q̄s tn̄ interest di/uinis etiā cantans cum alijs: nō tamen agēs in suo officio nō credit Hosti. talem irregularitatem incurrere vel suspē sionem: nisi faceret ex cōtem/ptu. Clericus tamē in mino/ribus agens in suo officio ir/regularis est ꝺm ipsuꝫ. de pri uilegijs. tanta. ⁊. c. fi. ꝑ Inno. Tricesima regula. Tempore interdicti potest mensa bene/dici similiter aqua cū sale sub silentio. nō tamē sacerdos populum debet aspergere pub/lice. si tn̄ aspergat non est irre gularis. quia aspersio non est alicui ordini annexa. non ob/stāte dicto Innocētij ⁊ Guil helmi in speculo. qꝛ loquunť ꝺm antiqua tempora. Hodie autem ex quo permittiť missa sub silentio: quod maius est: ergo ⁊ benedictio aque qđ minus est. Tricesimaprima re/gula. tempe interdicti clerici bini ⁊ bini exꝑssa voce horas dicētes ambulādo vľ sedēdo in eccľia vel iuxta eccľiam vel alibi vbi ab astantibꝰ laicī audiunť credunť violare interdictum: ꝺm Iohānē caldarini. Ex q̄ sequiť ꝙ tunc clericus volēs dicere horas debet a se remouere familiam laicalem. pōt tn̄ cum alio clerico dicere horas in secreto vbi a nemīe audirenť. Tricesimasecunda regula. Tꝑe interdicti pn̄t tā clerici q̄ꝫ laici publice orare ꝑuatas orones in eccľia nisi ip/sis specialr̄ esset ꝓhibitus in/gressus ecclesie ꝺm monaldū. Melius tamē faciunt clerici abstinētes ab orone cōmuni

cum laicis pp̄ter suspitionē. Illi tn̄ qui sunt pp̄ter culpā interdicti vl' excōmunicati n̄ possunt in eccl'ia orare. imo nec eccl'iam intrare: f̄m arch. xi. q. iij. si quis. Si tn̄ excōicatus est in eccl'ia sed nō orat nō videt Innocen. quare nō possum eo p̄sente orare: cū nō cōmunico sibi in orōne. Ita recitat Archi. xi. q. iij. sicut. q̄ ego in eadem domo p̄ meo negocio ⁊ ille p̄ suo nō sibi cō munico. Sed si in eodem ne gocio vtputa ambo imus ad regem ad petendum p̄ aliquo tunc dico ꝯmunicare. Dicit insup̄ ibidem q̄ possum cū ex cōmunicato in eadem came/ra comedere: sed nō in eadem mensa. sil'r dormire sed nō in eodē lecto. Tricesimatercia regula. Licet tp̄e int'dicti lai ci pulsantes funeri vel p̄ alia causa nō fiunt irregl'ares: nō tn̄ habeant orōnē. Tn̄ ex quo violant p̄ hoc interdictū: gra uiter sunt puniēdi: f̄m Inno. ⁊ Hosti. Clericus tn̄ pulsans tp̄e diuinoꝝ irregular's ē. Se cus si ibi non celebrant' de fa cto diuīa. Tricesimaquarta regl'a. Tp̄e interdicti possūt p̄lati excōmunicare et absol/uere: cū hoc sit iurisdictōnis: sed nō cum solennitate. i. sine stola psalmis ⁊ oratōnibꝫ. nec possunt excōicatū in eccl'iā introducere. q̄ꝛ hoc ē ordinis. vnde hoc faciens est irregula ris f̄m Innocentiū ⁊ Hosti/ensem et Guilhelmum. Nec etiam possunt mulieres post partum introducere in eccle/siā f̄m Bern̄. quod intellige cū psalmis ⁊ orōnibꝫ. possunt tamē introducere tn̄ p̄missa confessione nihil dicēdo: nec stola vtendo. Tricesimaquin ta regula. Tempore interdi/cti specialis quando ecclesia est specialiter interdicta pōt in ea baptisari et crismari. ho nestius tamē hoc fieret extra pp̄ter suspitionem crismatis. Tricesimasexta regula. Sa/cerdos celebrās submissa vo ce et ianuis clausis tempore interdicti potest habere secū vnum scholarē ad hoc depu tatum ad ministrādū sibi: f̄m Inno. de sen. excō. nuper. de quo etiam p̄ Archid. xi. q. iij. sicut apostoli. Caueat sacer/dos tn̄ ne vocet aliquos litte ratos laicos d̄ sua parochia sibi ad ministrandum. hodie istum: cras illū ⁊c. q̄ꝛ hoc essꝫ in fraudē interdicti. vn̄ solū magistrū scole vel campana

orem qui sibi cõsueuit mini strare .p tũc tm̃ habeat. ⁊ hoc siue sit clericus siue mister. et ipo recedẽte p̃t aliũ substitue re. dum tñ sit de loco nõ inter dicto. ẞm Johem cal. Si tñ laicus ministrat sacerdoti qui nõ fuit añ ꝟ suus mister: licet nõ sit irregularis tñ grauiter peccat. potest tñ sine dispensa tione .pmoueri penitentia p̃/ acta. Ubi tñ sunt p̃les sacer/ dotes meliꝰ fieret si vnꝰ alteri mĩstraret exclusis clericis vel campanatoribꝫ si cõmode fie ri põt. Ista est intẽtio Johis calda. in suo tractatu de inter dicto. Tricesima septima re/ gula. Tempore interdicti nõ potest sacerdos officium pro baptismo ĩ sabbato sancto fa cere cum solennitate. Crisma tamen in die cene potest confi ci. nec etiaꝫ fiat bñdictio can/ delarum in purificatõne. aut etiam palmarũ in dñica pal/ maruꝫ ẞm Johem cal. nec cõ secratio eccl'iaꝝ: altariuꝫ ⁊ ca/ licum nec etiam viaticorum. Tricesima octaua regula. Li cet tempore interdicti potest dari viaticum id est corpꝰ xp̃i sanis damnatis ad mortem. nõ tamen intrantibꝫ mare vl' pugnantibꝫ in bello: aut ob/ sessis in ciuitate: nec etiã pre/ gnantibꝫ mulieribꝫ partui vi cinis. cum ẞm Johem calda rini ⁊ Johem andree nõ pos/ sunt in hoc casu dici deceden tes quibꝫ solum hoc p̃mittit a iure. Si tamen p̃gnãti mu lieri imminet graue p̃iculum vt quia p̃ fetum in vtero fati gata laborat graui infirmita te: de qua verisimiliter timet: potest .pcurari sacramẽto. dũ tamen hoc in fraudẽ non fiat Hoc videt velle Joh. calda/ rini: dum dicit. nisi periculuꝫ ĩmineat. Tricesima nona re/ gula. Tempe interdicti põt verbum dei omnibꝫ indifferẽ ter taꝫ interdictis q̃ꝫ nõ inter dictis q̃ꝫ etiam excõmunica/ tis predicari. ꝺ sen. excom. re spondeo. Indulgentie auteꝫ que dant hominibꝫ audienti bus p̃dicationem: excõmuni catis ⁊ interdictis .ppter quo rum culpã latũ est interdictũ nõ sunt dande: cum eaꝝ capa ces nõ sunt donec absoluant ẞm dñm aluaꝝ: ⁊ vt etiaꝫ p̃ ꝟ cõpungant. Et potest etiam dari exhortatio: sed tempore exhortatõnis debent exire in terdicti et excõicati culpabi/ les: qui nõ sunt capaces con/ fessionis generalis que ibi fit

et etiã cũ exhortatio fit nõ de bem⁹ cũ excõicatis orare. põt etiã pulsari cãpana ꝓ hortando seu vocãdo pp̄lo ad ſmonẽ. tuti⁹ tñ est dimittere pulsum ⁊ dicere populo certã horam puta ꝑmã vel terciã qua ꝯuenient. Quadragesima regula. Tpe interdicti põt corp⁹ xp̄i portari ad infirmũ per sacerdotẽ cũ cãpana ⁊ lumie ꝓcedentib⁹: põt etiã dari i pñtia astantiũ. vt dicit Joh. cal. Indulgẽtie tñ q̄ ꝯcesse sunt seq̄ntib⁹ ⁊ comitãtib⁹ corp⁹ xp̄i nõ sunt dãde excõicatis ⁊ interdictis culpabilib⁹. s₃ aliis oib⁹ q̄ nõ dederũt cãm interdicto ſm Aluar. ⁊ Jo. cal. q. xxvij. Quadragesimaꝑma regula. Licet tpe interdicti clerici nõ sepeliant aliquẽ ꝓpriis manib⁹: tñ si ꝑmittãt solũ itercedere ⁊ sepelire i cimiterio incurrũt penam clemẽ. eos q̄. de sepul. s. excõicationẽ ipso facto Et si sunt exempti etiam adhuc est suspẽsus ab ingressu eccl'ie: vt de ꝑuil. epor. li. vi. Quadragesimasecũda regl'a. Interdicto loco q̄diu quis ibi morabit ipso recedẽte relaxabit: ⁊ non est necessaria alia relaxatio. vt de vsur. c. i. i glo. q̄diu. lib. vi. Quadragesima tercia regl'a. Interdicta terra alicuius dñi: intelligit de terra que ẽ sua quo ad dñium iurisdictionis: ⁊ quã tenet i feudum vel emphiteosim. ⁊ quã habet noie dotis vxoris sue. et illa quã habet i vsufructũ. S₃ pignorata nõ intelligit: si dicit interdico terram tuã. Secus si dr. terram istã quã tenes in pignore: vt si habet terras in diuersis ꝓuinciis ꝓ parte ⁊ ꝓ indiuiso. omnes ille partes subiacẽt interdicto. s. et si terram istam vendidit vł ꝑdidit nõ ꝓpter hoc tollitur interdictum: sed si nouam acquirit illa nõ intelligit interdicta. Hec Johes caldarini. q. xxviij. Quadragesimaq̄rta regula. Si clericus tempore interdicti interest diuinis ex quadam simplicitate: non est irregularis. sed si facit ꝯtemnendo vel prestando autoritatem vel faciendo coram se celebrare est irregularis ſm Johannem caldarini. questione xxix. Quadragesimaquinta regula. Interdicto collegio seu vniuersitate: postea fact⁹ aliquis de vniuersitate interdictus censetur: ſm Johannes caldarini. q. xxix. Quadragesimasexta regl'a. Clericus

nō seruans interdictuꝫ. vt pu
ta celebrās in loco interdicto
scienter vbicunq; irregularis
efficit. ⁊ est suspēsus. de cleri.
excōmunicato mistrante. po
stulante. §. vlti. de sen. excō. is
q. li. vi. Et h teneas fm arch.
xi. q. iij. si qs. etiā si nulla snia
sup hoc sit lata. vt d cle. excō.
minis. aplice. ⁊ de postu. pla.
c. ij. Qui enim celebrat ī loco
interdicto non a canone sed a
latore intelligit esse suspēsus.
vn cū sit irregularis non pōt
dispensari cū eo. vt dicit ibi/
dem Archi. Talis etiā nō pt
eligere nec eligi. vt de psuetu
dine. cū dilectus. §. qua nob.
⁊ ī dicto. c. is qui. Nec postu/
lare. de postu. c. i. Nec benefi
cia conferre. de pces. pben. qꝛ
diuersitatem. et de exces. pla.
quia tanta. imo remouēdus
est a suo beneficio. de cleri. ex
com. minis. postulasti. §. vlti.
Quadragesimaseptia regu/
la. Celebrās sciēter in aliqua
eccl'ia que n ppꝛie dicit inter/
dicta sꝫ potiꝰ violata seu pol/
luta semine aut sanguine: nō
incurrit irregularitem. de sen
ten. excō. is qui. li. vi. vnde ta
lis grauiter peccat. vt ibideꝫ
dicitur. Ideꝫ wilbelmus in
speculo ti. ij. §. iuxta ppositi/
onis. v. illud quoq;. ⁊ Bersi.
de puil. tuaꝝ. in glo. Ideꝫ di
cit wilbelmus. Si epus pro
pter patronoꝝ discordiam
clauserit eccl'iaꝫ celebrans in
ea non fit irregularis. secus si
dꝛ. interdico talem ecclesiam.
qꝛ tūc fit irregular. Quadra
gesimaoctaua regula. Cele/
brans in eccl'ia nō interdicta
psentibꝫ psonis interdict vel
excōmunicatis licet guit pec
cat celebrando coram eis. nō
tamen fit irregularis. qꝛ hoc
nō habet in iure. Sed tamen
talis fm Archi. xi. q. iij. sicut
apostoli. censeri debet sicut il
le qui cōmunicat excōmuni/
cato in orone. qui tm minori
excōmunicatōne est excōmu
nicatꝰ. ⁊ de isto cōstat qꝛ non
est irregularis. vt de cle. excō
municato ministrāte. Si ce/
lebret. Nam hec interptatio
siue extensio d irregularitate
nō est facta vsq; ad excōmuni
catos siue celebrantes coram
excōmunicat. imo ecōtra sta
tutum est q nō sunt irregula
res. Et cuꝫ ista irregularitas
nō fit nisi p pstitutionē eccl'ie
⁊ de celebrantibꝫ coram excō
municatis non sit statutuꝫ q
sint irregulares: nō debent ha
beri p irregularibꝫ. fm Inno.

p

qui ita notauit de exces. pla. c.si. Si tñ talis ingerat se secundo officio suo. sicut prius erit irregularis. vt dicit glo.ij. de sentē.excom.is qui.lib.vi.
Quadragesimanona regula.
Si publice excōicat⁹ vel int̄dict⁹ ppt̄ culpā intrat eccl'iaȝ oēs debent exire si cōmode ñ pōt expelli. xxiiij.q.i.omnes qui.⁊.xi.q.iij.sicut.in glo.si ḡ Sacerdos tñ ꝓpterea nō dimittat missam inexpletā si iaȝ incepit canonē debet cōmunionem cū sequētib⁹ orōnib⁹ in sacristia sumere. Si autē occult⁹ sit ille ꝗ scit eū solus caute exire debet. ita tñ ꝙ crimen non ꝓdat. Facit ad h̄. vi.q.ij. si tantū.⁊ q̄d ibi notat̄ ī ꝑma glo.
Quinquagesima regula.
Quilibet q̄ntūcūq₃ exempt⁹ celebrās sciēter siue ī loco int̄dicto: siue coraȝ ꝑsonis interdict̄ ab ordinarijs delegatis vel a iure. silr̄ recipiens interdictos publice ad diuīa officia siue sacramenta siue sepulturā est interdict⁹ ab ingressu eccl'ie vltra alias penas ī iure positas. vt de priuilegijs.ca. epoꝝ.li.vi. Et si se ingerat officio suo sicut ꝑus fit irregularis. vt de sen.ex.is ꝗ.lib.vi. Et ñ intellige ꝙ isti sic delinquētes in oīb⁹ ꝑdictis casib⁹ tñ puniāt̄ pena interdicti ab ingressu eccl'ie. sed ꝙ vltra penas alias ista eis infligit̄. vñ licet celebrās ī loco int̄dicto vt supra dictū est in casu non ꝯcesso fit irregular̄. d̄ sen.ex. is ꝗ.li.vi. tñ vltra illā penā irregularitatis ꝓhibet̄ sibi ingressus eccl'ie.q̄d non fit alijs irregularib⁹. Silr̄ celebrans corā excōicato vl' int̄dicto publice.licet nō fit irregular̄ ꝑ/ma vice:tñ incidit excōicationem minorē:vt de cleri. excō. ministrāte. Si celebret. Vñ posset pnīa pacta post h̄ ministrare in eccl'ia. si non est pena istius capituli que tñ obstat eis. q₃ tales nō possunt ministrare in eccl'ia quantūcunq₃ peniteant:cuȝ nihilomin⁹ est eis ingressus eccl'ie int̄dictus: donec de trāsgressione hmōi ad arbitriū cui⁹ sniam ꝯtempserunt satisfaciāt cōpetēter. Licet autē ista ꝓcedant quo ad exemptos:vt dicunt ꝗdā. tñ quo ad illam ꝑtem.s.de admissione diuinoꝝ Johes monachi. Archidyaconus.⁊ Jo hannes andree in nouella dicunt nō exemptos non ligari ista pena. vñ ipsi volūt ꝙ non exempt⁹ admittēs interdictū

ad diuina officia nō incurrat hanc penā.s.vt non arceat ab ingressu eccl'ie.lic3 peccet grauiter.vt dictū ē.qđ pbat Jo. an. in nouella dicti ca. epoꝝ. ↄcludens post multa ꝙ exēꝗ nō pōt exempt⁹ suffragari ignoscant sibi sciētes ꝙ ocul⁹ ipsorum nequā nō erit: cum etia3 habeāt maiora remedia p minore sup absolutiōib⁹ ꝛ dispēsationib⁹ ipsis ab apl'ica sede ↄcessa: ꝛ cōpromissiones que facile suis maiorib⁹ circa talia fieri solent. Hec ille.

De irregularitate.

Ad habendam aliquā noticiā de irregularitate notande sunt alique regule pri⁹ pmissa breui descꝑtione irregularitatis. Sciendū igit̄ est ꝙ irregularitas est nota.i. infamia vel impedimentū canonicum ex vicio seu defectu pueniens.qua ꝗs pbibet̄ ad eccl'iasticos ordines pmoueri: ꝛ in eisdem ministrare. Ita diffinit wilhelmus durandi in speculo. titulo de dispensationib⁹.§.iuxta.de ppositionis. Dicit̄ autem canonicum impedimētū.qꝛ ortum habet a iure canonico. lic3 inceperit a veteri testamēto quo ad aliqua.qꝛ dictum ē dauid. Nō edificabis mihi templum:qꝛ vir sanguinis es.i.Paral'.xxviij.c.ꝛ in cano.xlix.di. Hinc etenim. vbi habet̄ ꝙ in leuitico etia3 multi a sacerdotio repellebant̄ pp̄ter defectus naturales.sicut pp̄ter scabiem ꝛ gibbositatem ꝛc̄. Et dicit̄ irregularitas ab in qđ est sine: ꝛ regula. quasi contra regulā ecclesie natus.siue propter factum vel defectu3 extra ecclesiam positus. Sumitur aūt tripliciter. Primo pro defectibus qui sunt in homine sine peccato. puta qui est bigamus vel maritus vidue.vl' illegitimus:ꝛ huiusmodi.vt đ renūciatione.nisi cū pridem. §.psone. Secundo dꝛ irregularitas psone.vbi generaliter pbibet̄ quilibet ordinari vel celebrare in ordine iam susce pto sine dispensatiōe domini pape.ne patiat̄ defectū ꝛc̄. de quibus infra patebit. Tercio dicunt̄ irregulares omnes illi qui non possunt remanere in susceptis ordinib⁹. nec ad maiores pmoueri:etiā post actā penitentiā: sine dispensatōne domini pape ꝛ aliorum prelatorum. de quo dantur regl'e.

De irregularitate

Prima regła. Oīs furiosus
ebriosus illitterat⁹ impudic⁹
ꝑcussor litigiosus neophic⁹.
⁊ generaľr q̄libet in membris
naturalib⁹ defectuosus irre/
gularis est ad sacros ordines
suscipiēdos.ptꝫ h̄ in decre.la
te incipiēdo a.xxvi.dist. vsq̄
xlix.ꝑ totū. vbi ista singillatī
ꝓbant̄. Secūda regła. Accu
sans vel deferēs aliquē de cri
mine corā iudice,ꝓ quo pena
capitis debetur vel trūcatio
mēbri irregularis est.v.q.vi.
delatori.et.vi.q.i.in sūma.de
accusa.accusasti.Tercia regu
la. Percutiens aliquē siue in
ꝓpria ꝑsona siue ꝑ aliū ei⁹ mā
dato.si sequatur inde homici
dium vľ mēbri mutilatio si h̄
facit absq̄ ineuitabili necessi
tate irregularis est. de homi.
p̄sbiteri. ⁊.c. Petrus.l.di.mi
ror.Quarta regula.Percuti/
ens absq̄ mortꝭ ꝑiculo vľ san
guinis effusione vľ trūcatio/
ne: habens ad h̄ ptātem non
est irregularꝭ.vt de raptorib⁹.
ī archiep̄atu.⁊.xxiij.q.viij.se
pe.Quinta regła. Iudex ac/
tor vel ꝓcurator notari⁹ siue
dictator vel ꝓmulgator si in
membris secuta ē mutilatio
irregularis est.l.dist.si q̄s.ne
clerici vľ monachi.sententiā.
de homici.postulastis.l.di.c.
i. Et generaliter purgationeꝫ
vulgarē que fit in torneamē/
tis vľ alio mō.⁊ quecūq̄ vin
dicte sanguinis autoritatē be
nedictionē seu patientiaꝫ sui
exhibentes: irregulares sunt.
d̄ exces.p̄la.ex lr̄is. Sexta re
gula. Licet cleric⁹ nō debeat
interesse vindicte sanguinis:
si tn̄ ex sola curiositate vel le
uitate īterfuerit vbi latro su
spendit̄ vel vbi quis in duel/
lo occidit̄:licet peccet ḡuiter.
nō tn̄ fit irregularꝭ: si nec au/
xiliū vel ꝯsiliū vel autoritatē
p̄stiterit:ƀm wilbelmū in spe
culo ti.de dispēsatōe.§.iuxta
ꝓpositōis. Septima regula
Iudex vel officiaľ seu aduo/
catus q̄ tractauerit cām cri/
minis dātes operā vt sāguis
effunderet̄.licet nec mors nec
sanguis effusio fuerit subsecu
ta irregulares sunt.p̄t tn̄ ī ta
lib⁹ ꝑ ep̄m dispensari ƀm wil
helmū.siľr cū illo q̄ nō ex offi
cio suo sed ex odio dedit ope/
ram ⁊ fecit qđ potuit vt occi
deret̄.nō tn̄ occidit̄ vľ mutila
tur.indiget ei taľ dispēsatiōe
ƀm wiľ.Octaua regła.Exer
cēs artē cyrurgie si ꝓpt̄ impe
ritiā ⁊ negligētiā ei⁹ sit mors
subsecuta ab incisiōe adustio

ne vel potione quā dedit infirmo: irregularis est. vt de homicidio. tua. §. i. Si tñ pe rit⁹ existens fleubotomat sanguinē vel secat adhibēs oēm diligentiā nō est irregularis. etiā si mors fuerit subsecuta. q2 poti⁹ p̄sumit casu et culpa patientis euenisse. xxiij. q. v. de occidendis. Sec⁹ si p eius negligentiam ſm wilhelmū. Nona regula. Licet laic⁹ exercēs artē cyrurgie ñ fiat irregularis. si nō ꝑpter ei⁹ incuriam multi obierūt. cleric⁹ tñ si sub ei⁹ cura aliq̄ etiā p̄ter eius culpā obierūt irregularis est ſm Inno. q̄ hec notauit in. c. tua. de homici. ne cle. vel monachi. sniam. Decima regula. Extrahens sagittam vel telū vel gladiū infixū in corpe alicuius. si ꝑpter hoc vulnerat⁹ citius morit: irregular est. de homi. tua. Undecima regula. Custodiens infirmum et dās ei bibere impite. vel aliq̄d aliud ꝯtra ꝯsiliū medicoꝝ faciēs ꝑpt qd mors sit subsecuta irregularis fit ꝑpter imperitiā et negligentiā dissolutā. si tamē q̄s facit bona fide circa egrotū nō d3 esse facilis ad faciendā ꝯsciam scrupulosa3 q̄uis in aliquo sit erratum. si ibi non sit lata culpa cū negligētia dissoluta q̄ ꝓpe dolū ē. ꝛ hm̄oi scrupulū de facili deponere d3 ad ꝯsiliū sapient. Si tñ tanta culpa fuerit vel negligentia dissoluta. ꝛ certū est q2 mors fuit inde subsecuta. irregularitas cōtrabitur. Si vo nō sit certū tūc distinguendū est. aut eñi dubitat ꝓbabiliter ſm iudiciū medicorū: ꝛ tūc abstinēdu3 est ab officio. si aūt nō dubitat: tūc deposita erronea cōscia poterit administrare ꝛ etiā ꝓmoueri. als non. ſm Ray. l. di. hi qui arborē. ꝛ. c. sepe. Et ſm q̄dā solus papa cū talib9 dispēsat. Duodecima regula. Cōsulens aliquid vnde sequit homicidiu3 irregular est. vt si suasit iactū baliste: machine lapidis vel q2 q̄s iret ad capiendu3 castrum qd capi non potest sine hominis morte. vñ si sequit mors ex illo ꝯsilio irregular est ſm wilhelmū. Idem si facit vel cōsulit furtiue vel ꝓditionaliter capi castrū. si mors inde sequit irregularis est. q2 debuit verisilr p̄sumere hoc euenire posse. In talib9 enim punit qui remotā cām homicidio dedit sic̄ q̄ ꝓpinquā. vt notat de homicidio. p̄sbiter.

Tredecima reg'la. Mandās aliquē vberari. si vberās occidit vberatū: irregularis est q̄ mādauit. nisi expssisset ne occideret. de homicidio. significasti hodie. de homicidio. is qui mandauit. li. vi. in fi. vltime glose. Secus tñ de illo q̄ cōsulit aliquem capi. vt pura malefactorē. quia tūc non fit consulens irregularis. etiam si capiens occidit illum. quia hoc nō ɔsuluit. ar. ð homici. c. fi. Absit enim vt ea que propter bonum facimus: si pter voluntatē nostrā quicq̄d mali acciderit nobis debeat imputari. xxiij. q. v. de occidendis. semper tñ fit irregularis dans directe ɔsilium in mortem alterius. vt ne clerici vel monachi. sentētiā. Nec interest siue is cui datum est consiliuȝ statim fecerit homicidiū vel etiā diu post. nisi ṗus cōsilium reuocauerit et contrarium suaserit. vt de homici. Petrus. imo nisi firmiter et probabiliter credat q̄ post reuocationem ɔsilij nō reuocet is cui datum est ɔsilium a ꝓposito occidendi: necesse ē vt denunciet illi de cuius morte tractatū est q̄ caueat sibi. ī eo autem q̄ mandauit per se fieri homicidium: videt sufficere si consilium mandat tm̄. de regulis iuris. omnis res. vel si sciente eo cui mandatuȝ est iuit euȝ occidēdo. vt. xxij. q. i. Omne quod. vel parentelam vel amicitiā cum eo contrahat: licet ei hoc non significauerit. quia qui est certus certiorari non debet. de elec. inter vniuersas. Quartadecima regula. Consulens alicui vt occidat aliqueȝ: si ipse cui ɔsultum est occidere occidat ab illo occidendo: fm opinionem mitiorem non iudicatur ille cōsulens irregularis. Ratio: quia fines cōsilij excessit. ex quo egressus est ad occidēdum: nec sibi bene cauit. nisi excitaret eum ad occidenduȝ alium forte in tali loco vbi periculum esse posset: tunc esset irregularis. etiam si is cui cōsuluit occidatur fm wilhelmum vbi supra. fm rigorem tamē iuris bodie talis consulens irregularis est p Johannem andree in nouella. de homicidio. is qui mandauit. li. vi. Quītadecima regula. Si quis suadet alicui q̄ p patria vel p ꝓprio suo vel p iure suo vl' p iure eccl'e sue piculo se exponat. non ob h̄ fit irregula-

ris: etiam si ibi moriatur. xxiij. q. iij. p membris. et c. sequenti. Si tamen sciret vel crederet eum ibi moriturum: tunc videtur quod fiat irregularis: secundum wilhelmum. Si autem consulat quod indubitata morte se exponat pro honore christi vel fide vel statu ecclesie: non fit irregularis. etiam si mors inde sequatur. xxi. q. i. sunt quidam. xi. q. iij. non solum. Hac ratione excusantur inquisitores heretice prauitatis. scientes quod statim postquam aliquem pronunciauerit hereticum esse ille morti traditur. hoc etiam aliis multipliciter procurando. Ad hoc etiam accedit. xxiij. q. viij. legi. et q. v. Si audieris. Illi tamen clerici qui portauerunt ligna causa indulgentiarum ad hereticos comburendos irregulares sunt. nec cum eis dispensatur nisi per papam. Sedecima regula. Dans operam rei licite: vtputa edificando ecclesiam vel domum. adhibita omni diligentia quam potuit habere: si occidat aliquem casualiter non efficitur irregularis. Si tamen dat operam rei illicite. nec adhibuit omnem diligentiam quam debuit fit irregularis. vt de homicidio. lator. et c. ex litteris. et c. si dignum. et c. presbiterum. et c. continebatur. et c. ad audientiam. Hinc est quod medico operanti secundum regulas artis sue non imputatur ei si quis sub eo moritur. sed si negligentiam commisit consulitur sibi vt non promoueatur ad ordines. de quali. ordi. ad aures. Sed quid de illo medico qui vertit infirmum ad aliud latus vt citius moriatur. Respondeo quod irregularis est tam ipse qui fecit quam ipse qui consuluit. si ex hoc mors fuit subsecuta. quia forte via anhelitus concluditur. vel apostema rumpitur ex violentia motus vel suffocatur. Si autem non citius moritur ex hac causa: non fit irregularis: sed penitere debet de facto. Decimaseptima regula. Non solum est irregularis quis si ex eius percussione est mortuus aliquis. sed etiam si ex hac percussione infirmitatem contraxit vnde mortuus est. vt de homici. presbiterum. et c. ad audientiam. et. li. dis. studeat. Decimaoctaua regula. Defendens se in casu euitabili et occidens aliquem irregularis est. l. dis. si quis viduam. et talis ad superiora non ascendat. et in susceptis non facile dispensatur. Sed si necessitas fuit ineuita

bilis dat ꝯsiliū ei vt nō mini stret. l. di. de his cleric. nō tñ ꝓpter hoc deponit. imo i suo ordine admistrās tolerat de iure cōmuni absq dispēsatōe fm Laurē. l. di. qz tua. Sic loquitur de homi. c. ij. put ꝓsequit ibi Hosti. Et quidaz dicunt epm posse in tali casu dispensare: licet hoc nō possit fm Johannē de deo. q dicit solū papaz hoc posse. Hodie dz simpliciter irregularitatē nullaz incurrere ille q ꝑsonā suā defendendo i casu ineuitabili occidit. de homici. si furiosus. in cle. Decimanona regula. Infans furiosus cōmittens homicidiū nō est irregularis. vt in cle. si furiosus. de homici. Idē est de dormiēte si aliquē occidat: q tñ nō habuit ꝓpositum occidēdi eū. Vicesima regula. Potēs hoīem liberare a morte et nō faciēs irregularis est. qz q pōt defendere et nō defendit: occidit. de homicidio. sicut dignū. qd itelligo fm glo. ca. iiij. de sen. excō. de illo ad quē ex ptāte: ex officio vel dignitate ꝑtinet realit defendere: z nō simplr de quocūq. Ubi dicit ibidē glo. q si ego nō habeo aliquā potestatem video q aliquis vult verberare clericuz sine auxilio meo aut ꝯsilio ñ credo q sum excōmunicatus si nō ꝓhibeo illū. licz als forte peccem. qz nō defendo cū possem. Vicesimaprima regula. Retrahens a ꝓposito liberādi hoīez a morte irregularis est. qz quodāmō indirecte homicidiū cōmisit. l. di. si quis viduā. et de pe. di. i. ꝑiculose. Vicesimasecūda. Percutiēs aīo occidēdi latronē si ex aliquorū vulneribus latro obijt: irregularis est. vt colligit de homici. significasti. rñ. i. Idem etiam si nō ꝑcussit sz aliquid opis ipedit i morte ei9. puta qz latronē detinuit: vel ꝯ euz clamauit. als aūt si clamasset ꝯ eū nō i morte ei9 sz q capet vel detinuit eū. vel se leuez extendit: irregular nō e de morte eius. vl etiā fit in neglectu als si malicia ei9 ꝑpetret homicidiū. z idem si negligētia eius committat. l. di. hi q. Et ideo si clamat cōtra latronem siue eū capiat si als quocūq modo potuit itelligere ex clamore suo vel alio actu homicidiū sequi: irregular est. nisi forte faciat ꝓpt ꝑiculū corpis sui. vt si videt q aliquis eū occidere vult. tūc em pt bñ iuocare z clamare ꝓ auxilio. qz non

De irregularitate

ſintendit in alioꝝ morte͂: ſꝫ in
ſuā liberationeꝫ. Secus ſi h̄
faciat ꝓpt̃ ꝑiculū rerū ſuaruꝫ
ſi fuge p̄ſidio euadere pōt. de
homi. ſuſcepimꝰ. Uiceſima/
tercia reg̃la. Clericus ligans
cū ſocio latronem ſi poſtea ti
mēs ne occidat̃ a latrone ipſe
potius occidit euꝫ irregular̃
eſt. de homici. vbi ſupra. Ui
ceſimaquarta regula. Si cle
ricus nō valens aliter recupe
rare res ſuas tenet furē ne cū
rebꝫ fugiat donec euꝫ exhibe
at iudici vel eius auxiliuꝫ in/
uocet ad res ſuas recuperan/
das: non eſt irregularis. licet
poſtea fur a iudice puniatur.
dū intētio eiꝰ nō ſit corrupta
intendēdo ad furis mortē vel
mutilationē ⁊c̃. Idē dicendū
eſt ſi clericꝰ credit vel tradit ſe
culari poteſtati latronē petēſ
ꝙ euꝫ puniat citra ſanguinis
effuſionē. vel petēs rē ſubtra
ctam ſibi reſtitui ſi poteſtas ī
latronē animaduertat. i. pu/
niat eū morte: nō ꝓpter h̄ cle/
ricus erit irregular̃. vt de ho
mici. delatoris. li. vi. nec etiā
nocet illi ſi ad cōuincendū la
tronē tradidit interſignia. Et
idem ſi ſimpl̃r deponit q̄relā
de iniuriātibꝫ ſibi ⁊ eccl̃ie ſue
ꝯ̄uis tales vix abſqꝫ ſangui
nis effuſione valeāt coartari.
de homicidio. tua nos. §. vlt.
⁊. c. poſtulaſti. xxiij. q. iiij. ma
ximianꝰ. et. q. v. c. v. ⁊. c. vnū.
⁊. c. pena. Et hec oīa vera ſūt
qn̄ nō intēdit ad mortem. nec
hoc in animo gerit: ſed prote
ſtatur publice ꝙ citra ſangui
nis effuſionē caſtiget̃. nō eſt ḡ
irregularis curialiter agens ꝯ̄
fureꝫ. nō criminal̃r ad mortē
vel ſanguinē. licet eū iudex cā̄
ꝓbabili ſuſpendet ab officio
ſuo. vt de homici. poſtulaſti.
Ex q̊ vlteriꝰ ptꝫ ꝙ nullꝰ notā
irregularitat̃ incurrit q̇ ꝑ ex
tortores ſiue exactores alicu
ius curie curauit aliquē capi
ꝓpt̃ delictū tale ꝓpter qđ nec
mori nec mutilari poſſet. licꝫ
iudex inueniēs euꝫ alia cōmi
ſiſſe ꝓpterea ſuſpēdit eū. ſi tn̄
nec ille crediderit nec cogita
uit illud ꝯtigere poſſe. Uice
ſimaq̄nta reg̃la. Si iudex of
ficialis inſeq̄t̃ furē fugientē ⁊
q̄rit a me vtrū viderim illū. ⁊
ego ſciens ꝙ fur ille ad mortē
querit̃ inſtruo eum: ſi ꝑ meaꝫ
reſponſionē fur inuentꝰ eſt et
occiſus ſuꝫ irregular̃. Secꝰ
ſi nec ſciui nec ſuſpicatꝰ ſuꝫ ꝙ
ad mortē vel penā ſanguis q̄
rit̃. vn̄ ꝯſulit̃ ī caſu h̄ cū aliq̄s
ſcit aliquem ad mortem fuge

re nisi p alteraz de duab vijs nõ dz dicere p hanc nõ fugit. qz sic pderet eum p alterã fugientẽ. sz aut taceat aut q̃rentem curialiter euadat: dicẽdo nunq̃d ego custos illi⁹ suz. vl' alio mõ Uicesimasexta regl'a Si cleric⁹ q̃ egit ad res suas recupandas ex post facto ratum hz q suspensus latro est ⁊ h̃ sibi placet. si talis nullum ꝯsensuz habuit in mortẽ illi⁹: nec quicq̃ coopat⁹ est nõ est irregularis ẜm wilhelmũ. et h̃ si gaudet q maleficiũ est punitũ nõ aũt psona. cũ ẜm ipm irregularitas ex homicidio solo nõ ꝯtrahit nisi culpa vl' volũtas pcedat vel scandalũ sequat. vt notat. l. di. hi qui. et de homici. ex lr̃is. ⁊ c. veruntñ. Hodie vo iure cautuz est q si quis absq̃ mãdato meo manus iniecit in clericũ meo noĩe violẽtas. si hoc ratuz habeo excõicationis canonez incurro. ⁊ h̃ ppter ratihabitiõz q̃ retro trahit ⁊ mãdato cõparat. Si aũt hoc meo noĩe nõ esset factũ. licet ratuz haberẽ peccarẽ. sed nõ incurrerem excõmunicationez. vt dr expsse in. c. cũ q̃s. de sen. ex. li. vi. Ut itelligas pono tibi casuz. Aliq̃s amic⁹ vel seruitor tu⁹ sciens aliquẽ clericũ tibi fecisse iniuriã verbalẽ vel realẽ percussit. quẽ tu postea receptando magis amicũ habuisti vel gauisus es. ⁊ h̃ factũ cõmedasti vl' laudasti: tu es excõicat⁹ ppter ratihabitionẽ ac si mãdasses. Sed vn⁹ extrane⁹ percussit clericũ ⁊ tu audiens g̃tũ habes ⁊ gratularis de h̃. licet nõ es excõmunicatus: tñ peccas ad minus venialiter: ẜm Jo. an. ĩ nouella supradicti capituli. cũ q̃s. li. vi. Uicesimaseptima regl'a. Si quis mãdat capi vnũ clericũ d tribus sil' incedẽtib: ⁊ alios duos nõ grauari. sz mandatari⁹ excedit fines mãdati alios duos capiẽdo. iste mãdãs ñ erit excõicat⁹ ẜm Johem de deo. li. iij. suax questionũ. q. xiiij. Et rõ est. qz captio ꝯ volũtatẽ ei⁹ est facta. Petr⁹ tñ d sampzana. al's samsona: putat q d dãno tenet qd illi passi sũt. de iniurijs. c. si. xxiij. q. viij. ppterea. Ex h̃ infert p sil'e d irregularitate q irregularitas rõne homicidij nõ ꝯtrahit sola volũtate: nisi hõ actu occidatur. de homicidio. sicut dignũ. §. i. vbi de hoc in glo. ex corde. xv. q. i. si q̃s nõ iratus. Sed nec fit quis irregularis

pter solū homicidiū nisi culpa vel volūtas pcedat. vł als sequat scandaluz. vt notat. l. di. hi qui poris. de homi. ex litters. de clerico egroto. tua. Ex h dicto soluit qstio q querit an cleric q volebat interficere hoiem sz nō potuit: qz inuenit eū iam mortuū. qui volens nihilominus satisfacere ire sue amputauit caput mortui Dicendū q licet volūtas occidēdi fuit: tñ nō est irregularis fm Archi. xv. q. i. si quis. Rō: qz ad h q homicidiū cōmittat reqrit q hō animatus occidat. d homi. sicut dignū. xxxij. q. ij. Moyses: vbi aborsus fetus inanimati nō imputat ad homicidiū. sicut etiam notāt Aluar. Inno. Berñ. de homici. si aliquis. Uicesimaoctaua regła. Si quis in rixa mortuus est: nescitur tñ quis illum interfecit. licz fm quosdam. s. Johēz omnes irregulares sunt q ad pmotionem ad ordines pter incertitudinem. vt. xxiij. q. vlti. c. fi. tñ pbabilius est q in tali casu quilibet sue pscientie est relinquendus: fm wilhelmum in speculo. z Hosti. i summa. de homi. §. qua pena. Uicesima nona regła. Si amici mei occidūt aliquē mihi iniuriantē me inuito et ptra meaz phibitionem. mihi non nocet. vt d homici. Petrus. iij. q. iij. qui a psulat. Idez est si me ignorante. de symonia. nobis. z. c. de regularib. Sed si tributa sit. puta quia nō expresse consensi: nec cōtradixi imputabitur. ar. d symonia. Matthe. imo etiā dicūt quidā q sciēs ptractum de morte habitum nō reuelaui: nō sum irregularis. quia homicidiuz nō commisi facto mandato: consilio: vel defensione. l. di. si quis viduam. et de homici. Petrus. Alij dicunt contra. si credidi q nō obstante mea phibitiōe mei intuitu interficeret: z hoc est tenendū. Nam in tali casu tenebar reuelare illi ptra quē ptractuz est. Tricesima regula. Si aliquis vadit ad interficiendū aliquē: z tu ei sciēter psentias. nō tamen eum incitas ad homicidiū ppetrāduz nec cū eo sup h aliqua verba habuisti. vel si habuisti semper ex animo hoc ei dissuasisti. sed cum nollet tibi acquiescere timens de ipso eum associas eo proposito. vel si forte eum qs inqreret defendas. et tūc homicidium ppetrat.

vere irregular; est ꝑm Hosti. ad qd facit de homi. sicut di/gnum. §. illi q. Tricesimaprima regula. Cleric⁹ mistrans arma pugnantib; si aliq̄s interficit irregularis est. ar. xxiij. q. i. Nisi bella. c. fi. nomine autē armoꝝ intelliguntur fustes la/pides ligna ⁊c. Tricesimase/cūda regula. Judex ecclīasticus pōt hortare brachiuz seculare cōtra violantes ⁊ hereticos vel paganos. nō vt occidat vel mutilet: sed vt de terris fideliū expellantur. nec etiā est irregular; si aliq̄ hincinde sunt occisi. xxiij. q. v. de occi/dendis. ⁊. xxiij. q. iij. maximianus. imo ꝑm Inno. d̄ homici. petitio. licet aliquis ī bello iusto aliq̄s ꝑcusserit. si tamen inde nullus est mortuus: non fit ex hoc irregularis. Idem si quis accedit ad bellū iustū causa pacificādi vel ex alia iusta causa: licet ex eius ꝑsentia aliqd robur accrescit suis. vel timor incutiatur aduersarijs n̄ est sibi imputandū dūmodo dolus ⁊ etiam lata negligētia absit omnino ꝑm wilhelmū. Tricesimatercia regula. Clericus q̄ interest iusto vel iniusto bello in armis vel sine ar/mis si aliq̄ sūt hincinde interfecti irregular; est. licet ipse n̄ occidat. li. dis. si q̄s. xxiij. q. iij. porro. xxiij. q. vlti. quicunq;. i. q. i. c. fi. Tricesimaquarta regula. Cleric⁹ defendens se vel suos licet tūc ex defendentib; aliquis interfectus est ex aliq̄ parte nō est irregularis. vt illi qui nō interfecerūt nec inter/fectores qui adiuuabant sunt irregulares: licet voluntatem occidendi habuissent. q2 lex promotionis factuz requirit. xv. q. i. si quis nō iratus. Tricesimaquinta regula. Cleri/cus in bello iusto qd non ad occidendum sed ad defendendum geritur ministrās sagit/tam balistario suo ad sui defē/sionem. si ille balistarius ali/quez interfecerit: sed ille clericus nō intendebat ꝙ ipse aliquem interficeret. sed ꝙ illos detinuisset et sua defendisset: aut recuperasset nō est irregularis ꝑm wilhelmum. Idez dicit de illo qui in bello iusto ꝑposit⁹ fuit exercitui et sum/ptus facit ⁊ cuncta disponit: si forte eum cōtingat lanceas vel sagittas emere ⁊ mistrare ⁊ ad exercitū vel ad custodiaz castri mittere. vel si hortatur ad currēdū post hostes vt eis ꝑda hominum vel animaliuz

auferat. ⁊ tūc forte aliq̄s inter ficeret: dūmodo solū intendit ad recuperationē prede: non ad vindictā. talis em̄ causa remota nō nocet. Tricesimasexta regula. Qui mulieri facit ne ↄcipe vel generare vł post ↄceptū parere pōt: ⁊ q̄ p̄gnantez mulierē p̄cutit: ita q̄ facit abortiuū si fet⁹ iam fuit viuificat⁹ irregularis est. s₃ si nōdū fuit viuificat⁹: solu₃ mortalr peccat. de homici. Si aliq̄s. ij. q. v. ↄsuluit. Uel si p̄babiliter dubitat vel credit an sit mortu⁹ vel viu⁹ fetus ex illa p̄cussione: vel vtrū cōceptus fuit animat⁹ vel nō. in tali dubio debet a p̄motione ⁊ a ministerio abstinere: nec p̄iculo se cōmittere. Si vo leuē vel temerariā habet opinionē deponat eam si pōt. ⁊ sic poterit p̄moueri et administrare. al's nō. ar. de sen. excō. inquisitio. ⁊ de symonia. p tuas. ij. Tricesimaseptima regula. Licet clericus aliquem occidens p̄ defensione rerum suaru₃ irregularis est. de homici. suscepimus. vbi dicit. post tunicā relinquendū est pallium ⁊ melius est rerū iacturam pati q̄₃ pro seruādis vilib₃ rebus ac transitorijs acriter i alios exardescere. Clericus tn̄ p̄sonā p̄priā defendendo necessitate ineuitabili repellēs vim vi cum moderamine inculpate tutele percutiens aliquem si inde mors sequit non imputatur ei. vt notatur de homi. significasti. ij. ⁊. iij. c. interfecisti. Unde dicit Archidyaconus. xxiij. q. iij. c. i. q̄ clericus etiam interficere pōt vt nō interficiat. argu. de fur. c. iij. dū tn̄ hoc faciat p̄ persona propria. Hodie expresse in cle. si furiosus. de homicidio. ⁊ dico p̄sonam p̄pria₃. nam secus est s̄m Johānem andree in nouella sup clemē. si furiosus. d̄ homici. si non valens euitare mutilationē. licet mortē posset euitare mutilauit vel occidit aliquē inuasorem. ⁊ idem si aliter nō valens saluare res suas eu₃ occiderit qui deportare volebat. secus etiam s̄m glo. dicte clemē. sup vo. suo. d̄ illo qui occidit illum qui occidere volebat patrem filiu₃ coniugem vel personam coniunctam quā aliter iuuare nō potuit. Quod putat Johēs andree quasi casus ille nō includat sub necessitate ineuitabili. Intelligitur autem necessitas ineuitabilis s̄m Jo.

an. ibidem. sup ꝟ. nõ valens. vt qꝛ inangulat⁹ erat. vl' sic ar tatus ꝙ fugere ñ poterat: nec clamore iuuari. Intelligitur aũt cũ moderamĩe inculpate tutele si fiat ex incõtinenti nõ ex interuallo: ⁊ cã defensionis non vltionis: ⁊ si equal'r se de fendat sicut infestat᷑. vt si gla dio ꝑcutit᷑. et ipse gladio ꝑcu tit. vel si ligneo baculo ⁊ ipse econuerso baculo: aut ferreo baculo ꝑcutit᷑ ⁊ ipse ecõuerso ne ampli⁹ ꝑcutiat᷑ ad mortem Si autẽ ꝑcutiat᷑ ꝑuo ligneo baculo a q̊ non timeat᷑ mors. vel depilat᷑ vel ꝑ vestẽ trahit᷑. ⁊ ipse reꝑcutiẽs ferro occidit suũ inuasorẽ irregular' est. qꝛ nõ ẽ moderamẽ inculpate tu tele. debuit em̃ se moderate te nere ⁊ non excessiue vltra vio lentiam sibi illatã. aut si ꝑcus sus est semel ⁊ sic dimissus ẽ. nec vlterius se credit ꝑcuti si etiã in continẽti reꝑcutit ⁊ oc cidit irregular' est. Naꝫ nõ de bet occidere inuasorẽ ex q̊ ab eo nõ credebat se occidi. vñ ex cessit ĩ moderamine. qꝛ ꝓ vna percussione nõ letali occidit. Hec oĩa colligũt᷑ in glo. signi ficasti. ij. de homi. Tricesima octaua reg'la. Prelat⁹ spũal' hñs iurisditionẽ tꝑalẽ in suo

dñio si fur vel latro deꝑhen sus in furto vel maleficijs ad ducit᷑ ad ꝑ̃sentiã eius: et petit᷑ puniri iuxta condignum sui excessus. nõ debet ipse ꝑsona liter d' hoc cognoscere iudica re aut sententiare. sed debet h̃ ꝯmittere suo ꝓcuratori: dicẽ do ista ꝟba. Fiat iusticia: ge neralit᷑. nõ descẽdendo specia liter qua morte sit moritur⁹. ne clerici vel monachi. c. vlti. li. vi. Nec ꝑ hoc etiam est irre gularis si sequatur sanguinis pena. vnde põt fieri specialis cõmissio suꝑ tali casu sed non expressa pena ꝺm Goffredũ. Idem tenet nouellator in di cto. c. vl. li. vi. Dicit temẽ no uellator in nouella ibidem ꝙ si ep̃us vel ꝑ̃latus mãdat no tario suo vt ĩ tali casu scribat cõmissioneꝫ ꝓcuratori ep̃i: vt suꝑ his faciat iusticiam: talis notari⁹ est irregularis: qd' ꝓ bat ex eo quia talis nõ habet facere quicq̃ꝫ ex officio sue iu risdictiõis. qd' requirit illa de cretalis. Sit ergo ep̃us cau tus vt nõ inijciat laqueũ cle ricis. vñ cõmittat istam iuris dictionẽ laico ꝑ seipm̃ ĩmedi ate ⁊ ꝑ aliũ laicũ. nõ aũt ꝑ cle ricũ. Et scias ꝙ h̃ nõ solũ ve ritatẽ hꝫ in ꝑ̃lato habente iu-

risditionē tpalem rōne bñfi-
cij sed etiam rōne patrimonij
ſm nouellatorē ibidem. et qđ
plus est: dicit idem ꝙ ex ꝗ cle
rici tales causas sine metu ir
regularitatꝭ pñt alijs delega-
re. satis videt ꝙ si laicꝰ talem
iurisdictionē hñs sed ꝓbabi
lem: causas sanguinū crimīat
poterit hoc nō obstante ordi
nari. qꝛ non fit irregularis ea
rōne. Caueat ġ ꝑlatus cū int
rogatus fuerit a iudice ne re-
spondeat malū est si ille male
factor remāserit ipunitꝰ. naꝫ
tūc eēt irregularꝭ. vt de exces.
ꝑla. ex lrīs. Tricesimanona re
gula. Si iudex hñs latroneꝫ
captū querit ꝺ aliquo perito
quid debeat fieri de tali. ⁊ ille
rñdet talē esse morte puniēdū
vel simile. iudex autē secutus
eius ꝯsilium latronem punit
ad mortem irregularis est cō
sulens qꝛ fuit ī culpa in casu
ꝗ de facto nō erat rñdendus.
vt de exces. prela. ex lrīs. si tñ
nō est casus de facto: sꝫ iudex
querit simplr qualr sint tales
puniendi. ⁊ clericus rñdet ꝙ
ad morteꝫ vel ad sanguinem.
si respondens rñdet ſm verā
iuris sniam vt expertus iuris
cōsultus nō est irregularis. ⁊
maxime si extra iudicium. vt
dicit glo. in dicto. ca. ex lrīs.
Si aūt errans in iure dixit.
cum tamen aliter iura dispo-
nant: irregularis est. vt colli-
git ꝑ wilhelmū in speculo ti.
ij. §. iuxta ꝓpositōis. Si aūt
qui nō reputat iuriscōsultus
interroganti rñdet nō vt iuris
cōsultus: sed simpliciter dicit
quid de talibꝫ sentiat. nec ꝑsu
mit ꝙ iudex eius sequatur re
sponsionē nō est irregularꝭ. ex
quo nō rñdet ad casum ꝗd sit
de facto. Nā si ꝯsuleret ad ca
sum de facto irregularis esset
ſm Raymundū. Quadrage-
sima regula. Suspensus ab
officio celebrando fit irregu-
laris. vt. xi. q. iij. si quis dam
natus. ⁊. c. si quis episcopus.
in concilio. Et licet illi cano-
nes loquunt de excōmunica
to scienter ⁊ in ꝯtemptum cla
uium celebrante. hodie tamē
idem irregularis est in suspen
sione a diuinis. vt de re iudi.
cum eterni. ⁊ de sen. excō. cuꝫ
medicinalis. li. vi. ⁊ in ħ casu
solꝰ papa dispēsat. vt notauit
wilhelmus in specło. ti. ij. §.
nunc de epoꝝ. ꝟ. est inquam.
Suspensus autē a beneficio
tantū non fit celebrando irre
gularis. quia hoc nullo iure
cauetur ſm Innocentiuꝫ. de

elec.cũ in cunctis.§.clerici.et c.statuimus.de ↄcess.pben.qz diuersitatez. Minori quoqꝫ excõicatione ꝑpter participationem excõmunicati in locutione vel similibꝫ ligatus.licz celebrãdo grauiter peccet:nõ tñ efficit irregularis.qz hoc nullo iure cauet ſm Inno.imo si medio tpe postqꝫ cõmunicat excõicato celebrauerit.bñ pt pnia pacta sine pape dispensatione celebrare.vt de cle.excom.minis.c.fi.xi.q.iij.si qs pſbiter. Inno.tñ ⁊ Hosti.dicunt ꝙ tales nõ ꝑpter suspensionẽ a iure celebrare ꝓhibent cũ nõ sint suspensi a iure nec suspendendi.sed soluz ꝑpter peccatuz ꝓhibent cũ fuerint suspensi quo ad deũ a sacramentis ⁊ a ꝓmotione.si enim a iure suspensi essent celebrando fierent irregulares. per.c.cum eterni.de re iudi.li.vi.et de sen.excõ.cuz medicinalis.eodez li.vi. Ex quibꝫ omnibꝫ hoc colligit ſm abbatẽ in distinctõibꝫ suis.⁊.c.si celebrat ⁊c̃.de cle.excom.minis.ꝙ celebrans in mortali peccato nõ incurrit irregularitatez: post pniam ⁊ recõciliationẽ obtentam sup peccato mortali vel excõmunicatiõe minori ex qͣbus celebrãs poterit sine aliqua dispensatiõe supioris celebrare.nec obstãt noua iura.scz.c.cum eterni.de re iudi.⁊ c.cum medicinalis.de sen.ex com.li.vi.que loquunt de illꝭ qui sunt ingressu ecclesie priuati: ⁊ a diuinis suspensi.qd nõ est in istis.cum isti nec ingressu ecclie sunt priuati.nec etiam a collatiõe sacramẽtoꝝ sed solũ a pceptiõe sunt suspẽsi. Quadragesimaꝑma regla Notori⁹ fornicator a iure suspensus celebrans nõ fit irregularis ſm wilhelmũ in speculo.ti.ij.§.iuxta.ꝑpositõis.nec obstat qd qͣdã dicũt qͣlibet peccatũ notoriũ facit hominẽ irregularẽ.vt de tempo.ordi.c.quesitũ.hoc enĩ veruz est si ibi nõ intelligit irregularitas talis que requirit pape dispensationem. Unde dicit abbas vbi supra ꝙ in illa irregularitate quã quis incurrit ex notoria fornicatiõe ⁊ ĩ tali celebrat pt epus dispẽsare p⁹ pniam.p.c.ac si.de litis ↄtes. Et ita hodie seruat. Et qꝫuis quidam nimis rigidi.vt Hostien.⁊ Inno.dicũt ↄtrarium tñ nõ sunt audiẽdi.quia qui nimis emũgit elicit sanguinẽ iiij.di.deniqꝫ. Nec aduertas

De irregularitate

rõnez illã qua dicũt. Omnis suspẽsus ab officio p canonẽ celebrando fit irregularis. vt dr in.c.cum clerici. d re iudi. z.c.medicinal'. d sen.ex.li.vi. sed talis ẽ fornicator notori⁹. vt ptz in.c.q̃sitũ.de coba.cle. z mu. z.xxxiij.dist. pp̄ter h.g efficit irregular' celebrando. Ad h responde audacter ꝭm Franciscũ de sarabel.i.c.vestra. z.c.quesitũ. de cohabitiõe clericoꝝ. ꝙ suspẽsus a canone celebrãs tũc solũ incurrit irregularitatẽ qñ p modũ sñie fit a canone suspensus. vt i dicto.c.cũ eterni.li.vi. Sic aũt nõ est in fornicatore notorio z symoniaco. quia nõ per moduz sñie sed enũciatiue dicũtur a canone ꝙ sint suspensi. vt ptz in.c.quesitum. de cohabitione clericoꝝ. ergo celebrando nõ fiunt irregulares. d sen.excom.li.vi. Tene ergo ꝭm Franciscum ꝙ si in canone dicit penam imponente ꝙ talis sit suspensus ab officio vel dr. suspendimus talez ab officio si hoc fecerit: tũc talis suspensus celebrãs fit irregularis. vt in dicto.c.cuz eterni. Sed si dicit in canone penaz approbante vl' enũciante seu recitãte aliquẽ esse suspẽsum: sicut dicit de fornicatore notorio.i.c.quesitũ. vbi tñ recitat notorium fornicatorẽ esse suspensuz. talis celebrãdo nõ fit irregularis. Pro isto dicto est famosissimus ille doctor Guido de baysio: archidyaconus nũcupatus. xxxij. dis. ad hec vero. vbi ipse notat in fine glo. que incipit. istd intelligit: ꝙ notori⁹ fornicator nõ est p̄ncipaliter suspensus a canone: sed a deo. qd patet ex eo quia ꝯ̄cito penitet licite celebrat. de coba. cle. ca. vlti. licet in odium criminis p canones aliquid sit additũ quo ad vitationem eoꝝ. vt scz nõ audiantur ab eis diuina. vt in.ca. vestra. z in.c.tua. de cohabi. cleri. xxxij. di. nulla. z.ca. p̄ter hec. et hoc ꝭm Innocentiuz. Licet aũt Hosti. notauit cõtrarium in speculo. ti.ij.§. iuxta ppositionis. z.§. nunc de episcopoꝝ. vsu. xxvi. et hanc viã tanꝙ̃ mitiorẽ puto cõplectendã. Quadragesimascda regula. Suspẽsus a canone nõ pp̄ter crimen sed pp̄ter aliquem defectũ: vtputa illegitime nati z corpe viciati nõ incurrunt nouã irregularitatẽ: si ante obtentam dispensationem celebrant ꝭm wilhelmũ

in speculo. ti. ij. §. iuxta ppositionis. §. porro. et idem notatur per archidyaconu. lvi. dis. apostolica. in pncipio. et hoc servat curia. qr qn dispesat cu talibus simplr dispensat sup defectu nulla facta metione de irregularitate. qr nullam incurrut. lvi. dis. apostolica. et ca. cenomanensem. de filijs psbiterorum. veniens. Ideo dicit intelligedum esse speculator de illis q ppter infamiam suspensi sunt a canone. sicut sunt illi quorum crimina sunt notoria. et q etia post peractam pniam celebrare ppter scandalu et infamiam prohibentur. vt in. c. fi. de coha. cle. et mu. et de homicidio. ex lris c. fi. et tn ante dispensatione celebrando nouam irregularitatem non incurrunt. quia hoc non inuenitur iure cautum. sm wilhelmu in speculo vbi supra. et archi. lvi. di. apostolica et c. Quadragesimatercia regula. Suspensus a confessionibus audiendis celebrans an recociliationem non efficitur irregularis sm wilhelmum. qr hoc no inuenitur iure cautu xi. q. iij. §. euidenter. De hac suspensione habetur. xxvi. q. i. et. v. q. vi. p totum. Quadragesimaquarta regula. Recipiens beneficium in irregularitate: impetrata absolutioe super irregularitate no indiget alia dispensatioe sup bnficio obteto: sm Raymudu et wilhelmu in speculo. Caueat tn quilibet ne in pcto mortali vel suspensione bnficium recipiat. vn securius est vt talis confiteatur ante receptionem ne collatio sit viciosa sm wilhelmu. in. c. si celebret. de cle. excom. minis. Licet hoc sit pdurum est tn verum ppter rone ibi positam: quia scz eligi no potest in peccato mortali ad illa a quorum pceptione a sanctis patribus est priuatus. Uerum tamen abbas ibi moderatur hoc dicens. q si cui existenti in occulto collatu sit: sed ipse recipit illud post peractam penitentiam poterit retinere. allegat de tempo. ordi. quesitum. de sen. excom. c. vltimo. Sed propter peccatum enorme. vt puta propter homicidium ipso iure perdat beneficium. vt notatur per Archidyaconu. l. di. studeat. que incipit i glo. hic dispensat. vbi dicit glosa: quia de iure debet eo carere. quod exponit archidyaconus per sententiam non ipso iure. Nam homicidium non indu/

cit ipso iure priuationem beneficij: secundum Bernardum compostellanum: qui ita notauit de electione. quod sicut. in glosa .i. §. si vero. versus alia autem. Et idem sentit Innocentius dicens: quod in homicidiis irregularibus cadere potest ius cuiuslibet dignitatis. quia etiam iuste habent eam: si cum eis fuerit dispensatum. Et etiam sine dispensatione iuste tenent predicti dignitates suas quousque renuncient vel deponant: secundum Innocentium: qui ita notauit de excessibus prelatorum. cum. in principio. Contra tamen istud dictum faciunt multa iura: vt de clerico pugnante in duello. ca. henricus. in fine. Item lv. dis. si euangelista. ver. in loco. cum dispensatio requiratur vt homicida beneficium recipiat. videtur secus de iure communi. Item cum homicida ministrare non potest: etiam post penitentiam sine dispensatione. de tempo. ordi. quo suspensus est a beneficio quod datur propter officium. et sic etiam accedit. lxxxi. di. eos. et notatur de consuetudine. cum dilectus. in glosa. suspensus enim. Tu dic breuiter. quod hic nulla est contrarietas. Nam Bernardus et Innocentius intelligunt quod homicida iuste tenet et recipit beneficium quousque deponitur per sententiam. Iura autem in contrarium inducta dicunt quod debet carere et priuari beneficio de iure. quia de iuris rigore est inhabilis ad illud. Non tamen hoc negat quin hoc fiat per sententiam: et sic idem sentiunt. Quadragesimaquinta regula. Presbiter excommunicatus vel suspensus simpliciter ab ordinibus suis: administrans in ordine accolitatus efficitur irregularis: secundum wilhelmum. Secus si tantum a missarum celebratione fuerit suspensus. Quadragesimasexta regula. Clericus in minoribus constitutus excommunicatus ministrans sacerdoti ad altare portando aquam: lumen et alia similia non est irregularis secundum wilhelmum. Idem putat de presbitero dyacono et subdyacono. Ratio: quia ista nulli ordini sunt annexa: cum et per laicos litteratos expediuntur. Quadragesimaseptima regula. Episcopus suspensus a pontificalibus celebrando in eis non fit irregularis. quia pontificalia non sunt de substantia secundum

wilhel. Quadragesimaocta-
ua regula. Suspensus ab in
gressu ecclesie si in ea celebrat
irregularis est. et si in tali sus-
pensione decedit nõ sepelit in
cimiterio. vt de sen. ex. is cui.
li. vi. Notat tñ nouellator in
nouellã q pt in eccl'ia audire
diuia sine metu irregularita-
tis. sz nõ sine pctõ. licet Hu-
go et Raymũdus aliud nota
uerũt quoꝝ opinio refutat p
modernos. Quadragesima-
nona regl'a. Excõicat9 vel su
spẽsus baptizãs solẽniter in
suppellicio ⁊ stola publice ir-
regular's efficit: fm wil'. Se-
cus si alit. s. simpl'r baptizat:
⁊ maxie i necessitate. Quinq-
gesima regula. Quicũqꝫ non
põt pmoueri ad ordines sine
dispensatione nec etiaz ad ho
nores. ⁊ quicunqꝫ est illegibi
lis irregular's ẽ fm wilhelmũ
Idem intellige de omnibꝫ ca
sibus qui impediunt promo
uendos: vel deijciunt iam p-
motos: vl' q penã depositio
nis merent. Uñ regulare ẽ q
quicũqꝫ post pactam peniten
tiam nõ hñt ordinis executi-
onem irregulares sunt: sicut
homicide. l. dis. §. i. erga. de sy
monia. tãta. Itez excõicatus
interdict9 suspẽsus in ɔtẽptũ
clauiũ se faciens ordinari. de
sen. excõ. cum illorũ. Item si
etiã psumit celebrare. xi. q. iij.
si quis. de vi. ⁊ ho. cle. vt cleri
coꝝ. §. si qs igit. Itẽ violans
interdictũ. de excel. pla. tãta.
Item falsarius lraꝝ pape. d
crimie falsi. ad falsariorũ. §. i.
Talis tñ fm Inno. si occult9
est post absolutionẽ ⁊ pniam
potest ordinari. qꝛ nullo iure
cauet q sit infamis ipso iure.
Itẽ heretic9. de purgatione.
c. inter solicitudines. vel exhi
bentes hereticis sacramẽta.
de hereticis excõmunicatis.
§. si po. Itez sodomita. de ex
cel. pla. clerici. Item psbiter
denudans ɔfessionem. de pe.
⁊ remis. omnes. c. fi. Item in
corrigibilis in ɔtumacia pse
uerans. de dolo ⁊ ɔtu. verita
tis. §. fi. Item notoriũ crimẽ
de iure vel facto. de tem. ordi.
c. fi. Item vtens officio assas
sinoꝝ vel defendens receptãs
occultans eos. licet mors nõ
sequat inde. de homici. p hu
mani. lib. vi. Item apostata.
de apostatis. ca. fi. Item scis-
maticus. de scismaticis. ca. i.
Item intrusus voluntarie p
potestatez secularem. vij. q. i.
factus. de elec. quisqs. Item
omne crimen quod ipo facto

induxit infamiã ciuilem.ij.q.
vij.§.porro. Itẽ infamia de-
scẽdẽs ex delicto p sñiam de
clarato:q2 pena põt demũ cul
pa pmanẽte. ij.q.iij.§.hic col
ligit. Infamis eñ est irregu
laris: siue infamis sit iuris si
ue facti. vt de accusationib9.
oĩpotens. de testib9. testimo-
niũ. Quinquagesimapma re-
gula. Excõicatus maiori ex
cõicatione siue ab hoĩe siue a
iure scienter:durãte excõica-
tione:celebrans semp fit irre-
gularis:z ẽ deponẽdus. de cle.
excom.minis. latrones. Se-
cus si ignoranter. vt eo.ti.ca.
apostolice. Si aũt dubitaret
probabiliter de sententia ex-
cõmunicatiõis:presertim qñ
ꝯscius est de culpa sua ꝑpter
quam iuste potuit excõmuni
cari:nescius tñ exponit se di-
scrimini z celebrat cum sit ex
cõmunicatus: irregularis est:z
indiget dispensatõe pape ẜm
wilhelmũ. vt in dicto.c.apo
stolice. Crassa aũt ignorantia
in talibus iudicat. vt si citat9
pemptorie nec iuit nec misit
ad terminũ.z sic celebrat licet
nihil d excõicatione sciat.
Circa pmissa sciendum q su
spensus a iudice siue ad cer-
tam diẽ siue ppetue siue quo
usq3 peniteat semp si celebrat
est irregularis. quia talis non
deberet celebrare nisi prius sen
tentialiter absoluat sicut sen-
tentia suspendit. In vltimo
tñ casu quidam cõtradicunt.
vt.ij.q.v.psbiteris. vbi dicit
q talis ad arbitriũ suspendẽ-
tis facere debet. z si añ abso-
lutionẽ celebrat irregularis ẽ.
z idem de re iudica. dilectus.
de exces.pla.apostolice. Su-
spensi vero a deo vt sunt oẽs
pctõres celebrãtes in peccatis
nõ fiũt irregulares. licet pec-
cent: nisi celebrarent in crimi
nalib9. vt in homici.in symo-
nia: z similib9. et quib9 etiam
acta penitẽtia executio inter
dicitur: vt supra dictum est.
Suspensi aũt ab officio a ca
none ppter crimen si celebrãt
irreglares sunt. Et hoc intel
lige si suspẽdunt a canone pe
nam imponẽte:nõ aũt appro
bante. vt in.c. cum eterni. de
re iudi.li.vi. Quia etiã in mi
nori excõmunicatione existẽ
tes suspensi sunt a canone nõ
imponente penam sed appro
bante: z q̃cito penitet põt ce
lebrare.d sen.excõ.nuper vñ.
potius dicit suspensio dei q̃
canonis ẜm wilhelmum. Et
nota ẜm Johãnem andree in

cle.i.de decimis. in glo.super ᵽ.donec.ꝙ cũ aliquis suspenditur donec satisfecerit: sufficit iudicis declaratio sup satisfactione sine alia absolutõne. In excõmunicatis ᵽo est necessaria absolutio post satisfactionẽ. Concordat ad h glo. Jo.an.in.c.sepe quia.de elec. li.vi. sup ᵽ. donec plene. vbi dicit.ꝙ illi qui occupant bona eccl'iaꝝ vacantiũ: et ea distrahunt: tamdiu sunt a beneficijs ꝛ officijs suspẽsi donec ea plene restituerint.ipsis aũt restituẽtibꝫ ipso iure sine alia sñia restituti erũt: vt notanit Jo.an.lxxxi.di.si qui. Preterea sciendum est ꝙ ſm glo. xxvi.di. deinde.infamia ꝛ irregularitas ꝯtracta ante baptismum tollit post baptismum: ꝛ hoc si ꝓuenit ex ꝓprio delicto. qꝛ dona baptismi sunt sine omi penitẽtia ꝛ satisfactione. vt de ꝓse.dis.iiij. fine. Si enim peccatuꝫ nõ delet quantum ad infamiaꝫ: adhuc post baptismum obesset. quod negat Ambro.xxvi.di. vna.vñ si aliquis occidit mille homines ante baptismuꝫ: oĩs infamia et irregularitas tollit: vt li.dis. si quis post acceptum. vt patet de paulo qui ante baptismũ fuit homicida ꝛ tamẽ postea factus est apl'us. xl.l. di.ᵽ. econtra. Huic tñ dicto aduersant doctores.nã archidyaconus in dicto.ca. deinde dicit.ꝙ bñ infamia exquo nõ descendit nisi ex peccato deletur in baptismo sicut ꝛ peccatum: sed nõ irregularitas que nõ fundatur sup peccato.vñ ita irregularis est qui occidit cuꝫ peccato: sicut qui occidit sine peccato: vt iudex. ne clerici vl' monachi.c.sententiam. et bigami ꝛ corpore viciati.ꝛ ita ipse Innocentius notauit de diuortijs.gaudemꝰ. Ipse tamen notauit de homici.p̄sbiterum. ꝙ homicidium añ baptismuꝫ siue ex officio siue ex voluntate fecerit homicidiũ nõ est pꝰ baptismum irregularis: qꝛ omnis sequela peccati deleta ẽ. Sꝫ Hoffredus de ꝯuersione infideliũ.c.i.notauit ꝙ peccatũ ꝛ sequela peccati bene delent in baptismo sed nõ defectus siue impedimentum. Prima via cõmuniter approbat. Specl'ator tñ in titulo de dispensationibꝰ. ᵽ.iij.ver. is autẽ. videtur declinare ꝛc̃.

Cautele circa predicta obseruande.

Cautele seruãde circa p̄dicta

PRima cautela est. Ep̄us ꝛ quilibet iudex nõ põt neq; debꝫ excõicare vniuersitatẽ vel collegiuꝫ. Et hoc ideo ne innocẽtes puniant̃ cũ nocentibꝫ. vt dicitur in. ca. romana. de sen. excom. li. vi. Interdici tñ possunt innocentes cuꝫ nocentibus. de sponsalibus. nõ est. Et hoc ideo: quia ibi non est tantũ p̄iculuꝫ anime sicut in excõicatione que est eterne mortis damnatio. per quam quis tradit̃ sathane. vt supra dicit̃. Secunda cautela. Caueat iudex ne ferat sententiaꝫ excõmunicatõnis nisi p̄missa monitione. si tñ h̄ fecerit: licet sententia sit iusta: sed tñ punitur lator pena. c. sacro. de sen. excõ. s. suspẽsione ab ingressu eccl'ie infra mensem. Tercio caueat ne ferat sñiaꝫ excõmunicationis: suspẽsionis vel interdicti ꝑ futur̃ delictis. puta si tale quid fecerit. nec pro p̄sentibꝫ sub ea forma: si de ill' infra talem terminuꝫ minime satisfecerit. vt in. c. romana. d̃ sen. ex. li. vi. Vñ ſm Jo. an. in nouella sup̄ dicto. ca. valde ridiculosum esset si diceret p̄latus. excõmunico petrum si furtum fecerit. si adulterium cõmiserit. cum tñ ad talia paratus sum vl' suspectus. si tñ mora causa vel culpa p̄cessit bñ potest excõmunicari sub illa forma. Exemplũ: vt qꝛ d̃ mora ꝯdemnatus in actione p̄sonali non soluit infra quattuor mẽses vt debuit. postea iudex debet p̄cipere vt soluat infra certuꝫ tp̄s. al's sit excõicatus. hic enim mora p̄cessit. Sil'r de culpa: vt qꝛ negligẽtes fuerũt clerici in diuis officijs dicẽdis: poterit iudex dicere. Excõmunico oẽs q̃ non intererũt canonic̃ horis. hic eñ culpa p̄cessit. Sil'r de offensa: vt in cõiugato q̃ tenuit ꝯcubinam separet̃ ab ea ne excõmunicet̃ si vlterius redeat ad ipsam. Al's preter istos casus iudex nõ debet ferre sententiaꝫ excõicationis sub certo termino ꝛc. vnde male faceret si statim post ꝯdemnationem factam in p̄sonali iudex p̄ciperet infra certuꝫ tempus ferendam sententiaꝫ excõmunicationis. cum tñ nõ p̄cessit mora. Et in hoc sepissime iudices nostri tp̄is excedũt modum. Ideo hec dixi pro generali doctrina. Circa dispensationem predictarum

censurarum est sciendum quod licet secundum quosdam doctores episcopus non potest dispensare super irregularitate et aliis defectibus nisi ubi expresse sibi a iure permittitur secundum wil. nazonem Goffredum Johem de deo et Innocentium. Alius secundum istos episcopus dispensans in casibus sibi a canone expresse non permissis: videtur impugnare canones vel eos tollere. Tu tamen dicas quod ubicunque expresse a canonibus potestas dispensandi non prohibetur episcopis: episcopi possunt dispensare. Et hoc dictum per doctores communius approbatur. Ita dicunt Johes. Laurentius. Hugo. Tan. Bern. wilhelmus in speculo. ti. de dispensationibus. §. nunc de episcoporum. et ille famosissimus doctor dominus archidyaconus. l. di. de permissis. ubi late prosequitur istam materiam improbando opinionem contrariam. qui etiam dicit dominum suum Hostiensem dixisse quod in his in quibus peccatum mortale est secundum legem divinam: sicut in furto rapina. ut. xiiii. q. v. penale. dispensare non potest nec etiam papa: ut aliqui dicunt. nisi penitentiam agant et restitutio fiat. de usu. cum tu. et. xiiii. q. v. si quid. et ca. multi. et ea. q. vi. si res. In his vero in quibus peccatum mortale est secundum ius positivum. ut ubi est episcopis vel inferioribus pape interdicta dispensatio: nullus dispensat nisi solus papa: vel is cui specialiter commiserit. Si vero non est interdicta potestas dispensandi. tunc potest. Hec archidyaconus. Pro ista sententia faciunt multa iura. ut de hereticis. excommunicamus. §. sane. de sen. excom. nuper. et c. a nobis. et ca. cum illorum. et de sponsalibus. cum apud. xvi. q. i. sunt nonnulli. ff. ex quibus causis maiores. l. nec non. §. i. nam et apostolus dicit. Omnia mihi licent. xi. q. i. aliud. Et ex his patet quod lata sit potestas episcoporum. quia omnia possunt: nisi expresse prohibeantur. Sunt autem multi casus in iure expressi in quibus eis conceditur autoritas dispensandi. quos licite scripsit wilhelmus in speculo iuris. de quibus hic supersedere censuit scribentis sedulitas. sciens quia episcopi non egent ut quis eos doceat sed ipsi aliorum sunt doctores. i. q. vii. convenientibus. presertim cum presentis opusculi principalis intentio fuerit simplicibus simplicia tradere rudimenta. non perfectis subtilia: ut cum apostolo lac potum daret non escam parvulis.

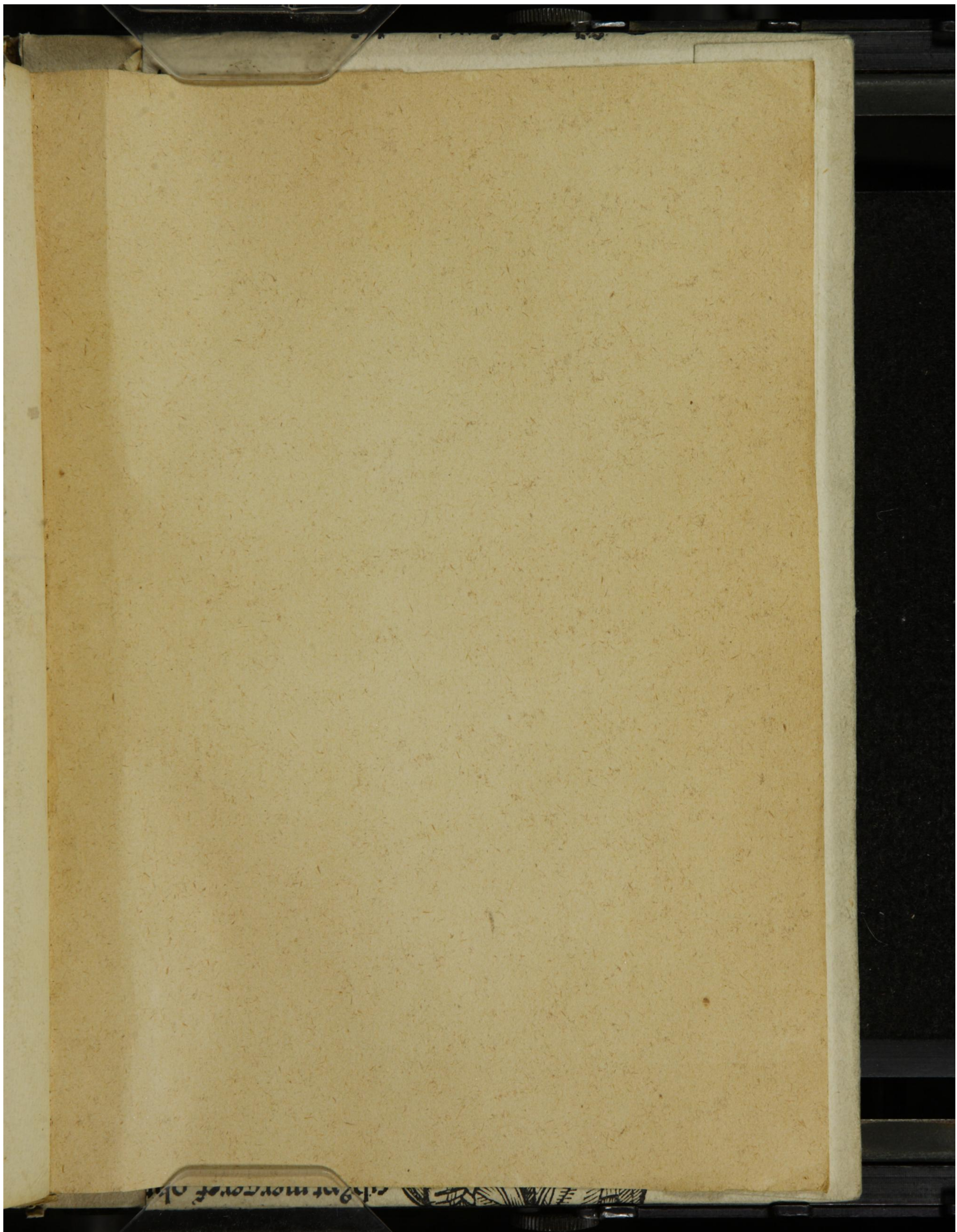
ꝓpter qđ etiaꝫ stilus eiusdem
nõ in doctis aut ꝑsuasibilib᷒
humane sapiẽ verbis sed in
doctrina spũs excurrit. eo ꝙ
iuxta Isido. de sum. bo. li. iij.
Horret sacra scriptura spu-
meũ sapientie ambitũ. Igno
scant igiť doctores sup stili ꝛ
materie ruditate: que ñ ipsis
sed simplicib᷒ dirigiť. Grati
sint simplices quoꝝ ꝑfectui
p̄sens opusculum destinatur
Sed ꝛ ipsi reuerẽdissimi pa
tres et dñi archiepiscopi: epi:
ceteriqꝫ p̄lati doctores ꝛ ma-
gistri si qua bene scripta in p̄-
senti tractatu ĩueniãt appro-
bare dignentur gratiose. que
vero dubiosa: vndosa aut ꝑ-
plexa declarent: delucident ꝛ
interp̄tenť. Insup que min᷒
bene posita fuerint corrigãt
ꝛ emẽdent occupationi poti᷒
q̄ȝ ignorantie ascribentes er-
rorem. Testis em̄ de᷒ ẽ ꝛ an
geli eius me grauib᷒ ꝛ arduis
nõ solum diuersis: verũetiaꝫ
sibĳnuiceꝫ aduersis protunc
occupatum fuisse negocĳs. ꝛ
nisi pia duxisset manũ seduli
tas: nisi diuine grẽ miseratio
animũ lacescitum ꝯfortasset.
nequaq̄ȝ naufragosa imbecil
lis animi tumba ꝓprĳs cona
tib᷒ sub anhelo pectore saluta
rem euecta fuisset ad portum
Hortoꝝ postremo vt quisqꝫ
ista legeris: mei peccatoris re
corderis. exorans dñm vt nõ
ꝑ tã industrioso labore q̄ȝ pie
mentis deuotione ꝛ bone vo
luntatis affectu quo cunctis
christi fidelib᷒ proficere cona
bar mercedem ꝑpetuã omni-
bus fideliter ĩ vinea sua labo
rantibus ꝓmissam largiri di
gneť tempore oportuno.

Suscipe cõpleti laudes o
christe laboris.
Quas cordis leti vox sub
dita reddit amoris.
Sit merces operis oratio
sancta legentis.
Que iungat superis nos
toto robore mentis.

Finit tractatus perutilis
de administratione sacramen
toꝝ. de expositiõe officĳ mis-
se. de dicendis horis canoni-
cis. deqꝫ censuris eccl'iasticis
canõice obſuãdis. Imp̄ssus
Argẽtine p̄ Martinũ flach.
Anno dñi. M. cccc. xciij.

Tabula huius tractatus.

Tabula

Aristides

us quē adoptauerat eos xp̄ianos
es eos p̄mo flagellari deinde mul
imoꝝ trigenoꝝ spargi ī terrā per
ancti nudis pedib⁹ sup̱ eos ince-
ntecedēs clauos colligebat ne le
star xp̄i martyriū passi sunt: ꝛ aīe
ros.

limitan⁹ ep̄s iohis apl'i auditor q̄
peterꝝ discipuloꝝ dn̄i: quātū voce
iohānis adhuc viuētis delectat⁹
a noīm dinumeratione cū oīm fe
isset. aliū esse iohānē q̄ int aplos
hānē quē post aristonē numerat.
ecuti ob doctrinā sunt vt hereneus: appollinaris: tertullia-
anus: quadratus quoqꝫ predictus.

abitu xp̄i discipul⁹ volumē nr̄i dogmatꝫ rōnē cōtinēs eodē
. his aūt apolegeticis libris factū est vt adrian⁹ iniustū fo-
. Minucio fundano asie ꝓcōsuli scripserit: neminē occiden

ab adriano i
Eban⁹ prim
manantē sub hoc tu
ciī dece milib⁹ ꝛ duc
cib⁹ vt mergeret ob